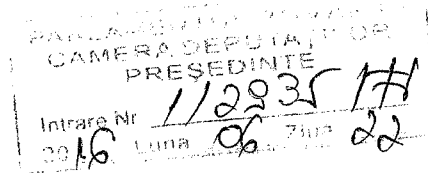
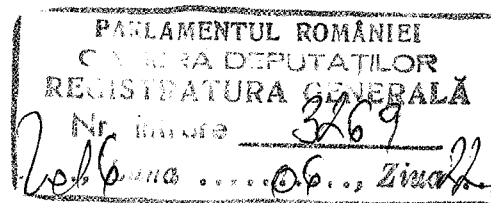

R 18/2016

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

MUGUR ISĂRESCU
Guvernator

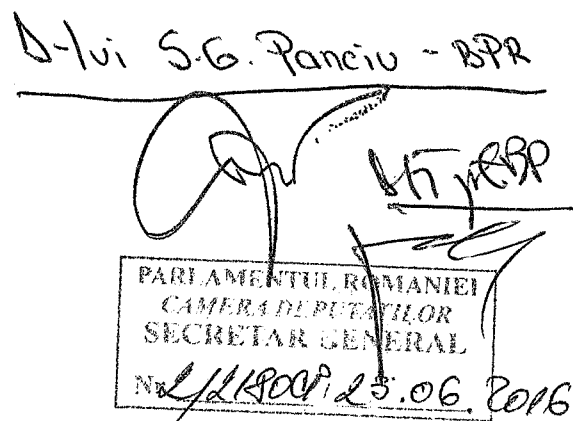

Nr. XVI/G/ 82 / 21 iunie 2016

Domnului FLORIN IORDACHE

Președintele interimar al Camerei Deputaților

Domnule Președinte,

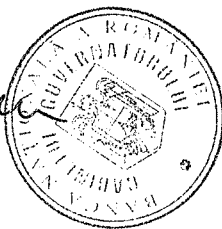

Am onoarea să vă înaintez Raportul anual al Băncii Naționale a României pentru anul 2015, elaborat în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul BNR.

Raportul a fost analizat și aprobat de Consiliul de administrație al BNR în data de 14 iunie 2016.

Cu deosebită considerație,

Mugur Isărescu

AVIZAT: Elena Iorga

ÎNTOCMIT: Georgeta Noja

Raport anual 2015

NOTĂ

Raportul anual 2015 a fost analizat și aprobat de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României în ședința din 14 iunie 2016 și a fost înaintat Parlamentului României în conformitate cu prevederile Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României.

Unele date statistice au caracter provizoriu, urmând a fi revizuite în publicațiile ulterioare ale Băncii Naționale a României. Datorită rotunjirilor este posibil ca totalurile să nu corespundă exact sumei componentelor sau să apară mici diferențe față de variațiile procentuale indicate în grafice sau tabele.

Sursa datelor statistice utilizate la realizarea graficelor și a tabelelor a fost indicată numai atunci când acestea au fost furnizate de alte instituții.

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea informațiilor în scopuri educative și necomerciale este permisă numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României,
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312.43.75; fax: 021/314.97.52
internet: <http://www.bnr.ro>

ISSN 1453-3936 (versiune tipărită)

ISSN 1584-0913 (versiune *online*)

ISSN 1584-0913 (versiune e-Pub)

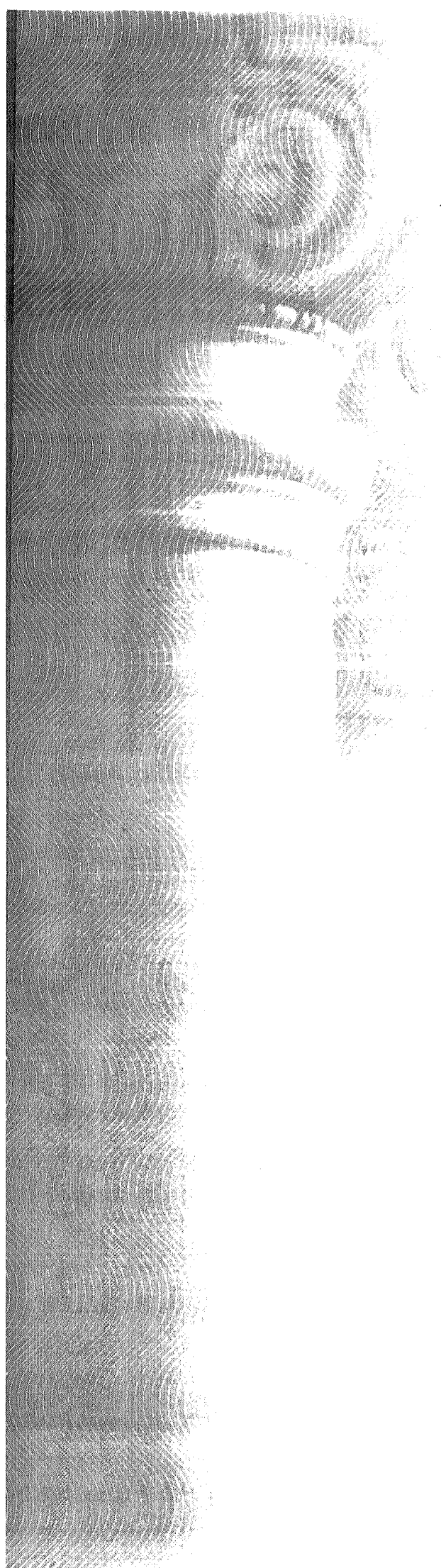
Cuprins

Sinteză	8
Capitolul 1. Contextul internațional și evoluții macroeconomice interne	14
1. Contextul internațional	15
Caseta 1. Ciclul financiar global și experiența recentă a economiilor emergente	16
Caseta 2. China și „superciclul” prețurilor materiilor prime	18
2. Evoluții macroeconomice interne	22
2.1. Activitatea economică	22
Caseta 3. Rețelele internaționale de producție	26
Caseta 4. Evaluarea gradului de încordare a pieței muncii	31
2.2. Prețuri și costuri	34
Caseta 5. Efectul direct al modificării cotei TVA asupra ratei inflației	35
2.3. Evoluții fiscale	39
Capitolul 2. Politica monetară a Băncii Naționale a României	42
1. Obiectivul politicii monetare	43
Caseta 6. Rolul politicii monetare în ansamblul politicilor economice	43
2. Deciziile de politică monetară	45
Caseta 7. Creditul acordat sectorului privat și lichiditatea din economie – evoluții și determinanți	51
3. Utilizarea instrumentelor politicii monetare	55
4. Orientările politicii monetare	59
Capitolul 3. Stabilitatea financiară	62
1. Rolul BNR în implementarea cadrului macroprudențial	63
Caseta 8. Aranjamente instituționale în domeniul supravegherii macroprudențiale în statele membre ale UE	64
2. Principalele evaluări privind stabilitatea financiară	67
2.1. Contextul macroeconomic	67
Caseta 9. Sustenabilitatea datoriei publice a României din perspectiva stabilității financiare	68
2.2. Sectorul bancar	72
2.3. Sectorul financiar nebanca	77
2.4. Piețele financiare	78
3. Instrumente de sprijin pentru supravegherea prudențială și stabilitatea financiară	80
3.1. Centrala Riscului de Credit (CRC)	80

3.2. Centrala Incidentelor de Plăți (CIP)	83
4. Evoluții în domeniul redresării și rezoluției bancare	84
Capitolul 4. Autorizarea și reglementarea instituțiilor financiare	86
1. Autorizarea și notificarea instituțiilor financiare	87
2. Cadrul legislativ și de reglementare pentru instituțiile de credit	88
3. Cadrul legislativ și de reglementare contabilă pentru instituțiile care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României	89
4. Principalele obiective pentru anul 2016	90
Capitolul 5. Supravegherea prudențială a instituțiilor financiare	94
1. Structura sectorului bancar	95
2. Performanțe și perspective ale sectorului bancar	97
2.1. Adecvarea capitalului	98
2.2. Calitatea activelor	100
2.3. Lichiditatea	101
2.4. Profitabilitatea	102
3. Evaluarea riscurilor din activitatea bancară	105
4. Instituțiile financiare nebancare, instituțiile de plată și instituțiile emitente de monedă electronică	108
4.1. Instituțiile financiare nebancare	108
4.2. Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebancare	111
4.3. Instituțiile de plată	112
4.4. Instituțiile emitente de monedă electronică	112
5. Monitorizarea aplicării sancțiunilor internaționale, prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului	112
Capitolul 6. Emisiunea de numerar	116
1. Evoluția numerarului aflat în afara sistemului bancar	117
2. Plățile și încasările în numerar ale BNR în relația cu instituțiile de credit/Trezoreria statului	119
3. Activitatea de procesare a numerarului și de retragere din circulație a numerarului necorespunzător	121
4. Emisiunile numismatice	121
5. Falsurile depistate în cazul monedei naționale	122
Capitolul 7. Sisteme de plăți și de decontare	124
1. Sistemul ReGIS	125
2. Sistemul SaFIR	127
3. Sistemul TARGET2	128
4. Participarea Băncii Naționale a României la activitățile desfășurate în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale	130
5. Autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și de decontare	131

Capitolul 8. Administrarea rezervelor internaționale	134
1. Evoluția rezervelor internaționale ale statului în anul 2015	135
2. Administrarea rezervelor internaționale într-un climat economico-financiar global fragil, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine	136
2.1. Evoluțiile economice și financiare externe	136
2.2. Modul de realizare a obiectivelor strategice	137
Capitolul 9. Balanța de plăți și poziția investițională internațională a României	140
1. Contul curent și contul de capital	141
2. Contul financiar	142
3. Poziția investițională internațională a României – principalele componente	144
Capitolul 10. Relații internaționale	148
1. Activitatea BNR în plan european	149
1.1. Contextul european – evoluții privind politicile economice și financiare	149
1.2. Participarea BNR la structurile europene	151
1.3. Asistența financiară pe termen mediu acordată de UE	155
2. Relațiile financiare internaționale	156
Capitolul 11. Convergența economiei românești și noul cadru de guvernare economică în Uniunea Europeană	160
1. Stadiul procesului de convergență a economiei românești	161
Caseta 10. Instantaneu al convergenței reale în România	165
2. Evoluții în domeniul guvernării economice în Uniunea Europeană	169
Caseta 11. Cadrul de redresare și rezoluție a instituțiilor de credit în România	176
Capitolul 12. Comunicarea externă a Băncii Naționale a României	180
1. Relații publice	181
2. Educație financiară	186
Capitolul 13. Statistică și cercetare economică	190
1. Activitatea statistică	191
2. Cercetarea economică	192
2.1. Modelare macroeconomică	192
2.2. Studii și analize economice	194
2.3. Stabilitate financiară	195
2.4. Evenimente științifice organizate de BNR	198
2.5. Orientări și obiective ale activității de cercetare în anul 2016	199
Capitolul 14. Activitatea juridică a Băncii Naționale a României	202

Capitolul 15. Cadrul instituțional și organizarea Băncii Naționale a României	208
1. Structura decizională și guvernanța corporativă	209
Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României	210
Caseta 12. Principii de bază ale independenței băncilor centrale ale statelor membre ale Uniunii Europene	211
2. Evoluții organizatorice	217
2.1. Managementul resurselor umane	217
2.2. Tehnologia informației	218
Organigrama Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2015	220
 Capitolul 16. Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2015	 222
1. Considerații generale	223
2. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de politică monetară	224
3. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută	225
4. Efectele contabile ale evoluției cursurilor de schimb, respectiv ale evoluției prețurilor de piață pentru activele din rezerva internațională	227
5. Concluzii	228
 Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2015 (auditate de Ernst & Young Assurance Services)	 229
Raport de audit financiar	230
Bilanț contabil la 31 decembrie 2015	232
Contul de profit și pierdere pentru anul încheiat la 31 decembrie 2015	234
Note la situațiile financiare la 31 decembrie 2015	235
 Abrevieri	 266
Lista tabelor din text	267
Lista graficelor din text	268

Sinteză

Din perspectivă macroeconomică, 2015 a fost pentru România un an favorabil. Echilibrele interne și externe ale economiei au fost consolidate, în timp ce creșterea economică a înregistrat un ritm relativ susținut (3,8 la sută) în comparație cu media europeană. Pierderile de producție din perioada de recesiune au fost recuperate integral încă din primul trimestru al anului 2015.

Deficitul contului curent s-a menținut la un nivel scăzut (1,1 la sută din PIB), iar deficitul bugetului general consolidat a consemnat chiar o restrângere față de anul anterior (ajungând la 0,7 la sută din PIB, conform metodologiei SEC 2010). În ceea ce privește rata anuală a inflației, aceasta a încheiat anul în teritoriul negativ (-0,93 la sută), însă evoluția a fost determinată aproape exclusiv de extinderea în luna iunie 2015 a cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică. Caracterul excepțional al valorilor negative ale ratei inflației în România, semnificativ inferioare celor înregistrate la nivel european, este relevat și de evaluările Comisiei Europene și ale Băncii Centrale Europene, care au decis ca în rapoartele de convergență publicate în 2016 să excludă România din calculul valorii de referință a criteriului de la Maastricht privind stabilitatea prețurilor. În absența măsurii fiscale amintite, indicatorul s-ar fi aflat în interiorul intervalului de variație de ± 1 punct procentual asociat țintei staționare de inflație (2,5 la sută).

Tot în anul 2015 s-a încheiat practic rambursarea împrumutului contractat de la FMI în anul 2009, în cadrul acordului multilateral de finanțare semnat de statul român cu instituțiile financiare internaționale (plata finală din ianuarie 2016 s-a limitat la circa 100 milioane DST). Întregul proces de achitare a împrumutului s-a desfășurat fără repercusiuni asupra dinamicii pieței valutare și fără erodarea indicatorilor de adecvare a rezervelor internaționale. Mai mult, nivelul atins de rezervele internaționale la finele anului 2015 l-a depășit cu peste 7 miliarde euro pe cel din 2008, anul premergător contractării împrumutului.

Câștigurile în planul macroeconomic – rezultat al unui efort susținut de ajustare – nu sunt însă ireversibile, iar acumularea de riscuri nu poate fi ignorată, mai ales că măsuri deja adoptate – unele în vigoare, altele urmând a fi implementate – sunt de natură a pune la încercare sustenabilitatea creșterii economice. Astfel, reducerile de impozite planificate pentru 2016 și 2017 și creșterile permanente de cheltuieli (în principal salariale) legiferate spre sfârșitul anului 2015 și în prima jumătate a anului 2016 vor poziționa deficitul bugetar în proximitatea plafonului de 3 la sută din PIB și vor reînscris ponderea datoriei publice în PIB pe o tendință ascendentă.

Caracterul sustenabil al creșterii economice este condiționat de redobândirea coerenței mixului de politici economice, respectiv de orientarea fiecărei componente a acestuia către păstrarea sau restaurarea echilibrelor macroeconomice. În ceea ce privește misiunea băncii centrale în cadrul acestui mix, cea mai bună contribuție pe care aceasta o poate aduce la realizarea unei creșteri economice durabile constă în menținerea stabilității prețurilor și a celei financiare.

Abordarea de urmărire pe termen mediu a obiectivului referitor la stabilitatea prețurilor (corespunzător țintei staționare multianuale de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual) a stat la baza acțiunilor BNR și în anul 2015, mediul de implementare a politicii monetare fiind marcat de o întreagă suită de șocuri dezinflaționiste tranzitorii. Acestea au provenit din evoluții la nivel global – declinul prețului petrolului și diminuarea inflației în zona euro și pe ansamblul Uniunii Europene, urmată de persistența sa la niveluri joase –, dar mai ales din surse interne. Dintre acestea din urmă, măsurile succesive de reducere a cotei TVA adoptate în cursul anului 2015, cu efecte și în următorii doi ani, au modificat substanțial în sens descendent traiectoria ratei inflației, deopotrivă efectivă și proiectată.

În aceste condiții, BNR a continuat în primele cinci luni ale anului ciclul de reducere prudentă a ratei dobânzii de politică monetară, aceasta fiind adusă în trei etape succesive până la nivelul minim istoric de 1,75 la sută. În același interval au fost ajustați parametrii altor instrumente. Coridorul simetric format de ratele dobânzii la facilitățile permanente în jurul ratei dobânzii de politică monetară a fost îngustat gradual (de la $\pm 2,25$ la $\pm 1,5$ puncte procentuale), valențele de semnal ale acestora din urmă fiind astfel sporite. De asemenea, în mai 2015 a fost redusă rata RMO aplicabilă pasivelor în lei ale instituțiilor de credit (cu 2 puncte procentuale, până la 8,0 la sută), ceea ce a sprijinit revigorarea sustenabilă a creditării în monedă națională. Ambele ajustări au constituit totodată pași înainte în planul alinierii caracteristicilor cadrului operațional al politicii monetare la standardele europene.

În a doua jumătate a anului s-a impus însă întreruperea acestui proces de ajustare a instrumentelor de politică monetară, devenind evidentă formarea de presiuni inflaționiste pe canalul costurilor salariale unitare, dar mai ales în contextul tranziției rapide a economiei de la deficit la excedent de cerere agregată. Dată fiind păstrarea divergenței dintre perspectiva apropiată a inflației și cea pe orizontul mai îndepărtat, BNR a menținut rata dobânzii de politică monetară la nivelul de 1,75 la sută și în primele luni ale anului 2016, operând doar o reducere cu 2 puncte procentuale a ratei RMO corespunzătoare pasivelor în valută ale băncilor (la 12 la sută în luna ianuarie 2016), în contextul în care creditarea în valută nu mai reprezintă o problemă de flux.

Gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar a contribuit la imprimarea unui caracter acomodativ condițiilor monetare reale în sens larg în 2015, sprijinind redresarea creditării în lei. Facilitată și de relativa stabilitate a cursului de schimb al leului față de euro (deși în a doua parte a anului riscurile la adresa acesteia, generate de fluctuațiile aversiunii globale față de risc, s-au majorat), gestionarea adecvată a lichidității a presupus utilizarea pe parcursul întregului an a facilității de depozit a BNR pentru absorbirea excedentului net din sistemul bancar.

În perioada următoare, politica monetară va continua să urmărească readucerea pe termen mediu a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de inflație, într-o manieră care să contribuie la realizarea unei creșteri economice sustenabile, în condiții de relativă compatibilitate cu ciclurile politicilor monetare ale băncilor centrale din regiune și din zona euro.

Similar evoluțiilor în planul stabilității macroeconomice, și cele din domeniul stabilității financiare au indicat o consolidare notabilă a acestora în 2015, acompaniată însă, mai ales spre finele anului – dar și în prima parte a lui 2016 –, de o amplificare preocupantă a riscurilor la care este supusă.

Sectorul bancar din România și-a păstrat soliditatea, principalii indicatori agregați menținându-se la un nivel adecvat (solvabilitate, lichiditate) sau cunoscând ameliorări remarcabile (calitatea activelor, profitabilitate). Astfel, solvabilitatea ridicată – reflectată de ratele înalte ale fondurilor proprii, care au depășit dublul pragurilor reglementate la nivel comunitar – a fost susținută inclusiv prin noi aporturi de capital din partea acționarilor. Merită remarcat că sectorul bancar românesc se numără printre cele mai bine capitalizate din Uniunea Europeană, iar în contextul unui cadru macroeconomic intern și internațional, caracterizat prin rate foarte scăzute ale dobânzii și marcat de incertitudini, capacitatea ridicată de acoperire a pierderilor este esențială. După ce a înregistrat un rezultat financiar negativ în 2014 – pe fondul efortului masiv de constituire de provizioane în demersul de asanare a bilanțurilor –, sectorul bancar a redevenit profitabil în anul 2015. Totodată, indicatorii referitori la calitatea activelor bancare s-au îmbunătățit, rata creditelor neperformante având un pronunțat trend descendent (de la 20,7 la sută la finele anului 2014 la 13,5 la sută în decembrie 2015), în timp ce gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante a continuat să se situeze peste media la nivel european. O altă evoluție pozitivă s-a înregistrat în planul lichidității, care și-a păstrat dimensiunea confortabilă pe seama consolidării bazei interne de depozite. Aceasta a compensat trendul descrescător, dar ordonat, al finanțării de la băncile-mamă, cu efect de reducere a riscului de contagiune, evoluție cu atât mai binevenită într-un context regional volatil.

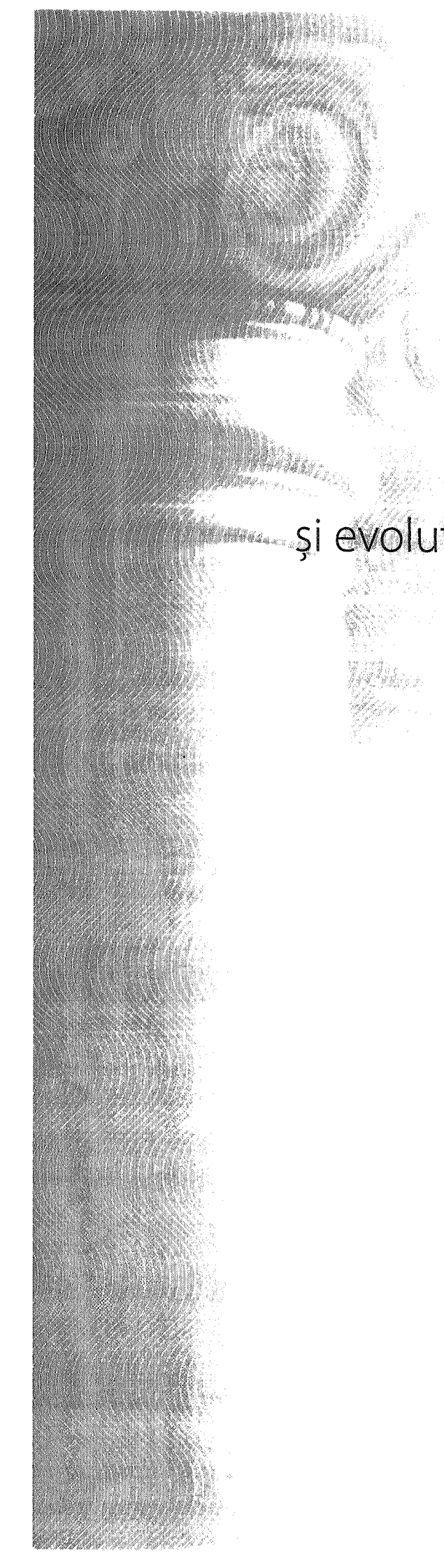
La reluarea creditării sectorului privat au contribuit procesul de curățare a bilanțurilor bancare de o parte semnificativă a creditelor neperformante, demarat în anul 2014, nivelul adecvat al poziției de capital și revigorarea cererii de credite. După aproape trei ani, dinamica anuală reală a creditelor a redevenit pozitivă, ajungând la 3,9 la sută la sfârșitul anului 2015. Redresarea creditării s-a datorat exclusiv componentei în lei, băncile orientându-se către acordarea de împrumuturi în moneda națională sub efectul conjugat al măsurilor macroprudențiale asociate creditării în valută, al scăderii ratelor de dobândă pentru produsele de creditare în lei și al continuării programului „Prima Casă” exclusiv în lei. Împrumuturile în monedă națională și-au recâștigat astfel poziția majoritară în portofoliul băncilor, aceasta având, la rândul său, o serie de consecințe favorabile: scăderea riscului valutar, ameliorarea structurii pe monede a bilanțurilor băncilor, îmbunătățirea mecanismului de transmisie a ratei dobânzii de politică monetară.

Accentuarea riscurilor la adresa stabilității financiare a vizat deopotrivă numărul și intensitatea acestora. Cel mai important risc sistemic, care a crescut în intensitate în a doua parte a anului 2015, dar și ulterior, a fost cel al unui cadru legal incert și imprevizibil. Alte riscuri sistemice semnificative sunt generate de: revenirea pe plan intern la politici fiscale prociclice (și inversarea tendinței de consolidare fiscală), incertitudinile privind creșterea economică globală, starea sistemului financiar internațional, deciziile de politică monetară ale principalelor bănci centrale, precum și

de posibilitatea ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană – aceasta din urmă poate afecta România prin slăbirea proiectului european, care reprezintă o ancoră pentru dezvoltarea României.

Foarte importantă pentru gestionarea adecvată a pericolelor la adresa stabilității financiare este configurarea corespunzătoare a politicii macroprudențiale. În acest sens, a fost elaborat Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Băncii Naționale a României, conform responsabilităților ce revin BNR ca autoritate de supraveghere sectorială. În vederea întăririi stabilității sistemului financiar, banca centrală și-a asumat, pe lângă obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale recomandate la nivelul UE, și alte două obiective, introduse în ianuarie 2016: creșterea sustenabilă a intermedierei financiare (situată în prezent la un nivel redus) și îmbunătățirea incluziunii financiare (dată fiind dezirabilitatea unui acces cât mai larg al populației la servicii bancare).

Într-un mediu intern și extern marcat de un grad ridicat de incertitudine, în care vulnerabilități cu care economia românească s-a confruntat nu cu mult timp în urmă riscă să reapară, doar un ansamblu coerent de politici în domeniul macroeconomic, structural și macroprudențial face posibilă evoluția ascendentă a economiei românești pe termen lung și asigurarea stabilității prețurilor și a sistemului financiar. În aceste condiții, procesul de convergență economică – nominală și reală – s-ar desfășura într-o manieră sustenabilă, avansul acestuia realizându-se concomitent cu păstrarea echilibrelor macroeconomice. În absența unui efort susținut în acest sens, există pericolul ca performanțele notabile pe aceste fronturi – vizibile în special la nivelul anului 2015, dar obținute în timp – să nu dureze.

Capitolul 1

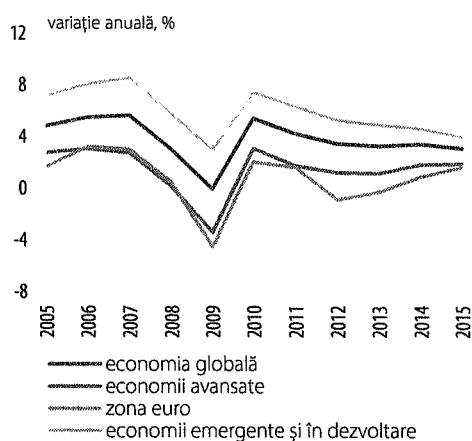
Contextul internațional
și evoluții macroeconomice interne

1. Contextul internațional

Creșterea activității economice la nivel mondial a rămas fragilă în anul 2015 (atenuare de ritm cu 0,3 puncte procentuale, până la 3,1 la sută), revenirea modestă a statelor dezvoltate (1,9 la sută) fiind umbrită de o nouă încetinire la nivelul economiilor emergente (până la 4,0 la sută). Acestea din urmă au pierdut constant teren în ultimii ani, pe fondul creșterii aversiunii la risc a investitorilor străini (Caseta 1), dar și al scăderii abrupte a cotațiilor principalelor materii prime pe piețele internaționale. În contextul perspectivelor privind persistența inflației la niveluri reduse, dar și al redresării economice lente în statele avansate, politica monetară a principalelor bănci centrale și-a menținut caracterul acomodativ pe parcursul anului 2015.

Fără îndoială, cea mai importantă evoluție vizează economia chineză, a cărei viteză de creștere a continuat să se reducă, astfel încât dinamica anuală a PIB a coborât pentru prima dată în ultimii 25 de ani sub pragul de 7 la sută (6,9 la sută în 2015). Dat fiind gradul ridicat de integrare a Chinei în lanțurile internaționale de valoare adăugată, tranziția acestei economii de la modelul de creștere bazat pe investiții și exporturi spre unul orientat către consumul intern a antrenat o decelerare a activității comerciale la nivel global, exacerband totodată declinul prețurilor materiilor prime din ultimii ani. În același timp, în principalele state net exportatoare de materii prime (Brazilia și Rusia), căderea liberă a prețurilor materiilor prime a constituit una dintre principalele cauze ale contracțiilor economice severe (cu aproape 4 la sută), alături de

intensificarea tensiunilor politice interne (în cazul Braziliei) sau externe (persistența relațiilor încordate între Rusia și UE). În schimb, prețurile scăzute ale materiilor prime (în special țiței) au susținut creșterea consumului în țările net importatoare, precum India, dar și în majoritatea statelor avansate – în cazul acestora din urmă un rol a revenit și politicilor monetare expansioniste.

Grafic 1.1
Creșterea economică
la nivel mondial

Sursa: Eurostat, FMI

Reluarea consumului în statele avansate a reprezentat principalul motor al creșterii economice la nivel global în anul 2015. În Statele Unite ale Americii, redresarea graduală a consumului intern, odată cu

îmbunătățirea condițiilor pieței muncii, dar și a investițiilor (mai puțin cele aferente sectorului energetic) au favorizat menținerea unei creșteri economice robuste (2,4 la sută). În schimb, trenarea cererii externe și aprecierea dolarului au inhibat activitatea exportatorilor. O revigorare a activității economice a avut loc și în zona

euro (accelerare de ritm de 0,7 puncte procentuale, până la 1,6 la sută), pe fondul îmbunătățirii încrederii agenților în economie, al relaxării condițiilor de finanțare, al redresării pieței muncii, dar și al deprecierei monedei europene. Totuși, influența pozitivă a acestei din urmă evoluții nu a fost suficientă pentru a contrabalansa declinul cererii externe, astfel încât aportul exporturilor nete la creșterea economică a devenit ușor negativ în anul 2015, pentru prima dată de la declanșarea crizei. În ceea ce privește celelalte economii avansate, Marea Britanie a consemnat o încetinire a ritmului de creștere (până la 2,2 la sută), în contextul incertitudinilor privind posibila ieșire din UE, iar economia Japoniei a crescut timid (0,5 la sută), ulterior recesiunii din 2014 induse de majorarea cotei TVA (Grafic 1.1).

Caseta 1. Ciclul financiar global și experiența recentă a economiilor emergente

Evoluția economiilor emergente în ultimii doi ani, marcată de turbulențe pe piețele financiare și ieșiri masive de capitaluri, a readus în atenția decidenților de politici economice importanța înțelegerii efectelor ciclului financiar global asupra economiilor naționale. Astfel, dincolo de influența ciclului de afaceri, ale cărui fluctuații sunt surprinse de indicatorii economiei reale, activitatea economică este afectată și de mișcările ciclului financiar global. Spre deosebire de cel dintâi, acesta se manifestă pe o perioadă mult mai îndelungată de timp (circa 15 ani, față de 1-8 ani în cazul ciclului de afaceri) și este mai greu de identificat și evaluat, fiind în general corelat cu evoluția prețurilor proprietăților și a creditării. Chiar dacă nu există un consens privind definirea fenomenului în literatura de specialitate, ciclul financiar global poate fi înțeles ca rezultat al interacțiunii continue între: (i) percepția investitorilor asupra valorii activelor (sub/supraevaluate); (ii) apetitul acestora pentru risc și (iii) constrângerile financiare întâmpinate (Borio, 2012).

Având în vedere rolul însemnat deținut de dolarul SUA nu doar în comerțul internațional, ci și pe piețele financiare internaționale, politica monetară a Fed reprezintă o sursă importantă a fluctuațiilor ciclului financiar global. De altfel, într-un discurs recent, președintele Fed New York afirma că banca centrală a SUA are „responsabilitatea specială de a gestiona politica monetară într-un mod care să contribuie la promovarea stabilității financiare la nivel mondial”.

În acest context, relaxarea monetară în SUA ulterior declanșării crizei din 2008, mai ales prin practicarea unor rate ale dobânzii apropiate de zero și a unor politici neconvenționale, precum achiziții directe de active, a generat un excedent de lichiditate la nivel global, punând presiuni de creștere asupra prețului activelor și alimentând astfel apetitul pentru risc al investitorilor. Drept consecință, capitalul străin a migrat către piețele emergente, în căutare de randamente superioare și pentru a obține o mai bună diversificare a portofoliilor. Statele în cauză au beneficiat astfel de finanțare (poate chiar și de avansul tehnologic asociat), ceea ce a susținut dezvoltarea economică și, prin urmare, creșterea nivelului de trai. Chiar dacă politica monetară laxă a Fed a impulsionează expansiunea fluxurilor de capital, trebuie subliniat faptul că destinația finală a acestora a depins în mod esențial de factori specifici țărilor, care țin în principal de stabilitatea macroeconomică (calitatea instituțiilor, politicile monetare și fiscale, nivelul deficitelor și al datoriei, al rezervelor etc.).

Aceste coordonate interne s-au dovedit a fi cu atât mai relevante în momentele de schimbare bruscă a sentimentului investitorilor. Deteriorarea perspectivei de creștere a economiilor emergente și apariția primelor semnale (în mai 2013) privind întreruperea celui mai lung ciclu de relaxare cantitativ al Fed, care s-a și concretizat spre finele anului 2015, au făcut ca în prezent să asistăm la redirectionarea semnificativă a capitalului dinspre piețele emergente înspre cele avansate, concomitent cu scăderea generalizată a prețurilor principalelor materii prime pe piețele internaționale. Situația a devenit astfel delicată pentru economiile emergente, întrucât retragerile masive de capital, care au generat presiuni puternice de depreciere a monedelor naționale, conducând la diminuarea rezervelor internaționale, au coincis cu încheierea perioadei de *boom* a prețurilor materiilor prime, episoadele anterioare de suprapunere (de pildă, anii '80) conducând, în mod sistematic, la crize ale datoriilor suverane (Reinhart *et al.*, 2016).

Potrivit evaluării FMI, episodul recent de retragere a capitalului din economiile emergente este similar celui din anii '90 (criza asiatică) și celui din anii '80 (America Latină), atât ca amplitudine a restrângerii fluxurilor nete ca pondere în PIB (cu circa 4 puncte procentuale), cât și ca procent al statelor afectate (aproximativ 70 la sută). Cu toate acestea, se remarcă o distincție importantă față de episoadele precedente, și anume aceea că riscurile la adresa sustenabilității datoriilor externe au părut relativ controlabile, în bună măsură datorită întăririi cadrului politicilor macroeconomice. În acest sens, un rol esențial a aparținut flexibilității cursului de schimb, care a facilitat o depreciere ordonată a monedelor acestor țări. În aceeași direcție au acționat însă mai buna adecvare a rezervelor internaționale și, mai ales, predominanța unor niveluri relativ moderate ale datoriei externe (FMI, 2016). În schimb, globalizarea piețelor financiare și integrarea tot mai strânsă a economiilor emergente în lanțurile comerciale internaționale au făcut ca efectele adverse să se propage nu doar regional, ci și la nivelul economiilor avansate, acestea din urmă confruntându-se cu fluctuații pe piețele de capital și, mai ales, cu o frânare a tranzacțiilor comerciale pe plan mondial.

Cum ar putea fi atenuate efectele de contagiune generate de creșterea gradului de integrare financiară la nivel global? Constancio (2015) expune două curente de idei. Primul vizează direct sursa ciclului financiar global, fiind numită și soluția globală, și presupune o coordonare la nivel internațional a politicii monetare a Fed cu cea a băncilor centrale naționale. O astfel de soluție este însă dificil de implementat, având în vedere faptul că fiecare bancă centrală își desfășoară activitatea într-un cadru instituțional și un context economic specific, în conformitate cu statutul propriu care prevede stabilirea unuia sau mai multor obiective fundamentale din perspectivă națională. Cel de-al doilea curent de idei, mai pragmatic, consideră că cea mai bună linie de acțiune este întărirea rezilienței economiilor naționale la potențiale șocuri externe prin consolidarea fundamentelor macroeconomice, precum și calibrarea politicii macroprudențiale în funcție de circumstanțele specifice fiecărei țări. În cadrul acesteia din urmă, Rey (2015) distinge măsuri de natură ciclică, care limitează ritmul de creștere a creditului și a îndatorării în faza de expansiune economică și respectiv măsuri structurale, care impun limite mai stricte de îndatorare intermediarilor financiari.

Referințe

Borio, C. – *The Financial Cycle and Macroeconomics: What Have We Learnt?*, BIS Working Papers, No. 395, decembrie 2012

Constâncio, V. – *Divergent Monetary Policies and the World Economy*, discurs susținut la conferința organizată de Fed/ECB/Fed Dallas/HKMA în Hong Kong, octombrie 2015

FMI – *World Economic Outlook*, aprilie 2016

FMI – *Global Financial Stability Report*, aprilie 2016

Reinhart, C. M., et al. – *Global Cycles: Capital Flows, Commodities, and Sovereign Defaults*, NBER Working Paper Series, No. 21958, februarie 2016

Rey, H. – *Dilemma not Trilemma: The Global Financial Cycle and Monetary Policy Independence*, NBER Working Paper No. 21162, mai 2015

Scăderea prețurilor materiilor prime a oferit un impuls suplimentar expansiunii cererii interne în economiile dezvoltate în anul 2015, contribuind în bună măsură la creșterea venitului disponibil al populației și la diminuarea costurilor de producție ale agenților economici. În contextul majorării semnificative a excedentului de ofertă la nivel mondial, prețul petrolului pe piețele internaționale¹ s-a înjumătățit în anul 2015. Amplificarea surplusului de ofertă pe această piață a fost rezultatul unui avans puternic al producției de țiței – în principal din partea OPEC, ca parte a strategiei unor membri de a-și extinde cota de piață în detrimentul competitorilor din afara organizației, în esență, al producătorilor de petrol prin fracturare hidraulică din SUA –, care a avut loc însă în condițiile încetării activității economice în statele emergente, îndeosebi în China, al doilea consumator de țiței la nivel mondial. De altfel, sub influența restrângerii cererii provenite din China (Caseta 2), cotațiile principalelor metale au urmat aceeași tendință, cele mai ample scăderi producându-se în cazul minereului de fier (peste 40 la sută, după aproape 28 la sută în 2014) și al cuprului (-19 la sută). O evoluție similară, însă de amplitudine mai redusă, a fost observată și în cazul prețurilor materiilor prime agricole (-17 la sută), ca rezultat al acumulării unor stocuri însemnate la nivel global în urma a doi ani consecutivi cu recolte bune.

Pe fondul declinului consemnat de prețurile materiilor prime pe piețele internaționale și al unei creșteri economice încă lipsite de vigoare, la nivel global au continuat să predomine valori scăzute ale inflației. Excepție au făcut doar unele economii emergente (în principal Rusia și unele state din America Latină), în care tendința de depreciere a monedelor naționale a antrenat majorări ample ale prețurilor de consum.

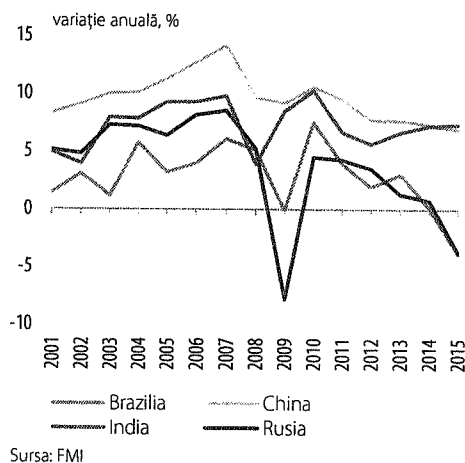
Caseta 2. China și „superciclul” prețurilor materiilor prime

În urmă cu aproximativ cinci ani, prețurile principalelor materii prime atingeau maxime istorice pe piețele internaționale, exercitând presiuni inflaționiste notabile la nivel global. Ulterior însă tendința s-a inversat, iar corecțiile ample consemnate la nivelul acestor prețuri au făcut ca, în prezent, discuțiile despre deflație sau inflație joasă să fie în mod inevitabil legate de reducerea prețurilor principalelor materii prime.

¹ Medie a trei prețuri spot: Brent, West Texas Intermediate și Dubai Fateh.

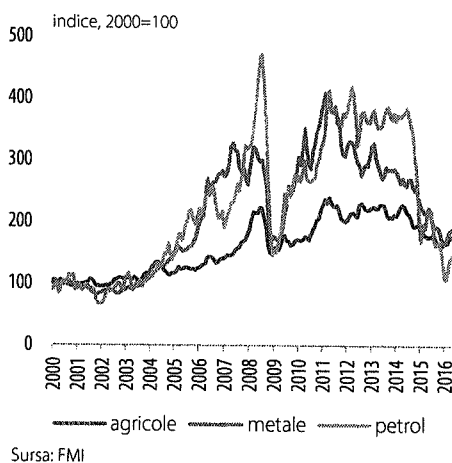
Privită din perspectivă istorică, traiectoria pe termen lung a cotațiilor materiilor prime a fost profund marcată de manifestarea unor așa-numite „supercicluri”. Acestea diferă de fluctuațiile pe termen scurt, ce au la bază factori microeconomici (de pildă, revizii ale unor rafinării, decizii concertate de oprire temporară a producției), pe de o parte, prin perioada îndelungată în care se realizează ciclul complet – între 20 și 70 de ani, cu intervale susținute de creștere de peste 10 ani, iar pe de altă parte, prin mișcarea, puternic corelată pozitiv, a prețurilor diferitelor materii prime, în special a celor utilizate în industrie și construcții (Erten și Ocampo, 2012). La originea acestor „supercicluri” se află o creștere robustă și susținută a cererii, care derivă din procesul de industrializare a unei economii importante sau a unui grup de economii – astfel de episoade au fost asociate dezvoltării economice a Statelor Unite ale Americii la finele secolului al XIX-lea, reconstrucției Europei în perioada postbelică, respectiv, în episodul recent, ascensiunii economiilor emergente (Heap, 2005).

Grafic A
Creșterea economică în cele mai importante economii emergente

Expansiunea activității economice în statele emergente la începutul anilor 2000 (Grafic A) a pus bazele apariției fazei de *boom* a unui nou „superciclu” al prețurilor materiilor prime, cotațiile înscriindu-se pe un trend ascendent susținut până în anul 2011, cu excepția episodului temporar de scădere la momentul declanșării crizei la nivel internațional (Grafic B).

La nivelul economiilor emergente, cererea a fost susținută îndeosebi de ascensiunea Chinei, unde schimbările instituționale semnificative din ultimele decenii, menite să promoveze tranziția de la o economie predominant agrară la una puternic industrializată, au creat premisele dezvoltării unui model de creștere bazat pe investiții și exporturi, dar cu consum intensiv de materii prime. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este minereul metalifer, China generând în ultimii ani mai mult de jumătate din cererea globală pentru această materie primă.

Grafic B
Cotațiile principalelor materii prime

Africa subsahariană – un factor suplimentar care a creat condiții favorabile realizării de astfel de investiții a fost reprezentat de îmbunătățirea calității instituțiilor, cu un accent important asupra legislației privind dreptul de proprietate (FMI, 2015).

Dincolo de influența factorilor fundamentali, menținerea prețurilor materiilor prime pe o traiectorie ascendentă a fost favorizată inclusiv de conduita politicii monetare în țările dezvoltate. Creșterea cotațiilor începând cu anii 2000 a coincis cu existența în economiile dezvoltate a unui mediu macroeconomic caracterizat de rate reduse ale dobânzilor. Deși în mod tradițional nu constituie active de investiții, „materiile prime” se află totuși pe lista de diversificare a fondurilor de investiții. În situația scăderii ratelor de dobândă sau doar a conturării unor anticipații în acest sens, fondurile de investiții își pot majora expunerile pe materii prime în detrimentul instrumentelor tradiționale (obligațiuni corporative, titluri de stat etc.), amplificând cererea pentru astfel de active. Mai mult, investițiile în materii prime au fost stimulate și de diminuarea costului de oportunitate al acumulării de stocuri de astfel de produse, mai ales în cazul celor ușor depozitabile și neperisabile (Frankel, 2013).

În ultimii ani însă, investițiile realizate în economia Chinei, de cele mai multe ori utilizând resurse financiare împrumutate, au condus la creșterea excesivă a capacităților de producție în anumite sectoare, concomitent cu o alocare suboptimală a resurselor, favorizând astfel apariția dezechilibrelor macroeconomice. În acest context, autoritățile au inițiat un proces de tranziție a economiei către un nou model de creștere bazat pe consum intern și servicii, menit să asigure o dezvoltare mai echilibrată și sustenabilă. Această modificare structurală afectează însă ritmul de creștere a economiei, care a consemnat o încetinire continuă începând cu 2011 (variația anuală a PIB a coborât până la 6,9 la sută în 2015), cu externalități negative asupra cererii globale de materii prime. Referitor la acest ultim aspect, evidențe empirice recente arată faptul că o reducere cu 1 punct procentual a creșterii economice în China are potențialul de a antrena o scădere în medie cu circa 6 la sută a prețurilor materiilor prime pe un orizont de 2 ani (Banca Mondială, 2016). La nivelul ofertei, este de așteptat ca redimensionarea acesteia să se realizeze gradual, luând în considerare extinderea semnificativă a capacităților de producție în perioada de *boom* a cererii. Adesea, faza de expansiune este urmată de o perioadă de câțiva ani în care oferta rămâne excedentară, interval în care investițiile în domeniu se reduc, iar firmele producătoare adoptă strategii țintite către menținerea cotei de piață.

O influență suplimentară, care a amplificat declinul prețurilor materiilor prime în ultima perioadă, a fost exercitată de tendința generalizată de apreciere a dolarului SUA față de principalele valute, în contextul apariției semnalelor privind inversarea traiectoriei politicii monetare a Rezervei Federale a SUA. În condițiile în care majoritatea materiilor prime sunt cotate în dolari SUA pe piețele internaționale, influența aprecierii dolarului se reflectă, prin mecanismele clasice ale cererii și ale ofertei, într-o scădere a cotațiilor. Cu toate acestea, cuantificarea efectivă a impactului diferă de la o evaluare la alta – de exemplu, în cazul petrolului, o apreciere a dolarului SUA cu 10 la sută ar determina o scădere cuprinsă între 3 și 10 la sută a cotațiilor internaționale (Baffes *et al.*, 2015).

Referințe

Baffes, J. *et al.* – *The Great Plunge in Oil Prices: Causes, Consequences, and Policy Responses*, World Bank Group Policy Research Notes, martie 2015

Banca Mondială – *Commodity Markets Outlook*, ianuarie 2016

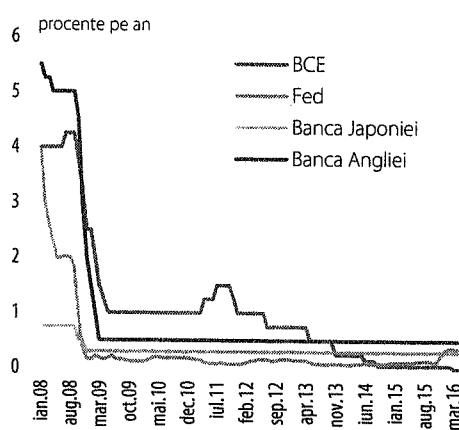
Erten, B. și Ocampo, J. A. – *Super-cycles of Commodity Prices since the Mid-nineteenth Century*, UN Department of Social and Economic Affairs (DESA), Working Paper, No. 110, februarie 2012

FMI – *World Economic Outlook*, octombrie 2015

Frankel, J. A. – *Effects of Speculation and Interest Rates in a "Carry Trade" Model of Commodity Prices*, NBER Working Paper Series, No. 19463, septembrie 2013

Heap, A. – *China – The Engine of a Commodities Super-cycle*, Citigroup division – Smith Barney, martie 2005

Grafic 1.2
Ratele dobânzilor
de politică monetară

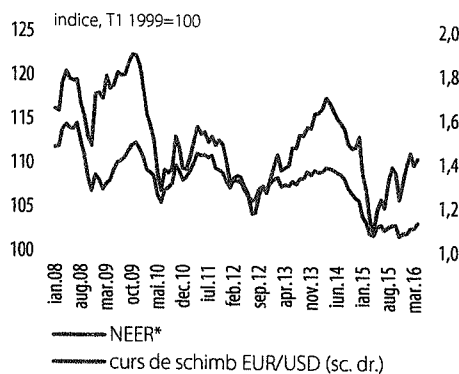
Sursa: website-uri bănci centrale

Persistența inflației scăzute și redresarea economică lentă a statelor dezvoltate au susținut menținerea conduitei relaxate a politicilor monetare ale principalelor bănci centrale în 2015 (Grafic 1.2).

În SUA, politica monetară a rămas pronunțat acomodativă în cea mai mare parte a anului. Fed a majorat rata dobânzii în intervalul 0,25-0,50 la sută în luna decembrie, pentru prima dată în aproape un deceniu, marcând astfel începutul unui nou ciclu de înăsprit a politicii monetare. Totuși, procesul se va desfășura gradual, chiar mai lent decât se anticipa anterior, în contextul apariției unor riscuri semnificative la nivel internațional, care au potențialul de a periclita redresarea economiei americane.

În zona euro, Banca Centrală Europeană (BCE) și-a intensificat eforturile de relansare a activității economice pe tot parcursul anului 2015. Dincolo de adâncirea în teritoriu negativ a ratei dobânzii la facilitatea de depozit, BCE

Grafic 1.3
Cursul de schimb EUR/USD

*) NEER pentru EA-19 față de 38 de parteneri comerciali

Sursa: BCE

a decis la începutul anului 2015 extinderea programului de achiziții de active, care s-a cifrat în medie la 60 miliarde euro lunar. Evoluția monedei europene a reflectat, în general, orientarea divergentă a politicii monetare a celor două bănci centrale – BCE și Fed –, cursul de schimb efectiv nominal al euro (măsurat față de valutele principalilor 38 de parteneri comerciali) depreciindu-se în medie cu peste 7 la sută în termeni anuali în anul 2015 (Grafic 1.3), cea mai amplă depreciere bilaterală vizând dolarul SUA (-16,5 la sută).

Pe o poziție similară s-a situat Banca Angliei, care a decis menținerea ratei dobânzii la 0,5 la sută și continuarea programului de achiziții de active în valoare de 375 miliarde GBP.

Cu toate acestea, pe parcursul anului, piețele financiare au cunoscut o intensificare a volatilității, pe fondul deteriorării perspectivelor de creștere ale economiilor emergente, al materializării anticipațiilor privind încheierea ciclului de relaxare cantitativă a Fed, dar și al negocierilor derulate între Grecia și creditorii săi internaționali. În această perioadă, o serie de economii emergente s-au confruntat cu ieșiri importante de capital (*flight to safety*), care au pus presiuni în sensul deprecierii monedelor naționale, erodând rezervele valutare ale băncilor centrale (Caseta 1). În perspectivă, este de așteptat ca normalizarea politicii monetare a Fed să se realizeze gradual pe parcursul următorilor ani, date fiind contextul global fragil și presiunile de apreciere asupra dolarului SUA.

Climatul de incertitudine care a caracterizat contextul economic și financiar internațional în anul 2015 și în prima parte a anului 2016 a fost accentuat pe plan european de posibilitatea ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană. Dincolo de implicațiile pe termen scurt asociate creșterii volatilității pe piețele financiare, materializarea acestui risc are potențialul de a slăbi coeziunea UE, marcând pe termen lung evoluția economiilor europene (cu precădere a celor periferice, în dezvoltarea cărora proiectul european a constituit o ancoră).

2. Evoluții macroeconomice interne

Din perspectivă macroeconomică, 2015 a fost pentru România un an favorabil. Echilibrele interne și externe ale economiei au fost consolidate, în timp ce creșterea economică a înregistrat un ritm relativ susținut în comparație cu media europeană (3,8 la sută). Pierderile de producție din perioada de recesiune au fost recuperate integral încă din primul trimestru al anului 2015.

Deficitul contului curent s-a menținut la un nivel scăzut (1,1 la sută din PIB), iar deficitul bugetului general consolidat a consemnat chiar o restrângere față de anul anterior (ajungând la 0,7 la sută din PIB, conform metodologiei SEC 2010). În ceea ce privește rata anuală a inflației, aceasta a încheiat anul în teritoriul negativ (-0,93 la sută), însă evoluția a fost determinată aproape exclusiv de extinderea în luna iunie 2015 a cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică. Caracterul excepțional al valorilor negative ale ratei inflației în România, semnificativ inferioare celor înregistrate la nivel european, este relevat și de evaluările Comisiei Europene și ale Băncii Centrale Europene, care au decis ca în rapoartele de convergență publicate în 2016 să excludă România din calculul valorii de referință a criteriului de la Maastricht privind stabilitatea prețurilor. În absența măsurii fiscale amintite, indicatorul s-ar fi aflat în interiorul intervalului de variație de ± 1 punct procentual asociat țintei staționare de inflație (2,5 la sută).

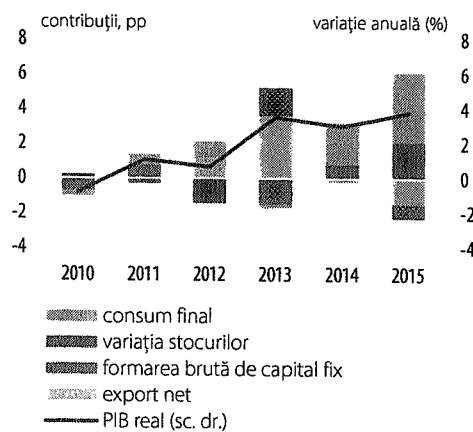
2.1. Activitatea economică

Creșterea economică

Stimulată de măsuri fiscale, de îmbunătățirea poziției financiare a populației și a companiilor, dar și de reducerea costurilor de finanțare, cererea internă a reprezentat în anul 2015 motorul creșterii economice, dinamica PIB real (3,8 la sută) fiind cea mai

înalță din perioada postcriză. Evoluția a fost atenuată însă de adâncirea contribuției negative a exportului net, asupra căruia s-au repercutat nu doar efectele încetinirii activității economice la nivel global, potențate de gradul sporit de integrare a economiei în rețelele internaționale de valoare adăugată, ci și competitivitatea limitată a producătorilor locali.

Traectoria crescătoare pe care s-au plasat în ultimii ani veniturile salariale, susținută inclusiv de câștigurile de productivitate, s-a accentuat în 2015, în condițiile tendinței tot mai evidente de încordare a pieței muncii (Caseta 4), dar și sub impulsul suplimentar

Grafic 1.4
Cererea

Sursa: INS, calcule BNR

generat de majorarea pragului minim de salarizare și de creșterea remunerării în sectorul bugetar. Totodată, consolidarea puterii de cumpărare a populației a fost favorizată de evoluția descendentă a nivelului agregat al prețurilor de consum, imprimată în principal de extinderea sferei de aplicabilitate a cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică (iunie 2015) și de continuarea declinului prețului combustibililor. În același sens a acționat reducerea prețurilor externe pe segmentul alimentar, asociată

persistenței unei supraoferte pe piața comunitară (ca urmare a embargoului impus de Rusia în anul 2014), dar și accentuării concurenței în sfera comercială (reflectată de extinderea constantă a rețelilor de *retail* și de intensificarea politicilor promoționale ale marilor lanțuri de distribuție). În acest context, rata de creștere a consumului privat s-a majorat cu 2,3 puncte procentuale, apropiindu-se de 6 la sută (Grafic 1.4).

Evoluții pozitive s-au consemnat și în planul investițiilor, accelerarea de ritm fiind și mai pronunțată (+6,3 puncte procentuale, până la 8,8 la sută). Acumularea de capital a vizat atât îmbunătățirea nivelului de tehnologizare a companiilor (+8,5 la sută), cât și construcțiile de clădiri, volumul lucrărilor efectuate depășind media aferentă perioadei postcriză (2011-2014). Această performanță nu s-a înregistrat însă și în cazul proiectelor de construcții ingineresti, insuficiența și calitatea nesatisfăcătoare a infrastructurii continuând să afecteze eficiența alocării resurselor la nivel național și, prin urmare, dezvoltarea economică. Cel mai elocvent exemplu în acest sens îl constituie industria auto și ramurile conexe, care au contribuit semnificativ la creșterea economică în perioada postcriză. Chiar dacă livrările externe ale acestor ramuri s-au menținut ridicate în anul 2015 (creștere de peste 8 la sută), susținând extinderea în continuare a exporturilor autohtone, nu poate fi ignorată tendința tot mai evidentă de frânare a dinamicii productivității din ultimii doi ani, la care a contribuit și infrastructura inadecvată, care grevează asupra costurilor de transport și limitează posibilitățile de extindere a capacităților de producție.

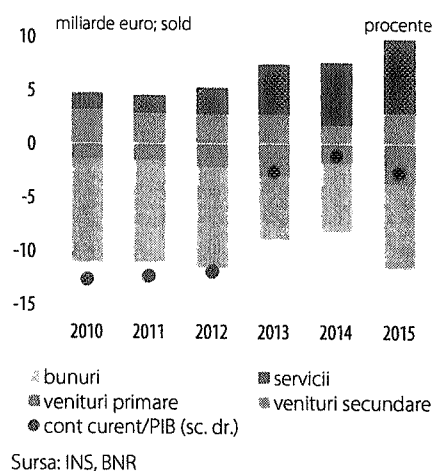
În ceea ce privește cererea externă netă, tendința nefavorabilă manifestată pe parcursul anului 2015 s-a datorat cu precădere încetinirii ritmului de creștere a exporturilor, cauza principală fiind deteriorarea anumitor segmente ale cererii externe, afectate de

frânarea creșterii economice la nivelul statele emergente. Astfel, supraoferta persistentă generată pe piața mondială a metalelor de temperarea creșterii economice a Chinei a erodat exporturile industriilor locale de profil. De asemenea, recesiunea din Rusia a condus la restrângerea severă a cererii de mașini, echipamente, componente auto și mijloace de transport produse în România, aceste mărfuri reprezentând principala componentă a exporturilor către această țară. În plus, chiar dacă unele ramuri (industria echipamentelor electrice, a produselor electro-IT, industria energetică) și-au majorat și în anul 2015 cotele pe piața externă, pe ansamblul sectorului industrial a devenit tot mai evidentă erodarea competitivității prin preț a exporturilor românești, dinamica salariilor și cea a productivității muncii urmând traiectorii divergente.

În sensul adâncirii deficitului comercial a acționat și creșterea mai rapidă a importurilor, determinată nu doar de evoluția ciclică a cererii interne, ci și de factori mai degrabă structurali – închiderea unor companii importante din industria chimică (și prin urmare creșterea importurilor de completare), competitivitatea limitată a industriilor producătoare de bunuri de consum. Acestea din urmă nu au reușit să valorifice decât parțial conjunctura favorabilă la nivelul cererii, avantajul importurilor manifestându-se atât prin preț (mai ales pe segmentul alimentar, în contextul ofertei excedentare de pe piața europeană), cât și prin nivel de sofisticare, dată fiind diversificarea preferințelor consumatorilor. Evoluția a coincis cu acumularea de presiuni din partea costurilor salariale, ramurile de profil depinzând în mai mare măsură de factorul muncă și având o pondere mai ridicată a personalului încadrat la pragul minim de salarizare (industria ușoară, alimentară). În corelație cu dinamica investițiilor, de o cerere în creștere au beneficiat și ramurile asociate construcțiilor, însă în acest caz participarea producătorilor interni a fost mai însemnată, industria construcțiilor metalice și a altor materiale de construcții înregistrând cea mai pronunțată majorare a gradului de utilizare a capacităților de producție.

Poziția externă

În anul 2015, poziția externă a economiei românești s-a menținut sustenabilă, în condițiile în care deficitul contului curent a continuat să se plaseze la un nivel scăzut, deși superior anului precedent (1,1 la sută din PIB), datoria externă a rămas pe traiectorie descendentă, iar rezervele internaționale și-au păstrat nivelul adecvat.

Grafic 1.5
Contul curent

Și în acest an, soldul negativ al tranzacțiilor comerciale a fost compensat, în bună măsură, de încasările obținute din prestarea de servicii (Grafic 1.5). Astfel, traiectoria crescătoare pe care s-au plasat exporturile de bunuri în ultimii ani a antrenat extinderea transporturilor internaționale de mărfuri, companiile de profil realizând ample proiecte de investiții destinate reînnoirii flotelor, dezvoltării capacităților de depozitare, concomitent cu creșterea portofoliului

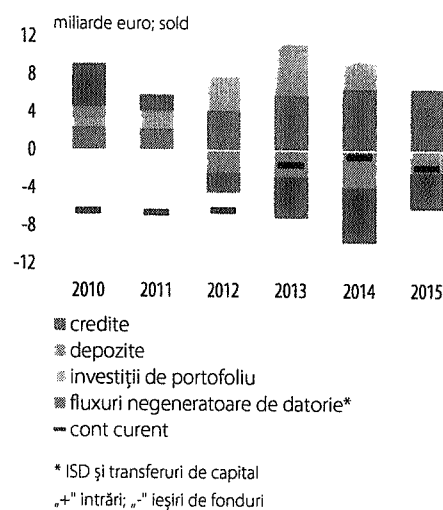
de clienți. În consecință, România și-a consolidat poziția de *hub* logistic internațional, iar interesul marilor dezvoltatori din acest domeniu se menține ridicat, având în vedere saturarea unor piețe din regiune (Republica Cehă, Ungaria, Slovacia), precum și avantajul oferit de mediul local mai stabil într-un context regional caracterizat de volatilitate.

Performanțe remarcabile la export au înregistrat și companiile IT&C. Expansiunea acestui sector economic a fost favorizată de investițiile realizate de o serie de companii multinaționale, atrase de plusul de competitivitate oferit de acest segment al forței de muncă (abilități complexe și grad ridicat de adaptabilitate la costuri comparativ reduse). În consecință, creșterea VAB aferentă serviciilor IT&C a depășit și în anul 2015 pragul de 10 la sută, iar perspectiva rămâne optimistă, evoluțiile recente

indicând o tendință de maturizare a pieței, prin orientarea mai pronunțată a companiilor de profil către furnizarea de produse și servicii cu valoare adăugată mare.

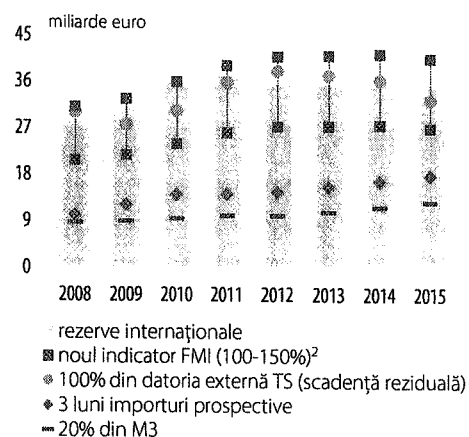
Deficitul operațiunilor curente ale balanței de plăți a fost în continuare acoperit în întregime pe seama fluxurilor de capital negeneratoare de datorie (Grafic 1.6). Volumul acestora a atins 6,5 miliarde euro, fiind alcătuit din noi intrări sub forma investițiilor străine directe și a transferurilor de capital (dominate de absorbția de fonduri europene nerambursabile).

Dintr-o perspectivă mai largă, infuzia de investiții străine directe înregistrată în ultimii ani și-a demonstrat efectele benefice asupra economiei, companiile cu capital străin concentrând circa jumătate din valoarea adăugată brută națională și peste 75 la sută din volumul total al operațiunilor de comerț exterior (Casetă 3).

Grafic 1.6
Finanțarea deficitului
de cont curent

Sursa: INS, BNR

Grafic 1.7
Indicatori de adecvare
a rezervei internaționale

Sursa: FMI, BNR, CNP

O evoluție satisfăcătoare s-a observat și în ceea ce privește categoriile de capital cu volatilitate ridicată, tendința recentă conturată pe piețele financiare internaționale – de reorientare a investitorilor dinspre economiile emergente către cele avansate – afectând marginal contul financiar al balanței de plăți a țării noastre. Astfel, ieșirile nete de capitaluri sub forma depozitelor s-au temperat vizibil în comparație cu anii precedenți (față de anul 2014, aceste fluxuri s-au redus

² În cazul unui regim flexibil al cursului de schimb, numitorul este calculat ca: 30 la sută din Datoria externă TS (scadență reziduală) + 10 la sută din Alte pasive + 5 la sută din Exporturi prospective de bunuri și servicii + 5 la sută din M3.

cu 60 la sută), iar cele aferente investițiilor de portofoliu au fost de mică amplitudine (sub 0,8 miliarde euro). În plus, lichiditatea externă și-a păstrat nivelul confortabil, rezervele internaționale consistente asigurând acoperirea a circa 6 luni de importuri prospective de bunuri și servicii, precum și a datoriei externe pe termen scurt la scadență reziduală (în proporție de aproximativ 110 la sută).

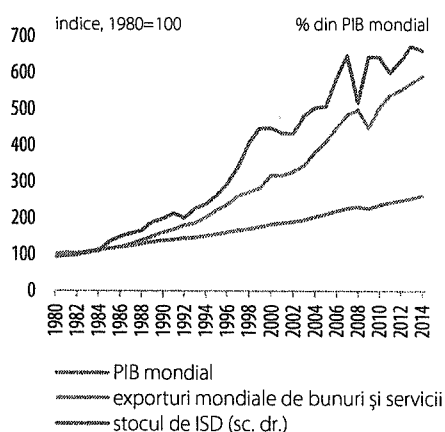
Tabloul favorabil al evoluției fluxurilor financiare la nivelul anului 2015 este completat de reducerea accelerată a stocului datoriei externe totale – acesta a atins cel mai scăzut nivel din perioada postcriză (56,1 la sută din PIB), inclusiv ca urmare a rambursării aproape integrale a împrumutului contractat de România în anul 2009 - în cadrul acordului *stand-by* încheiat cu FMI (plata finală din ianuarie 2016 s-a limitat la circa 100 milioane DST). Întregul proces de achitare a împrumutului a decurs lin, fără repercusiuni asupra dinamicii pieței valutare și fără erodarea indicatorilor de adecvare a rezervelor internaționale (Grafic 1.7). Mai mult, nivelul atins de rezervele internaționale la finele anului 2015 (35,5 miliarde euro) a fost net superior celui din decembrie 2008 (28,3 miliarde euro).

Caseta 3. Rețelele internaționale de producție

Influența mediului extern asupra contextului economic autohton a dobândit o dimensiune suplimentară, pe măsură ce înglobarea unor sectoare locale în cadrul rețelor internaționale de producție a luat amploare. Relevanța acestei evoluții pentru economia românească este semnificativă, ea stând practic la baza reconfigurării producției pe o structură mai competitivă, care a favorizat corectarea dezechilibrelor externe și a stimulat revenirea economică ulterior declanșării crizei economice și financiare.

Care sunt principalele coordonate ale extinderii rețelor internaționale de producție?

Grafic A
PIB, comerț internațional
și stocul de ISD la nivel mondial

Sursa: FMI, UNCTAD

Într-o perspectivă mai largă, la nivelul economiei globale postbelice, procesul de producție a dobândit un caracter transnațional tot mai pronunțat odată cu

estomparea restricțiilor care vizau fluxurile comerciale și investiționale dintre state, cele două fenomene potențându-se reciproc. Extinderea rețelor internaționale de producție a consemnat o accelerare începând cu mijlocul anilor 1980 (Grafic A), cu precădere de-a lungul axei economii dezvoltate – economii emergente, mai ales ca urmare a progresului tehnologiei informaționale, transmis în scăderea costurilor de comunicație (Baldwin și Lopez-Gonzales, 2015), care a facilitat coordonarea de la distanță a nodurilor rețelei.

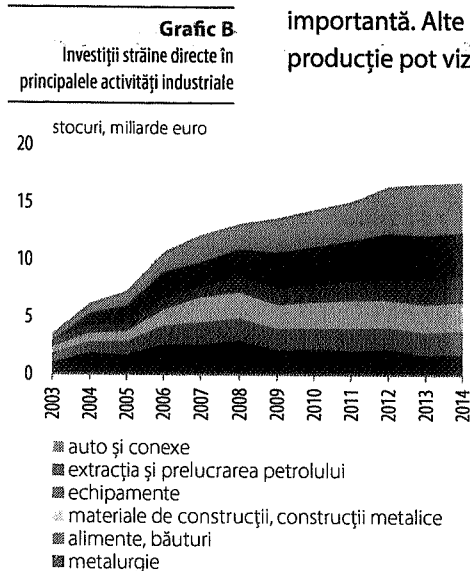
De-a lungul deceniilor care au prilejuit apariția și extinderea rețelor internaționale de producție, mecanismul care stă la baza acestui fenomen a rămas în linii mari neschimbat. Acesta implică, în esență, o companie care urmărește îmbunătățirea

activității proprii – fie prin ameliorarea structurii de costuri, fie prin extinderea pe noi piețe – și care, în acest sens, găsește condiții favorabile pentru realizarea

unei capacități de producție într-o altă țară, de regulă o economie emergentă. Dincolo de complexitatea analizei cost-beneficiu care fundamentează aceste decizii investiționale, compania caută în primul rând un mediu economic prietenos, cu legislație predictibilă. Un alt element des invocat se referă la nivelul de salarizare, inferior de regulă în economiile emergente, comparativ cu cel din statele dezvoltate, ceea ce se traduce în costuri mai reduse. În același timp însă, din perspectiva resursei umane, disponibilitatea forței de muncă ce posedă aptitudinile necesare pentru desfășurarea activității în parametri de productivitate adecvați este deosebit de importantă. Alte elemente relevante în decizia de localizare a unei capacități de producție pot viza calitatea infrastructurii de transport, existența concentrărilor

de tip *cluster*, pentru tipurile de rețele în care aceste structuri joacă un rol important (cum ar fi, de exemplu, cele din sectorul auto) sau potențialul de consum al pieței locale.

Începând cu anul 2004, ulterior conturării fără echivoc a parcursului european al României, investițiile străine directe au crescut susținut. Fluxuri importante au fost direcționate către industrie (Grafic B), rolul acestor firme în cadrul economiei fiind la ora actuală proeminent. Totuși, din perspectiva evoluțiilor curente, menținerea problemelor legate de insuficiența forței de muncă calificate, avansul salarial situat peste cel al productivității și lipsa unei îmbunătățiri sesizabile a calității infrastructurii au erodat avantajul competitiv.

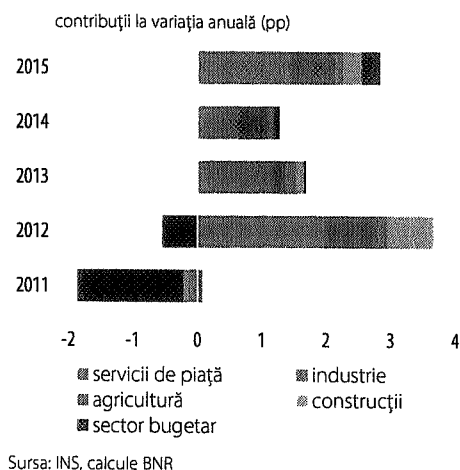
Care sunt implicațiile extinderii rețelelor internaționale de producție?

Fragmentarea pe scară largă a producției globale în etape desfășurate în țări diferite a reclamat ajustarea modului în care evoluțiile economice sunt analizate și interpretate și, implicit, a elementelor urmărite în fundamentarea politicilor comerciale, structurale sau de dezvoltare.

În primul rând, este necesar ca evaluarea competitivității unei economii să privească dincolo de expansiunea exporturilor, dat fiind că relevanța acestora în termeni de creare de locuri de muncă, venituri și bunăstare depinde de proporția în care ele conțin valoare adăugată realizată la nivel național. În fapt, niveluri ridicate ale exporturilor denotă cel mai adesea un conținut semnificativ de valoare adăugată de origine străină (Grafic C). În ceea ce privește performanța la export a economiei românești, cu toate că aceasta este inferioară altor economii emergente europene, a fost însoțită de menținerea unei ponderi consistente de valoare adăugată națională.

Mai mult decât atât, interpretarea tuturor indicatorilor care vizează exporturile (cota de piață, conținutul tehnologic etc.) trebuie să aibă în vedere dimensiunea contribuției factorilor de producție naționali. De exemplu, este posibil ca trenarea sau chiar încetarea activității unui exportator de produse cu un conținut tehnologic ridicat să aibă efecte relativ restrânse asupra economiei naționale, în măsura în care operațiunile locale vizează etape cu o valoare adăugată scăzută (cum ar fi

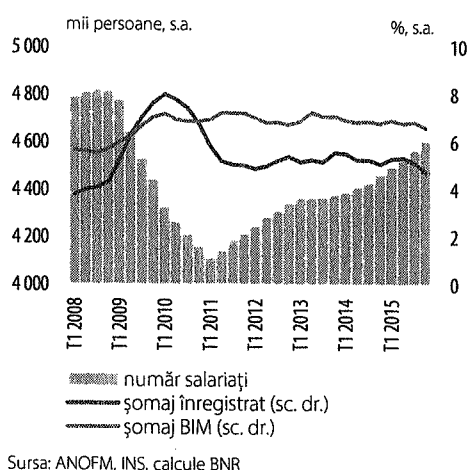
Grafic 1.8
Dinamica numărului de salariați
din economie: contribuții sectoriale

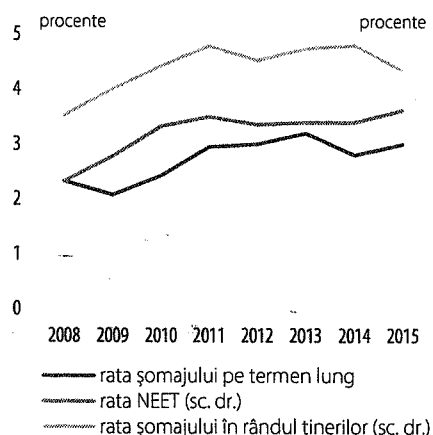
Numărul salariaților din România a avansat în anul 2015 cu 2,8 la sută, jumătate din această creștere datorându-se angajărilor realizate în serviciile de piață – în special IT&C, comerț și transporturi, sectoare aflate în expansiune rapidă. În plus, revigorarea activității în construcții a favorizat crearea de locuri de muncă, numărul salariaților depășind pragul de 350 de mii de persoane în apropierea căruia se plasase pentru trei ani consecutivi. De asemenea, schemele de personal au fost extinse și în industrie, cu precădere în sectorul auto și în cel conexe al echipamentelor electrice, pe fondul menținerii interesului investițional pentru acest domeniu, precum și în industria alimentară, care a beneficiat în a doua parte a anului de un salt considerabil al cererii, ca urmare a extinderii sferei de aplicare a cotei reduse a TVA de 9 la sută (Grafic 1.8).

Totuși, revenirea activității economice la nivelul precriză (trimestrul I 2015) nu a fost însoțită de o redresare similară a numărului de salariați, astfel că până la sfârșitul anului 2015 fuseseră recâștigate numai 70 la sută din locurile de muncă pierdute după declanșarea crizei. Singurul segment al pieței muncii în care a fost depășit nivelul din perioada de *boom* economic a fost cel al serviciilor de piață – redresarea activității din construcții este încă în fază incipientă, iar în sfera industrială au avut loc modificări structurale care au accentuat importanța relativă a unor ramuri mai puțin dependente de factorul muncă.

Grafic 1.9
Numărul salariaților
din economie și rata șomajului

Creșterea capacității economiei de a crea locuri de muncă remarcată pe parcursul anului 2015 (avans de peste 25 la sută al locurilor de muncă vacante) nu s-a reflectat însă și într-o diminuare corespunzătoare a ofertei excedentare de forță de muncă: rata șomajului înregistrat s-a temperat marginal, până la 5,1 la sută (-0,2 puncte procentuale), iar rata șomajului BIM s-a menținut la 6,8 la sută (Grafic 1.9). Într-o anumită măsură, stagnarea poate fi asociată creșterii numărului de persoane inactive care își caută un loc de muncă, încurajate de contextul economic favorabil, însă evoluția semnalează mai ales persistența (și chiar accentuarea) deficiențelor structurale ale pieței muncii.

Grafic 1.10
Indicatori structurali

Sursa: Eurostat

Astfel, situația șomerilor pe termen lung nu pare a se fi îmbunătățit, ponderea acestora în populația activă menținându-se superioară celei din perioada precriză și după ce economia a revenit la rate pozitive de creștere (3 la sută în intervalul 2011-2015, față de circa 2 la sută anterior). Fenomenul, cunoscut în literatura de specialitate drept efect de histeresis, reclamă atenție întrucât persoanele care au statutul de șomer pe o perioadă îndelungată riscă să își deterioreze nivelul competențelor, fiind prin urmare mai puțin atractive

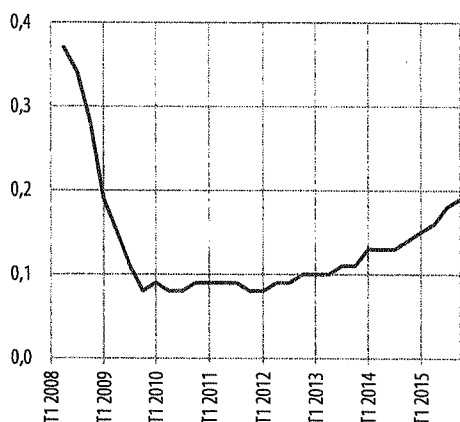
pentru angajatori, dar și mai dificil de integrat la locul de muncă. O altă problemă de fond o constituie situația tinerilor (15-24 de ani) pentru care rata șomajului, deși a scăzut în 2015, persistă la un nivel ridicat (22 la sută). În plus, ponderea tinerilor care nu sunt angajați și nici încadrați în activități educaționale (rata NEET³) a continuat să crească (18,1 la sută, printre cele mai ridicate din Europa), discrepanța dintre sexe fiind substanțială (6 puncte procentuale), cel mai probabil ca rezultat al ratei mai ridicate de abandon școlar în cazul persoanelor de sex feminin. În același timp, sistemul educațional se dovedește inadecvat prin prisma cerințelor economiei, atât din punct de vedere al gamei de competențe create, cât și al calității pregătirii. Accentuarea constrângerilor asupra dezvoltării activității economice ca urmare a insuficienței personalului calificat a determinat tot mai multe companii să creeze propriile unități de pregătire sau să susțină financiar clase speciale în cadrul unora deja existente (Grafic 1.10).

Caseta 4. Evaluarea gradului de încordare a pieței muncii

În analiza condițiilor pe piața muncii se evaluează adesea gradul de „tensionare” a interacțiunilor între angajatori și angajați (actuali sau viitori). Pentru acesta nu există însă o definiție standardizată, fiind privit în mod tradițional în relație cu nivelul de echilibru dintre oferta și cererea de forță de muncă. Astfel, relațiile pe piața muncii sunt considerate a fi încordate (relaxate) atunci când necorelarea cererii cu oferta de forță de muncă creează presiuni de creștere (scădere) a cheltuielilor salariale și, eventual, a costurilor salariale unitare. Altfel spus, în cazul unei situații de încordare (relaxare), oferta de forță de muncă disponibilă este restrânsă (extinsă), candidații având o putere mai mare (mai redusă) în procesul de negociere în raport cu firmele.

Cel mai des utilizat indicator pentru a surprinde fenomenul descris anterior (inclusiv pentru calibrarea modelelor cu echilibru general) este reprezentat de indicatorul de încordare, calculat ca raport între rata locurilor de muncă

Grafic A
Gradul de încordare
a pieței muncii

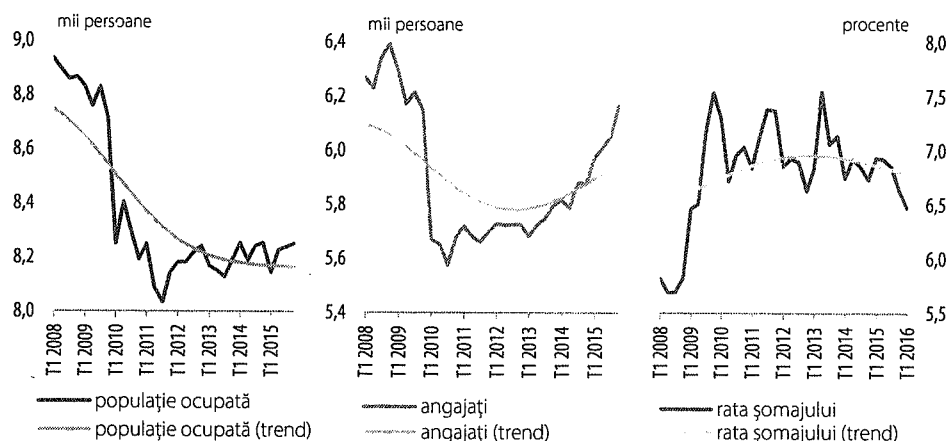

Sursa: Eurostat, calcule BNR

³ Youth neither in employment nor in education and training.

vacante și rata șomajului; o valoare mai ridicată a indicatorului este interpretată ca semnălând o situație mai încordată pe piața muncii. În cazul României, traiectoria ascendentă pe care s-a plasat indicatorul încă din 2013 s-a accentuat în ultimii doi ani, fără a se apropia însă de nivelul atins în perioada de *boom* (Grafic A).

Ideea este susținută și de o evaluare alternativă a potențialelor tensiuni ce se acumulează pe piața muncii, care presupune analiza poziției ciclice a unui set de indicatori relevanți (Grafic B).

Pe piața muncii există însă o serie de fricțiuni care fac ca gradul de încordare să fie mai ridicat decât cel sugerat de evaluarea cantitativă. Pe de o parte, fenomenul de relocare a populației în afara granițelor țării, care a căpătat amploare ulterior aderării la Uniunea Europeană, a diminuat forța de muncă eligibilă, mai ales în condițiile unui sistem de învățământ necorelat cu necesitățile economiei; în prezent, România se plasează între primele 5 state europene cu cele mai ridicate rate ale emigrării persoanelor în vârstă de muncă (15-64 de ani), dar și, mai îngrijorător, a persoanelor active cu nivel ridicat de educație, alături de state precum Lituania, Slovacia, Letonia și Polonia. În cel mai recent raport regional (mai 2016), FMI apreciază că fenomenul emigrării are implicații profunde în planul dezvoltării statelor ECESE, slăbind potențialul de creștere și convergență al acestora.

Pe de altă parte, piața muncii din România este caracterizată de mobilitate internă relativ redusă (în creștere totuși în perioada recentă), beneficiile relocării fiind percepute de multe ori ca insuficiente pentru justificarea costurilor implicate (în plan financiar și/sau social). Un exemplu relevant este oferit de concentrările de investiții străine directe din vestul și centrul țării, care au favorizat crearea de locuri de muncă, în special în domeniul industriei auto, forța de muncă locală devenind în timp insuficientă pentru susținerea/dezvoltarea activității (în unele județe, rata șomajului înregistrat coboară chiar la valori de 1-2 la sută). Deși în țară există zone cu incidență ridicată a șomajului (peste 10 la sută în unele județe din sud și est), companiile respective se confruntă deseori cu lipsă de interes în încercările de extindere a perimetrului de recrutare.

Problema atragerii de personal calificat pare a fi mai acută în sectoare precum serviciile IT&C și industria auto, devenind un impediment în menținerea ritmului alert de dezvoltare observat pe aceste segmente în ultimii ani.

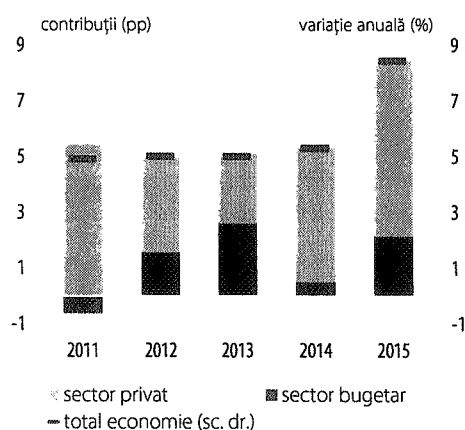
Referințe

FMI – *Regional Economic Issues: Central, Eastern and Southeastern Europe*, mai 2016

Intensificarea absorbției de forță de muncă a fost însoțită de o accelerare a dinamicii anuale a câștigului salarial mediu brut până la 8,5 la sută, după patru ani în care

s-a plasat în jurul valorii de 5 la sută.

Evoluția reflectă tendința de încordare observată pe piața muncii, cele două etape de majorare a pragului minim de salarizare în economie (cu impact cumulat superior celui din anul 2014⁴), o serie de creșteri salariale acordate în sectorul bugetar, iar în unele ramuri, câștiguri anterioare de productivitate⁵ (Grafic 1.11).

Grafic 1.11
Câștigul salarial în economie

Sursa: INS, calcule BNR

Pe parcursul anului 2015, un ritm mai alert al salariilor a fost observat în serviciile de piață, cu precădere pe segmentul IT&C, ca urmare a extinderii activității, dar și a creșterii concurenței

pentru candidați, precum și în construcții, dată fiind tendința de revigorare a lucrărilor. Chiar dacă s-a situat sub media pe economie, un ritm consistent s-a consemnat și în industrie (6,8 la sută, în creștere cu 0,3 puncte procentuale), mai accentuat în ramurile aflate în expansiune (construcții metalice și echipamente electrice), dar și în sectoarele cu o pondere semnificativă a angajaților încadrați la salariul minim (mobilă, prelucrarea lemnului, industria ușoară și cea alimentară).

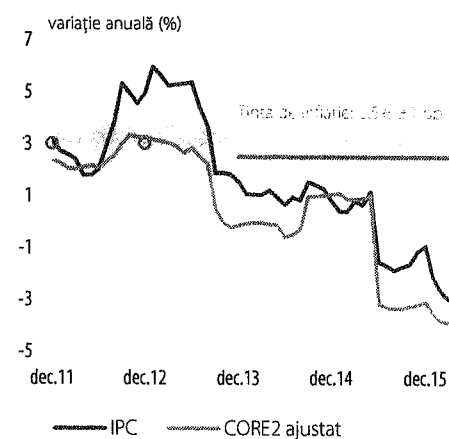
În același timp, nivelul câștigului din sectorul bugetar l-a depășit pe cel aferent mediului privat începând cu trimestrul IV 2015, în principal pe fondul nivelului ridicat din administrația publică, chiar dacă majorările salariale au vizat mai multe segmente de activitate: (i) creștere cu 5 la sută în martie și septembrie și 15 la sută în decembrie în învățământ; (ii) 25 la sută în sănătate în octombrie; (iii) până la 12 la sută în administrația locală în iulie, precum și (iv) 10 la sută în administrația publică în decembrie. Dincolo de impactul direct, creșterile acordate în sectorul bugetar au potențialul de a influența dinamica salariilor pe ansamblul economiei prin manifestarea unui efect de demonstrație, accentuând astfel presiunile de majorare asociate încordării progresive a pieței muncii; estimările BNR pun în evidență existența unui astfel de efect, o creștere cu 10 la sută a salariilor acordate în sectorul bugetar adăugând, *caeteris paribus*, circa 3,5 puncte procentuale la dinamica salariului mediu în industrie în decurs de un an (Raportul asupra inflației, februarie 2016).

⁴ +150 de lei în 2015 față de +100 de lei în anul anterior.

⁵ Pe ansamblul perioadei 2003-2015, corelația dintre dinamica salariilor reale și cea a productivității muncii s-a plasat la 60 la sută.

2.2. Prețuri și costuri

Sub influența nivelului scăzut al cotațiilor materiilor prime, rata anuală a inflației IPC s-a menținut la valori pozitive inferioare intervalului de variație al țintei până în luna mai 2015 (1,16 la sută). Începând cu luna iunie, odată cu extinderea cotei reduse de

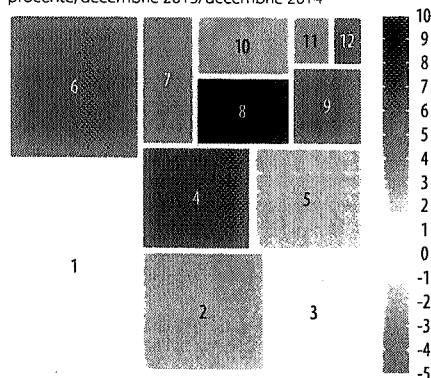
Grafic 1.12
Rata anuală a inflației

Sursa: INS, calcule BNR

9 la sută a TVA la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică, indicatorul a evoluat în teritoriul negativ, încheind anul la nivelul de -0,93 la sută. În condițiile în care bunurile și serviciile vizate de măsura fiscală amintită dețin o pondere semnificativă în componența CORE2 ajustat, impactul a fost localizat la nivelul acestei măsuri a inflației, a cărei dinamică anuală a devenit puternic negativă în a doua parte a anului 2015, cu un minim de -3,4 la sută în luna august (Grafic 1.12).

În absența acestui șoc fiscal însă – al cărui impact asupra prețurilor de consum poate fi izolat prin estimarea efectelor de runda I (Caseta 5) –, rata anuală a inflației s-ar fi plasat în interiorul intervalului asociat țintei (1,9 la sută în decembrie 2015), majoritatea grupelor IPC înregistrând variații pozitive ale prețurilor (Grafic 1.13). Un rol în această evoluție a revenit restrângerii deficitului de cerere agregată, favorizată nu doar de creșterea veniturilor populației, ci și de noul stimul fiscal.

procente; decembrie 2015/decembrie 2014

1. Lapte și carne	6. Energie
2. Combustibili	7. Medicamente
3. Telefon, abonament radio-TV și poștă	8. Legume
4. Tutun	9. Servicii comunale
5. Îmbrăcăminte și încălțăminte	10. Ulei și zahăr
	11. Îngrijire medicală
	12. RCA, cazare hotel ș.a.

*) exclusiv efectul de runda I al reducerii cotei TVA din luna iunie 2015.

Notă: Aria dreptunghiurilor este corelată cu ponderea produsului/serviciului respectiv în coșul de consum al populației în 2015.

Sursa: INS, calcule BNR

Grafic 1.13
Evoluția prețurilor principalelor componente ale coșului de consum*

Din perspectiva costurilor, presiuni inflaționiste au generat pe parcursul anului majorarea costurilor unitare cu forța de muncă și producția agricolă deficitară. Manifestarea acestora la nivelul IPC a fost atenuată de influența compensatoare a declinului cotațiilor materiilor prime (mai ales energetice) și a supraofertei existente pe piața europeană pentru unele produse alimentare (legume, fructe, carne, lapte), ca urmare a restricțiilor introduse de Rusia în vara anului 2014. Ultimii doi factori au acționat și asupra prețurilor volatile, cu precădere ale combustibililor, care au continuat să scadă în termeni anuali (-2,3 la sută față de nivelul din decembrie 2014).

În ceea ce privește segmentul LFO, a primat totuși impactul recoltei slabe, astfel încât ritmul anual de creștere a prețurilor a redevenit pozitiv în partea a doua a anului (1,7 la sută în luna decembrie 2015). În contextul parcurgerii unor noi etape din calendarul de liberalizare a pieței, variații consistent pozitive au înregistrat și tariful pentru energie electrică (5,2 la sută), respectiv cel pentru gaze naturale (7,5 la sută).

Caseta 5. Efectul direct al modificării cotei TVA asupra ratei inflației

Modificările cotei TVA au constituit una dintre cele mai importante surse de volatilitate pentru traiectoria ratei anuale a inflației în ultimii ani. Astfel, dacă majorarea cotei standard a TVA de la 19 la 24 la sută în iulie 2010 adăuga la rata anuală a inflației peste 2 puncte procentuale, extinderea cotei reduse a TVA pentru anumite produse din coșul de consum și reducerea cotei standard în iunie 2015 și, respectiv ianuarie 2016, cu un impact cumulat de circa -4 puncte procentuale, au condus temporar rata anuală a inflației în teritoriu negativ.

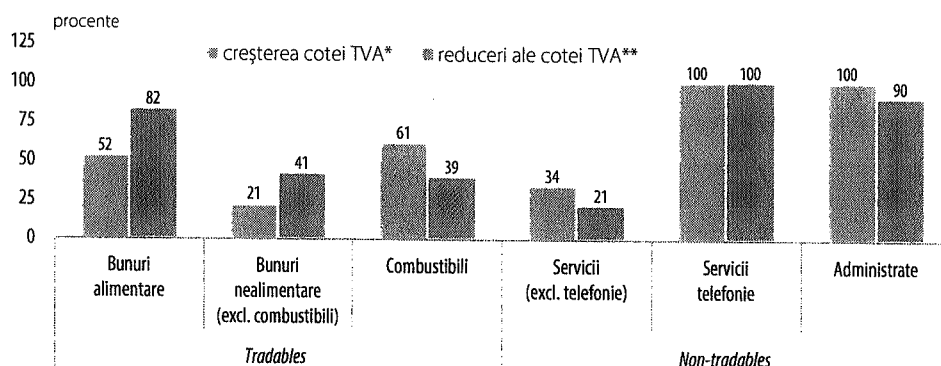
Procedura de estimare a efectului de runda I

Prețul final al fiecărui produs se calculează ca sumă dintre prețul de producție (inclusiv adaosul comerciantului) și taxa pe valoare adăugată. În consecință, orice modificare a cotei TVA conduce la o re poziționare imediată a nivelului prețurilor de consum, efectul persistând pe o perioadă de 12 luni la nivelul ratei anuale a inflației. În contextul demersului de evaluare a amplitudinii acestui efect, cea mai simplă ipoteză de la care se poate porni este cea a transmisiei integrale, care presupune, în esență, că modificarea cotei TVA se reduce la o redistribuire perfectă a veniturilor între consumatori și stat (aceasta este, de altfel, și modalitatea de calcul al indicelui armonizat al prețurilor de consum la taxe constante, utilizată de Eurostat și de oficiile de statistică naționale). Transmisia integrală are însă loc doar în situația, rar întâlnită în practică, în care operatorii economici optează pentru menținerea neschimbată a componentei non-TVA a prețului. În fapt, coeficientul de transmisie ia valori în intervalul $[0,1]$, în funcție de elasticitatea cererii față de preț, care depinde de mai mulți factori, printre care situația economică (și, implicit, poziția ciclică a economiei), dar și de ușurința de a substitui produsul sau de a schimba furnizorul acestuia. Mai precis, cu cât elasticitatea cererii față de preț este mai mare, cu atât mai accentuată va fi înclinația agenților economici către transmisia integrală a unei reduceri, respectiv către o transmisie nulă în cazul unei majorări a impozitului indirect. Bineînțeles, în decizia finală vor cântări și factori precum strategia de a câștiga cotă de piață, ponderea costurilor fixe sau gradul de utilizare a capacităților de producție (de asemenea, aflat sub influența ciclului economic).

În mod ideal, efectul direct al modificării cotei TVA s-ar evalua utilizând informații la nivel microeconomic, însă în absența setului de date respectiv, demersul curent pornește de la cea mai dezagregată structură a coșului de consum publicată de INS și de la modelele BNR de prognoză pe termen scurt a ratei inflației. Acestea se bazează pe ipoteza că agenții economici stabilesc prețurile în funcție de evoluția costurilor (surprinsă prin variabile precum salariul mediu, prețuri ale materiilor

prime și combustibililor), fiind luate în considerare și influența cursului de schimb, posibile comportamente sezoniere, precum și o anumită inerție în mecanismul de modificare a prețurilor. Diferența dintre variația de preț justificată de factorii amintiți anterior și cea efectivă este presupusă a reprezenta transmisia la nivelul IPC și a componentelor acestuia a creșterii/reducerii cotei TVA.

Exercițiul empiric sugerează că restrângerea treptată a deficitului de cerere agregată din ultimii ani a contribuit la diminuarea gradului de transmisie în prețuri a reducerilor succesive ale cotelor TVA de la un episod la altul (de la 93 la sută în septembrie 2013 la 80 la sută în iunie 2015 și, respectiv, la 71 la sută în ianuarie 2016). În ceea ce privește episodul de majorare din iulie 2010, transmisia a fost mai redusă (61 la sută), deficitul semnificativ de cerere din acel moment constrângând agenții economici să absoarbă o parte din creșterea de preț asociată. În plus, analiza pe componente relevă comportamentul asimetric al operatorilor, în funcție de gradul de competiție resimțit pe piață (Grafic A). Astfel, se remarcă transmisia mai scăzută a unei majorări a cotei TVA pe segmentul *tradables*, comparativ cu o reducere – transmisă aproape integral pe segmentul alimentar, unde gradul de competiție este printre cele mai ridicate. Situația a fost diametral opusă în zona *non-tradables*, tarifele serviciilor de piață reflectând doar în proporție de 20 la sută o reducere a cotei TVA, indiferent de amplitudinea mișcării (situația s-a regăsit și la nivelul serviciilor de alimentație publică, pentru care TVA s-a diminuat la 9 la sută).

Grafic A
Gradul de transmisie
a modificărilor cotei TVA

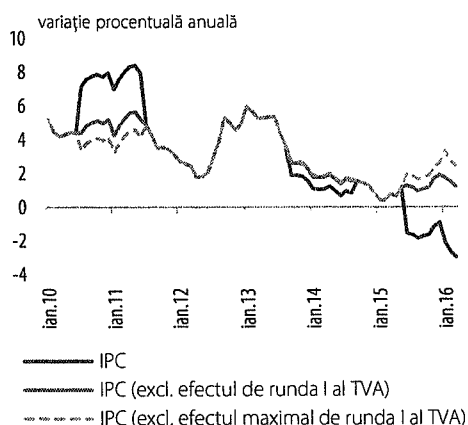
* creșterea cotei standard a TVA de la 19% la 24% în iulie 2010
** reduceri succesive ale cotei TVA: aplicarea cotei reduse a TVA de 9% la toate bunurile alimentare, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică (sep.13 și iun.15) și scăderea cotei standard de la 24 la 20% în ian.16
Sursa: INS, calcule și estimări BNR

Necesitatea unei măsuri alternative a ratei anuale a inflației

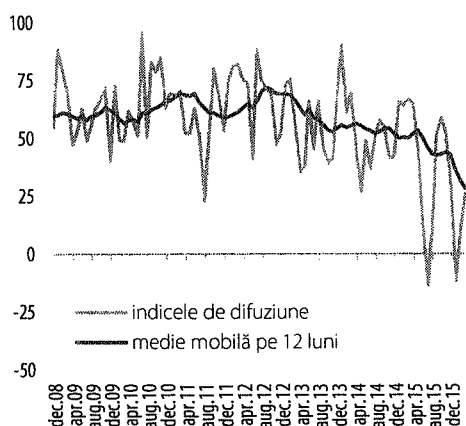
Modificarea cotei TVA exercită un impact tranzitoriu asupra inflației. În acest sens teoria și practica în domeniu conchid că reacția politicii monetare la efectele de runda I ale unui șoc de acest tip nu este nici necesară, nici recomandabilă. Incidența acestuia creează pe termen scurt un conflict între stabilizarea inflației și stabilizarea producției și a ocupării forței de muncă, acomodarea efectelor de runda I fiind văzută ca modalitate de atenuare a respectivului conflict. Acțiunea politicii monetare în sensul eliminării deviației inflației față de țintă ar putea fi nu doar ineficace, ci chiar contraproductivă. Ilustrativ în acest sens este un scenariu de întărire a politicii monetare, motivată exclusiv de manifestarea unui șoc tranzitoriu generat de creșterea impozitării indirecte, într-un context general caracterizat de

cerere agregată deficitară. Banca centrală nu ar face decât să amplifice subutilizarea resurselor în economie, care ar însemna, între altele, și mai puține locuri de muncă. În plus, banca centrală și-ar pune în pericol îndeplinirea obiectivului pe termen mediu, întrucât revenirea economiei ar întârzia, ceea ce ar exercita presiuni în jos asupra prețurilor. Acestea ar amplifica efectul disipării (după un an de la impact) a șocului tranzitoriu care a declanșat reacția inițială. S-ar produce ca urmare o variație considerabilă în rata inflației, implicând cel mai probabil o trecere în timp relativ scurt de la o depășire a țintei de inflație la o plasare sub aceasta.

Grafic B
Impactul TVA asupra IPC

Sursa: INS, calcule BNR

Sursa: INS, calcule BNR

Grafic C
Indicele de difuziune⁶

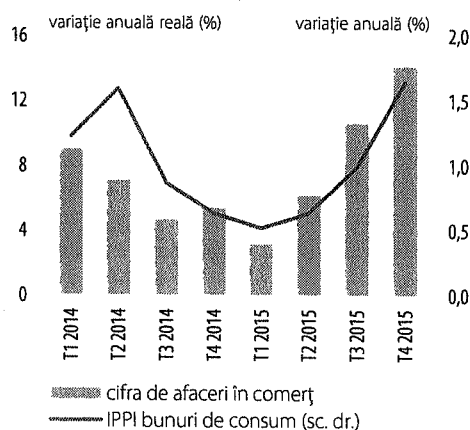
Recalculată prin eliminarea efectului de runda I al scăderii cotei TVA, variația anuală a prețurilor de consum s-a plasat constant în teritoriu pozitiv în anul 2015 (Grafic B), invalidând ipoteza existenței unui mediu deflaționist în România. Ideea este susținută, de altfel, și de alți indicatori economici. Astfel, analiza evoluției lunare a prețurilor componentelor individuale ale coșului de consum relevă o incidență net superioară a majorărilor, comparativ cu reducerile (Grafic C), cu excepțiile

De altfel, strategia de țintire a inflației, datorită caracteristicilor sale, conferă în mod particular un cadru flexibil de reacție a politicii monetare în situația unor astfel de șocuri, permițând definirea *ex ante* a unui număr restrâns de circumstanțe excepționale, aflate în afara sferei de influență a băncii centrale, care condiționează responsabilitatea acesteia pentru atingerea țintei de inflație. O abordare similară a adoptat și BNR, anunțând încă de la introducerea strategiei (2005) setul clauzelor de exonerare: (i) creșteri/scăderi substanțiale ale prețurilor externe ale materiilor prime, ale surselor de energie și ale altor bunuri; (ii) calamități naturale sau alte evenimente extraordinare asimilate, cu impact inflaționist prin intermediul costurilor și al cererii, inclusiv modificări imprevizibile ale pieței produselor agricole; (iii) fluctuații ample ale cursului de schimb al leului datorate unor cauze aflate în afara fundamentelor economice interne și a implementării politicii monetare a BNR; (iv) abateri majore ale prețurilor administrate de la programul de corecții anunțat de guvern atât în ceea ce privește amplitudinea acestora, cât și respectarea calendarului de aplicare propus; (v) abaterea de la program a implementării și a rezultatelor politicii fiscale și ale celei a veniturilor.

Pentru analiza de politică monetară este însă absolut necesar un demers de evaluare a efectelor directe ale unor șocuri tranzitorii de tipul celor avute în vedere în această casetă și de decelare a acelei traiectorii a inflației care reflectă semnalele transmise de poziția ciclică a economiei.

⁶ Calculat ca diferență (normalizată), raportată la suma ponderilor bunurilor și serviciilor considerate în IPC, între suma cumulată a ponderilor în coșul IPC ale acelor bunuri și servicii care au înregistrat rate lunare ale inflației pozitive și suma cumulată a ponderilor în IPC ale acelor bunuri și servicii care au înregistrat rate lunare ale inflației negative. Calculat pe baza a 74 de categorii de bunuri și servicii, având în 2015 o pondere de 92,4 la sută în coșul de consum.

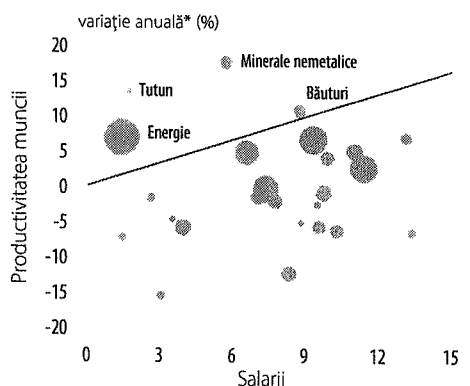
punctuale ale lunilor în care s-au implementat noile cote mai reduse ale TVA (iunie 2015 și ianuarie 2016). De asemenea, traiectoria descrisă de așteptările privind inflația ale agenților economici sugerează absența unui impact persistent al reducerilor succesive ale cotelor TVA. În plus, caracteristicile curente ale contextului economic intern sunt diametral opuse celor care ar putea crea risc de formare a unei spirale deflaționiste: indicatorul de încredere în economie se plasează pe o traiectorie ascendentă, cu valori peste media pe termen lung încă din ultima parte a anului 2014, condițiile pe piața muncii sunt în constantă îmbunătățire, iar cererea internă crește în ritm alert.

Grafic 1.14
Bunuri de consum:
cererea și prețurile de producție

Sursa: INS

un factor intern, respectiv diminuarea tarifelor de distribuție a gazelor naturale în aprilie 2015. În a doua parte a anului, restrângerea accelerată a deficitului de cerere agregată a creat condiții favorabile pentru mișcări ascendente ale prețurilor, mai ales pe segmentul bunurilor de consum, unde ritmul anual a ajuns în decembrie 2015 la 1,7 la sută, în creștere de la 0,5 la sută la sfârșitul anului anterior (Grafic 1.14). Evoluția sugerează acumularea de presiuni de-a lungul lanțului de producție, estimările interne indicând că modificările operate la nivelul prețurilor de producție ale bunurilor de consum sunt transferate în inflația de bază în proporție de 75 la sută în decurs de un an.

Grafic 1.15
Productivitatea muncii
și salariile în industrie

*) dimensiunea cercurilor este asociată importanței în producția totală

Sursa: INS, calcule BNR

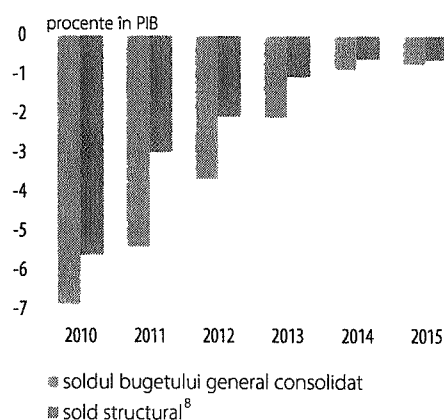
Pe parcursul anului 2015, traiectoria prețurilor producției industriale pentru piața internă a continuat să fie marcată de scăderea cotațiilor principalelor materii prime, evoluția neutralizând presiunile în formare pe filiera costurilor salariale. Din perspectiva marilor categorii economice, contribuția dominantă la dinamica negativă la nivel agregat (-1,8 la sută, medie anuală) a revenit bunurilor energetice, la impactul exercitat de evoluția prețului petrolului pe piața internațională adăugându-se

Corelația existentă în perioada 2013-2014 între dinamica salariilor și cea a productivității muncii în industrie s-a degradat pe parcursul anului 2015. Produsă pe fondul stagnării productivității, majorarea salariilor cu aproape 7 la sută (compensată doar într-o oarecare măsură de spațiul oferit de reducerea contribuției sociale a angajatorilor în ultima parte a anului 2014) a deplasat ritmul de creștere a costurilor salariale unitare spre valori semnificativ pozitive (+6,8 la sută). Presiuni în acest sens

exercită încordarea progresivă a pieței muncii, majorarea repetată a salariului minim pe economie, dar și efectul de demonstrație dinspre sectorul public către cel privat industrial. În cadrul acestuia, numai patru industrii au mai reușit să genereze în anul 2015 câștiguri de productivitate superioare dinamicii salariilor (industria energetică, fabricarea materialelor de construcții, fabricarea băuturilor și a produselor din tutun), dintre acestea lipsind tocmai cele care au susținut redresarea postcriză (industria auto și ramurile asociate) (Grafic 1.15).

2.3. Evoluții fiscale

Deficitul bugetului general consolidat conform SEC 2010 a coborât în 2015 la 0,7 la sută din PIB, comparativ cu nivelul de 0,9 la sută din PIB înregistrat la finele anului anterior, revizuit puternic în scădere (cu 0,4 la sută din PIB) în contextul celei mai recente notificări către Eurostat din aprilie 2016⁷. Deficitul bugetar înregistrat la

Grafic 1.16
Deficitul bugetului
general consolidat

Sursa: AMECO

sfârșitul anului 2015 este substanțial inferior celui de 1,45 la sută din PIB avut în vedere de Programul de convergență 2016-2018, în condițiile unei creșteri economice superioare așteptărilor și cu o structură extrem de favorabilă veniturilor din impozite și taxe, dar și ale unei creșteri semnificative a eficienței colectării (Grafic 1.16).

Împreună, acestea au putut acoperi în întregime atât extinderea cotei reduse de TVA la toate produsele alimentare (din iunie 2015), cât și majorarea cheltuielilor bugetare spre finalul anului. O situație similară în raport cu

șinta s-a consemnat și în cazul deficitului *cash*, a cărui pondere în PIB, preconizată în construcția bugetară inițială să crească ușor (de la 1,7 la sută în 2014 la 1,8 la sută în 2015), s-a diminuat până la 1,45 la sută. Similar anului precedent, ecartul între deficitele bugetului general consolidat conform SEC 2010 și metodologia *cash* a fost puternic negativ, în condițiile în care o parte însemnată din cheltuielile bugetare conform celei de-a doua definiții a fost destinată achitării de despăgubiri al căror quantum a fost deja reflectat în execuțiile bugetare SEC 2010 aferente anilor anteriori.

Reducerea deficitului apare drept rezultatul exclusiv al îmbunătățirii poziției ciclice a economiei. Conform celor mai recente evaluări ale Comisiei Europene, creșterea economică s-a menținut substanțial deasupra dinamicii PIB potențial, conducând la îngustarea rapidă a deficitului de cerere, iar deficitul structural (exprimat ca pondere în PIB potențial la prețuri curente) a rămas constant la un nivel de circa 0,6 la sută⁸,

⁷ Recentă revizuire statistică a fost determinată în principal de relocarea impactului de circa 3 miliarde lei al închirierii unor benzi de frecvență către operatorii de telefonie mobilă din 2012 în 2014. Drept urmare, deficitul bugetului general consolidat a crescut de la 3,2 la sută la 3,7 la sută din PIB în 2012 și s-a redus de la 1,4 la sută la 0,9 la sută din PIB în 2014, comparând notificările EDP din octombrie 2015 și, respectiv, aprilie 2016.

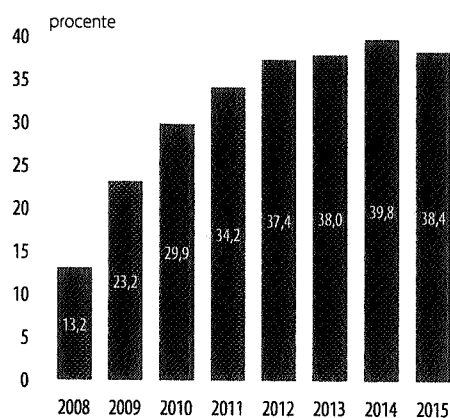
⁸ Deficitul structural (definit ca deficit ajustat ciclic net de impactul unor măsuri cu efecte temporare) raportat de Comisia Europeană pentru 2014 este de 0,2 la sută din PIB potențial la prețuri curente, însă cifra nu ia în calcul impactul relocării din 2012 în 2014 a impactului temporar al închirierii unor benzi de frecvență către operatorii de telefonie mobilă. Ajustând cu acesta, deficitul structural ar deveni 0,6 la sută din PIB potențial la prețuri curente.

inferior obiectivului pe termen mediu⁹ care-i revine României în urma operaționalizării prevederilor brațului preventiv al Pactului de stabilitate și creștere și a obligațiilor asumate prin semnarea Tratatului privind stabilitatea, coordonarea și guvernarea în cadrul Uniunii Economice și Monetare. Impulsul fiscal (definit ca variație a deficitului structural) a fost așadar în medie neutru în anul 2015, însă la nivel intraanual un stimul puternic a survenit în trimestrul IV, în condițiile în care mai mult de jumătate din cheltuielile anuale de investiții publice au fost realizate în această perioadă, iar bugetul s-a menținut în surplus (conform execuției *cash*) până la finele lunii noiembrie 2015.

Atât veniturile, cât și cheltuielile bugetului general consolidat exprimate ca pondere în PIB au consemnat creșteri semnificative în 2015 comparativ cu anul anterior, de la 33,5 la 34,8 la sută, respectiv de la 34,3 la 35,5 la sută, doar parțial datorate majorării de proporții a volumului fondurilor europene care tranzitează bugetul (de la 1,7 la sută la 2,4 la sută din PIB în 2015). La nivelul veniturilor bugetare, creșteri semnificative au survenit la nivelul încasărilor din impozitele indirecte (+0,5 puncte procentuale de PIB) și din cele directe (+0,4 puncte procentuale de

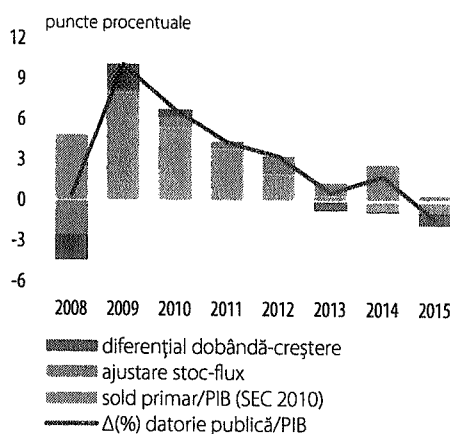
PIB), sub efectul combinat al unei compoziții favorabile a creșterii economice (provenită din expansiunea absorbției interne pe fondul unor dinamici ridicate ale salariilor și numărului de salariați din economie) și al îmbunătățirii eficienței colectării (localizată la nivelul veniturilor din TVA). Magnitudinea acestor creșteri a depășit impactul reducerii cu 5 puncte procentuale a contribuțiilor sociale la angajator începând cu luna octombrie 2015 și al creșterii cu 0,5 puncte procentuale a transferurilor către pilonul al doilea al sistemului de pensii și a permis acomodarea extinderii cotei reduse a TVA la toate produsele alimentare, precum și diminuarea impozitului pe construcții speciale introdus în 2014. La nivelul cheltuielilor bugetare, creșterea acestora ca procent în PIB este atribuibilă aproape integral evoluției cheltuielilor de capital (+1,2 puncte procentuale), determinate nu numai de creșterea absorbției de fonduri europene și a cofinanțării aferente, ci și de un efect de bază¹⁰.

Grafic 1.17
Ponderea datoriei publice în PIB

Sursa: MFP

Grafic 1.18
Descompunerea variației ponderii datoriei publice în PIB

Sursa: MFP, calcule BNR

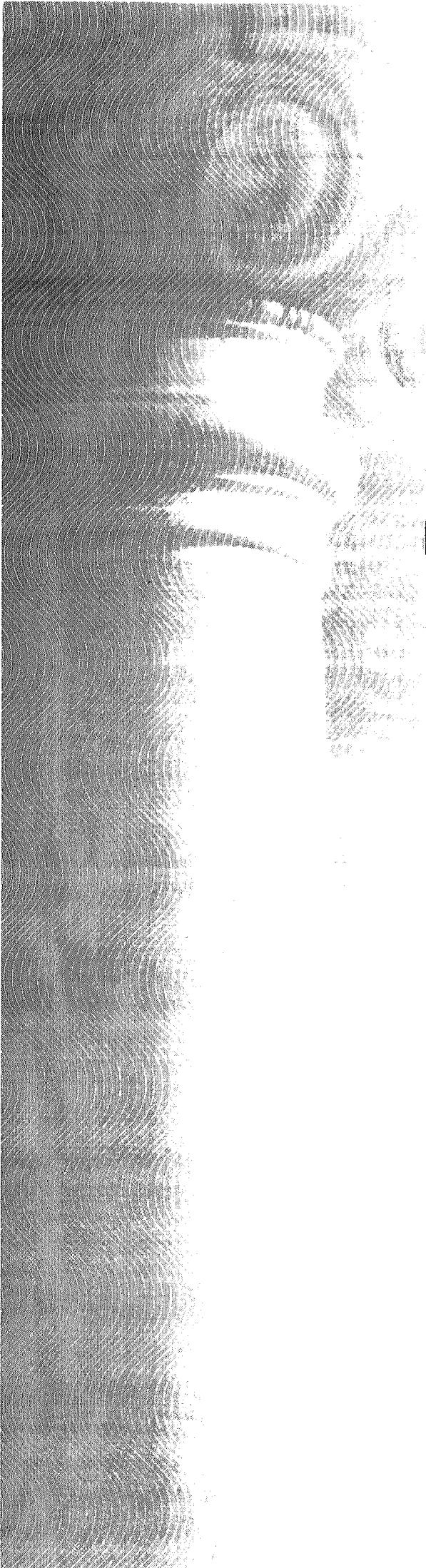
⁹ Definit ca deficit structural de 1 la sută din PIB potențial la prețuri curente.

¹⁰ Conform SEC 2010, veniturile din 2014 provenite din închirierea benzilor de frecvență sunt înregistrate ca o cheltuială negativă în categoria „alte achiziții nete de active nefinanciare”.

Creșterea datoriei publice (+8,07 miliarde lei) a fost inferioară necesarului de finanțare a deficitului *cash* al bugetului general consolidat (10,3 miliarde lei), în condițiile în care utilizarea parțială a rezervelor de lichidități ale Trezoreriei (-3,8 miliarde lei) a compensat impactul aprecierii din 2015 a dolarului SUA asupra stocului de datorie denominat în această monedă (+1,3 miliarde lei). În condițiile înregistrării unui deficit primar foarte redus (-0,1 la sută din PIB conform metodologiei *cash*¹¹) și ale unui diferențial dobânzi-creștere economică favorabil, ponderea în PIB a datoriei publice a coborât la 38,4 la sută în 2015, comparativ cu un nivel de 39,8 la sută la finele anului anterior (Graficele 1.17-1.18). Este de așteptat însă ca acest indicator să reintre pe o traiectorie ascendentă, în condițiile majorării semnificative a deficitelor primare sub efectul combinat al reducerilor de impozite planificate pentru 2016 și 2017 și al creșterilor permanente de cheltuieli (în principal salariale) legiferați spre sfârșitul anului 2015.

Finanțarea deficitului bugetar s-a realizat exclusiv pe piața internă, în condițiile în care datoria publică denominată în monedă națională a crescut cu circa 12,2 miliarde lei. Stocul de datorie publică denominat în valută a înregistrat o scădere a valorii exprimate în monedă națională (-4,2 miliarde de lei), în pofida influenței de sens contrar exercitate de deprecierea leului față de dolarul SUA, dat fiind recursul la rezerva-tampon de lichiditate constituită în anii anteriori pentru rambursările scadente. Doar două emisiuni de titluri în monedă străină, ambele pe piața externă și denumite în euro, au fost inițiate în 2015: cele două emisiuni însumează 2 miliarde de euro, din care 1 250 de milioane euro pe 10 ani și 750 de milioane euro pe 20 de ani. Pe piața internă au fost preferate emisiunile pe scadențe mai lungi de un an, datoria pe termen scurt, al cărei nivel nominal a rămas aproape nemodificat, consemnând o scădere a ponderii în stocul total de datorie de la 6,7 la 6,5 la sută. În acest context, maturitatea reziduală medie a stocului de datorie a înregistrat o ușoară creștere, de la 5,3 la 5,4 ani.

¹¹ Bugetul general consolidat a înregistrat un surplus primar de 0,9 la sută din PIB conform metodologiei SEC 2010.

Capitolul 2

Politica monetară a
Băncii Naționale a României

1. Obiectivul politicii monetare

Potrivit statutului său¹², Banca Națională a României are ca obiectiv fundamental asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, reprezentând cea mai bună contribuție pe care politica monetară – principala atribuție a autorității monetare – o poate aduce la realizarea unei creșteri economice sustenabile (Caseta 6). Configurarea și implementarea politicii monetare a BNR se realizează începând cu luna august 2005 în contextul strategiei de țintire directă a inflației.

În contextul anului 2015, politica monetară a vizat asigurarea revenirii pe termen mediu a ratei anuale a inflației la nivelul țintei staționare de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual – compatibilă cu definiția stabilității prețurilor în economia românească –, într-o manieră care să sprijine creșterea economică, inclusiv prin refacerea încrederii și revigorarea activității de creditare. Acest obiectiv specific decurgea, pe de o parte, din caracteristicile instituționale ale politicii monetare¹³ și, pe de altă parte, din particularitățile cadrului macroeconomic și financiar de implementare a acesteia. O asemenea orientare a politicii monetare era totodată conformă cu angajamentele asumate de autoritățile române prin documentele programatice elaborate în procesul de pregătire a adoptării monedei euro de către România (edițiile succesive ale Programului de convergență) – implicit cu cerința atingerii pe orizontul mai îndepărtat de timp a unui nivel al ratei anuale a inflației compatibil cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de Banca Centrală Europeană.

Caseta 6. Rolul politicii monetare în ansamblul politicilor economice

În literatura de specialitate există practic un consens referitor la obiectivele politicilor economice: creștere economică (implicit grad ridicat de ocupare a forței de muncă) și inflație redusă. În ceea ce privește responsabilitățile fiecărei componente a mixului în urmărirea acestor obiective, este general acceptată necesitatea unei „diviziuni a muncii”: dacă obiectivul creșterii economice poate fi urmărit eficient prin politica fiscal-bugetară și prin măsuri de natură structurală, politicii monetare îi revine misiunea asigurării stabilității prețurilor (Issing, 2005; Draghi, 2015).

Dezirabilitatea încredințării celui din urmă obiectiv politicii monetare derivă din faptul că, pe termen lung, aceasta are capacitatea de a afecta inflația, în timp ce pe același orizont de timp ea nu poate influența nivelul sau rata de creștere a PIB

¹² Legea nr. 312/2004.

¹³ Ținta staționară multianuală de inflație, situată la nivelul de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, a fost adoptată de BNR începând cu luna decembrie 2013. Anterior, strategia politicii monetare s-a caracterizat prin ținte anuale de inflație (decembrie/decembrie), gradual descrescătoare, stabilite pe un orizont temporal de doi ani; acestea au fost coborâte de la 7,5 la sută ± 1 punct procentual în 2005 la 3,0 la sută ± 1 punct procentual în 2011; în 2010 și 2012 țintele au fost menținute la nivelul celor din anii precedenți, anume la 3,5 la sută ± 1 punct procentual, respectiv 3 la sută ± 1 punct procentual.

(Svensson, 2002). Este important de avut în vedere că stabilitatea prețurilor nu constituie doar un scop în sine, ci și un mijloc de a îndeplini celelalte obiective ale politicii economice, facilitând alocarea eficientă a resurselor. Mai mult, o politică monetară orientată spre asigurarea stabilității prețurilor acționează automat în sensul atenuării variabilității ciclice a PIB și a ocupării forței de muncă (Bernanke, 2006).

Prin urmare, între stabilitatea prețurilor și creșterea economică nu se manifestă pe termen lung niciun conflict: o politică monetară care asigură plasarea inflației la niveluri reduse contribuie la generarea unui mediu adecvat pentru creștere economică relativ înaltă și sustenabilă. Și experiența internațională confirmă faptul că stabilitatea prețurilor pe termen mediu și lung este extrem de importantă pentru sustenabilitatea trendului ascendent al economiei: nicio țară nu a realizat creștere economică relativ ridicată pentru perioade îndelungate de timp în condiții de inflație înaltă și persistentă.

Totodată, din perspectiva bunăstării sociale, este esențial ca atât politica monetară, cât și cea fiscală să acționeze în sensul diminuării amplitudinii fluctuațiilor variabilelor macroeconomice pe parcursul diferitelor faze ale ciclului economic (Taylor, 1995). Doar printr-o conduită consecvent anticiclică a acestor politici, magnitudinea episoadelor de supraîncălzire poate fi restrânsă, iar proporțiile recesiunilor pot fi limitate. Când una dintre politici se abate însă de la o astfel de conduită, se ajunge la un mix suboptimal de politici macroeconomice, celelalte componente ale acestuia fiind nu doar împovărate excesiv, dar și, de multe ori, incapabile să corecteze efectele derapajului respectiv (Laurens și de la Pierda, 1998; Bianchi, 2012). Atunci când se impun, corecțiile trebuie efectuate în concordanță cu „diviziunea muncii”, iar un comportament prociclic al unei politici într-una dintre fazele ciclului economic îi constrânge conduita și în cea care urmează. Dacă derapajele nu sunt corectate în timp util, apare pericolul acumulării unor dezechilibre atât de ample încât politicile macroeconomice nu mai sunt în măsură să realizeze restaurarea echilibrului într-o manieră ordonată, iar restabilirea acestuia exclusiv de către forțele pieței comportă adesea costuri sociale ridicate.

Politica monetară și cea fiscală trebuie să acționeze – alături de politica macro-prudențială – și în sensul atenuării fluctuațiilor asociate ciclului financiar. În perioada de expansiune a acestuia este dezirabilă constituirea de rezerve care să fie diminuate în faza de contracție, o astfel de conduită a politicilor macroeconomice fiind de natură a exercita un impact stabilizator asupra sistemului financiar. Este însă important de subliniat faptul că – întrucât ciclul financiar are, de regulă, o durată mai lungă decât ciclul economic și se caracterizează prin evoluția în tandem a creditului bancar și a prețurilor activelor imobiliare – există riscul împovărării excesive a politicii monetare, cu efecte neavorabile asupra eficacității și credibilității sale (Borio, 2012).

Referințe

Bernanke, B. – *The Benefits of Price Stability*, discurs susținut la The Center for Economic Policy Studies, Princeton University, Princeton, New Jersey, 24 februarie 2006

Bianchi, F. – *Evolving Monetary/Fiscal Policy Mix in the United States*, American Economic Review, Vol. 102, No. 3, mai 2012

Borio, C. – *The Financial Cycle and Macroeconomics: What Have We Learnt?*, BIS Working Paper No. 395, decembrie 2012

Draghi, M. – *Monetary Policy and Structural Reforms in the Euro Area*, discurs susținut la conferința Prometeia 40, Bologna, 9 decembrie 2015

Issing, O. – *The Role of Fiscal and Monetary Policies in the Stabilisation of the Economic Cycle*, discurs susținut la conferința "Stability and Economic Growth: The Role of the Central Bank", Mexico City, 14 noiembrie 2005

Laurens, B. și de la Piedra, E. – *Coordination of Monetary and Fiscal Policies*, IMF Working Paper No. 98/25, 1998

Svensson, L. – *Monetary Policy and Real Stabilization*, lucrare prezentată la simpozionul *Rethinking Stabilization Policy*, organizat de Federal Reserve Bank of Kansas City, Jackson Hole, Wyoming, 29-31 august 2002

Taylor, J. – *Stabilization Policy and Long-term Economic Growth* în "Growth and Development: The Economics of the 21st Century" (editori: Landau, R. și Wright G.), 1995

2. Deciziile de politică monetară

Din perspectiva conducerii politicii monetare, contextul macroeconomic și financiar al anului 2015 s-a caracterizat prin aspecte mixte, ce au tins să devină conflictuale spre finalul intervalului. Predominante au fost efectele dezinflaționiste tranzitorii, însă puternice, exercitate de declinul prețului internațional al petrolului și al altor materii prime, dar mai cu seamă de extinderea aplicării cotei reduse a TVA la toate alimentele¹⁴, iar în perspectivă, de reducerile de impozite indirecte prevăzute a fi efectuate la începutul anului 2016, corespunzător noului Cod fiscal. Influențe similare ca sens au decurs din prelungirea inflației joase în zona euro și în alte state din UE, precum și din continuarea ajustării descendente a anticipațiilor inflaționiste. Mai puțin evidentă, dar certă, era însă emergența pe un orizont nu foarte îndepărtat de timp a presiunilor inflaționiste ale factorilor fundamentali, în condițiile în care accelerarea creșterii economice – susținută de sporirea veniturilor disponibile ale populației, de îmbunătățirea absorbției fondurilor europene și de revigorarea creditării – a depășit sensibil dinamica PIB potențial, iar costurile salariale unitare s-au înscris pe un trend ascendent, inclusiv ca efect al majorării salariului minim brut pe economie¹⁵. O asemenea perspectivă a fost consolidată de amplele creșteri salariale efectuate în sectorul bugetar în ultimul trimestru al anului¹⁶, precum și de noile măsuri de relaxare fiscală prevăzute a fi implementate în anul 2016, de natură să impulsioneze inversarea poziției ciclice a economiei și amplificarea ulterioară a excedentului de cerere agregată.

¹⁴ Începând cu 1 iunie 2015, a fost extinsă aplicarea cotei reduse a TVA la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică. Prin implementarea acestei măsuri, cota TVA s-a redus de la 24 la 9 la sută pentru produse și servicii ale căror prețuri reprezintă 81 la sută din prețurile categoriei „produse alimentare, băuturi nealcoolice și servicii de alimentație publică” a coșului de consum.

¹⁵ Salariul minim brut pe economie a fost majorat succesiv de la 900 lei la 975 lei, respectiv la 1 050 lei, în ianuarie, respectiv iulie 2015.

¹⁶ Creșterile salariale acordate au fost următoarele: (i) 25 la sută pentru personalul din sistemul sanitar, începând cu 1 octombrie 2015; (ii) 15 la sută pentru personalul din învățământ, începând cu 1 decembrie 2015 și (iii) 10 la sută pentru celelalte categorii de salariați din sectorul public, începând cu 1 decembrie 2015.

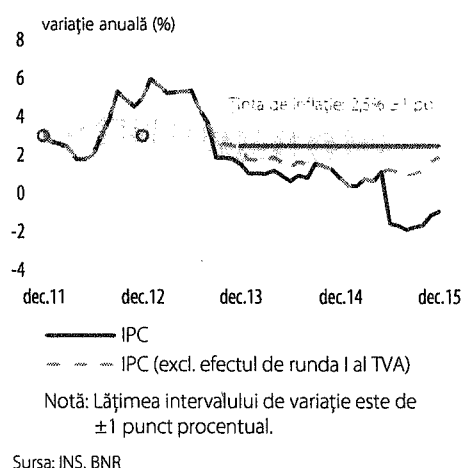
Pe acest fond, rata anuală a inflației a intrat spre finalul primului semestru în teritoriul negativ, iar traiectoria prognozată a acesteia a căpătat, mai cu seamă în cea de-a doua parte a anului, un puternic caracter divergent.

Influențele mediului extern au fost preponderent dezinflaționiste în 2015. Pe lângă declinul accentuat al prețurilor petrolului și ale altor materii prime, acestea au avut ca sursă ritmul modest al creșterii economice în zona euro/UE – afectat sensibil de slăbirea economiilor emergente majore –, de natură să prezerve pe un orizont de timp mai îndelungat deficitul de cerere agregată, implicit valorile scăzute sau chiar negative ale inflației. Acest context a determinat BCE și alte bănci centrale din UE să recurgă la o accentuare suplimentară a caracterului acomodativ al politicii monetare. Abordarea a contrastat cu cea a Fed, care a efectuat în luna decembrie 2015 prima creștere a ratei dobânzii din perioada postcriză, în condițiile unei performanțe mai bune a economiei SUA. În același timp, piața financiară internațională a revenit la o stare de relativ calm în debutul anului, iar pe parcursul lunilor următoare a cunoscut doar scurte episoade de sporire a volatilității, generate în principal de evoluțiile economice din China, de incertitudinile privind conduita politicilor monetare ale principalelor bănci centrale ale lumii și de situația din Grecia. Pe deasupra, efectele lor adverse au afectat în mică măsură piața financiară locală, în condițiile relativei îmbunătățiri a percepției investitorilor financiari asupra economiilor și piețelor din regiune; în cazul României, un resort suplimentar l-a constituit atractivitatea relativă a plasamentelor în active financiare denominate în monedă națională. Pe acest fond, cursul de schimb leu/euro s-a caracterizat printr-o relativă stabilitate pe ansamblul anului; raportul leu/dolar SUA a fost însă mai volatil, reflectând amplele fluctuații ale ratei euro/dolar SUA de pe piețele internaționale¹⁷.

Într-un astfel de context, adecvarea conduitei politicii monetare din perspectiva asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu, în condițiile prezervării coerenței temporale a acesteia și ale relativei compatibilități cu ciclurile politicilor monetare ale băncilor centrale din regiune și din zona euro, s-a realizat prin două maniere distincte de reacție a autorității monetare. Astfel, în primele luni ale anului, BNR a continuat să reducă în pași prudenți rata dobânzii de politică monetară, până la nivelul minim istoric de 1,75 la sută, și să modifice parametrii unora dintre principalele sale instrumente, pentru ca la mijlocul intervalului să stopeze ajustarea și să mențină ulterior *statu-quo*-ul acestora. În mod complementar, BNR a menținut de-a lungul întregului an gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar, de natură să potențeze caracterul acomodativ al condițiilor monetare reale în sens larg. Acțiunile și abordarea băncii centrale au vizat readucerea durabilă a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de inflație, în condițiile ameliorării transmisiei monetare și într-o manieră care să contribuie la realizarea unei creșteri economice sustenabile; un obiectiv secundar l-a constituit continuarea armonizării unor caracteristici ale instrumentelor de politică monetară cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale altor bănci centrale din UE. Autoritatea monetară a continuat totodată să utilizeze intens instrumentele și mijloacele specifice de comunicare și explicare detaliată a rațiunilor deciziilor adoptate de Consiliul de administrație, prin intermediul cărora a reiterat faptul că un mix echilibrat de politici macroeconomice și progresul în sfera

¹⁷ Cursul de schimb mediu leu/euro din 2015 a fost practic identic celui din 2014, în timp ce rata medie leu/dolar SUA a fost mai mare cu 19,6 la sută.

reformelor structurale sunt esențiale pentru menținerea macrostabilității, asigurarea unei creșteri economice durabile, continuarea procesului de convergență cu Uniunea Europeană și întărirea rezistenței economiei românești față de eventuale șocuri sau condiții adverse pe plan mondial.

Grafic 2.1
Rata inflației

Acțiunile întreprinse de BNR, precum și adecvarea permanentă a conduitei politicii monetare au fost determinante pentru prevenirea dezancorării anticipațiilor inflaționiste pe orizontul mai îndepărtat de timp, implicit pentru crearea premiselor asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu, contribuind în același timp la accelerarea pe ansamblul anului a creșterii economice, care a atins astfel cea mai înaltă dinamică a perioadei postcriză (3,8 la sută). Rata anuală a inflației a continuat să scadă

în 2015, coborând chiar în teritoriul negativ în a doua parte a anului (-0,93 la sută în decembrie; Grafic 2.1), însă cvasiexclusiv datorită aplicării cotei reduse a TVA la toate alimentele; recalculată prin excluderea efectului tranzitoriu al acestei măsuri, rata anuală a inflației s-a situat la finele anului 2015 la 1,9 la sută, nivel aflat în interiorul intervalului de variație al țintei staționare de inflație.

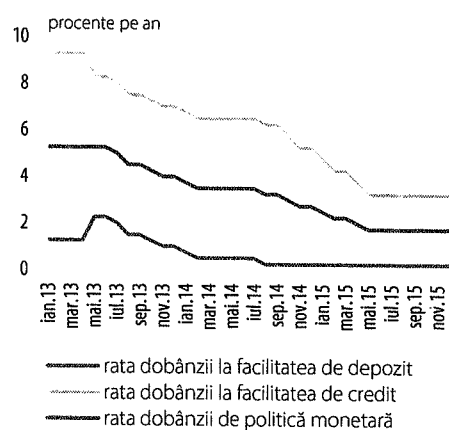
Abordarea Consiliului de administrație al BNR din primele luni ale anului a fost motivată de coborârea tot mai mult a ratei anuale a inflației în ultimul trimestru al anului 2014¹⁸ și în debutul anului 2015 sub limita de jos a intervalului țintei staționare¹⁹, dar mai ales de continuarea revizuirii generalizate în sens descendent a traiectoriei sale previzionate, implicând intrarea acesteia în teritoriul negativ pe termen scurt și rămânerea ei sub punctul central al țintei pe termen mediu.

Pe orizontul apropiat de timp, modificarea perspectivei inflației avea ca prim determinant relativa scădere a valorilor curente și a celor previzionate ale dinamicii prețului combustibililor și prețurilor volatile ale produselor alimentare, decurgând din continuarea declinului prețului internațional al petrolului, respectiv din creșterea ofertei de produse agricole pe seama producției bune realizate pe plan intern și regional în 2014. În contextul exercițiului de prognoză din luna mai, influențelor dezinflaționiste ale acestor factori li s-a alăturat amplul impact tranzitoriu anticipat a fi exercitat de extinderea, începând cu 1 iunie 2015, a aplicării cotei reduse a TVA la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică, măsură adoptată de autorități în data de 7 aprilie 2015; pe acest fond, rata anuală a inflației era așteptată să intre la finalul trimestrului II 2015 și să se mențină timp de aproape 12 luni în teritoriul negativ.

¹⁸ Rata anuală a inflației a coborât în decembrie 2014 la 0,83 la sută, media anuală a acesteia atingând nivelul de 1,1 la sută – cel mai scăzut din ultimii 25 de ani.

¹⁹ În februarie 2015 a fost atins un nou minim istoric din perspectiva ultimilor 25 de ani, de 0,4 la sută.

Pe orizontul mai îndepărtat de timp, temperarea inflației prognozate²⁰ decurgea însă din poziționarea la valori relativ mai joase a anticipațiilor inflaționiste și a previziunilor privind inflația în zona euro/UE, implicit a dinamicii așteptate a prețurilor de import. Efectele acestora le devansau pe cele anticipate a fi generate de accelerarea restrângerii și închiderea relativ mai timpurie a deficitului prognozat de cerere agregată (spre finalul anului 2016), pe fondul menținerii caracterului stimulat al condițiilor monetare reale, asociată cu relativa ameliorare a transmisiei monetare, al creșterii venitului disponibil real al populației, inclusiv ca efect al reducerii cotei TVA pentru alimente, al revenirii la o atitudine ușor contraciclică a politicii fiscale și al consolidării redresării economice în zona euro/UE.

Grafic 2.2
Ratele dobânzilor BNR

În aceste condiții, Consiliul de administrație al BNR a decis să prelungească ciclul de scădere prudentă a ratei dobânzii de politică monetară – pe care a coborât-o cu câte 0,25 puncte procentuale în lunile februarie, martie și mai, până la nivelul de 1,75 la sută²¹; prin aceste decizii s-a urmărit asigurarea stabilității prețurilor pe termen mediu corespunzător țintei staționare de inflație de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, într-o manieră care să sprijine creșterea economică,

inclusiv prin revigorarea procesului de creditare. Complementar, banca centrală a continuat îngustarea graduală, în pași de câte $\pm 0,25$ puncte procentuale, a coridorului simetric format în jurul ratei dobânzii de politică monetară de ratele dobânzilor la facilitățile permanente, amplitudinea acestuia fiind astfel restrânsă de la $\pm 2,25$ la $\pm 1,5$ puncte procentuale (Grafic 2.2). În condițiile prezervării gestionării adecvate a lichidității din sistemul bancar de către banca centrală, deciziile Consiliului de administrație al BNR au vizat reducerea volatilității ratelor dobânzilor de pe piața monetară interbancară și consolidarea semnalului ratei dobânzii de politică monetară, inclusiv în contextul potențiale creșteri în perspectivă a excedentului structural de lichiditate din sistemul bancar, în principal pe seama operațiunilor Trezoreriei asociate utilizării fondurilor europene. Totodată, în luna mai 2015, Consiliul de administrație al BNR a decis reducerea ratei RMO aplicabile pasivelor în lei ale instituțiilor de credit cu încă 2 puncte procentuale, până la nivelul de 8,0 la sută²², în scopul susținerii revigorării sustenabile a procesului de creditare, precum și al continuării armonizării mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE.

Sporirea volatilității pe piețele financiare externe²³ și a incertitudinilor privind acordurile României cu instituțiile internaționale, implicând riscuri la adresa cursului

²⁰ În contextul exercițiului de prognoză din luna mai 2015, rata anuală a inflației prognozată pentru luna decembrie 2016 a scăzut la 1,9 la sută, de la nivelul de 2,4 la sută, proiectat în runda anterioară (februarie 2015).

²¹ BNR a reinițiat acest ciclu în luna august 2014. Seria celor șapte reduceri operate consecutiv pe parcursul ultimelor 10 luni a cumulat astfel 1,75 puncte procentuale.

²² Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de aplicare a RMO 24 mai – 23 iunie 2015.

²³ Pe fondul deteriorării situației Greciei și al accentuării în perspectivă a divergenței dintre conduitele politicilor monetare ale principalelor bănci centrale ale lumii.

de schimb al leului, conjugată cu relativa accelerare în semestrul I a restrângerii *gap*-ului negativ al PIB și a dinamicii costurilor salariale unitare, evidențiată de datele statistice aferente primelor luni ale anului²⁴, au reclamat, însă, o reconsiderare a ciclului politicii monetare la mijlocul anului 2015. Cerința a fost consolidată ulterior de caracterul și dimensiunea măsurilor de relaxare fiscală prevăzute a fi implementate începând cu anul 2016 (conform noului Cod fiscal²⁵) și de majorările de salarii acordate unor categorii de personal bugetar în semestrul II 2015 – în condițiile creșterii deja robuste a cererii interne, în special pe seama dinamizării consumului –, de natură să accentueze considerabil divergența dintre perspectiva inflației pe termen scurt și cea pe orizontul temporal mai îndepărtat.

Astfel, conform proiecțiilor pe termen mediu ale evoluțiilor macroeconomice actualizate în lunile august și noiembrie 2015, rata anuală a inflației era anticipată să coboare mai adânc²⁶ și să își prelungească șederea în teritoriul negativ până la jumătatea anului 2016, ca urmare a suprapunerii amplelor efecte dezinflaționiste tranzitorii anticipate a fi exercitate de noile reduceri de impozite indirecte, mai cu seamă de scăderea cotei standard a TVA, peste cele deja manifeste decurgând din extinderea aplicării cotei reduse a TVA la toate produsele alimentare și din declinul prețului combustibililor. După epuizarea impactului *one-off* al principalelor măsuri fiscale, deveneau însă evidente presiunile inflaționiste mai intense așteptate să decurgă din prelungirea dinamicii înalte a costurilor salariale unitare, dar mai ales din devansarea inversării poziției ciclice a economiei (mijlocul anului 2016) și din relativa accelerare ulterioară a creșterii excedentului de cerere agregată, pe fondul relaxării politicii fiscale și a celei a veniturilor, dar și al consolidării procesului de creditare; în aceste condiții, rata anuală prognozată a inflației se repositiona la începutul anului 2017 și rămânea ulterior în jumătatea superioară a intervalului țintei staționare²⁷. Potențialul inflaționist al perspectivei evoluțiilor macroeconomice pe termen mediu era amplificat de riscul suplimentării/extinderii majorărilor salariale în sectorul bugetar²⁸, de natură să crească gradul de relaxare a politicii fiscale, dar și să exercite efecte de demonstrație asupra salariilor din sectorul privat²⁹, implicit să impulsioneze costurile unitare cu forța de muncă.

²⁴ Creșterea economică s-a accelerat semnificativ în trimestrul I 2015 (4,3 la sută), exclusiv pe seama cererii interne, în condițiile dinamizării consumului final și a investițiilor, iar ulterior s-au conturat premisele/indiciile continuării tendinței ascendente a evoluțiilor din economie în trimestrul II, cu excepția celor din sectorul agricol.

²⁵ Varianta revizuită a noului Cod fiscal, adoptată de Parlamentul României în data de 3 septembrie 2015, prevedea: (i) reducerea cotei standard a TVA de la 24 la sută la 20 la sută, începând cu 1 ianuarie 2016, și la 19 la sută, începând cu 1 ianuarie 2017; (ii) eliminarea supraaccizei la carburanți, începând cu 1 ianuarie 2017; (iii) eliminarea taxei pe construcții speciale și reducerea impozitului pe dividende de la 16 la sută la 5 la sută, începând cu 1 ianuarie 2017; (iv) alte ajustări ale accizelor aplicabile produselor din tutun. Codul fiscal a fost însă modificat ulterior prin OUG nr. 50/2015, prin care s-a aprobat implementarea, începând cu 1 ianuarie 2016, a următoarelor măsuri: reducerea impozitului pe dividende, extinderea cotei reduse de TVA, de 9 la sută, la serviciile de alimentare cu apă a populației și reducerea impozitului pe venituri pentru microîntreprinderile cu personal angajat.

²⁶ Rata anuală prognozată a inflației atingea în trimestrul I 2016 un minim istoric de -2,8 la sută în proiecția din august, respectiv -3,0 la sută în cea din noiembrie.

²⁷ Conform prognozelor pe termen mediu ale evoluțiilor macroeconomice actualizate în august, respectiv noiembrie 2015, rata anuală a inflației era așteptată să atingă la finele orizontului proiecției nivelurile de 2,9 la sută, respectiv 2,8 la sută, de la -0,3 la sută, respectiv -0,7 la sută în decembrie 2015 și 0,7 la sută, respectiv 1,1 la sută în decembrie 2016. Calculată prin eliminarea efectului ajustării impozitelor indirecte, rata anuală prognozată a inflației se situa, în contextul rundei trimestriale de prognoză din noiembrie, la nivelurile de 2,1, respectiv 2,7 la sută la finele anului 2015, respectiv 2016, atingând 3,1 la sută în trimestrul III 2017.

²⁸ Corespunzător prevederilor proiectului inițial al Legii salarizării personalului plătit din fonduri publice.

²⁹ Mai cu seamă în ipoteza unei tensionări viitoare a pieței muncii.

În aceste condiții, Consiliul de administrație al BNR a decis să stopeze în iulie 2015 ciclul de scădere prudentă a ratei dobânzii de politică monetară și să o mențină pe parcursul lunilor următoare la nivelul minim istoric de 1,75 la sută. Totodată, BNR a continuat gestionarea adecvată a lichidității din sistemul bancar, în contextul prezervării nivelului în vigoare al ratei RMO aplicabile pasivelor în lei ale instituțiilor de credit; la rândul ei, rata RMO aferentă pasivelor în valută a fost menținută neschimbată. Prin aceste decizii s-a urmărit asigurarea stabilității prețurilor pe termen mediu corespunzător țintei staționare de inflație, în condițiile ameliorării transmisiei monetare, și într-o manieră care să contribuie la realizarea unei creșteri economice sustenabile.

Consiliul de administrație al BNR a menținut *statu-quo*-ul ratei dobânzii de politică monetară și în ședința din luna ianuarie 2016, în condițiile în care evaluările realizate pe baza datelor apărute ulterior precedentei decizii au reconfirmat perspectiva readâncirii temporare a ratei anuale a inflației în teritoriul negativ în primele luni ale anului 2016³⁰, sub impactul noii runde de reducere a impozitelor indirecte. Ele au relevat și o accelerare a creșterii economice în trimestrul III 2015³¹ (3,6 la sută în termeni anuali, de la 3,4 la sută în trimestrul II³²), datorată expansiunii consumului privat – de natură să accelereze restrângerea gap-ului negativ al PIB – precum și o foarte probabilă prelungire pe termen scurt a dinamicii înalte a absorbției interne, având ca premise: (i) sporirea veniturilor populației, coroborată cu scăderea impozitelor indirecte; (ii) majorarea deosebit de amplă a cheltuielilor bugetare la finele anului 2015; (iii) continuarea trendului de ameliorare a încrederii, precum și (iv) scăderea ratelor dobânzilor la valori minime istorice și revigorarea, inclusiv pe acest fond, a creditării în lei, implicând creșterea lichidității din economie (Casetă 7). Evoluțiile erau compatibile cu coordonatele celei mai recente prognoze pe termen mediu a BNR, ce indicau revenirea ratei anuale a inflației în teritoriul pozitiv după epuizarea efectelor extinderii aplicării cotei reduse a TVA la toate alimentele, pe fondul manifestării efectelor relaxării conduitei politicii fiscale și a celei a veniturilor, precum și ale majorării costurilor salariale unitare.

Data fiind temperarea durabilă a creditării în valută, Consiliul de administrație al BNR a decis în aceeași ședință reducerea de la 14 la 12 la sută a ratei RMO la pasivele în valută ale instituțiilor de credit, în scopul continuării armonizării mecanismului RMO cu standardele și practicile în materie ale BCE³³.

³⁰ În luna decembrie 2015, rata anuală a inflației s-a situat la -0,93 la sută.

³¹ În pofida relativei înrăutățiri a performanțelor sectorului agricol. Excluzând impactul agriculturii, rata anuală de creștere a PIB s-a situat în trimestrul III la 5,5 la sută – cel mai înalt nivel al perioadei postcriză.

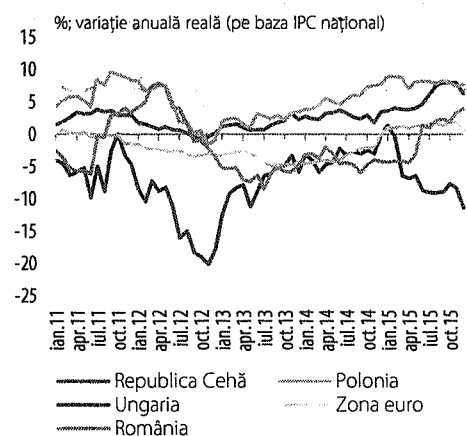
³² Ca regulă generală, datele statistice referitoare la creșterea economică sunt cele provizorii, disponibile la momentul efectuării analizei de politică monetară.

³³ Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de aplicare 24 ianuarie – 23 februarie 2016.

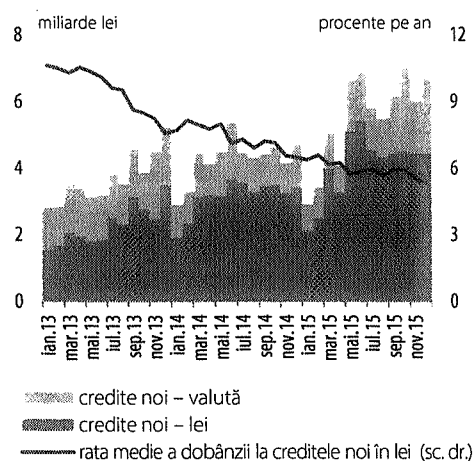
Caseta 7. Creditul acordat sectorului privat și lichiditatea din economie – evoluții și determinanți

În anul 2015 s-au produs schimbări majore la nivelul dinamicii și structurii creditului acordat sectorului privat, relevante din perspectiva caracteristicilor transmisiei monetare. Astfel:

Grafic A
Creditul acordat sectorului privat:
comparații internaționale

Sursa: website-uri bănci centrale, Eurostat

Grafic B
Creditele noi acordate sectorului
privat și rata medie a dobânzii la
împrumuturile în monedă națională

1. Dinamica anuală a creditului acordat sectorului privat și-a reluat creșterea³⁴ și a reintrat, după aproape trei ani, în teritoriul pozitiv (3,9 la sută în decembrie 2015, comparativ cu 4,1 la sută la finele anului 2014).

Revigorarea creditului (Grafic A) a fost în principal consecința avansului susținut al împrumuturilor noi acordate populației și societăților nefinanciare³⁵ (Grafic B); pe plan regional, o mișcare similară s-a mai regăsit doar în Republica Cehă, în timp ce în alte state, precum și în zona euro, variația anuală a creditului acordat sectorului privat a stagnat sau a scăzut. Ponderea în PIB a creditului acordat sectorului privat a continuat totuși să se reducă – dar mai lent (30,5 la sută față de 31,6 la sută în 2014 și 34,3 la sută în 2013) –, gradul de intermediere financiară rămânând inferior celui din alte state din regiune.

2. Componenta în lei a creditului acordat sectorului privat a redevenit majoritară pentru prima oară în ultimii opt ani.

Creșterea ponderii creditului în lei (50,7 la sută, față de 43,6 la sută la finele anului 2014 și un minim postcriză de 35,6 la sută în mai 2012) s-a produs pe fondul divergenței marcante dintre trendul robust de creștere a împrumuturilor în monedă națională (20,7 la sută în decembrie 2015, față de 7,0 la sută în decembrie 2014) și evoluția descendentă a variației anuale a împrumuturilor în valută (-10,8 la sută în decembrie 2015, față de -10,5 la sută la finele anului 2014, pe baza valorilor exprimate în euro)³⁶. Avansul împrumuturilor în lei a fost susținut atât de segmentul populației³⁷ – determinante fiind dinamica înaltă a componentei pentru locuințe³⁸, precum și redresarea componentei pentru consum și alte

³⁴ În absența altor mențiuni, indicatorii sunt calculați ca variații anuale exprimate în termeni reali.

³⁵ Evoluția soldului creditului a fost influențată într-o anumită măsură și de factori conjuncturali (diminuarea în termeni relativi a volumului operațiunilor de externalizare a creditelor neperformante și efectuarea de către bănci a unor achiziții de credite).

³⁶ Evoluțiile creditului în valută (exprimat în euro) au fost opuse ca sens pe segmentul populației și al societăților nefinanciare; în primul caz, acesta a continuat să își majoreze contracția anuală, inclusiv datorită operațiunilor de conversie a unor împrumuturi în devalize, în timp ce în cel de-al doilea caz s-a înregistrat o atenuare a scăderii, care s-a corelat cu sporirea volumului achizițiilor de credite efectuate de către bănci, precum și cu amplificarea deficitului balanței comerciale.

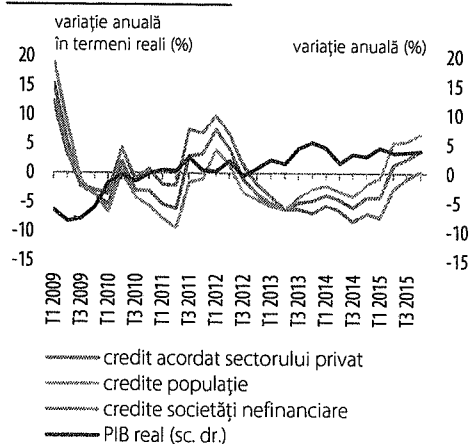
³⁷ Ponderea creditelor în lei în total credite acordate populației a tins să devină majoritară (48,7 la sută, față de 39,3 la sută în decembrie 2014).

³⁸ Context în care ponderea creditului în lei în creditul total pentru locuințe s-a majorat de la 21,2 la 35,9 la sută.

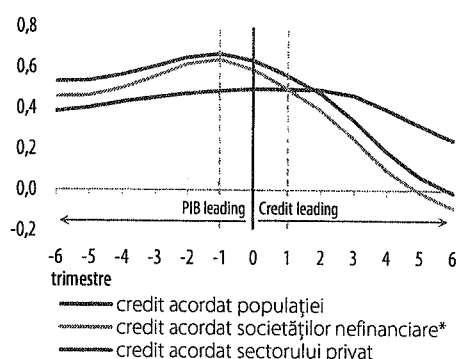
scopuri³⁹, atribuibilă însă, în bună măsură, conversiei în lei a unor împrumuturi acordate inițial în franci elvețieni –, cât și de cel al societăților nefinanciare (mai ales pe seama creditelor pe termen mediu și lung⁴⁰).

3. Creditul acordat populației a continuat să își majoreze ponderea în creditul acordat sectorului privat (49,7 la sută, cu 1,3 puncte procentuale peste valoarea de la finele anului 2014), fără a depăși însă valoarea atinsă la finele anului 2008 (50,1 la sută).

Grafic C
Creditul acordat sectorului privat
și dinamica PIB

Sursa: INS, BNR

Sursa: INS, BNR

Grafic D
Coeficienții de corelație dintre
dinamica anuală a PIB și cea a
creditului acordat sectorului privat

4. Ponderea creditului pentru locuințe în total credite acordate populației și-a intensificat creșterea, tinzând să devină majoritară (48,1 la sută la finele anului 2015, față de 43,7 la sută în decembrie 2014 și 19,8 la sută în 2007).

Sensul evoluției – similar celui din zona euro și unele state din regiune – a fost consecința creșterii relativ mai rapide pe care a înregistrat-o dinamica acestei componente (6,7 la sută, de la -1,9 la sută la finele anului anterior – Grafic C) comparativ cu cea a creditului acordat societăților nefinanciare (0,3 la sută, față de -6,9 la sută în decembrie 2014). Decalajul a reflectat cu precădere influența mult mai redusă pe care au exercitat-o în 2015 operațiunile nete de externalizare pe segmentul populației, dar și natura relației dintre dinamica PIB și cea a componentelor creditului acordat sectorului privat (Grafic D). Astfel, evaluarea corelațiilor dinamice arată că în cazul creditului acordat populației, mișcarea tinde să o preceadă pe cea a ciclului de afaceri cu aproape un trimestru, în timp ce în cazul creditului societăților nefinanciare, mișcarea este întârziată cu circa un trimestru – ceea ce sugerează faptul că, în general, companiile preferă să se finanțeze, cel puțin în faza inițială a ciclului economic, din surse proprii, amânând sau evitând recursul la credite bancare⁴¹. Alte posibile explicații le constituie: (i) ameliorarea mai evidentă a așteptărilor populației privind situația financiară/a locului de muncă, aflată în contrast cu relativa trenare a refacerii încrederii în sectorul industriei; (ii) continuarea procesului de ajustare a bilanțurilor societăților nefinanciare; (iii) creșterea capacității de îndatorare a populației ca urmare a majorărilor salariale acordate în 2015; (iv) riscul relativ mai ridicat atribuit de bănci societăților nefinanciare, în special IMM.

³⁹ Creditele pentru consum, alte scopuri și dezvoltarea afacerilor au fost analizate sub forma unui indicator unic, în vederea eliminării efectului modificării metodologiei statistice introduse din luna ianuarie 2015.

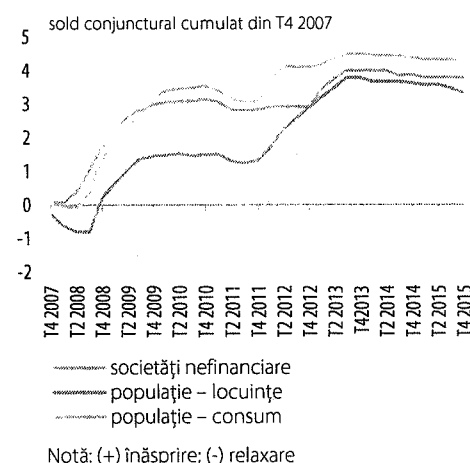
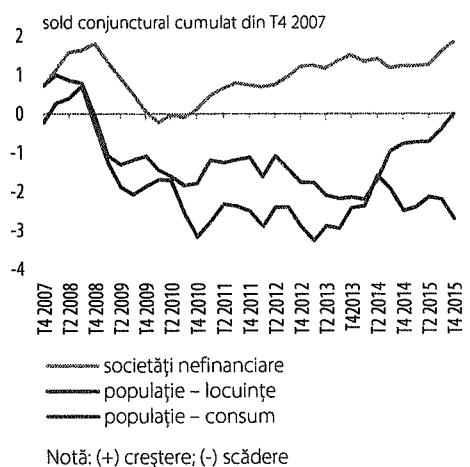
⁴⁰ La finele anului 2015, creditele pe termen mediu și lung reprezentau 58,4 la sută din soldul creditelor în lei acordate societăților nefinanciare (cu 4,2 puncte procentuale peste nivelul din decembrie 2014).

⁴¹ Abordare evidențiată și de edițiile succesive ale Sondajului BNR privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și capacitatea acestora de a face față unor evoluții nefavorabile, conform cărora o pondere încă ridicată – chiar dacă în scădere – a societăților nefinanciare continuă să manifeste reticență față de contractarea de împrumuturi.

O astfel de evoluție – de natură să susțină recuperarea rapidă a decalajului pe care îl înregistra România în această sferă în raport cu alte state din regiune și zona euro – s-a produs în condițiile în care dinamica pozitivă a împrumuturilor pentru locuințe s-a dublat în 2015 (17,6 la sută la finele anului), în timp ce variația anuală a creditelor pentru consum și alte scopuri s-a menținut în teritoriul negativ (-1,7 la sută, față de

-8,6 la sută la finele anului 2014). Creșterea creditului pentru locuințe a fost antrenată exclusiv de componenta în lei, cea în valută înregistrând un nou declin (pe baza valorilor exprimate în euro); un rol important în această evoluție, relativ mai redus însă decât în anii anteriori, a revenit programului „Prima Casă”.

Grafic E
Cererea de credite

Grafic F
Standardele de creditare

și prelungirea procesului de ajustare a bilanțurilor anumitor entități, precum și persistența unui nivel înalt al riscului asociat de bănci unor categorii de debitori.

În acest context, edițiile succesive ale sondajului de profil al BNR au evidențiat o revigorare a cererii de credite pe segmentul societăților nefinanciare și pe cel al împrumuturilor pentru locuințe (Grafic E); ameliorarea condițiilor de creditare a fost mai modestă – o relativă relaxare a standardelor de creditare producându-se, conform sondajului, doar în a doua jumătate a anului, la nivelul împrumuturilor pentru locuințe (Grafic F), în timp ce gradul de restrictivitate la nivel agregat a rămas ridicat din perspectivă istorică.

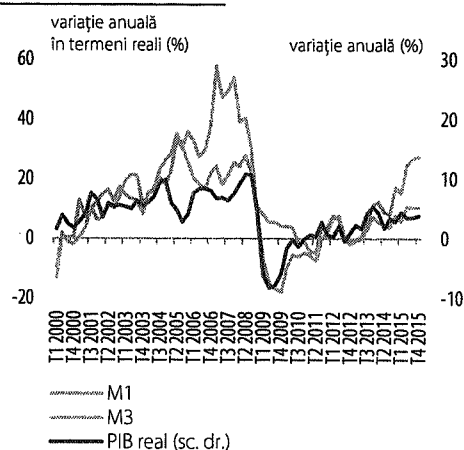
⁴² În special a încrederii consumatorilor – conform sondajului DG ECFIN.

⁴³ Implicit a alinierii la recomandările în materie formulate de CERS.

⁴⁴ În a doua parte a anului, ca urmare a încheierii unei convenții între Asociația Română a Băncilor și Agenția Națională de Administrare Fiscală.

La rândul ei, lichiditatea din economie a suferit schimbări semnificative de dinamică și structură concretizate/constând în:

Grafic G
Masa monetară și PIB

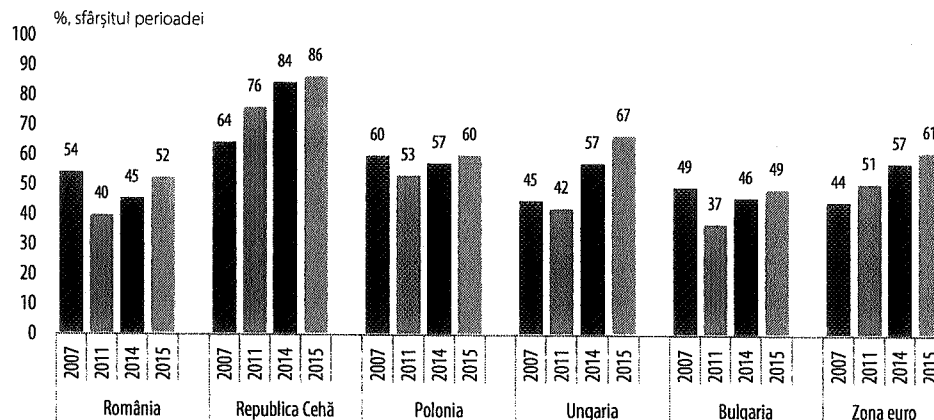
Sursa: INS, BNR

1. Continuarea creșterii gradului de monetizare a economiei (40,2 la sută, față de 39,2 la sută în 2014).

Avansul acestui proces a fost consecința accelerării creșterii masei monetare (10,4 la sută în decembrie 2015, față de 7,5 la sută la finele anului precedent și 7,1 la sută în 2013 – Grafic G), în condițiile continuării scăderii ratelor dobânzilor – la noi minime istorice și ale majorării volumului intrărilor de fonduri europene. Din perspectiva contrapartidelor M3, dinamizarea acesteia a fost susținută, spre deosebire de anul anterior, de evoluția ascendentă a creditului acordat sectorului privat și a creditului net acordat sectorului public (mai ales de declinul dinamicii depozitelor administrației centrale); în sens opus au acționat temperarea creșterii

activelor externe nete și majorarea pasivelor financiare pe termen mai lung.

2. Creșterea accelerată a ponderii deținute de masa monetară în sens restrâns în M3, aceasta redevenind majoritară pentru prima oară în ultimii șapte ani (52,2 la sută, față de 45,3 la sută în 2014).

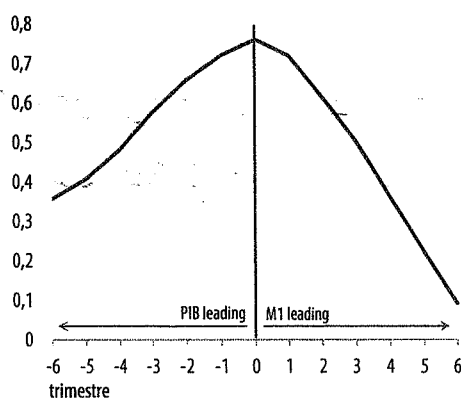

Grafic H
Ponderea M1 în M3:
comparații internaționale

Sursa: website-uri bănci centrale

Evoluția, similară ca sens celei din celelalte state din regiune și din zona euro (Grafic H), s-a produs în condițiile în care dinamica agregatului monetar M1 a crescut puternic (27,3 la sută la finele anului 2015, comparativ cu 17,2 la sută în decembrie 2014) – pe seama intensificării ritmului de creștere a numerarului în circulație, dar, mai ales, a depozitelor ON, în special ale companiilor –, în timp ce rata de creștere a depozitelor la termen de până la doi ani a scăzut, devenind chiar negativă (-3,6 la sută, față de 0,6 la sută). Schimbarea a reflectat sporirea cererii de bani pentru tranzacții curente, în corelație cu trendul ascendent al activității economice – existența unei puternice corelații contemporane între rata anuală de creștere în termeni reali a M1 și cea a PIB fiind confirmată de evaluarea corelațiilor

Grafic I
Coeficienții de corelație dintre
dinamica anuală a PIB și cea a
masei monetare în sens restrâns

Notă: Seria de date acoperă intervalul T1 2000 – T4 2015.

Sursa: INS, BNR

dinamice dintre acestea (Grafic I) –, dar și posibila realocare a unor plasamente la termen, produsă pe fondul declinului ratelor dobânzilor la depozitele noi la termen.

3. Prelungirea scăderii ponderii depozitelor populației în depozitele totale ale sectorului nebancaar.

Mișcarea a decurs din relativa accentuare a decalajului dintre rata de creștere a depozitelor populației (7,3 la sută la finele anului 2015, față de 5,5 la sută în 2014⁴⁵) și cea a plasamentelor societăților nefinanciare (14,8 la sută, comparativ cu 12,7 la sută în decembrie 2014). Evoluția sugerează o relativă temperare a avansului economisirii bancare a populației, într-un context în care puternica dinamizare a veniturilor persoanelor fizice⁴⁶ a fost acompaniată de o ameliorare a așteptărilor acestora asupra situației financiare⁴⁷. În cazul societăților nefinanciare, ritmul mai înalt de creștere a depozitelor are ca posibile explicații aportul mai consistent al intrărilor din fonduri europene structurale, precum și creșterea dinamicii cheltuielilor

populației⁴⁸ și ale sectorului public destinate achizițiilor de bunuri și servicii, coroborate cu menținerea relativ neschimbată a volumului rambursărilor nete de împrumuturi financiare externe ale companiilor.

3. Utilizarea instrumentelor politicii monetare

În anul 2015, BNR a continuat să utilizeze în mod activ componentele cadrului operațional al politicii monetare specific strategiei de țintire directă a inflației, în scopul adecvării condițiilor monetare reale în sens larg din perspectiva îndeplinirii obiectivului politicii monetare, precum și al continuării armonizării lor treptate cu standardele și practicile în materie ale Băncii Centrale Europene și ale altor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene. O asemenea abordare a băncii centrale a fost justificată/susținută de:

- (i) continuarea ameliorării graduale a mecanismului de transmisie monetară – în condițiile redresării treptate a creditării în lei –, asociată însă cu prelungirea scăderii gradului de intermediere financiară;
- (ii) amplificarea semnificativă a fluctuațiilor poziției nete a lichidității instituțiilor de credit în condițiile menținerii sale la valori pozitive pe parcursul anului, reflectând în principal influențele accentuării caracterului asimetric al *pattern*-ului execuției

⁴⁵ În termeni nominali, rata anuală de creștere a fost aproape neschimbată.

⁴⁶ Inclusiv pe seama sporirii remiterilor.

⁴⁷ În contrast cu primii ani după izbucnirea crizei financiare și economice, când economisirea bancară a populației era potențată de cererea de bani în scopuri precauționare, într-un context marcat de niveluri reduse ale încrederii și de creșterea incertitudinii privind situația financiară viitoare.

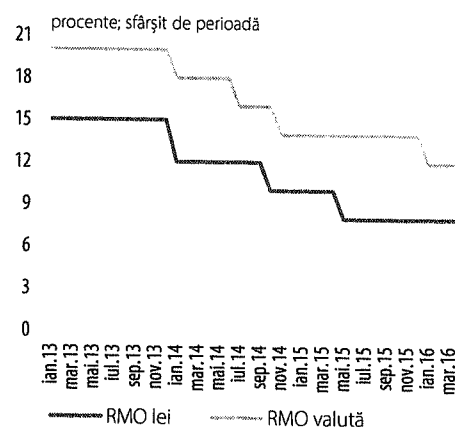
⁴⁸ Finanțate inclusiv prin credit.

bugetului general consolidat⁴⁹ și caracteristicile procesului de finanțare/refinanțare a datoriei publice;

- (iii) relativa calmare a piețelor financiare internaționale în primele luni din 2015 (cu precădere ca efect al anunțării și al inițierii ulterioare de către Banca Centrală Europeană a programului extins de cumpărări de active), urmată de sporiri episodice ale aversiunii globale față de risc, având drept cauze deteriorarea situației din Grecia la mijlocul anului, sporirea temerilor generate de slăbirea economiei Chinei și persistența incertitudinilor privind perspectiva conduitei politicii monetare a principalelor bănci centrale ale lumii; accentuarea caracterului acomodativ al conduitei politicii monetare a unor bănci centrale din regiune;
- (iv) creșterea ponderii și a scadenței titlurilor românești incluse de JP Morgan în indicii piețelor de obligațiuni în monedă națională, de natură să stimuleze cererea investitorilor nerezidenți pentru titlurile de stat denuminate în lei.

În ansamblu, aceste condiții au fost favorabile continuării alinierii treptate a caracteristicilor cadrului operațional al politicii monetare la practica standard la nivel european. Astfel, reducerile succesive operate de banca centrală asupra ratei dobânzii de politică monetară în perioada februarie-mai – aceasta deținând rolul central în adecvarea condițiilor monetare reale în sens larg din perspectiva obiectivului politicii monetare în anul 2015 – au fost în continuare acompaniate de îngustarea graduală a coridorului simetric format în jurul acesteia de ratele dobânzilor la facilitățile permanente, de la $\pm 2,25$ la $\pm 1,5$ puncte procentuale (implicând menținerea ratei dobânzii la facilitatea de depozit la nivelul de 0,25 la sută și reducerea celei la facilitatea de creditare de la 4,75 la 3,25 la sută). Ajustările au avut ca scop reducerea volatilității ratelor dobânzilor de pe piața monetară interbancară și consolidarea semnalului ratei dobânzii de politică monetară, inclusiv în contextul potențialei creșteri în perspectivă a excedentului structural de lichiditate din sistemul bancar, reprezentând, în același timp, noi pași în direcția convergenței cu standardele în materie ale BCE și ale altor bănci centrale din statele membre ale Uniunii Europene.

Grafic 2.3
Ratele RMO

BNR a continuat procesul de armonizare și în cazul mecanismului RMO. Astfel, în contextul restrângerii treptate în prima jumătate a anului a excedentului structural de lichiditate din sistemul bancar, Consiliul de administrație al BNR a decis în ședința din luna mai 2015 reducerea ratei RMO aplicabile pasivelor în lei ale instituțiilor de credit la nivelul de 8 la sută⁵⁰, de la 10 la sută, prin această măsură urmărindu-se adecvarea condițiilor

⁴⁹ Soldurile lunare ale bugetului consolidat au fost pozitive pe parcursul a șase luni ale anului 2015. În termeni cumulați, execuția bugetară consemna un excedent de 1,3 la sută din PIB la finele primelor 10 luni ale anului (față de unul de 0,3 la sută în perioada similară din 2014), pentru ca la sfârșitul anului aceasta să înregistreze un deficit de 1,5 la sută din PIB.

⁵⁰ Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de constituire a RMO 24 mai – 23 iunie 2015.

monetare reale în sens larg și susținerea implicită a revigorării sustenabile a procesului de creditare. Totodată, dată fiind temperarea durabilă pe parcursul anului 2015 a creditării în valută, Consiliul de administrație al BNR a decis în ședința din ianuarie 2016 coborârea ratei RMO corespunzătoare pasivelor în valută ale instituțiilor de credit la nivelul de 12 la sută⁵¹, de la 14 la sută (Grafic 2.3).

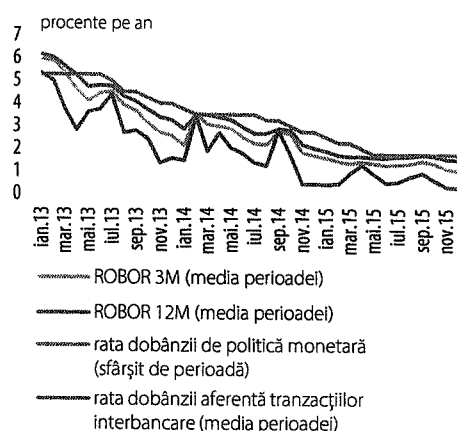
Un rol important în adecvarea condițiilor monetare reale în sens larg a continuat să fie atribuit de banca centrală gestionării adecvate a lichidității din sistemul bancar – abordare benefică din perspectiva redresării creditării în lei și a refacerii intermedierei financiare. Având printre premise menținerea unei relative stabilități a cursului de schimb al leului, chiar în contextul creșterii în a doua parte a anului a riscurilor la adresa acestuia generate de fluctuațiile aversiunii globale față de risc, ea a presupus absorbirea excedentului net de lichiditate din sistemul bancar de-a lungul întregului an prin intermediul facilității de depozit a băncii centrale. Evoluția surplusului de rezerve – implicit a volumului plasamentelor *overnight* ale instituțiilor de credit la banca centrală – a fost puternic influențată de accentuarea asimetriei *pattern*-ului execuției bugetare pe parcursul anului 2015 și de caracteristicile finanțării/refinanțării datoriei publice. Astfel, după creșterea substanțială pe care a consemnat-o spre finele anului 2014 și în ianuarie 2015, excedentul net de lichiditate s-a resorbit practic integral în intervalul februarie-mai, în condițiile în care efectul operațiunilor în conturile în lei și în valută ale Trezoreriei la BNR și-a schimbat sensul de acțiune, redevenind contracționist. Ulterior, el a sporit doar temporar la jumătatea anului – inclusiv ca urmare a reducerii ratei RMO aferente pasivelor în lei ale instituțiilor de credit –, pentru ca în ultimele două luni ale anului să se amplifice puternic, datorită majorării considerabile a injectiilor de lichiditate ale Trezoreriei.

Evoluția de ansamblu a poziției nete a lichidității nu a exclus însă formarea unor deficite temporare de lichiditate la nivelul sistemului bancar. În plus, prima parte a trimestrului III a fost caracterizată de apariția anumitor disfuncționalități în redistribuirea lichidității pe piața monetară interbancară, asociate deteriorării situației din Grecia și având posibile implicații adverse asupra evoluției ratelor dobânzilor. În acest context, BNR a efectuat în perioada martie-august o serie de injectii de lichiditate, prin operațiuni *repo* 1W, organizate prin licitație cu rată fixă a dobânzii și alocare integrală.

Reflectând evoluția condițiilor lichidității, randamentele ON ale pieței monetare interbancare s-au poziționat pe parcursul celei mai mari părți a anului la valori aflate în apropierea ratei dobânzii la facilitatea de depozit, ele urcând doar temporar în preajma ratei dobânzii de politică monetară (în aprilie-mai, respectiv septembrie-octombrie). Pe ansamblul perioadei, aceste randamente au tins să își reducă volatilitatea, inclusiv ca efect al îngustării treptate a coridorului ratelor dobânzilor.

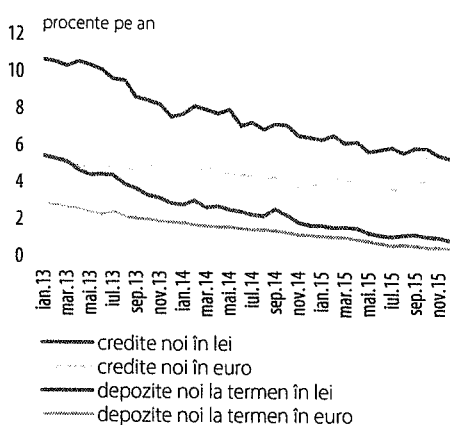
Cotațiile pe termen mai lung ROBOR 3M-12M, relevante pentru stabilirea ratelor dobânzilor la creditele clienților nebancari, și-au prelungit în anul 2015 tendința descendentă, reflectând reducerile succesive ale ratei dobânzii de politică monetară operate în intervalul ianuarie-mai, precum și prevalența de-a lungul celei mai

⁵¹ Măsura a intrat în vigoare începând cu perioada de constituire a RMO 24 ianuarie – 23 februarie 2016.

Grafic 2.4
Rata dobânzii de politică
monetară și ratele ROBOR

maturităților mai lungi față de variațiile condițiilor lichidității. Ca urmare a acestor evoluții, valorile medii ale cotațiilor ROBOR au atins în mod succesiv valori minime istorice, situându-se în decembrie la 1,03 la sută pe scadența de 3 luni, 1,34 la sută pe cea de 6 luni, respectiv 1,52 la sută pe cea de 12 luni; aceste niveluri erau inferioare celor consemnate în decembrie 2014 cu valori cuprinse între 0,50 puncte procentuale (ROBOR 12M) și 0,66 puncte procentuale (ROBOR 3M).

Grafic 2.5
Ratele dobânzii la creditele
și depozitele noi

(Grafic 2.5). Pe ansamblul perioadei analizate, rata medie a dobânzii la creditele noi acordate populației s-a diminuat cu 0,66 puncte procentuale (la nivelul de 6,61 la sută), în condițiile în care rata medie a dobânzii la creditele pentru locuințe a coborât cu 0,80 puncte procentuale (la 3,83 la sută), iar cea aferentă creditelor de consum s-a redus cu 0,73 puncte procentuale (la 9,17 la sută). Pe segmentul societăților nefinanciare, scăderea ratei medii a dobânzii la creditele noi a fost mai pronunțată (-1,51 puncte procentuale, până la 4,36 la sută), ea regăsindu-se deopotrivă la nivelul creditelor în valoare de până la echivalentul a 1 milion de euro (a căror rată a dobânzii s-a diminuat cu 1,42 puncte procentuale, până la 4,68 la sută), respectiv al celor superioare acestei valori (-1,51 puncte procentuale, până la 3,97 la sută).

Randamentele titlurilor de stat în lei au înregistrat în schimb evoluții diferite de-a lungul spectrului de maturități. Cele aferente scadențelor de până la 3 ani (reflectând cu precădere evoluția curentă și anticipată a ratei dobânzii de politică monetară și

mari părți a perioadei analizate a caracterului relaxat al condițiilor lichidității (Grafic 2.4). Mișcarea descrescătoare nu a fost însă uniformă, ea consemnând întreruperi pe parcursul episoadelor caracterizate de apariția temporară a unor deficite de rezerve în sistemul bancar; fluctuațiile produse pe acest fond au avut totuși o amplitudine inferioară comparativ cu cele ale ratelor dobânzilor pe termen foarte scurt, datorită unei sensibilități mai reduse a cotațiilor aferente

Scăderea cotațiilor relevante ale pieței monetare interbancare a fost preluată de ratele dobânzilor la creditele noi acordate clienților nebancari, al căror declin s-a prelungit, accentuându-se comparativ cu anul precedent în cazul creditelor acordate societăților nefinanciare și al celor pentru locuințe, dar atenuându-se în cazul celor de consum; ratele dobânzilor aferente tuturor categoriilor principale de credite au atins astfel pe parcursul anului valori minime succesive

a situației lichidității de pe piața monetară interbancară) s-au caracterizat printr-o relativă stabilitate pe parcursul celei mai mari părți a anului, pentru ca în ultimul trimestru ele să consemneze o scădere până la noi valori minime istorice, pe fondul relaxării semnificative a condițiilor lichidității. Randamentele corespunzătoare maturităților mai lungi, mai puternic influențate de evoluția indicatorilor similari de pe piețele dezvoltate (SUA, zona euro), au înregistrat un declin pronunțat în prima lună a anului; el a fost amplificat de efectul anunțului JP Morgan din 22 ianuarie privind creșterea ponderii și a scadenței titlurilor românești incluse în indicii piețelor de obligațiuni în monedă locală, atingând astfel valori minime istorice. Ulterior, ele și-au inversat sensul mișcării, tinzând să se majoreze până la jumătatea anului, pe fondul creșterii volatilității de pe piețele internaționale de obligațiuni începând cu ultima parte a lunii aprilie și al ajustărilor substanțiale de portofolii ale investitorilor pe piețele financiare, inclusiv pe cea regională. În a doua parte a anului, randamentele pe termen mai lung s-au înscris pe un trend descendent, întrerupt temporar în luna decembrie de reacția investitorilor față de dimensiunea inferioară așteptărilor a relaxării suplimentare a politicii monetare în zona euro.

Ca urmare a acestor evoluții, cotațiile de referință⁵² de pe piața secundară a titlurilor de stat aferente scadențelor de 6 luni, 12 luni, 3 ani, 5 ani și 10 ani s-au situat în decembrie 2015 la niveluri medii de respectiv 0,78 la sută, 0,92 la sută, 1,43 la sută, 2,34 la sută și 3,66 la sută. Comparativ cu nivelurile consemnate în ultima lună a anului anterior, acestea erau inferioare cu până la 0,86 puncte procentuale în cazul maturităților de până la 5 ani inclusiv, însă marginal superioare în cazul celei de 10 ani; pe acest fond, panta curbei randamentelor și-a accentuat înclinația ascendentă.

4. Orientările politicii monetare

Politica monetară a BNR va continua să urmărească în mod consecvent asigurarea și menținerea stabilității prețurilor pe termen mediu, corespunzător țintei staționare a inflației de 2,5 la sută ± 1 punct procentual, reprezentând cea mai bună contribuție pe care această politică o poate aduce la realizarea unei creșteri economice sustenabile; pe orizontul mai îndepărtat de timp, politica monetară va fi orientată spre coborârea și consolidarea ratei anuale a inflației la niveluri compatibile cu definiția cantitativă a stabilității prețurilor adoptată de BCE.

Din această perspectivă, contextul specific a reclamat o adecvare prudentă a conduitei politicii monetare și pe parcursul primelor luni ale anului 2016. Astfel, în cadrul ședințelor derulate în intervalul februarie-mai 2016, Consiliul de administrație al BNR a decis să mențină rata dobânzii de politică monetară la nivelul minim istoric de 1,75 la sută. În același timp Consiliul de administrație al BNR a prezervat nivelurile în vigoare ale ratelor RMO aplicate pasivelor în lei și în valută ale instituțiilor de credit (de 8, respectiv 12 la sută) și a decis continuarea gestionării adecvate a lichidității din sistemul bancar.

⁵² Exprimare ca medie a cotațiilor *bid-ask*.

Abordarea BNR a avut ca argumente majore readâncirea ratei anuale a inflației în teritoriul negativ în primele luni ale anului⁵³, în linie cu previziunile BNR, ca urmare a scăderii cotei standard a TVA și a altor taxe și impozite indirecte^{54,55}, concomitent cu reconfirmarea, în contextul celor două runde de prognoză derulate în prima parte a anului, a profunde divergențe dintre evoluția anticipată pe termen scurt a inflației și perspectiva ei pe orizontul mai îndepărtat de timp. Astfel, potrivit exercițiului de prognoză din luna mai 2016, rata anuală a inflației era așteptată să rămână în teritoriul negativ până la mijlocul anului curent, pentru ca, odată cu epuizarea impactului tranzitoriu al primei scăderi a cotei standard a TVA, să consemneze o amplă corecție ascendentă și să crească apoi gradual⁵⁶ la valori aflate în jumătatea superioară a intervalului de variație al țintei staționare⁵⁷. Fundamentul divergenței care caracteriza traiectoria proiectată a ratei anuale a inflației îl constituiau presiunile inflaționiste anticipate a emerge din inversarea poziției ciclice a economiei în a doua parte a anului 2016 și din creșterea ulterioară a excedentului de cerere agregată, dar și din reajustarea ascendentă a anticipațiilor inflaționiste și majorarea susținută a costurilor salariale unitare. Acestea aveau ca premise și ipoteze majore: (i) relaxarea recentă și în perspectivă a conduitei politicii fiscale și a celei de venituri; (ii) continuarea majorării salariului minim brut pe economie în anul 2016; (iii) creșterea venitului disponibil real al populației inclusiv ca efect al reducerilor succesive de impozite indirecte și al prelungirii prețului scăzut al petrolului și (iv) prezervarea caracterului stimulat al condițiilor monetare reale și consolidarea creditării. Evidențierea presiunilor factorilor fundamentali avea loc gradual, pe măsura epuizării efectelor tranzitorii ale reducerilor de impozite indirecte.

Un argument suplimentar al deciziilor Consiliului de administrație al BNR l-a constituit creșterea incertitudinilor și riscurilor în dublu sens asociate perspectivei inflației, având ca principale surse conduita politicii fiscale și a celei a veniturilor în contextul anului electoral, ritmul redresării economice a zonei euro/UE (date fiind slăbirea economiei Chinei și a altor economii emergente majore, tensiunile geopolitice, situația din Grecia și riscul ieșirii Marii Britanii din UE), precum și impactul Legii privind darea în plată.

În perioada următoare, politica monetară va continua să urmărească readucerea pe termen mediu a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de inflație, într-o manieră care să contribuie la realizarea unei creșteri economice sustenabile, în condiții de relativă compatibilitate cu ciclurile politicilor monetare ale băncilor centrale din regiune și din zona euro.

⁵³ Rata anuală a inflației a coborât în luna martie 2016 la -2,98 la sută (de la -0,93 la sută în decembrie 2015).

⁵⁴ Inclusiv a extinderii cotei reduse de TVA, de 9 la sută, la serviciile de alimentare cu apă a populației.

⁵⁵ Care s-a suprapus efectelor încă manifeste ale extinderii aplicării cotei reduse de TVA pentru toate produsele alimentare, precum și ale declinului prețului combustibililor.

⁵⁶ Inclusiv sub impactul dispariției influenței scăderilor suplimentare de impozite indirecte prevăzute a fi efectuate începând cu 1 ianuarie 2017 (reducerea la 19 la sută a cotei standard a TVA și eliminarea supraaccizei la carburanți).

⁵⁷ Rata anuală prognozată a inflației se situa la 0,6 la sută în decembrie 2016 și la 2,7 la sută la finele anului 2017, iar la finele orizontului proiecției (trimestrul I 2018) atingea 3,3 la sută (corespunzător acestei proiecții, valoarea medie anuală a ratei inflației prognozată pentru anii 2016 și 2017 se situa la -1,0 la sută, respectiv 2,2 la sută). Recalculată prin excluderea impactului *one-off* anticipat al scăderii prevăzute a fi operate asupra cotei standard a TVA la începutul anului 2017, rata anuală prognozată a inflației se situa la finele acestui an la 2,9 la sută.

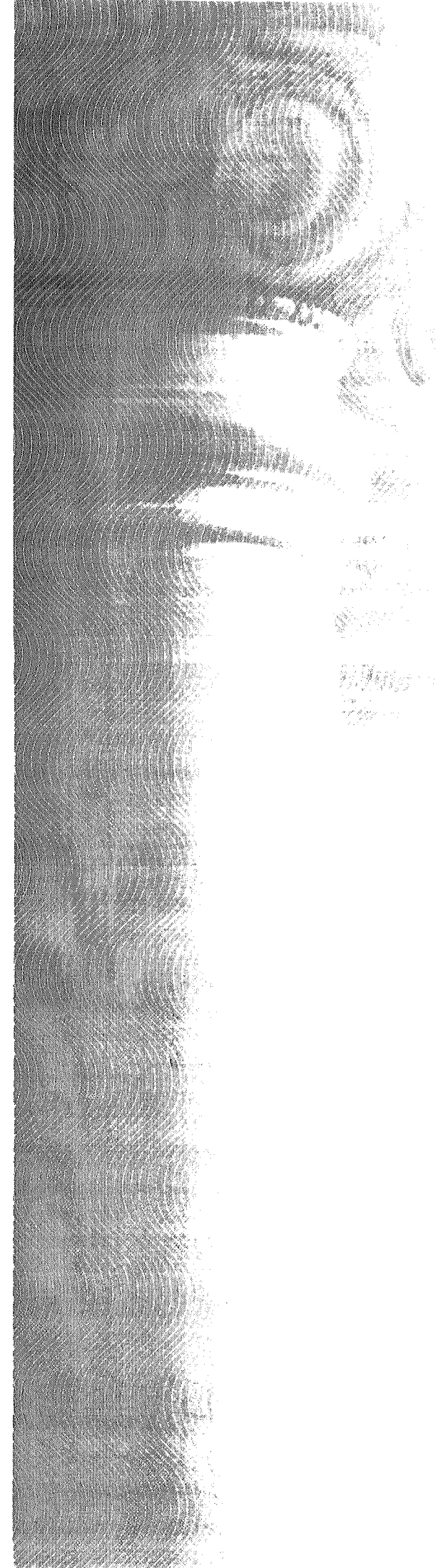
Atât pe termen scurt, cât și pe orizontul mai îndelungat de timp, calibrarea parametrilor instrumentelor politicii monetare, inclusiv a nivelului ratei dobânzii-cheie a BNR, va fi corelată prioritar cu natura și intensitatea presiunilor asupra inflației decurgând din poziția ciclică a economiei – anticipată a se inversa în anul 2016 –, precum și cu comportamentul anticipațiilor inflaționiste pe termen mediu. Un rol esențial în fundamentarea deciziilor vor continua să-l dețină incertitudinile și riscurile asociate prognozei pe termen mediu a inflației, deosebit de relevant fiind în prezent riscul relaxării suplimentare a politicii fiscale și a celei de venituri. Repere foarte importante vor rămâne, de asemenea, caracteristicile mecanismului de transmisie a politicii monetare, mai ales ale procesului de creditare a sectorului privat în contextul implementării Legii privind darea în plată, dar și ale comportamentului de economisire.

În același timp, în corelație cu evoluțiile macroeconomice prevalente și/sau anticipate, precum și cu particularitățile funcționării diferitelor segmente ale pieței financiare, va fi continuat și procesul de ajustare a caracteristicilor unor componente ale cadrului operațional al politicii monetare. Demersul are ca scop continuarea armonizării acestor instrumente cu standardele și practicile în materie ale BCE și ale principalelor bănci centrale ale statelor membre ale UE, dar mai ales consolidarea transmisiei semnalului ratei dobânzii de politică monetară și a transmisiei monetare, în ansamblu. Este de așteptat ca aceasta să continue să beneficieze de îngustarea/anularea diferențialului dintre ratele dobânzilor la creditele noi în lei și cele în euro, de ansamblul măsurilor prudențiale adoptate de BNR în 2011 și 2012⁵⁸ – de natură să stimuleze creditarea în monedă națională în detrimentul celei în valută –, precum și de efectele favorabile exercitate asupra ofertei de împrumuturi de ameliorarea calității activelor băncilor. Continuarea de o manieră sustenabilă a creșterii creditului acordat sectorului privat și a ameliorării structurii pe monede a acestuia – presupunând preservarea unui ritm de expansiune a creditului în lei superior celui al componentei în valută⁵⁹ – continuă să fie condiționată de încrederea sectorului privat și de așteptările acestuia privind perspectiva economiei românești, de capacitatea populației și a companiilor de a contracta noi împrumuturi, precum și de factorii de natură să afecteze oferta de credite (inclusiv imprecizibilitatea cadrului legislativ).

Deosebit de importante din perspectiva conduitei și implementării politicii monetare rămân, de asemenea, caracteristicile reformelor structurale și ale atragerii de fonduri europene, în condițiile în care preservarea coerenței mixului de politici macroeconomice și sporirea potențialului de creștere a economiei sunt esențiale pentru atingerea obiectivului privind stabilitatea prețurilor pe termen mediu, ca premisă a unei creșteri economice sustenabile și de durată.

⁵⁸ În vederea limitării creșterii creditului în valută acordat populației, precum și altor entități nefinanciare.

⁵⁹ Având în vedere inclusiv impactul contracționist exercitat asupra stocului de credite de continuarea operațiunilor de curățare a bilanțurilor instituțiilor de credit (prin cesionarea/anularea creanțelor).

Capitolul 3

Stabilitatea financiară

1. Rolul BNR în implementarea cadrului macroprudențial

În anii ulteriori declanșării crizei financiare globale a devenit tot mai evidentă necesitatea de a adopta măsuri special concepute pentru a întări stabilitatea financiară, insistându-se tot mai mult asupra rolului politicii macroprudențiale. La nivel european, recomandările Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS), precum și noul pachet legislativ CRD IV/CRR⁶⁰ au constituit un element definitoriu pentru crearea cadrului politicii macroprudențiale (Caseta 8). Tot mai multe țări europene au trecut la stadiul de operaționalizare a respectivului cadru, introducând o serie de instrumente menite, în principal, să reducă sau să gestioneze mai bine riscuri care s-a dovedit că pot afecta stabilitatea financiară.

În cazul României, o etapă esențială a procesului de definitivare a cadrului politicilor macroprudențiale a constat în definirea strategiei macroprudențiale, care are rolul de operaționalizare, realizând astfel legătura între obiective, indicatori și instrumente. În acest sens, a fost elaborat Cadrul de ansamblu privind strategia politicii macroprudențiale a Băncii Naționale a României, potrivit responsabilităților în acest domeniu ce revin BNR în calitate de autoritate de supraveghere sectorială. După înființarea Comitetului Național pentru Supraveghere Macroprudențială (CNSM), acest proiect va fi propus să facă parte din strategia națională a politicii macroprudențiale. CNSM va funcționa ca structură de cooperare interinstituțională între Banca Națională a României, Autoritatea de Supraveghere Financiară și guvern, cu misiunea de a asigura coordonarea în domeniul supravegherii macroprudențiale a sistemului financiar național.

În scopul îndeplinirii obiectivului final, de salvagardare a stabilității sistemului financiar, BNR a selectat, pe lângă obiectivele intermediare ale politicii macroprudențiale recomandate la nivelul UE – reducerea și prevenirea creșterii excesive a creditării și a îndatorării, reducerea și prevenirea necorelării excesive a scadențelor și a lipsei de lichiditate pe piață, limitarea concentrării expunerilor directe și indirecte, reducerea hazardului moral și consolidarea rezilienței infrastructurilor financiare – și două obiective naționale specifice – creșterea sustenabilă a intermedierei financiare și îmbunătățirea incluziunii financiare. Banca Națională a României identifică situațiile în care se impune utilizarea instrumentelor de politică macroprudențială – amortizoarele de capital, cerințele de capital la nivel sectorial, efectul de pârgă macroprudențial, raportare sporită, cerințe și restricții privind anumiți indicatori, o mai mare diseminare a informațiilor și a datelor etc. –, stabilește instrumentele corespunzătoare, termenul

⁶⁰ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții. Cadrul de reglementare CRD IV/CRR a fost implementat în legislația națională prin Regulamentul BNR nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit.

de aplicare, instituțiile cărora li se aplică și evaluează periodic caracterul adecvat și eficacitatea lor în realizarea obiectivelor. Măsurile adoptate, cu excepția celor care, prin publicare, ar putea avea repercusiuni la adresa stabilității financiare, precum și detaliile referitoare la metodologiile aferente se regăsesc pe *website*-ul BNR.

Caseta 8. Aranjamente instituționale în domeniul supravegherii macroprudențiale în statele membre ale UE

Crearea unui cadru adecvat pentru derularea politicilor macroprudențiale în statele membre ale UE – a cărei necesitate a fost relevată fără echivoc de criza financiară globală – este un proces desfășurat în conformitate cu Recomandarea Comitetului European pentru Risc Sistemic din 22 decembrie 2011 privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale (CERS/2011/3).

Fiecare țară a optat pentru un anumit cadru instituțional, ale cărui trăsături specifice depind în mare măsură de aranjamentele naționale privind supravegherea piețelor financiare. Între acestea există diferențe notabile, legate în principal de modul în care sunt arondate atribuțiile de supraveghere a diferitelor piețe financiare. Indiferent însă de modelul adoptat sau aflat într-un anumit stadiu al procesului legislativ, un rol major în coordonarea politicilor macroprudențiale la nivel național este atribuit băncii centrale.

În 13 țări (Belgia, Cipru, Republica Cehă, Estonia, Grecia, Ungaria, Irlanda, Letonia, Lituania, Malta, Portugalia, Slovacia, Regatul Unit), banca centrală a fost desemnată drept autoritatea macroprudențială națională. În majoritatea acestor țări, alegerea se bazează în principal pe rolul dominant al sectorului bancar în sistemul financiar național, ceea ce face ca banca centrală să dețină cea mai relevantă expertiză în domeniu, dar și posibilitatea de a transpune rapid în practică măsurile adoptate (întrucât dispune de un set de instrumente macroprudențiale pentru a acționa efectiv). Un astfel de aranjament instituțional prezintă însă și dezavantajul că eventuale erori – fie reale, fie doar percepute de public ca atare – în coordonarea politicilor macroprudențiale pot avea un impact negativ asupra credibilității politicii monetare. În plus, sporirea prerogativelor băncii centrale poate genera o accentuare a interesului pentru capturarea politică a acesteia.

Într-un grup de alte 13 state (Austria, Bulgaria, Croația, Danemarca, Franța, Germania, Italia, Luxemburg, Olanda, Polonia, Slovenia, Spania și România) s-a optat pentru constituirea de comitete care să funcționeze ca structuri de cooperare interinstituțională, reunind reprezentanți ai băncii centrale, ai autorității naționale de supraveghere financiară și ai guvernului. O rațiune majoră a preferinței pentru constituirea unui comitet de coordonare a politicilor macroprudențiale este aceea că permite punerea în comun a expertizei supraveghetorilor tuturor piețelor financiare și a guvernului. Reprezentarea preponderentă a băncii centrale naționale în forul decizional al comitetului este de natură a imprima politicii macroprudențiale o conduită proactivă în cazurile în care acestei instituții îi revine responsabilitatea pentru supravegherea instituțiilor de credit. Riscul inacțiunii sau al unei intervenții tardive este astfel mult diminuat, ceea ce se poate dovedi crucial, dată fiind misiunea politicii macroprudențiale de a împiedica acumularea de riscuri sistemice și producerea de crize financiare.

Există și două țări membre ale UE (Finlanda și Suedia) în care mandatul macroprudențial este atribuit autorităților naționale de supraveghere financiară, abordare favorizată de faptul că prerogativele ce le revin acestora au o sferă largă de cuprindere, incluzând și supravegherea instituțiilor de credit.

Indiferent de cadrul de guvernanță macroprudențială ales la nivel național, este esențial ca acesta să fie clar definit, coerent, transparent și funcțional, cu mecanisme adecvate pentru conlucrarea eficientă a tuturor autorităților care pot contribui la asigurarea stabilității financiare.

Din perspectiva operaționalizării politicilor macroprudențiale, Banca Națională a României a introdus instrumente de tipul *debt service-to-income* (DSTI) și *loan-to-value* (LTV) în cazul creditării populației începând cu anul 2004 și a stabilit un tratament mai prudent față de standardele minime europene pentru calculul indicatorilor de adecvare a capitalului instituțiilor de credit, impunând ponderi la risc de 100 la sută în cazul portofoliului de credite comerciale garantate cu ipotecă. De asemenea, în linie cu cerințele de implementare în legislația națională a reglementărilor la nivel european (CRD IV/CRR), Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară (CNSF) a emis Recomandarea CNSF nr. 1/26 noiembrie 2015 privind implementarea amortizoarelor de capital în România și Recomandarea CNSF nr. 3/18 decembrie 2015 privind implementarea amortizorului pentru riscul sistemic în România, în urma cărora Banca Națională a României a introdus următoarele instrumente:

- Amortizorul de conservare a capitalului – este definit ca o rezervă care se constituie în perioadele de creștere economică în scopul îmbunătățirii capacității de absorbție a pierderilor din perioadele de criză, cuantumul acestuia fiind de 2,5 la sută din valoarea totală a expunerii la risc a instituției (nivel care trebuie atins până cel târziu la 1 ianuarie 2019). Conform recomandărilor CNSF, BNR a impus instituțiilor de credit persoane juridice române constituirea amortizorului în trepte egale cu 0,625 la sută pe an din valoarea totală a expunerilor ponderate la risc, în perioada 2016-2019, decizie care a avut ca obiectiv neafectarea activității de creditare a sectorului real prin menținerea unui nivel adecvat al ratei fondurilor proprii. Totodată, introducerea graduală a amortizorului este motivată de existența unui grad corespunzător de adecvare a capitalului relativ la riscurile curente și de practica la nivel european.
- Amortizorul anticiclic de capital – se constituie în perioada de creștere excesivă a creditării și poate fi eliberat în faza de contracție pentru absorbția pierderilor, având ca scop creșterea rezilienței sectorului bancar la pierderi potențiale induse de o creștere excesivă a creditării. Rata amortizorului se exprimă ca procent din valoarea totală a expunerii la risc, putând fi stabilită între 0 la sută și 2,5 la sută (peste 2,5 la sută în cazuri justificate), calibrată în funcție de valoarea deviației indicatorului credit în sens larg/PIB de la tendința sa pe termen lung în raport cu pragurile definite (pragul inferior de 2 puncte procentuale, respectiv pragul superior de 10 puncte procentuale). Analizele efectuate de BNR referitoare la creșterea creditului și îndatorarea sectorului privat nu au evidențiat presiuni semnificative, context în care CNSF a recomandat BNR să nu stabilească o rată a amortizorului anticiclic de capital mai mare de 0 la sută.

- Amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII) – este utilizat ca o rezervă destinată diminuării riscului sistemic generat de dimensiunea instituțiilor de credit, aceasta putând fi constituită în cuantum de până la 2 la sută din valoarea totală a expunerii la risc. CNSF a recomandat ca BNR să impună, începând cu 1 ianuarie 2016, un amortizor de capital de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc pentru toate instituțiile de credit identificate în anul 2015 ca având un caracter sistemic.
- Amortizorul pentru riscul sistemic – este destinat atenuării riscurilor având o natură structurală, care pot fi transmise prin următoarele canale: (i) expunerile comune; (ii) interconectivitatea directă (prin intermediul pieței interbancare) sau cea indirectă (prin contagiune informațională) și (iii) concentrarea sistemului financiar. Amortizorul este conceput ca un instrument flexibil aflat la dispoziția autorităților naționale, care poate fi aplicat la nivelul expunerilor considerate a avea un grad ridicat de risc, aferente instituțiilor, grupurilor de instituții sau sistemului bancar în ansamblu, nivelul amortizorului putând varia în funcție de contribuția în procesul de acumulare a riscului și de particularitățile sistemului financiar național. Având în vedere identificarea unui risc de contagiune prin utilizarea criteriului reprezentat de ratingul de țară acordat de agențiile de rating, CNSF a recomandat ca BNR să introducă, începând cu 31 martie 2016⁶¹, un amortizor pentru riscul sistemic la nivelul de 1 la sută pentru toate expunerile instituțiilor de credit având banca-mamă înregistrată într-o țară pentru care ratingul acordat obligațiunilor emise de administrația centrală nu este de tip *investment grade*.

În conformitate cu prevederile cadrului CRD IV, amortizoarele de capital trebuie constituite din fonduri proprii de nivel 1 de bază. În situația în care instituțiile de credit nu îndeplinesc cerințele de capital suplimentare impuse de banca centrală, acestea pot face obiectul restricțiilor privind distribuirile aferente fondurilor proprii de nivel 1 de bază, în condițiile în care respectivele distribuiri ar conduce la diminuarea fondurilor proprii de nivel 1 de bază la un nivel care ar compromite îndeplinirea cerinței de menținere a amortizorului combinat (care include amortizorul de conservare a capitalului, amortizorul anticiclic de capital, amortizorul O-SII și amortizorul pentru riscul sistemic).

În perioada imediat următoare, BNR are în vedere definitivarea planului de acțiune și demararea procesului de atingere a celor două noi obiective naționale specifice și va continua să dezvolte cadrul de analiză pentru identificarea riscurilor de natură structurală sau ciclică cu potențial sistemic, prin calibrarea și introducerea unor instrumente macroprudențiale adecvate în scopul creșterii rezilienței sectorului financiar, cu beneficii asupra stabilității financiare. Obiectivele și instrumentele intermediare selectate la nivel național vor fi revizuite și actualizate periodic, pe baza evaluărilor și a analizelor derulate de BNR, precum și a experienței empirice dobândite referitoare la aplicarea instrumentelor macroprudențiale la nivel internațional.

⁶¹ Potrivit recomandării CNSF din 9 mai 2016, aplicarea amortizorului de risc sistemic asupra instituțiilor de credit va fi suspendată pe perioada necesară pentru derularea studiului privind impactul evoluțiilor legislative recente asupra situației financiare și prudențiale a sistemului bancar, respectiv cel puțin până la data de 31 decembrie 2016.

BNR participă activ la deciziile și lucrările CERS, în calitate de membru al Consiliului general al CERS și prin implicarea unor experți în grupurile permanente și ad-hoc constituite la nivelul acestei structuri europene, alături de reprezentanți ai altor state membre.

Măsurile macroprudențiale adoptate și instrumentele implementate de către BNR răspund cerințelor CERS, în special în ceea ce privește operaționalizarea cadrului de implementare a politicii macroprudențiale și limitarea unor vulnerabilități ale sistemului financiar precum creditarea în valută. Astfel, potrivit rapoartelor de monitorizare ale CERS, România prezintă un grad de conformare deplin sau foarte ridicat față de recomandările acestuia.

2. Principalele evaluări privind stabilitatea financiară

2.1. Contextul macroeconomic

Stabilitatea financiară s-a menținut solidă în anul 2015, dar riscurile la adresa acesteia au crescut atât ca număr, cât mai ales ca intensitate. Cel mai important risc sistemic care a crescut în intensitate în a doua parte a anului 2015 a fost riscul unui cadru legal incert și imprevizibil. Alte riscuri sistemice semnificative sunt: (i) revenirea pe plan intern la politici fiscale prociclice și inversarea tendinței de consolidare fiscală; (ii) riscul generat de incertitudinile privind creșterea economică globală, starea sistemului financiar internațional și deciziile de politică monetară ale principalelor bănci centrale, respectiv (iii) riscul privind ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană.

Riscul de modificare rapidă a sentimentului investitorilor rămâne unul semnificativ. Evoluția activității economice la nivel mondial continuă să fie marcată de incertitudine, un avans economic modest fiind anticipat și în cazul Uniunii Europene (1,9 la sută în anul 2016, respectiv 2 la sută în 2017). Principalele preocupări de natura stabilității financiare dinspre piețele externe au vizat: (i) revizuirea în scădere a prognozei de creștere economică globală; (ii) deteriorarea situației economice a Chinei; (iii) intrarea Rusiei în recesiune și situația din Ucraina; (iv) o posibilă deteriorare a condițiilor economice și financiare în unele state europene precum Grecia, Spania și Italia; (v) riscul ieșirii Marii Britanii din UE⁶²; (vi) reducerea prețurilor materiilor prime, precum și (vii) continuarea divergenței dintre politicile monetare ale principalelor bănci centrale la nivel internațional.

Evoluțiile macroeconomice interne au rămas robuste. Datele provizorii indică pentru anul 2015 o creștere economică de 3,8 la sută, reprezentând una dintre cele mai mari rate la nivel european. Avansul susținut al economiei s-a datorat în special majorării consumului, pe fondul creșterii veniturilor salariale, al extinderii sferei de aplicabilitate a cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație (iunie 2015), dar și al menținerii pe un trend descrescător a prețului

⁶² La data redactării acestui raport nu erau cunoscute rezultatele referendumului din 23 iunie 2016 în cadrul căruia cetățenii Marii Britanii au votat dacă doresc sau nu ca Marea Britanie să fie în continuare membră a Uniunii Europene.

combustibililor. Aceste dinamici pot semnala un risc de revenire la un model de creștere economică bazat preponderent pe consum. Cea mai recentă prognoză a Comisiei Europene indică o accelerare a ritmului de expansiune a economiei în anul 2016 (4,2 la sută, a doua cea mai mare rată de creștere din UE după Irlanda). Avansul activității economice este estimat a se realiza prin creșterea cererii interne, care se poate translata însă și asupra balanței de plăți, determinând o deteriorare a deficitului de cont curent. În lipsa unor politici economice care să asigure o creștere economică sustenabilă, riscul unei supraîncălziri a economiei devine important. În aceste condiții, o conduită coerentă a politicii fiscale și continuarea programului de reforme care să asigure un mediu favorabil investițiilor sunt priorități importante pentru perioada următoare.

În anul 2015, România a înregistrat un deficit bugetar de 1,5 la sută din PIB, față de 1,7 la sută în 2014 (metodologie națională). Totodată, datoria publică s-a redus în luna decembrie 2015 la 38,4 la sută din PIB (de la 39,8 la sută din PIB la finalul anului 2014, metodologie standard europeană), cea mai mare contribuție la diminuarea stocului de datorie publică fiind dată de componenta de datorie externă (detalii în Caseta 9). De asemenea, în anul 2015 a intrat în vigoare noul Cod fiscal care prevede printre altele scăderea cotei standard a TVA de la 24 la 20 la sută și reducerea cotei de impozitare a dividendelor de la 16 la 5 la sută de la 1 ianuarie 2016. Aceste măsuri, deși sunt menite să susțină mediul de afaceri, pot reprezenta provocări la adresa sustenabilității fiscale. În acest context, definirea unor politici bugetare responsabile, inclusiv prin asigurarea unei previzibilități sporite a cadrului legal, precum și prin limitarea măsurilor cu caracter prociclic, sunt elemente esențiale pentru menținerea echilibrului macroeconomic în perioada următoare și pentru susținerea stabilității financiare.

Caseta 9. Sustenabilitatea datoriei publice a României din perspectiva stabilității financiare

Legătura dintre stabilitatea financiară și sustenabilitatea fiscal-bugetară a crescut în importanță în ultimii ani, pe măsură ce interdependența dintre sectorul financiar și cel public s-a amplificat. Datoria publică a României se află sub valoarea înregistrată de majoritatea statelor membre ale UE, dar dinamica sa accelerată și caracterul prociclic al politicii fiscale necesită o evaluare atentă.

Datoria publică totală (internă și externă) a României a fost de 38,4 la sută din PIB la sfârșitul anului 2015 (date preliminare, conform metodologiei europene standard). Creșterea datoriei publice de la 13,2 la sută din PIB în anul 2008 la 34,2 la sută din PIB în 2011 și ulterior la 39,8 la sută din PIB în 2014 a fost determinată în principal de acumularea unor deficite bugetare primare importante între anii 2009 și 2011. Începând cu anul 2011, în conformitate cu prevederile acordului încheiat cu partenerii financiari internaționali, a fost constituită gradual rezerva financiară în valută, care reprezintă un element de activ, aflat la dispoziția MFP.

Sustenabilitatea datoriei publice trebuie evaluată din cel puțin patru perspective: dimensiunea acesteia, costul de finanțare, maturitatea reziduală și structura bazei de investitori.

După dimensiunea datoriei publice, modele econometrice⁶³ arată că pragul critic în cazul României este între 40 și 45 la sută din PIB (depășirea acestuia crește probabilitatea de recesiune la peste 50 la sută). Nivelul actual al datoriei se situează sub pragul critic, dar nu departe de acesta. Menținerea deficitului în limitele stabilite și aprobate prin lege (obiectivul pe termen mediu – MTO) ar permite creșterea datoriei publice fără a afecta sustenabilitatea acesteia, respectiv asigurarea unui ritm de creștere a datoriei inferior celui de creștere economică.

Costurile de finanțare (calculate ca raport între cheltuielile cu dobânzile și datoria publică brută) au scăzut constant, de la peste 6 la sută din totalul datoriei în 2008 la circa 4 la sută în decembrie 2015, în condițiile în care datoria s-a triplat.

Maturitatea medie reziduală a datoriei publice a crescut de la 3 ani în anul 2008 la 5,4 ani la finalul anului 2015. Această evoluție este esențială pentru reducerea necesarului anual de finanțare și, implicit, a riscului de refinanțare. Episoadele prin care a trecut România în anii 1999 și 2009 au arătat că riscul de refinanțare poate avea efecte negative mai accentuate asupra sustenabilității datoriei publice decât nivelul acesteia.

Gradul de concentrare a bazei de investitori în titluri de stat pe piața locală s-a ameliorat în ultimii ani, indicele Herfindahl-Hirschman scăzând de la 6 124 puncte în 2009 la 3 077 puncte în anul 2015. La această evoluție pozitivă au contribuit semnificativ cel puțin trei factori: atragerea unor noi clase de investitori (în special fonduri de pensii) prin emisiunea de eurobonduri în dolari SUA pe 30 de ani (în ianuarie 2014), includerea, începând cu luna iulie 2014, a titlurilor emise de statul român în indicatorul *GBI-EM Global Diversified*, calculat de JP Morgan, și obținerea ratingului BBB- din partea agenției Standard&Poor's în mai 2014 (titlurile emise de statul român devenind astfel accesibile și investitorilor cu restricții privind activele financiare cu un grad ridicat de risc).

Finanțarea sectorului public de pe piața internă este semnificativă și concentrată la nivelul sectorului bancar, indicând un spațiu redus de creștere a portofoliilor în această direcție. Majorarea portofoliului bancar de titluri de stat a avut efecte pozitive asupra stabilității financiare, prin cel puțin două canale: (i) a redus riscul de contagiune (mai ales în condiții de incertitudine în regiune) și (ii) a contribuit la un proces ordonat de dezintermediere financiară. Consolidarea creșterii economice, reluarea cererii de credit și implementarea în următorii ani a propunerilor europene de majorare a cerințelor de capital aferente expunerilor de tipul datoriei suverane vor determina probabil o schimbare a strategiei băncilor privind deținerile de titluri de stat.

În anul 2015, dinamica fluxurilor comerciale și financiare externe ale României nu a generat presiuni asupra stabilității financiare. Echilibrul extern s-a menținut sustenabil, iar evoluțiile structurale au fost în mare măsură favorabile: (i) progresele în ceea ce privește eficiența energetică au continuat; (ii) ponderea exporturilor de bunuri

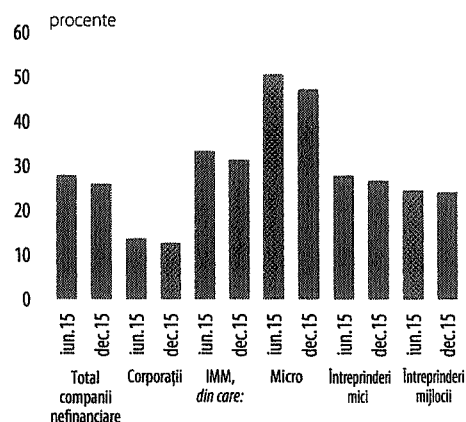
⁶³ Detalii privind metodologia și rezultatele modelelor de evaluare a sustenabilității datoriei publice se găsesc în Voinea, Dragu, Alupoaei și Neagu (2015), "Adjustments in the balance sheets – is it normal this <new normal>?", în curs de publicare în seria *Occasional Papers* a BNR.

care încorporează un grad ridicat de inovație și o valoare adăugată mare s-a majorat, iar (iii) firmele care au exporturi legate de tehnologia informației și-au consolidat poziția pe piețele externe. O dinamică ce reclamă atenție este cea a deficitului de cont curent, care a atins 1,1 la sută din PIB la sfârșitul anului 2015. Îmbunătățirea competitivității exporturilor autohtone și a capacității pe termen mediu și lung a firmelor românești de a exporta, inclusiv prin creșterea eficienței energetice (care se menține sub media europeană), rămân obiective importante pentru păstrarea deficitului extern la un nivel gestionabil și asigurarea unui proces de dezvoltare durabilă. Dinamica și structura fluxurilor de capital din anul 2015 nu au generat vulnerabilități importante la adresa stabilității financiare. Pe de o parte, investițiile străine directe și-au menținut aportul pozitiv, relativ constant, la fluxurile externe. Participațiile la capital au continuat tendința observată în anii anteriori, iar profitul reinvestit a avut în anul 2015 o contribuție pozitivă pentru prima dată în ultimii 8 ani, semnalând o creștere a încrederii investitorilor nerezidenți în economia locală. Pe de altă parte, investițiile de portofoliu au înregistrat ieșiri nete ordonate și de intensitate scăzută în anul 2015.

Îndatorarea companiilor și a populației de la instituții financiare (bănci și IFN, rezidente sau din străinătate, inclusiv creditele scoase în afara bilanțului de către bănci) s-a majorat marginal (cu 0,3 la sută în intervalul decembrie 2014 – decembrie 2015, la 72,4 miliarde euro). Structura îndatorării companiilor și a populației a cunoscut unele evoluții importante. În primul rând, creditarea de la instituțiile financiare nerezidente s-a redus (cu 10,7 la sută, respectiv cu 2 miliarde euro, în același interval), cu efecte favorabile privind diminuarea dependenței excesive a economiei reale față de evoluțiile externe. În al doilea rând, îndatorarea în monedă națională a continuat să crească, asigurând premise pentru o mai bună transmisie a politicii monetare, precum și pentru atenuarea riscurilor la adresa stabilității financiare. Pe de altă parte, riscul valutar este posibil să fie înlocuit de riscul de rata dobânzii. Pentru perioada următoare, condițiile din piața creditului indică o revigorare a cererii de credite din partea companiilor nefinanciare, concomitent cu o stabilizare a standardelor de creditare pentru acest sector. Analizele privind performanța economică, financiară și managerială a firmelor indică un potențial de creditare sustenabil semnificativ al sectorului companiilor nefinanciare. Pe de altă parte, inițiativele legislative recente în domeniul financiar-bancar creează incertitudine asupra condițiilor din piața creditului, determinând o înăsprire a standardelor de creditare în cazul împrumuturilor acordate populației.

Tendința de îmbunătățire a performanțelor economice ale firmelor a continuat în anul 2015, această evoluție fiind un alt argument în favoarea relansării creditării către sectorul companiilor nefinanciare. În luna iunie 2015, ansamblul sectorului companiilor nefinanciare a înregistrat indicatori de profitabilitate, lichiditate și solvabilitate în creștere față de aceeași perioadă a anului 2014. Rata de rentabilitate a capitalurilor a crescut de la 13,9 la sută în luna iunie 2014 la 15,1 la sută în luna iunie 2015, principalii factori determinanți fiind majorarea vitezei de rotație a activelor și a marjei profitului. Gradul de îndatorare s-a diminuat în intervalul analizat, indicatorul de pârghie (calculat ca raport între datorii și capitaluri proprii) reducându-se de la 1,8 la 1,5, în timp ce lichiditatea generală s-a majorat de la 96,7 la sută la 101,7 la sută.

Grafic 3.1
Rata creditelor neperformante
în funcție de dimensiunea
companiilor

Sursa: MFP, BNR

Rata creditelor neperformante⁶⁴ generate de companiile nefinanciare a scăzut, aceasta ajungând la 26 la sută în luna decembrie 2015 (Grafic 3.1), iar disciplina la plată a firmelor în raport cu partenerii comerciali și cu statul a continuat să se îmbunătățească în primul semestru al anului 2015. Restanțele totale ale firmelor s-au redus cu 10 la sută în iunie 2015 față de aceeași perioadă a anului 2014, evoluția manifestându-se atât în cazul arieratelor către furnizori, cât și în cazul sumelor restante față de stat.

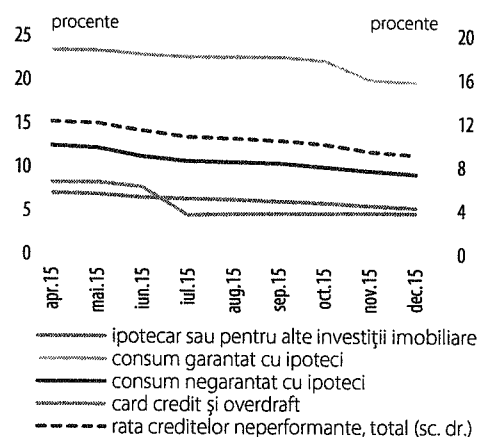
Atragerea investitorilor în domenii cu grad ridicat de tehnologie, precum și creșterea contribuțiilor și a numărului firmelor în aceste sectoare ar putea ajuta la îmbunătățirea în continuare a performanțelor la nivel agregat.

Pe de altă parte, analiza în structură evidențiază menținerea unor asimetrii importante la nivel de firmă în ceea ce privește rezultatele economice și financiare. Astfel, în economie continuă să existe un număr mare de firme care generează pierderi importante, determinând intrarea capitalurilor proprii în teritoriu negativ. Pierdere cumulată a firmelor cu rezultat net negativ a fost de 13,3 miliarde lei (perioada iunie 2014 – iunie 2015). Deși numărul firmelor cu capital majoritar privat care au înregistrat pierderi în primul semestru al anului 2015 a scăzut față de aceeași perioadă a anului anterior (cu 7,7 mii), pierdere agregată a acestor firme s-a majorat (de la 12,1 miliarde lei la 12,5 miliarde lei). Pierdere cumulată de firmele cu capital majoritar privat reprezintă 94 la sută din totalul pierderii înregistrate la nivelul companiilor nefinanciare cu rezultat net negativ (spre comparație, companiile de stat cu rezultat net negativ au contabilizat pierderi în scădere, de la 1,3 miliarde lei la 0,8 miliarde lei, în același interval). După cum se menționează și în Raportul asupra stabilității financiare din aprilie 2016, factorii de decizie în domeniul fiscal ar putea investiga în ce măsură aceste performanțe modeste se datorează unor evoluții atipice sau sunt rezultatul unui comportament îndreptat excesiv spre optimizare fiscală.

În ceea ce privește sectorul populației, gradul de îndatorare raportat la venitul disponibil s-a diminuat, ca urmare a îmbunătățirii condițiilor economice și a evoluției descendente a ratelor dobânzii. Economisirea bancară s-a majorat, concomitent cu diversificarea activelor financiare din portofoliu, iar avuția populației s-a consolidat. Riscul de credit asociat împrumuturilor acordate populației s-a menținut pe o traiectorie descendentă. Instituțiile de credit au continuat eforturile de reducere a expunerilor neperformante din bilanțurile lor, rata creditelor neperformante coborând la 9,1 la sută la finalul anului 2015

⁶⁴ Conform definiției ABE, implementată la nivelul tuturor țărilor UE, expunerile neperformante sunt cele care îndeplinesc oricare dintre următoarele criterii: (i) sunt expuneri semnificative cu scadența depășită cu peste 90 de zile și/sau (ii) se consideră că, în lipsa executării garanției reale, este improbabil ca debitorul să își achite integral obligațiile din credite, indiferent de existența oricărei sume restante sau de numărul de zile de întârziere de plată.

Grafic 3.2
Rata creditelor neperformante în
cazul creditelor acordate populației

Sursa: BNR, BC

(Grafic 3.2). Accelerarea creditării sectorului populației, în condițiile în care ratele de dobândă sunt la minime istorice, reclamă o atenție deosebită din perspectiva stabilității financiare, având în vedere asimetria pronunțată a gradului de îndatorare a populației, persoanele cu venituri sub venitul mediu fiind cele mai îndatorate.

Creditarea în CHF este în prezent la un nivel redus și în scădere (7,7 miliarde lei, reprezentând 1,1 la sută din PIB, respectiv 3,4 la sută din totalul

creditului acordat sectorului privat), cea mai mare parte a creditului în CHF fiind acordată în perioada 2007-2008 pe fondul costului mai scăzut al îndatorării în această monedă la acel moment și al unor standarde lax de creditare ale instituțiilor de credit.

În cursul anului 2015, francul elvețian s-a apreciat în raport cu moneda unică și, implicit, în raport cu moneda națională, după ce Banca Națională a Elveției a decis renunțarea la pragul de 1,2 CHF pentru un euro. Acest lucru a determinat o creștere substanțială a îndatorării persoanelor cu credite în CHF. Gradul de îndatorare (*debt service-to-income*, DSTI) pentru debitorii cu credite în CHF este în prezent de aproximativ 60 la sută (în luna decembrie 2015, valoare mediană), iar distribuția acestuia prezintă asimetrii importante. Debitorii cu venituri nete lunare în jurul salariului minim pe economie sunt supraîndatorați și circa 50 la sută din numărul debitorilor cu credite în CHF au salarii lunare nete mai mici decât salariul mediu pe economie.

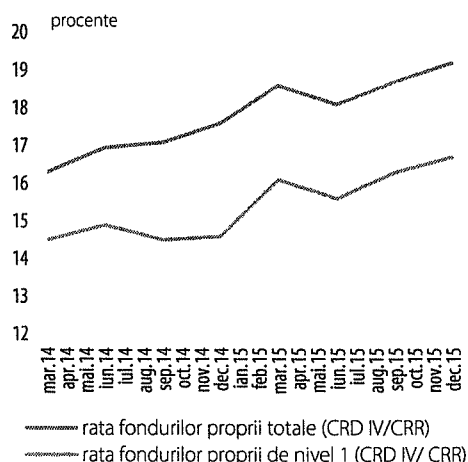
Banca Națională a României sprijină identificarea și aplicarea unor soluții pentru cazurile sociale și încurajează băncile comerciale și debitorii să găsească soluții bilaterale, prin negociere directă. În cursul anului 2015 au fost renegociate direct cu succes peste 27 de mii de credite în franci elvețieni, din care peste 17 mii au fost convertite în lei, iar peste 10 mii au fost restructurate, numărul debitorilor cu credite în CHF ajungând în prezent la 60 429 (în luna decembrie 2015).

2.2. Sectorul bancar

Principalii indicatori relevanți în aprecierea stării de sănătate a sectorului bancar s-au menținut în anul 2015 la un nivel adecvat din punct de vedere prudential (solvabilitate, lichiditate) sau au cunoscut o îmbunătățire, în special în ceea ce privește calitatea activelor și profitabilitatea.

Rata fondurilor proprii totale era de 19,2 la sută în decembrie 2015, iar rata fondurilor proprii de nivel 1 și rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază erau de 16,7 la sută (Grafic 3.3), aceste valori situând sectorul bancar românesc printre cele mai bine

Grafic 3.3
Indicatori de adecvare
a capitalului

capitalizate din Uniunea Europeană⁶⁵. Principalii determinanți ai evoluțiilor consemnate de indicatorii de adecvare a capitalului sunt: (i) contribuțiile noi de capital ale acționarilor (care au totalizat 446 milioane echivalent euro în anul 2015 față de 394 milioane echivalent euro în 2014); (ii) îmbunătățirea profitabilității în cursul anului 2015 și (iii) reducerea volumului filtrelor prudențiale reglementate la nivel național⁶⁶ (care sunt elemente deductibile din fondurile proprii) cu 40 la sută în anul 2015 față de 20 la sută

în anul 2014, consecință a implementării graduale a cadrului de reglementare CRD IV/CRR. Capacitatea ridicată de acoperire a pierderilor este esențială în contextul unui cadru macroeconomic intern și internațional marcat de incertitudini, caracterizat și prin rate foarte scăzute ale dobânzii, care pun presiune asupra activității bancare din întreaga lume.

		procente în total activ					
		dec. 2010	dec. 2011	dec. 2012	dec. 2013	dec. 2014	dec. 2015
Active interne, din care:		96,8	97,7	97,2	97,0	95,3	95,2
Creanțe asupra BNR și instituții de credit, din care:		16,5	15,3	13,4	14,9	13,1	12,6
Creanțe asupra BNR		14,2	13,7	11,9	12,9	11,6	11,6
Creanțe asupra sectorului nebancaar autohton, din care:		70,1	74,5	75,2	73,2	73,2	73,6
Creanțe asupra sectorului guvernamental		15,7	17,7	19,5	19,7	21,1	21,5
Creanțe asupra persoanelor juridice		27,9	30,3	30,0	28,2	26,9	26,3
Creanțe asupra populației		26,5	26,5	25,8	25,3	25,2	25,9
Alte active		10,3	7,9	8,6	9,0	9,0	9,0
Active externe		3,2	2,3	2,8	3,0	4,7	4,8

		procente în total pasiv					
		dec. 2010	dec. 2011	dec. 2012	dec. 2013	dec. 2014	dec. 2015
Pasive interne, din care:		73,2	73,5	76,8	79,5	82,3	83,9
Depozite interbancare		3,4	3,4	4,6	2,3	1,5	0,9
Depozite atrase de la sectorul guvernamental		1,7	1,4	1,3	1,3	1,5	1,6
Depozite atrase de la persoane juridice		19,0	19,0	18,5	21,0	23,5	25,3
Depozite atrase de la populație		27,0	28,7	30,2	31,7	34,1	34,9
Capital și rezerve		14,2	16,2	18,0	19,4	18,0	17,3
Alte pasive		7,9	4,8	4,2	3,8	3,8	3,8
Pasive externe		26,8	26,5	23,2	20,5	17,7	15,5

Sursa: BNR – Bilanțul monetar agregat al instituțiilor de credit

Tabel 3.1
Structura bilanțului instituțiilor de
credit care operează în România

⁶⁵ În conformitate cu prevederile cadrului de reglementare CRD IV/CRR, instituțiile de credit trebuie să îndeplinească în orice moment următoarele cerințe de fonduri proprii: (a) o rată a fondurilor proprii totale de 8 la sută; (b) o rată a fondurilor proprii de nivel 1 de 6 la sută; (c) o rată a fondurilor proprii de nivel 1 de bază de 4,5 la sută.

⁶⁶ Renunțarea la filtrele prudențiale naționale se face gradual în perioada implementării cerințelor suplimentare de capital prevăzute de cadrul de reglementare CRD IV/CRR (intervalul 2014-2018).

Activele sectorului bancar⁶⁷ au totalizat 417 miliarde lei la finele lunii decembrie 2015, cu aproape 3 la sută peste nivelul înregistrat în decembrie 2014 (3,9 la sută în termeni reali). Creșterea a fost asigurată prin atragerile consistente de depozite de pe piața locală și prin întărirea poziției de capital. Privită în dinamică, structura bilanțieră a sectorului bancar (Tabel 3.1) indică o continuare a creșterii ponderii expunerilor față de sectorul guvernamental, aspect care ridică anumite preocupări. Riscul de lichiditate se menține la un nivel scăzut, vulnerabilitățile legate de o continuare a reducerii finanțării externe fiind moderate, aspect susținut și de păstrarea trendului descrescător al raportului dintre credite și depozite.

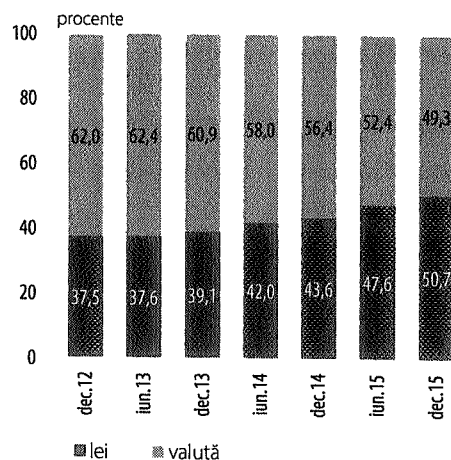
Creditarea bancară a economiei reale s-a revigorat vizibil începând cu partea a doua a anului 2015, exclusiv pe canalul creditului în lei. Principalii stimuli au fost: (i) curățarea bilanțurilor bancare de o parte semnificativă a creditelor neperformante (proces început în anul 2014 în urma recomandărilor băncii centrale); (ii) menținerea unui nivel adecvat al poziției de capital și (iii) revigorarea cererii de credite (mai ales în cazul celor de tip *retail*), inclusiv ca urmare a unor rate ale dobânzii în scădere. În acest context, începând cu luna iunie 2015, dinamica anuală a creditului acordat sectorului privat a devenit pozitivă în termeni reali (3,9 la sută în decembrie 2015), după aproape 3 ani de situare în teritoriu negativ.

Ritmul de creștere anuală a creditului în lei a atins valori cu două cifre începând cu luna iunie 2015 (ritm care s-a intensificat până la 20,7 la sută, în termeni reali, în decembrie 2015). Tendința ascendentă s-a regăsit la ambele categorii principale de debitori (populație și companii nefinanciare). Fluxul de credite bancare denuminate în lei acordate sectorului privat în anul 2015 a reprezentat trei sferturi din total. Orientarea instituțiilor de credit către creditarea în monedă națională a survenit sub efectul: (i) măsurilor macroprudențiale asociate creditării în valută; (ii) scăderii ratelor de dobândă pentru produsele de creditare în lei și (iii) continuării programului „Prima Casă” exclusiv în lei.

Stocul creditelor în valută a continuat să se restrângă (cu 9,9 la sută, exprimat în echivalent lei, respectiv cu 10,8 la sută, exprimat în echivalent euro), fiind influențat în principal de: (i) reducerea fluxului de credite noi acordate principalelor sectoare instituționale; (ii) vânzarea sau scoaterea în afara bilanțului de către bănci a unor portofolii semnificative de credite neperformante în cadrul procesului de curățare a bilanțurilor proprii și (iii) continuarea retragerii ordonate a liniilor de finanțare de către băncile-mamă, pe măsura ajungerii acestora la scadență.

Creditul în lei a devenit preponderent (50,7 la sută în decembrie 2015) în portofoliul băncilor începând cu al treilea trimestru al anului 2015, după opt ani de deținere a poziției majoritare

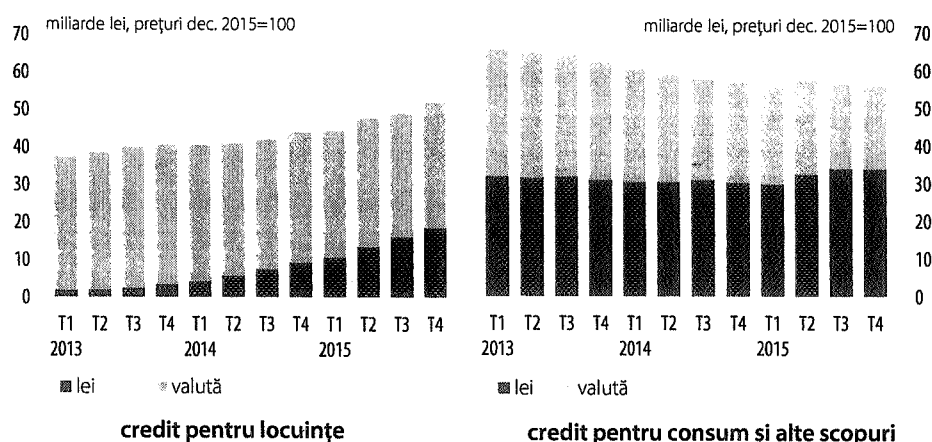
Grafic 3.4
Structura creditului
acordat sectorului privat
după moneda de denominare

⁶⁷ Sursa: datelor este reprezentată de bilanțul monetar agregat al instituțiilor de credit.

de către componenta în valută (Grafic 3.4). Efectele pozitive ale acestei evoluții constau în: (i) scăderea riscului valutar; (ii) îmbunătățirea structurii pe monede a bilanțurilor băncilor și (iii) îmbunătățirea mecanismului de transmisie a ratei dobânzii de politică monetară.

Din perspectiva sectoarelor instituționale, băncile s-au orientat în anul 2015 către creditarea populației, care a înregistrat o creștere anuală reală de 6,7 la sută în anul 2015, comparativ cu o scădere de 1,9 la sută în 2014. Motorul acestei creșteri a fost reprezentat de creditele pentru locuințe (Grafic 3.5), acestea consemnând o creștere anuală de circa 17,6 la sută în termeni reali. În ceea ce privește creditele pentru consum și alte scopuri, stocul s-a redus, în termeni reali, cu 1,7 la sută în decembrie 2015 față de aceeași perioadă a anului anterior, pe fondul măsurilor de rezoluție a creditelor neperformante, care au anulat efectul creșterii cu 44 la sută a fluxului de credite noi acordate în anul 2015. Soldul creditelor direcționate spre companiile nefinanciare s-a majorat marginal (0,3 la sută în decembrie 2015, variație anuală reală).

Grafic 3.5
Creditul acordat populației

Sursa: INS, BNR

Strategiile de creditare ale băncilor ar putea suferi modificări importante în perioada următoare atât în contextul noilor inițiative legislative interne, cât și pe fondul modificării cadrului de reglementare privind activele ponderate la risc, ca urmare a inițiativelor Comitetului de la Basel pentru Supraveghere Bancară în sensul: (i) îmbunătățirii modelelor interne și (ii) creșterii sensibilității abordării standard pentru riscul de credit, riscul de piață și riscul operațional. Propunerile vizează introducerea unor limite minime pentru procentele de risc aferente creditelor ipotecare și creditelor acordate companiilor, având ca potențial efect majorarea cerințelor de capital pentru instituțiile de credit⁶⁸. În decursul anului 2015 au fost propuse o serie de inițiative legislative privind domeniul financiar-bancar. Banca Națională a României și-a prezentat în numeroase rânduri poziția față de posibilele implicații ale acestor legi asupra stabilității financiare (Raportul asupra stabilității financiare, evaluări și analize complementare, prezentări publice, interviuri⁶⁹).

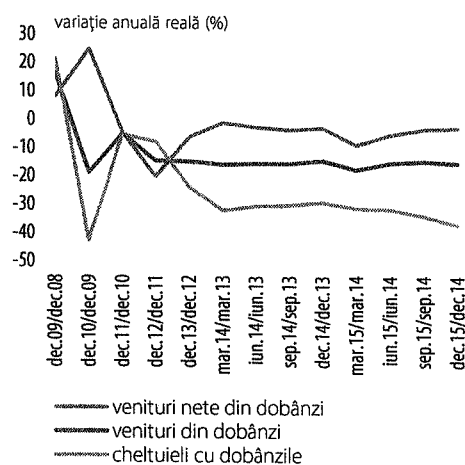
⁶⁸ Aceste modificări au în vedere diminuarea diferențelor existente la nivel european în evaluarea riscului (atât la nivelul statelor, cât și la nivelul instituțiilor de credit), cu un impact pozitiv în creșterea credibilității cadrului de reglementare.

⁶⁹ Pentru mai multe detalii, a se vedea <http://www.bnr.ro/Stabilitate-financiara---Rolul-BNR-3114.aspx>.

Depozitele atrase din sectorul privat s-au majorat cu 18,0 miliarde lei în cursul anului 2015 (ceea ce echivalează cu o creștere de 8,7 la sută în termeni reali), până la 251,3 miliarde lei, în pofda reducerii ratelor de dobândă până la niveluri minime istorice. Ambele categorii principale de deponenți (populație și companii nefinanciare) au avut o contribuție pozitivă, îndeosebi pe componenta în lei.

Finanțarea externă a continuat să se reducă (cu 7,3 miliarde lei în cursul anului 2015, până la 64,4 miliarde lei), dar evoluția are efecte pozitive în ceea ce privește: (i) diminuarea potențialului de contagiune dinspre băncile-mamă și (ii) menținerea unor poziții valutare nete reduse. Finanțarea externă este asigurată preponderent prin atragerea de depozite și împrumuturi de la instituții financiare și, în special, de sume atrase de la băncile-mamă (68 la sută din totalul pasivelor externe). Procesul de *deleveraging* din partea băncilor-mamă și-a menținut caracterul ordonat. În pofda reducerii dependenței de finanțarea externă, o posibilă vulnerabilitate este dată de substituția surselor de finanțare pe termen mediu și lung cu finanțări de pe piața internă, caracterizate de maturități scăzute. Această vulnerabilitate poate fi atenuată prin dezvoltarea pieței interne de capital, inclusiv prin emiterea de obligațiuni garantate.

Instituțiile de credit au continuat să-și îmbunătățească calitatea activelor: (i) rata creditelor neperformante (conform definiției ABE⁷⁰) s-a diminuat până la 13,5 la sută în decembrie 2015 (de la 20,7 la sută în decembrie 2014), iar (ii) suma cheltuielilor nete cu ajustările pentru deprecierea activelor financiare a fost semnificativ mai mică în cursul anului 2015, în principal ca urmare a reducerii ratelor de nerambursare în cazul tuturor portofoliilor de credite, pe fondul îmbunătățirii cadrului economic. Gradul de acoperire cu provizioane a creditelor neperformante se menține la un nivel adecvat (57,7 la sută în decembrie 2015, conform definiției ABE), situat peste media consemnată la nivel european.

Grafic 3.6
Veniturile nete, veniturile
și cheltuielile cu dobânzile

Soldul creditelor neperformante conform definiției ABE s-a redus până la 35,8 miliarde lei la finele lunii decembrie 2015 (de la 45,2 miliarde lei în decembrie 2014), consecință a activităților de rezoluție (cesiuni și scoateri în afara bilanțului). Stocul creditelor scoase în afara bilanțului (*write-off*) a fost de 16,4 miliarde lei (decembrie 2015), cea mai mare parte a acestora fiind reprezentată de credite acordate companiilor (aproape trei sferturi din stoc).

⁷⁰ Conform definiției ABE expunerile neperformante sunt cele care îndeplinesc oricare dintre următoarele criterii: (i) sunt expuneri semnificative cu scadența depășită cu peste 90 de zile și/sau (ii) se consideră că, în lipsa executării garanției reale, este improbabil ca debitorul să își achite integral obligațiile din credite, indiferent de existența oricărei sume restante sau de numărul de zile de întârziere de plată. Implementarea la nivel național a definiției ABE este obligatorie pentru autoritățile naționale doar în cazul raportărilor financiare consolidate, însă utilizarea acestei definiții inclusiv pentru raportările individuale va permite comparabilitatea cu cifrele publicate în diverse rapoarte la nivel european.

Sectorul bancar românesc a consemnat la finele anului 2015 un profit net de 4,5 miliarde lei⁷¹, progresele în curățarea bilanțurilor de creditele neperformante și evoluțiile macroeconomice interne reflectându-se într-un nivel mai redus al cheltuielilor nete cu deprecierea activelor financiare (provizioane IFRS). Reducerea semnificativă a acestor cheltuieli față de valorile consemnate în ultimii ani a contrabalansat efectele negative induse de reluarea creșterii cheltuielilor operaționale, sub impulsul cheltuielilor administrative, și de scăderea veniturilor nete din dobânzi (Grafic 3.6).

Deși nu s-a confruntat în mod acut cu dificultățile generate de operarea într-un mediu economic caracterizat de rate de dobândă foarte scăzute (specific zonei euro), efectele diminuării ratelor de dobândă s-au reflectat în dinamica veniturilor operaționale. Micșorarea veniturilor nete din dobânzi a fost influențată de doi factori: (i) reducerea marjei nete a dobânzii în cazul activelor financiare denumite în monedă națională, unde efectul de preț prevalează asupra efectului de volum (veniturile suplimentare generate de creșterea stocului de credite nu a compensat ajustarea rapidă a ratelor de dobândă indusă de practicarea unor marje scăzute în cazul creditelor noi pentru locuințe) și (ii) diminuarea soldului la creditele în euro, pentru care marja de dobândă a rămas relativ constantă pe parcursul ultimilor ani (în special ca urmare a reducerii volumului de credite noi acordate populației). Costul finanțării a scăzut atât pe componenta în lei, datorită reducerii ratei dobânzii de politică monetară și lichidității confortabile din sectorul bancar, cât și pe cea în euro, pe fondul unui risc suveran scăzut și al mediului economic european caracterizat de rate de dobândă foarte reduse. În contextul reluării activității de creditare, contracția veniturilor nete din comisioane, a doua componentă ca pondere în veniturile operaționale, s-a atenuat.

BNR realizează periodic analize de testare la stres a sectorului bancar atât în ceea ce privește riscul de solvabilitate, cât și cel de lichiditate. În cadrul acestor exerciții periodice sunt evaluate atât capacitatea instituțiilor de credit de a face față unor șocuri, cât și eficacitatea diferitelor măsuri aflate la dispoziția BNR de contracarare a posibilelor efecte negative asupra sistemului financiar și asupra economiei.

În perioada viitoare, principalele provocări la adresa profitabilității sunt: (i) materializarea unor inițiative legislative în domeniul financiar-bancar, cu efecte asupra dinamicii creditării, a structurii bilanțului instituțiilor de credit și a capacității acestora de a trata problemele generate de creditele neperformante; (ii) operarea într-un mediu cu rate de dobândă scăzute și riscul unei aplatizări a curbei randamentelor; (iii) reducerea stocului de elemente purtătoare de venit fix și reluarea creditării sustenabile a companiilor nefinanciare și (iv) menținerea unui stoc important de credite restructurate care pot genera cheltuieli suplimentare cu deprecierea activelor.

2.3. Sectorul financiar nebancar

Traectoria favorabilă a principalilor indicatori macroeconomici, coroborată cu scăderea ratelor de dobândă au marcat evoluțiile sectorului financiar nebancar în anul 2015. Deși în continuă creștere, sectorul financiar nebancar, a cărui pondere în totalul activelor întregului sistem financiar românesc a ajuns la 22 la sută, nu generează riscuri de natură a afecta stabilitatea financiară.

⁷¹ În mod excepțional, profitul net la 31 decembrie 2015 a fost semnificativ influențat de operațiunile de fuziuni și achiziții derulate pe parcursul anului.

În structură, fondurile de investiții reprezintă componenta cu cea mai mare dimensiune a activelor totale. În cadrul acestora, în ultimii ani s-a observat o dinamică accelerată a fondurilor deschise de plasament în obligațiuni, tendință similară evoluțiilor consemnate la nivel european, pe fondul ratelor în scădere ale dobânzilor la depozitele bancare. Dezvoltarea fondurilor deschise de plasament în obligațiuni a determinat un transfer al riscului investițional către populație, principalul investitor în unitățile de fond emise (cu o pondere de 76 la sută).

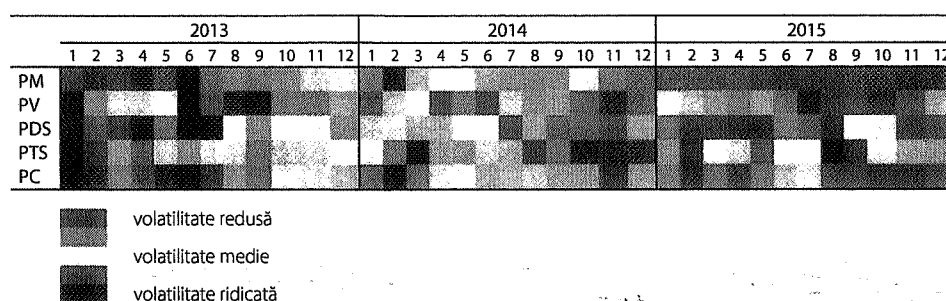
Creșterea cererii de creditare s-a resimțit și în cazul activității instituțiilor financiare nebankare (IFN) pe fondul majorării consumului și al îmbunătățirii apetitului pentru investiții al companiilor nefinanciare. Cota de piață – determinată ca pondere a soldului creditelor acordate de IFN în total credite acordate sectorului privat de IFN și de instituțiile de credit – a fost de 9,1 la sută în decembrie 2015, activitatea de creditare a acestor entități fiind îndreptată îndeosebi spre finanțarea companiilor nefinanciare (74 la sută). Rata creditelor neperformante s-a redus în continuare, fapt care a susținut menținerea profitabilității sectorului IFN în teritoriul pozitiv.

Valoarea primelor subscrise ale societăților de asigurare a cunoscut un avans de 8,2 la sută în decembrie 2015, comparativ cu aceeași perioadă a anului anterior, fiind înregistrate creșteri atât pe segmentul asigurărilor generale, cât și pe cel al asigurărilor de viață. Cu toate acestea, sectorul asigurărilor prezintă un grad redus de dezvoltare, atât din perspectiva ponderii în PIB a primelor brute subscrise, cât și în ceea ce privește produsele oferite.

Activele fondurilor de pensii private – componenta sectorului financiar nebancaar cu cel mai alert ritm de creștere în anul 2015 – se plasează la circa 3,7 la sută din PIB și au un potențial de creștere susținută în condițiile în care sectorul se află în faza de acumulare de contribuții, concomitent cu sporirea numărului de participanți. Cea mai mare pondere în portofoliul de investiții al fondurilor de pensii o au titlurile de stat (65,8 la sută). Expunerile față de celelalte sectoare financiare interne sunt reprezentate în principal de depozite bancare, acțiuni și obligațiuni emise de sectorul bancar și unități ale fondurilor de investiții.

2.4. Piețele financiare

Contextul financiar internațional, marcat de incertitudinea ridicată cu privire la efectele politicilor monetare divergente ale principalelor bănci centrale, de corecțiile prețului petrolului și ieșirile masive de capital din economiile emergente, a condus la apariția unor episoade de volatilitate la nivelul principalilor indici ai piețelor financiare autohtone (Tabel 3.2), însă evoluțiile structurale nu au fost de natură să afecteze stabilitatea sistemului financiar din România.

Notă: PM = piața monetară (ROBOR 3M), PV = piața valutară (curs leu/euro), PDS = piața datoriei suverane (cotații CDS), PTS = piața titlurilor de stat (randamente titluri stat cu maturitate de 5 ani), PC = piața de capital (indice BET); pentru fiecare indice reprezentativ s-a recurs la estimarea volatilității condiționate și la determinarea unor praguri bazate pe distribuția empirică a rezultatelor obținute.

Sursa: Bloomberg, calcule BNR

Tabel 3.2
Tabloul volatilității din
piețele financiare românești
în perioada 2013-2015

Percepția investitorilor asupra situației macrofinanciare din România, măsurată prin intermediul cotațiilor CDS, a consemnat o îmbunătățire în prima jumătate a anului 2015, atingând valori minime istorice în luna martie (sub 105 puncte de bază). Tendința pozitivă a fost inversată începând cu luna iunie, ca urmare a escaladării temerilor privind intrarea în incapacitate de plată a Greciei, evoluție observată și la nivelul altor state din regiunea ECE, precum Ungaria sau Polonia. Pe parcursul celui de-al doilea semestru al anului 2015, cotațiile CDS aferente instrumentelor de datorie emise de statul român au evoluat într-un interval de 120-135 puncte de bază, înregistrând o scădere ușoară în luna decembrie, ca urmare a îmbunătățirii perspectivei calificativului suveran de la „neutră” la „pozitivă” de către agenția de rating Moody's. Decizia a fost fundamentată pe progresele semnificative realizate de România în corectarea dezechilibrelor macroeconomice și fiscale, cu efecte pozitive în sensul reducerii vulnerabilității economiei la șocuri externe și al asigurării unei creșteri economice robuste.

Efectele politicilor monetare divergente ale Băncii Centrale Europene și Rezervei Federale s-au manifestat în principal prin ajustări ale cursului de schimb, însă amplitudinea acestora a fost similară celei înregistrate de alte monede din regiune. Episodul de volatilitate din debutul trimestrului al treilea a survenit în urma temerilor generate de corecțiile semnificative ale pieței de capital din China, în timp ce deprecierea de la finalul anului 2015 a fost cauzată de reluarea ciclului de majorare a dobânzilor de referință în Statele Unite ale Americii. Evoluția relativ stabilă a ecarterului dintre ratele dobânzilor ROBOR – EURIBOR cu maturitatea de 3 luni pe parcursul celui de-al doilea semestru al anului 2015 a demonstrat faptul că anticipațiile instituțiilor de credit cu privire la un cadru lax al condițiilor monetare au contribuit semnificativ la reducerea ratelor locale ale dobânzii din piața monetară interbancară.

Episodul de creștere temporară a cotațiilor aferente titlurilor de stat românești, înregistrat în cel de-al doilea trimestru al anului 2015, a determinat inversarea procesului de convergență cu cele emise de statul german, în condițiile în care tendința de creștere a fost observată în majoritatea statelor europene, dar amplitudinea variației a fost mai ridicată în cazul țărilor din regiunea ECE. Încheierea unui nou acord între statul grec și creditorii săi internaționali a contribuit la diminuarea incertitudinii din piețele financiare internaționale, cu efecte asupra scăderii randamentelor la titlurile de stat românești pe întregul spectru de maturități.

Creșterea ușoară a randamentelor instrumentelor cu maturități ridicate, de peste 5 ani, a fost observată după decizia Rezervei Federale de majorare a ratelor de referință din decembrie 2015. Structura deținerilor de titluri de stat emise pe piața internă reflectă o balanță echilibrată, observându-se o diminuare a ponderii deținerilor sectorului bancar și ale clienților nerezidenți în favoarea celor ale clienților rezidenți.

Piața de capital autohtonă a demonstrat o evoluție sincronă cu bursele din regiunea ECE, dar și cu cele din vestul Europei, în condițiile în care șocurile externe apărute în urma ieșirilor masive de capital din China și a escaladării temerilor cu privire la creșterea economică globală au determinat corecții semnificative la finalul celui de-al doilea trimestru din 2015 și la începutul anului 2016. În pofida existenței unui nivel scăzut al ratelor de dobândă pe plan mondial, la nivelul bursei locale nu s-au observat efecte ale fenomenului de tip *search-for-yield*: volumul total tranzacționat în anul 2015 a scăzut cu 32 la sută comparativ cu anul precedent, iar randamentul anual a consemnat o reducere de 1,1 la sută. Pe de altă parte, declinul cotațiilor petrolului pe piețele internaționale a avut un impact semnificativ asupra randamentelor oferite de acțiunile companiilor din sectorul energetic listate pe piața reglementată a BVB, indicele BET-NG marcând o pierdere de 12,6 la sută la finalul anului 2015.

În contextul elaborării strategiei de politică macroprudențială a BNR, unul dintre obiectivele intermediare naționale este reprezentat de creșterea gradului de intermediere financiară din România care, în prezent, continuă să se plaseze la un nivel scăzut comparativ cu celelalte țări europene. În acest sens, dezvoltarea canalelor de atragere a capitalului prin intermediul bursei poate contribui la îndeplinirea acestui obiectiv, inclusiv prin diversificarea surselor de finanțare către economia reală și crearea unei alternative viabile creditării bancare. Preocupările intense în privința asigurării unei creșteri sustenabile a investițiilor pe termen lung la nivelul Uniunii Europene s-au concretizat în proiectul unei piețe de capital unice pentru toate cele 28 de state membre, sub denumirea Uniunea Piețelor de Capital (*Capital Markets Union*). Conform Comisiei Europene (2015⁷²), prin canalizarea finanțării către economia reală, piețele de capital pot juca un rol important în asigurarea unei creșteri economice sustenabile, inclusiv prin furnizarea de noi locuri de muncă.

3. Instrumente de sprijin pentru supravegherea prudențială și stabilitatea financiară

3.1. Centrala Riscului de Credit (CRC)

Activitatea Centralei Riscului de Credit se desfășoară în conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 2/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscului de Credit, cu modificările ulterioare. Acest act normativ a fost modificat (Regulamentul BNR nr. 4/2015) prin includerea de noi informații în baza de date a CRC. Informațiile colectate începând cu 1 mai 2015 sunt atât calitative, cât

⁷² Carte verde privind *Crearea unei uniuni a piețelor de capital*, COM (2015) 63 final.

și cantitative și se referă la: expuneri neperformante, improbabilitate de plată, stare de nerambursare, credite depreciate, restructurări ale creditelor, sume lunare de plată curente/restante, raportul valoarea creditului/garanții, gradul de îndatorare, dobânzi, valoarea activului ponderat la risc, factorul de conversie asociat părții extrabilanțiere, expunerea la riscul de credit, ajustări la nivel individual pentru depreciere, tipul ajustărilor pentru depreciere, motivul consultării bazei de date. În plus, se raportează și informații cu privire la detalierea serviciului datoriei în funcție de numărul de zile de întârziere la plată, detalierea tipului de ipotecă imobiliară și a valorii acestora. Cea mai mare parte a acestor informații nu sunt puse la dispoziția persoanelor declarante, așa cum se întâmplă cu celelalte informații din CRC, ci se utilizează numai în scopuri de analiză ale Băncii Naționale a României.

Spre deosebire de Centrala Riscurilor de Credit, Biroul de Credit funcționează independent de Banca Națională a României și administrează doar informații despre persoanele fizice. Persoanele declarante participante pot fi instituțiile de credit, instituțiile financiare nebankare și societățile de asigurări, participarea fiind benevolă, pe bază de contract. Utilizatorii informațiilor sunt doar persoanele declarante.

În conformitate cu prevederile Regulamentului BNR nr. 2/2012, persoane declarante la CRC sunt instituțiile de credit, IFN înscrise în Registrul special de la BNR, instituțiile emitente de monedă electronică și instituțiile de plată care înregistrează un nivel semnificativ al activității de creditare. La sfârșitul anului 2015, un număr de 79 de persoane declarante au raportat la CRC: 36 instituții de credit, 42 IFN (comparativ cu 39 instituții de credit și 44 IFN la finele anului 2014) și o instituție de plată.

Ponderea informațiilor raportate la CRC de către IFN și instituția de plată este relativ scăzută: număr debitori – 8,4 la sută; număr credite și angajamente – 9,6 la sută; total sumă datorată – 6 la sută; sumă restantă – 5,8 la sută. Aceste ponderi au înregistrat o scădere comparativ cu luna decembrie 2014. Numărul de interogări ale bazei de date a CRC, în cursul anului 2015, s-a redus față de cel din anul 2014, ajungând la 1,7 milioane interogări (comparativ cu 2,1 milioane interogări în 2014), din care 68,5 la sută au fost realizate cu acordul debitorilor potențiali. Răspunsurile la aceste interogări oferă informații despre riscul global, creditele și restanțele debitorilor. În condițiile menținerii pragului de raportare la 20 000 lei, la finele anului 2015, baza de date a CRC cuprindea 17,9 la sută din numărul debitorilor și 23,5 la sută din numărul creditelor și angajamentelor acordate de persoanele declarante (în ușoară creștere comparativ cu anul precedent). Și în anul 2015 numărul creditelor de consum, cu valori mici, a avut o poziție semnificativă. La finele anului 2015, CRC cuprindea 90,3 la sută din valoarea creditelor și angajamentelor acordate de persoanele declarante (în ușoară scădere față de anul precedent); gradul de acoperire a fost de 91,2 la sută în cazul instituțiilor de credit, respectiv de 80,1 la sută în cazul IFN și al instituției de plată. Aceste din urmă ponderi sunt similare celor aferente anului 2014.

În cazul instituțiilor de credit, suma restantă s-a diminuat nesemnificativ față de anul anterior (cu 0,3 la sută; Tabel 3.3), în timp ce suma datorată a crescut cu 5,4 la sută, fapt care a determinat reducerea ponderii sumei restante în total sumă datorată (până la 11,4 la sută). În același timp, s-au constatat scăderi ale numărului creditelor restante (cu 4,4 la sută) și ale numărului debitorilor cu restanțe (cu 6,5 la sută).

Tabel 3.3
Principalii indicatori utilizați
de CRC – instituții de credit

	31 decembrie 2014	31 decembrie 2015	variație procentuală dec. 2015/dec. 2014
Număr debitori (mii)	922	991	7,5
– persoane fizice	825	892	8,1
– persoane juridice	97	98	1,0
Număr debitori cu restanțe (mii)	199	186	-6,5
Număr credite și angajamente (mii)	1 523	1 724	13,2
Număr credite restante (mii)	271	259	-4,4
Total sumă datorată (mil. lei)	261 828	275 962	5,4
– persoane fizice	89 263	97 012	8,7
– persoane juridice	172 565	178 950	3,7
Suma restantă (mil. lei)	31 352	31 458	-0,3

Sursa: CRC

La 31 decembrie 2015 persoanele fizice reprezentau 90,1 la sută din numărul total al debitorilor înregistrați în baza de date a CRC; la aceeași dată, ponderea creditelor acordate persoanelor fizice în totalul sumei datorate a fost de 35,2 la sută, în creștere ușoară față de nivelul de la finele anului anterior. Numărul total al persoanelor fizice cu credite garantate cu un imobil este de 474 420, iar soldul total al acestor credite este de 77,27 miliarde de lei. În ceea ce privește valuta în care au fost acordate creditele, din totalul creditelor acordate persoanelor fizice, raportate la CRC, 49,7 la sută erau denominate în euro, 41,8 la sută în lei, 8,2 la sută în franci elvețieni și 0,3 la sută în dolari SUA. Ponderea creditelor în lei a crescut față de anul anterior, în detrimentul celei aferente creditelor denominate în euro și franci elvețieni.

Tabel 3.4
Principalii indicatori utilizați
de CRC – instituții financiare
nebankare și instituții de plată

	31 decembrie 2014	31 decembrie 2015	variație procentuală dec. 2015/dec. 2014
Număr debitori (mii)	84	87	3,6
– persoane fizice	33	36	9,1
– persoane juridice	51	51	0,0
Număr debitori cu restanțe (mii)	18	15	-16,7
Număr credite și angajamente (mii)	172	184	7,0
Număr credite restante (mii)	38	33	-13,2
Total sumă datorată (mil. lei)	16 981	17 493	3,0
– persoane fizice	1 352	1 501	11,0
– persoane juridice	15 629	15 992	2,3
Suma restantă (mil. lei)	2 352	1 918	-18,5

Sursa: CRC

În cazul IFN și al instituției de plată s-au înregistrat scăderi semnificative față de anul 2014 pentru anumiți indicatori (Tabel 3.4), respectiv suma restantă s-a redus cu 18,5 la sută, numărul debitorilor cu restanțe cu 16,7 la sută și numărul creditelor restante cu 13,2 la sută. Pe de altă parte, din informațiile raportate la CRC s-au constatat creșteri ale numărului de credite acordate cu 7 la sută și ale numărului debitorilor înregistrați în baza de date a CRC cu 3,6 la sută. Ponderea sumei restante în total sumă datorată a fost de 11 la sută.

În ceea ce privește structura debitorilor, pentru IFN și instituția de plată, aceasta este diferită față de cea aferentă instituțiilor de credit, în sensul în care persoanele juridice reprezintă categoria dominantă a debitorilor (58,6 la sută la finele anului 2015).

La 31 decembrie 2015, în baza de date a CRC existau 738 833 grupuri de clienți raportați de către persoanele declarante, în creștere nesemnificativă față de finalul anului precedent. Similar anului 2014, în 2015 persoanele declarante la CRC nu au raportat informații despre debitori care au produs fraude cu carduri.

În cursul anului 2015, au solicitat informații referitoare la datele raportate la CRC pe numele lor un număr de 555 de petenți (463 de persoane fizice și 92 de persoane juridice), față de un număr de 500 de petenți (445 de persoane fizice și 55 de persoane juridice) în anul 2014.

În ceea ce privește schimbul transfrontalier de informații în baza Memorandumului de înțelegere privind schimbul de informații între registrele de credit naționale în vederea transmiterii acestora către persoanele declarante, fluxurile de informații s-au menținut la nivelul din anul 2014.

Banca Națională a României a continuat și în anul 2015 colaborarea cu Banca Centrală Europeană cu privire la proiectul ce are ca scop realizarea unei baze de date cu informații granulare de credit. În baza Deciziei BCE/2014/6 privind organizarea măsurilor pregătitoare în vederea colectării datelor granulare de credit de către Banca Centrală Europeană (aplicabilă țărilor din zona euro) și Recomandării BCE/2014/7 privind organizarea măsurilor pregătitoare în vederea colectării datelor granulare de credit de către Banca Centrală Europeană (aplicabilă țărilor din zona non-euro), Banca Națională a României a continuat transmiterea de informații din baza de date a CRC. Proiectul de regulament elaborat în acest scop de către Banca Centrală Europeană a suferit mai multe modificări în cursul anului 2015 și se estimează că va fi aprobat în anul 2016.

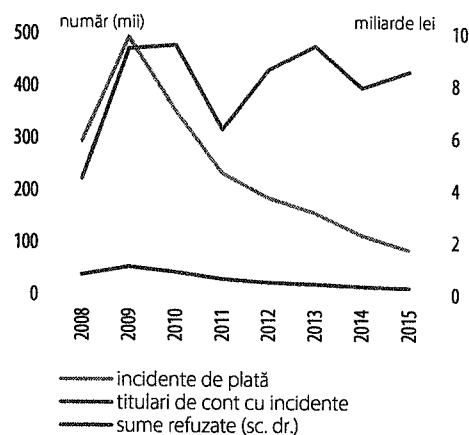
3.2. Centrala Incidentelor de Plăți (CIP)

Activitatea Centralei Incidentelor de Plăți se desfășoară în conformitate cu prevederile Regulamentului nr. 1/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Incidentelor de Plăți.

Analiza informațiilor raportate la CIP în cursul anului 2015 relevă, pe de o parte, reduceri semnificative în ceea ce privește numărul incidentelor de plată și cel al titularilor de cont care le-au generat, iar, pe de altă parte, o creștere a sumei refuzate la plată. Aceste evoluții s-au produs pe fondul creșterii valorii medii aferente sumei refuzate pentru un instrument de plată, care a atins nivelul de 98 mii lei, față de 69 mii lei în anul 2014.

Față de anul 2014, numărul titularilor de cont înregistrați cu incidente în anul 2015 a scăzut cu 16,6 la sută, ajungând la 13 681, iar numărul incidentelor de plată s-a redus cu 24,2 la sută, până la 87 249. Această evoluție a determinat diminuarea numărului mediu de incidente produse de un titular de cont, dar și reducerea cu 22,8 la sută a numărului de titulari de cont declarați în interdicție bancară (de la 1 392 în anul 2014 la 1 075 în 2015). În cursul anului 2015 au fost raportate 180 de persoane fizice

Grafic 3.7
Principalii indicatori
privind incidentele de plată
în perioada 2008-2015

Sursa: CIP

care au produs incidente de plată, preponderent cu bilete la ordin, comparativ cu un număr de 254 în anul 2014 (Grafic 3.7).

În anul 2015, valoarea sumelor refuzate la plată a crescut cu 7,6 la sută, până la 8 546 milioane lei la 31 decembrie 2015, față de 7 939 milioane lei la sfârșitul anului 2014.

Din punct de vedere al concentrării privind incidentele de plată raportate de către persoanele declarante, se

constată că un număr de 15 instituții de credit au raportat 90 la sută din numărul total al incidentelor de plată și 91,2 la sută din valoarea totală a sumei refuzate. Similar anului 2014, și în 2015 cel mai frecvent motiv de refuz la plată l-a reprezentat lipsa totală sau parțială de disponibil (63 la sută din totalul motivelor de refuz).

Și în cursul anului 2015, instituțiile de credit au manifestat interes față de informațiile conținute în baza de date a CIP, fiind înregistrate 6,8 milioane interogări ale bazei de date a CIP (o creștere de 18,7 la sută), efectuate de instituțiile de credit în nume propriu sau în numele clienților. Răspunsurile la aceste interogări oferă informații despre titularii de cont, pentru a se verifica dacă pe numele acestora s-au înregistrat incidente de plată.

În conformitate cu prevederile Regulamentului BNR nr. 1/2012, banca centrală răspunde solicitărilor primite de la autoritățile publice cu privire la situația înscrierii în baza de date a CIP a unor titulari de cont. Astfel, în cursul anului 2015, s-a răspuns unui număr de 232 de solicitări de acest tip, comparativ cu 369 în 2014.

În anul 2015, au solicitat informații referitoare la datele raportate la Centrala Incidentelor de Plăți pe numele lor un număr de 68 de petenți (35 de persoane fizice și 33 de persoane juridice), comparativ cu 64 de petenți (34 de persoane fizice și 30 de persoane juridice) în 2014.

4. Evoluții în domeniul redresării și rezoluției bancare

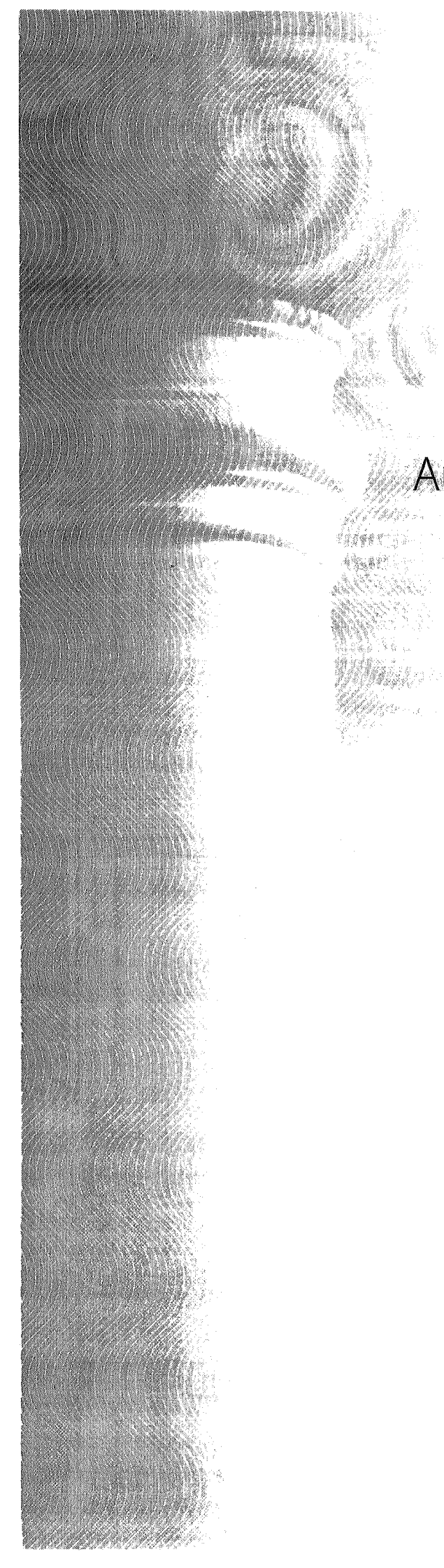
Eforturile depuse în anul 2014 în vederea susținerii evoluțiilor pe plan european în domeniul redresării și rezoluției bancare au continuat și pe parcursul anului 2015.

În acest sens, în cursul anului 2015 a fost definitivat procesul de transpunere în legislația națională a Directivei 2014/59/UE⁷³, fiind promulgată Legea nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și

⁷³ Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții.

pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar. Astfel, s-a realizat transpunerea în legislația națională a soluției adoptate la nivelul Uniunii Europene de instituire a unui set de instrumente de intervenție pentru instituțiile neviabile sau pe punctul de a intra în dificultate, instituții care, de cele mai multe ori, se află într-un grad ridicat de integrare și interconectare, cu posibilitatea afectării stabilității piețelor financiare din mai multe state membre.

În același context, prin Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare s-a realizat transpunerea în legislația națională a prevederilor Directivei 2014/49/CE privind schemele de garantare a depozitelor, asigurându-se astfel premisele ca, din perspectiva rezoluției, și prin această lege să se instituie cadrul privind finanțarea unor măsuri de rezoluție și privind administrarea fondului de rezoluție bancară, precum și posibilitatea de implicare a Fondului de garantare a depozitelor bancare în rezoluție (administrator temporar sau administrator special pentru o instituție de credit aflată în rezoluție) sau în lichidare (lichidator unic al instituțiilor de credit).

Capitolul 4

Autorizarea și reglementarea
instituțiilor financiare

1. Autorizarea și notificarea instituțiilor financiare

Autorizarea instituțiilor de credit

Prerogativele Băncii Naționale a României în domeniul autorizării instituțiilor de credit sunt stabilite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare. În anul 2015, Banca Națională a României nu a autorizat nicio instituție de credit.

În cursul anului 2015, au fost radiate din Registrul instituțiilor de credit următoarele entități:

- Banca Cooperatistă Muscelul Câmpina, care a fuzionat prin absorbție cu Banca Cooperatistă Flamura Ploiești (absorbantă);
- Banca Cooperatistă Furnica Brănești, care a fuzionat prin absorbție cu Banca Cooperatistă Victoria București (absorbantă);
- Montepio Credito – Instituicao Financeira de Credito S.A. Portugalia, Sucursala România, care și-a încetat activitatea;
- Banca Millennium S.A., care a fuzionat prin absorbție cu OTP Bank Romania S.A. (banca absorbantă);
- The Royal Bank of Scotland Plc, Edinburgh – Sucursala România, care și-a încetat activitatea;
- Volksbank România S.A., care a fuzionat prin absorbție cu Banca Transilvania S.A. (banca absorbantă).

Autorizarea instituțiilor de plată

În baza competențelor pe linia reglementării, autorizării și supravegherii prudențiale a instituțiilor de plată, preluate potrivit dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 113/2009 privind serviciile de plată, aprobată cu modificări prin Legea nr. 197/2010, cu modificările și completările ulterioare și, respectiv, ale Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 21/2009 privind instituțiile de plată, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României a înscris în Registrul instituțiilor de plată 8 agenți ai instituției de plată Meridiana Transfer de Bani S.R.L., precum și 1 agent al instituției de plată Smith & Smith S.R.L. și a radiat din același registru 6 agenți ai instituției de plată Meridiana Transfer de Bani S.R.L. și 1 agent al instituției de plată Smith & Smith S.R.L.

De asemenea, în luna martie 2015 a fost autorizată în calitate de instituție de plată Unicredit Consumer Financing IFN S.A.

Autorizarea instituțiilor emitente de monedă electronică

Competențele în domeniul autorizării instituțiilor emitente de monedă electronică sunt stabilite prin Legea nr. 127/2011 privind activitatea de emisie de monedă electronică și Regulamentul BNR nr. 8/2011 privind instituțiile emitente de monedă electronică, cu completările ulterioare. În luna decembrie 2015 a fost autorizată, în calitate de instituție emitentă de monedă electronică, Orange Money S.R.L.

Notificarea instituțiilor financiare nebancale

În anul 2015 a continuat procesul de notificare și înscriere în registre a instituțiilor financiare nebancale nou-înființate. În conformitate cu prevederile Legii nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancale, cu modificările și completările ulterioare, au fost supuse procedurii de notificare și înscriere în Registrul general 11 instituții financiare nebancale, în Registrul special 1 instituție financiară nebancale și în Registrul de evidență 173 de instituții financiare nebancale.

Totodată, au fost radiate din Registrul general 9 instituții financiare nebancale, din Registrul special 1 instituție financiară nebancale, iar din Registrul de evidență 82 de instituții financiare nebancale.

2. Cadrul legislativ și de reglementare pentru instituțiile de credit

În planul reglementării prudențiale, anul 2015 a consemnat următoarele progrese:

- a) Completarea cadrului legislativ prin:
 - adoptarea Legii nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare, care asigură transpunerea în legislația națională a Directivei 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind schemele de garantare a depozitelor (reformare);
 - adoptarea Legii nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar, care asigură transpunerea în legislația națională a Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului;
 - adoptarea Legii nr. 304/2015 privind emisiunile de obligațiuni ipotecare.
- b) Completarea cadrului de reglementare prin:

- emiterea Regulamentului BNR nr. 2/2015 pentru completarea Regulamentului BNR nr. 17/2012 privind unele condiții de creditare, în vederea exceptării de la aplicarea prevederilor acestuia a operațiunilor realizate exclusiv în scopul restructurării creditelor potrivit actelor normative ce prevăd acordarea de către stat a unor facilități fiscale ori a altor avantaje debitorilor persoane fizice, respectiv a operațiunilor realizate exclusiv în scopul conversiei creditelor persoanelor fizice acordate în valută sau indexate la cursul unei valute în credite în monedă națională ori în moneda în care sunt denumite sau indexate sursele debitorului pentru rambursarea creditului;
- preluarea Ghidului ABE privind definițiile și modelele armonizate pentru planurile de finanțare ale instituțiilor de credit în conformitate cu Recomandarea A4 din CERS/2012/2 – ABE/GL/2014/04 din 19 iunie 2014 prin emiterea Instrucțiunilor din 2 septembrie 2015 privind definițiile și modelele armonizate pentru planurile de finanțare ale instituțiilor de credit;
- preluarea Ghidului ABE asupra pragului de semnificație, al proprietății și confidențialității și asupra frecvenței de publicare, specificate în art. 432 alin. (1) și (2) și art. 433 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013 – ABE/GL/2014/14 din 23 decembrie 2014 prin emiterea Instrucțiunilor din 28 octombrie 2015 asupra pragului de semnificație, al proprietății și confidențialității și asupra frecvenței de publicare, specificate în art. 432 alin. (1) și (2) și art. 433 din Regulamentul (UE) nr. 575/2013.

3. Cadrul legislativ și de reglementare contabilă pentru instituțiile care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României⁷⁴

În planul reglementării contabile, în cursul anului 2015 au fost adoptate noi reglementări având următoarele obiective:

- a) actualizarea reglementărilor referitoare la raportări pentru necesități de informații ale Ministerului Finanțelor Publice (Ordinele BNR nr. 1/2013 și nr. 10/2012), prin emiterea Ordinului BNR nr. 3/2015 și nr. 8/2015, în vederea asigurării unui sistem unitar de informare la nivelul economiei naționale;
- b) actualizarea reglementării contabile conforme cu directivele europene, aplicabilă entităților care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României, altele decât instituțiile de credit, prin emiterea Ordinului BNR nr. 6/2015, pentru:
 - (i) asigurarea transpunerii în legislația națională a prevederilor Directivei 2013/34/UE⁷⁵ și
 - (ii) armonizarea cu o serie de prevederi din legislația în materie contabilă aplicabilă operatorilor economici, în vederea asigurării unui tratament unitar la nivelul economiei naționale;

⁷⁴ Instituțiile de credit, instituțiile financiare nebankare, instituțiile de plată și instituțiile emitente de monedă electronică ce acordă credite legate de serviciile de plată și a căror activitate este limitată la prestarea de servicii de plată, respectiv emiterea de monedă electronică și prestarea de servicii de plată, precum și Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar (entități menționate la art. 4 alin. 3 lit. a) din Legea contabilității nr. 82/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare).

⁷⁵ Directiva 2013/34/UE privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi, de modificare a Directivei 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivelor 78/660/CEE și 83/349/CEE ale Consiliului.

- c) actualizarea reglementărilor contabile conforme cu IFRS, aplicabile instituțiilor de credit (Ordinul BNR nr. 27/2010), prin emiterea Ordinului BNR nr. 7/2015, pentru asigurarea transpunerii în legislația națională a prevederilor Directivei 2013/34/UE aplicabile și entităților care aplică IFRS, respectiv a celor referitoare la raportul administratorilor, guvernanța corporativă, publicarea și auditarea situațiilor financiare, precum și unele cerințe de prezentare în cadrul notelor explicative;
- d) actualizarea cadrului de raportare FINREP la nivel individual (Ordinul BNR nr. 6/2014), prin emiterea Ordinului BNR nr. 5/2015 și nr. 10/2015, pentru: (i) preluarea modificărilor aduse de ABE cadrului de raportare FINREP la nivel consolidat, modificări care se referă, în principal, la clarificarea/completarea instrucțiunilor de raportare a informațiilor privind expunerile neperformante/restructurate și (ii) preluarea propunerilor rezultate din aplicarea efectivă a cadrului de raportare FINREP primite de la instituțiile de credit;
- e) actualizarea cadrului de raportare periodică pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din alte state membre, cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă (Ordinul BNR nr. 5/2014), prin emiterea Ordinului BNR nr. 5/2015 și nr. 10/2015, în vederea asigurării comparabilității informațiilor solicitate prin această reglementare cu informațiile similare raportate de instituțiile de credit, potrivit cadrului de raportare FINREP la nivel individual.

De la data dobândirii de către România a calității de stat membru al Uniunii Europene, Banca Națională a României, prin reprezentanții săi în cadrul structurilor comunitare, participă activ, prin formularea de poziții, atât la stabilirea la nivel european a strategiilor în domeniul reglementării prudențiale, cât și la elaborarea textelor noilor directive/regulamente/ghiduri.

În baza acordului de *twinning*, *Strengthening the NBM's capacity in the field of banking regulation and supervision in the context of EU requirements*, încheiat între Uniunea Europeană și Banca Națională a României în parteneriat cu De Nederlandsche Bank, Banca Națională a României acordă asistență tehnică Băncii Naționale a Moldovei pentru transpunerea pachetului CRD IV.

4. Principalele obiective pentru anul 2016

În domeniul reglementării prudențiale

- elaborarea reglementării secundare în domeniul schemelor de garantare a depozitelor;
- analiza ghidurilor emise de Autoritatea Bancară Europeană și elaborarea cadrului de reglementare pentru transpunerea prevederilor acestora în legislația națională;
- revizuirea cadrului de reglementare aplicabil instituțiilor financiare nebancare – Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare, din necesitatea de a răspunde unor cerințe de natură practică și conjuncturală;
- elaborarea reglementărilor secundare în domeniul obligațiunilor ipotecare;

- revizuirea cadrului de reglementare în domeniul instrumentelor macroprudențiale pentru asigurarea corelării cu prevederile cadrului legislativ referitor la supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național;
- participarea, prin prezența în cadrul grupurilor de lucru de la nivelul ABE, la elaborarea proiectelor de standarde tehnice de reglementare și de standarde tehnice de implementare, precum și a ghidurilor în domeniul prudenței bancare;
- completarea/revizuirea cadrului de reglementare aplicabil instituțiilor de credit în domenii precum autorizare și cadrul de administrare;
- continuarea acordării de asistență tehnică Băncii Naționale a Moldovei pentru transpunerea pachetului CRD IV în baza acordului de *twining* menționat anterior.

În domeniul reglementării activităților financiare

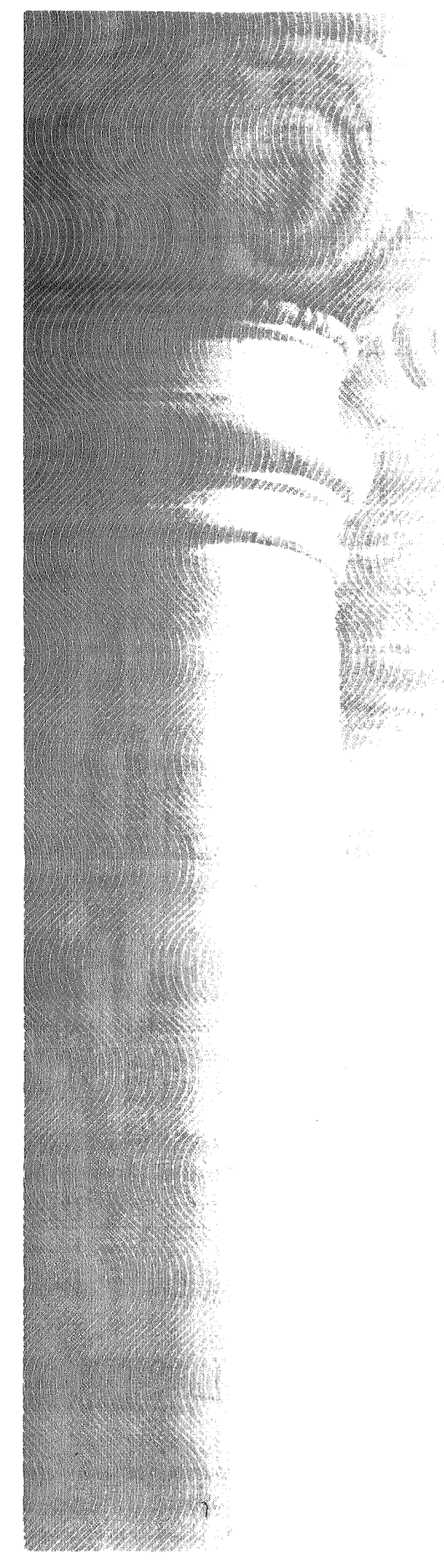
- participarea, potrivit competențelor legale ale băncii centrale, la transpunerea în legislația națională a Directivei 2014/17/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale și de modificare a Directivelor 2008/48/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010;
- participarea, potrivit competențelor legale ale băncii centrale, la transpunerea în legislația națională a Directivei (UE) 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei;
- participarea, potrivit competențelor legale ale băncii centrale, la transpunerea în legislația națională a Directivei (UE) 2015/2366 a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, de modificare a Directivelor 2002/65/CE, 2009/110/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010 și de abrogare a Directivei 2007/64/CE.

În domeniul reglementării contabile

- actualizarea reglementărilor referitoare la raportări pentru necesități de informații ale Ministerului Finanțelor Publice, în vederea asigurării unui sistem unitar de informare la nivelul economiei naționale;
- actualizarea reglementării contabile aplicabile entităților care intră în sfera de reglementare a Băncii Naționale a României, altele decât instituțiile de credit, pentru asigurarea transpunerii prevederilor Directivei 2014/95/UE⁷⁶;
- actualizarea reglementării privind situațiile financiare periodice aplicabile instituțiilor financiare nebancare, în vederea corelării cadrului de raportare aplicabil respectivelor entități cu modificările aduse reglementărilor contabile;

⁷⁶ Directiva 2014/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2014 de modificare a Directivei 2013/34/UE în ceea ce privește prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari.

- actualizarea reglementărilor contabile conforme cu IFRS, aplicabile instituțiilor de credit, pentru: (i) preluarea prevederilor Directivei 2014/95/UE aplicabile și entităților care aplică IFRS și (ii) cuprinderea în cadrul reglementării a modificărilor necesare aplicării de către instituțiile de credit a prevederilor IFRS 9 „Instrumente financiare”, precum și a eventualelor modificări intervenite la nivelul prevederilor altor IFRS adoptate la nivelul UE, dar și a eventualelor propuneri rezultate din aplicarea efectivă a IFRS primite de la instituțiile de credit și firmele de audit;
- actualizarea reglementării în vigoare privind cadrul de raportare FINREP la nivel individual, prin preluarea modificărilor care vor fi aduse de ABE cadrului de raportare FINREP la nivel consolidat și cuprinderea în reglementare a propunerilor rezultate din aplicarea efectivă a cadrului de raportare FINREP;
- actualizarea cadrului de raportare periodică pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din alte state membre, cuprinzând informații statistice de natură financiar-contabilă, în vederea asigurării comparabilității informațiilor solicitate prin această reglementare cu informațiile similare raportate de instituțiile de credit, potrivit cadrului de raportare FINREP la nivel individual;
- actualizarea reglementărilor privind regimul valutar în funcție de evoluția cadrului de reglementare național și european în domeniu și de obiectivele urmărite de Banca Națională a României.

Capitolul 5

Supravegherea prudențială a instituțiilor financiare

1. Structura sectorului bancar

Evoluțiile structurale ale anului 2015 au purtat amprenta derulării unor importante operațiuni de fuziune, dar și a vânzărilor de portofolii sau pachete de acțiuni, fapt ce a contribuit la o consolidare mai mare a pieței bancare locale. Cu toate acestea, gradul de concentrare se menține încă moderat, atât în ceea ce privește cota de piață în funcție de activele deținute de primele 5 bănci din sistem (57,8 la sută la 31 decembrie 2015), cât și indicele Herfindahl-Hirschman (861 la finele anului 2015).

Astfel, în luna aprilie 2015, Banca Transilvania S.A. a semnat tranzacția de preluare a Volksbank România S.A., finalizarea fuziunii prin absorbție dintre cele două bănci având loc la finele anului 2015. Totodată, la sfârșitul lunii octombrie 2015, s-a încheiat procesul de fuziune prin absorbție dintre OTP Bank România și Banca Millennium.

De asemenea, au avut loc și modificări la nivelul acționariatului instituțiilor de credit, cum a fost cazul Băncii UniCredit Țiriac, unde acționarul majoritar (grupul italian UniCredit) și-a consolidat poziția prin achiziția unui pachet important de acțiuni, banca schimbându-și denumirea în UniCredit Bank.

O altă schimbare în structura sistemului bancar românesc a constat în încetarea activității sucursalelor Montepio Credito-Instituicao Financeira de Credito Portugalia, în cursul lunii august, și The Royal Bank of Scotland plc, Edinburgh, la finele lunii octombrie. În consecință, numărul instituțiilor de credit s-a diminuat cu 4 față de sfârșitul anului 2014, ajungând la 36, dintre care 29 de instituții de credit, persoane juridice române (inclusiv o organizație cooperatistă de credit), și 7 sucursale ale instituțiilor de credit persoane juridice străine (Tabel 5.1).

	număr bănci, sfârșitul perioadei	
	2014	2015
Instituții de credit, persoane juridice române, <i>din care:</i>	31	29
Instituții de credit cu capital integral sau majoritar de stat	2	2
Instituții de credit cu capital majoritar privat, <i>din care:</i>	29	27
– cu capital majoritar autohton	4	4
– cu capital majoritar străin	25	23
Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	9	7
Total instituții de credit	40	36

Tabel 5.1
Componența sistemului bancar
pe forme de proprietate

Valoarea activului bilanțier agregat net a cunoscut o creștere ușoară, cu 3,6 la sută, de la 364 143,3 milioane lei în decembrie 2014 la 377 187,2 milioane lei în decembrie 2015, pe fondul unei revigorări a activității de creditare a sectorului privat (Tabelele 5.2 și 5.5).

În ceea ce privește cota de piață, s-a remarcat creșterea ponderii activului net bilanțier aferent sucursalelor instituțiilor de credit persoane juridice străine (cu 1 punct procentual, până la 10,8 la sută) în detrimentul cotei de piață deținute de instituțiile de

credit persoane juridice române, a cărei restrângere s-a datorat atât instituțiilor de credit cu capital majoritar străin (-0,5 puncte procentuale, de la 80,1 la sută la 79,6 la sută), cât și celor cu capital românesc (-0,5 puncte procentuale, de la 10,1 la sută la 9,6 la sută).

sfârșitul perioadei

Activ net bilanțier

	2014		2015	
	mil. lei	%	mil. lei	%
Instituții de credit cu capital românesc, din care:	36 797,7	10,1	36 342,7	9,6
– cu capital majoritar de stat	31 857,9	8,7	31 360,7	8,3
– cu capital majoritar privat	4 939,8	1,4	4 982,0	1,3
Instituții de credit cu capital majoritar străin	291 801,9	80,1	300 204,8	79,6
I. Instituții de credit, persoane juridice române	328 599,6	90,2	336 547,5	89,2
II. Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	35 543,7	9,8	40 639,7	10,8
Total instituții de credit cu capital majoritar privat, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	332 285,4	91,3	345 826,5	91,7
Total instituții de credit cu capital majoritar străin, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	327 345,6	89,9	340 844,5	90,4
Total instituții de credit (I+II)	364 143,3	100,0	377 187,2	100,0

Tabel 5.2
Cota de piață
a instituțiilor de credit

Instituțiile de credit cu capital majoritar străin au continuat să domine structura sectorului bancar românesc. La sfârșitul anului 2015, acestea dețineau 90,4 la sută din activul agregat net, cea mai mare pondere în activele nete revenind instituțiilor de credit cu capital majoritar austriac (33,3 la sută), urmate de cele cu capital majoritar francez (13,5 la sută) și grecesc (10,6 la sută).

Referitor la ierarhia băncilor în funcție de cota de piață, grupa băncilor cu active de peste 5 la sută în volumul total al activelor sistemului deține o pondere de 71,3 la sută la finele anului 2015, în creștere cu 4,3 puncte procentuale comparativ cu decembrie 2014, în timp ce grupa băncilor de mărime mijlocie (cu active cuprinse între 1 la sută și 5 la sută) deține 22,4 la sută (în scădere cu 3,9 puncte procentuale față de decembrie 2014), iar cea a băncilor cu active sub 1 la sută avea o pondere de 6,3 la sută.

sfârșitul perioadei

Capital social/de dotare

	2014		2015	
	mil. lei	%	mil. lei	%
Instituții de credit cu capital românesc, din care:	3 771,0	13,7	3 539,6	14,1
– cu capital majoritar de stat	3 074,0	11,2	3 081,0	12,3
– cu capital majoritar privat	697,0	2,5	458,6	1,8
Instituții de credit cu capital majoritar străin	23 427,3	85,1	21 281,3	84,6
I. Instituții de credit, persoane juridice române	27 198,3	98,8	24 820,9	98,7
II. Sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	323,4	1,2	321,9	1,3
Total instituții de credit cu capital majoritar privat, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	24 447,7	88,8	22 061,8	87,7
Total instituții de credit cu capital majoritar străin, inclusiv sucursale ale unor instituții de credit, persoane juridice străine	23 750,7	86,3	21 603,2	85,9
Total instituții de credit (I+II)	27 521,7	100,0	25 142,8	100,0

Tabel 5.3
Ponderea instituțiilor de credit în
volumul agregat al capitalului

Volumul capitalului social aferent sectorului bancar românesc era la 31 decembrie 2015 cu 8,6 la sută mai mic față de anul precedent (de la 27 521,7 milioane lei în decembrie 2014 la 25 142,8 milioane lei în decembrie 2015; Tabel 5.3), ca urmare, în principal, a ieșirii de pe piață a băncilor Millennium și Volksbank România.

În contextul aderării României la UE și al liberalizării pieței serviciilor, până la data de 30 mai 2016 un număr de 653 de instituții străine au notificat băncii centrale intenția de a desfășura activitate bancară în mod direct pe teritoriul României, respectiv: 284 de instituții bancare, 5 instituții financiare nebancare, 85 de instituții emitente de monedă electronică și 279 de instituții de plată.

2. Performanțe și perspective ale sectorului bancar

Sistemul bancar românesc și-a demonstrat stabilitatea structurală și pe parcursul anului 2015. Procesul amplu de optimizare a bilanțurilor, prin curățarea de partea neperformantă a portofoliilor de credite acoperite integral cu provizioane, demarat la începutul anului anterior, a continuat să se manifeste și în anul 2015, alături de întărirea stabilității pe canalul surselor de finanțare atrase de pe piața internă, cu precădere de la populație. Vulnerabilitatea sectorului bancar românesc asociată dependenței de resursele financiare externe s-a diminuat astfel semnificativ, tendințele de scădere semnalate la nivelul surselor atrase de la nerezidenți fiind contracarate de atragerea de resurse locale. Ca o consecință a acestor eforturi de echilibrare a structurii bilanțiere, indicatorii de evaluare a calității activelor au cunoscut o îmbunătățire importantă, în timp ce profitabilitatea, după pierderile anului 2014, a trecut în teritoriu pozitiv, cu un nivel considerabil al rentabilității financiare și economice la finalul exercițiului financiar 2015. După contracția stocului de credite produsă pe fondul măsurilor de scoatere în afara bilanțului și/sau al vânzării de credite, volumul activelor nete a înregistrat o creștere față de anul 2014, ca urmare a revigorării activității de creditare a sectorului privat.

Rezoluția creditelor neperformante a fost însoțită și de efecte pozitive, în sensul în care aceasta a condus la asumarea pierderilor generate de calitatea proastă a creditelor și reflectarea corectă a neperformanței din activitatea de creditare, precum și la crearea premiselor pentru reluarea sustenabilă a procesului de creditare și pentru o provizionare cât mai corectă. Deși cu un nivel încă deficitar, rata creditelor neperformante s-a menținut pe trend descendent, iar gradul de acoperire cu provizioane s-a plasat peste media la nivel european continuând să reprezinte un element de prudență specific unei atitudini proactive în acoperirea riscului de credit acumulat în special în perioada de dezvoltare a creditării.

Intermedierea financiară, exprimată ca pondere a creditului acordat sectorului privat în PIB, s-a plasat la 30,5 la sută la finele anului 2015, pe același trend descendent al ultimilor trei ani, sub influența unei dinamici superioare a produsului intern brut față de cea a creditării. Măsurat ca pondere în PIB a activelor bancare nete, indicatorul a înregistrat un nivel de 52,9 la sută în decembrie 2015, de asemenea sub nivelul anilor anteriori.

Banca Națională a României monitorizează atent evoluțiile mediului economic și financiar intern și internațional și posibilele riscuri la adresa sectorului bancar, acționând consecvent în vederea menținerii indicatorilor prudențiali la un nivel adecvat.

2.1. Adecvarea capitalului

Acordul de capital Basel III a introdus cerințe de capital cantitative și calitative extinse. Cadrul juridic european aferent pachetului Basel III reglementează accesul la activitate și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit din Uniunea Europeană, implementarea directă a noilor reguli prudențiale în rândul statelor membre realizându-se gradual de la 1 ianuarie 2014 până la finele anului 2018.

Odată cu instituirea noului pachet legislativ CRD IV/CRR⁷⁷, indicatorii privind adecvarea capitalului sunt raportați de instituțiile de credit potrivit prevederilor Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 al Comisiei, de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului.

În acest sens, potrivit cadrului de reglementare amintit, instituțiile își calculează ratele capitalului după cum urmează: (a) rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază; (b) rata fondurilor proprii de nivel 1; (c) rata fondurilor proprii totale (denumită anterior indicatorul de solvabilitate). Cei trei indicatori sunt determinați ca raport între fondurile proprii de nivel 1 de bază, fondurile proprii de nivel 1, respectiv fondurile proprii totale ale instituției și valoarea totală a expunerii la risc.

Astfel, instituțiile de credit trebuie să îndeplinească în orice moment următoarele cerințe minime reglementate de fonduri proprii: (a) o rată a fondurilor proprii de nivel 1 de bază de 4,5 la sută; (b) o rată a fondurilor proprii de nivel 1 de 6 la sută; (c) o rată a fondurilor proprii totale de 8 la sută.

Analizați împreună, indicatorii de adecvare menționați arată că sistemul bancar românesc are un grad de capitalizare adecvat. Astfel, fondurile proprii de nivel 1, respectiv fondurile proprii de nivel 1 de bază ating un nivel de 30 371 milioane lei, reprezentând 87,3 la sută din fondurile proprii totale (34 803,9 milioane lei). Această concentrare deosebită în elemente de capital de calitate bună și foarte bună din punct de vedere al capacității de absorbție a pierderilor a creat premisele unei implementări corespunzătoare a cerințelor suplimentare de capital impuse de Basel III. Rata fondurilor proprii totale a înregistrat un nivel de 19,2 la sută la sfârșitul anului 2015, cu 1,6 puncte procentuale mai mare față de aceeași perioadă a anului anterior, ca urmare a creșterii fondurilor proprii cu 8,4 la sută coroborată cu descreșterea cu 0,6 la sută a valorii expunerii la risc. Rata fondurilor proprii de nivel 1 și rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază au înregistrat același nivel de 16,7 la sută la 31 decembrie 2015, fiind cu 2,1 puncte procentuale peste nivelul anului 2014.

⁷⁷ Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții. Cadrul de reglementare CRD IV/CRR a fost implementat în legislația națională prin Regulamentul BNR nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit.

Suplimentar, capacitatea fondurilor proprii de a absorbi potențialele pierderi din activitatea bancară poate fi apreciată în continuare ca fiind mai ridicată decât nivelul reflectat în prezent de indicatorii de adecvare a capitalului, ca urmare a existenței filtrelor prudențiale naționale în structura fondurilor proprii. Totuși, în contextul implementării etapizate a cadrului de reglementare CRD IV/CRR, volumul total al filtrelor prudențiale reglementate la nivel național a trebuit să fie diminuat gradual cu 20 la sută în fiecare an începând cu 2014. Până în prezent filtrele prudențiale au fost eliberate în proporție de 60 la sută, procesul urmând să se finalizeze la data de 1 ianuarie 2018, cu exercitarea în continuare a unei influențe pozitive în dinamica fondurilor proprii.

Cerințele de fonduri proprii bazate pe risc sunt esențiale pentru a asigura fonduri proprii suficiente în vederea acoperirii pierderilor neașteptate. Cu toate acestea, criza a demonstrat că doar aceste cerințe nu sunt suficiente pentru a împiedica instituțiile să își asume riscuri excesive și nesustenabile legate de efectul de levier.

Până la armonizarea indicatorului efectul de levier în 2018, statele membre pot aplica măsuri după cum consideră adecvat, incluzând măsuri de diminuare a riscului macroprudențial sau sistemic dintr-un anumit stat membru. Legislația europeană prevede o perioadă de observare a acestui indicator, care se va derula până la 1 ianuarie 2017, pe parcursul căreia se vor monitoriza nivelul indicatorului, componentele sale și comportamentul său în raport cu cerința bazată pe risc. În funcție de rezultatele obținute în perioada de observare, se vor efectua ajustări finale în ceea ce privește definiția și calibrarea indicatorului efectul de levier, în prima jumătate a anului 2017, în vederea migrării către o condiție obligatorie la 1 ianuarie 2018.

În cazul României, faptul că bilanțul nu s-a dezvoltat excesiv pe baza altor surse decât cele de capital a contribuit la menținerea unui raport adecvat între fondurile proprii de nivel 1 și activele bancare contabile. La finele anului 2015 efectul de levier a înregistrat un nivel de 8,2 la sută, superior cu 0,8 puncte procentuale celui din anul precedent, în principal ca urmare a majorării fondurilor proprii de nivel 1 (în creștere cu 14,2 la sută). Potrivit definiției prevăzute de cadrul de reglementare, efect de levier înseamnă „dimensiunea relativă a activelor unei instituții, a obligațiilor extrabilanțiere și obligațiilor contingente de a plăti, de a furniza o prestație sau de a oferi garanții reale, inclusiv obligațiile ce decurg din finanțări primite, angajamente asumate, instrumente financiare derivate sau acorduri *repo*, cu excepția obligațiilor care pot fi executate numai în timpul lichidării unei instituții, în raport cu fondurile proprii ale instituției respective”.

De asemenea, noul cadru de reglementare prevede posibilitatea ca autoritățile naționale competente să solicite instituțiilor de credit să mențină, suplimentar față de cerințele minime de fonduri proprii, o serie de amortizoare de capital constituite din fonduri proprii de nivel 1 de bază, respectiv: (i) un amortizor de conservare a capitalului; (ii) un amortizor anticiclic de capital; (iii) un amortizor pentru instituțiile globale de importanță sistemică (amortizorul G-SII)⁷⁸ sau un amortizor pentru alte instituții de importanță sistemică (amortizorul O-SII); (iv) un amortizor pentru riscul sistemic.

⁷⁸ Sectorul bancar românesc nu include instituții globale de importanță sistemică. Cerințele privind constituirea amortizorului pentru instituțiile globale de importanță sistemică nu sunt aplicabile în România.

În țara noastră, în contextul operaționalizării strategiei de politică macroprudențială, Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară (CNSF) a emis Recomandarea CNSF nr. 1/26 noiembrie 2015 privind implementarea amortizoarelor de capital în România și Recomandarea CNSF nr. 3/18 decembrie 2015 privind implementarea amortizorului pentru riscul sistemic în România, în urma cărora BNR a introdus amortizorul de conservare a capitalului, amortizorul anticiclic de capital, amortizorul pentru alte instituții de importanță sistemică și amortizorul pentru riscul sistemic.

Începând cu data de 1 ianuarie 2016 sunt aplicabile următoarele cerințe privind amortizoarele de capital: (i) amortizorul de conservare a capitalului în cuantum de 0,625 la sută pe an, până în 2019, din valoarea totală a expunerilor la risc ale instituțiilor de credit persoane juridice române; (ii) amortizorul anticiclic de capital în cuantum de zero la sută și (iii) amortizorul O-SII în cuantum de 1 la sută din valoarea totală a expunerii la risc pentru instituțiile de credit identificate ca având o importanță sistemică în conformitate cu evaluarea efectuată pe baza datelor aferente anului 2015. Astfel, pentru băncile de importanță sistemică identificate de Banca Națională a României, noua cerință de capital cumulată aplicabilă începând cu data de 1 ianuarie 2016 este de 6,125 la sută din fondurile proprii de nivel 1 de bază, iar pentru celelalte instituții de credit noua cerință de capital a crescut de la 4,5 la sută la 5,125 la sută.

De asemenea, începând cu 31 martie 2016 a fost activat amortizorul pentru riscul sistemic, conceput ca un instrument care poate fi aplicat la nivelul expunerilor considerate a avea un grad ridicat de risc, aferente instituțiilor, grupurilor de instituții sau sistemului bancar în ansamblu. Potrivit Recomandării Comitetului Național pentru Stabilitate Financiară nr. 1/9 mai 2016 și prevederilor Ordinului Băncii Naționale a României nr. 4/27 mai 2016, aplicarea amortizorului de capital pentru risc sistemic asupra instituțiilor de credit este suspendată până la data de 31 decembrie 2016, în vederea derulării studiului privind impactul evoluțiilor legislative recente asupra situației financiare și prudențiale a sistemului bancar.

2.2. Calitatea activelor

În cursul anului 2015 sectorul bancar românesc a menținut politica de rezoluție a creditelor neperformante prin vânzarea sau scoaterea acestora în afara bilanțului în cazul existenței unei provizionări integrale, cu impact pozitiv asupra calității portofoliului de credite. Deși s-a aflat sub influența acestui tip de măsuri, a inițiativelor de conversie a valutei în care este evidențiat creditul sau în contextul firesc al rambursărilor de principal, soldul creditului intern a cunoscut o ușoară acumulare, fiind în creștere cu 3,5 la sută față de finele anului 2014 (307 034,1 milioane lei în decembrie 2015 față de 296 710,8 milioane lei în decembrie 2014).

Pe parcursul anului 2015 s-a atenuat vulnerabilitatea sistemului bancar românesc creată de menținerea unui stoc consistent de credite neperformante pe fondul accelerării procesului de curățare a bilanțurilor băncilor de creanțele nerecuperabile, acoperite integral sau parțial cu ajustări pentru depreciere, precum și al măsurilor adoptate în vederea diminuării nivelului creditelor neperformante. Pentru reflectarea calității portofoliului de credite, Banca Națională a României a optat, spre finele anului, pentru introducerea metodologiei de calcul utilizate în acest sens de Autoritatea

Bancară Europeană. În urma intrării în vigoare a standardului tehnic de raportare a expunerilor restructurate și neperformante emis de ABE⁷⁹, standard care armonizează definițiile aplicabile la nivelul Uniunii Europene și implementat în legislația națională în raportările FINREP la nivel individual, a devenit oportună revizuirea metodologiei de calcul al ratei creditelor neperformante și al gradului de acoperire cu provizioane IFRS a creditelor neperformante în sensul corelării acestora cu metodologia ABE.

Standardul tehnic introduce o definiție uniformă pentru evaluarea neperformanței activelor financiare, metodologia fiind aplicabilă la nivelul tuturor statelor membre ale Uniunii Europene la nivel consolidat. Scopul acestui standard este acela de a furniza autorităților competente instrumente suplimentare de evaluare a nivelului expunerilor restructurate și al celor neperformante, comparabile la nivelul UE, în contextul incertitudinilor care planează asupra calității activelor băncilor, dar și al inconsecvenței practicilor naționale de evaluare a calității activelor, îndeosebi în ceea ce privește delimitarea categoriei activelor neperformante.

Potrivit definiției ABE introduse la nivelul raportărilor financiare consolidate de Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 227/2015 de modificare a Regulamentului nr. 680/2014, „expunerile neperformante sunt cele care îndeplinesc oricare dintre următoarele criterii: (i) sunt expuneri semnificative cu scadența depășită cu peste 90 de zile; (ii) se consideră că, în lipsa executării garanției reale, este improbabil ca debitorul să își achite integral obligațiile din credite, indiferent de existența oricărei sume restante sau numărul de zile de întârziere de plată”.

În conformitate cu definiția ABE, rata creditelor neperformante calculată la nivelul sectorului bancar românesc a fost de 13,5 la sută în decembrie 2015 (Tabel 5.4), în scădere cu peste o treime față de sfârșitul anului 2014, iar gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane IFRS s-a situat, în decembrie 2015, la un nivel de 57,7 la sută, în creștere cu 2,1 puncte procentuale, comparativ cu finele anului 2014.

2.3. Lichiditatea

Asigurarea lichidității a fost strâns legată de păstrarea încrederii deponenților în sistemul bancar românesc în contextul situației financiare internaționale și al evenimentelor apărute în cursul anului 2015. Vulnerabilitatea dată de dependența de sursele externe s-a diminuat pe măsură ce depozitele autohtone au devenit sursă importantă de finanțare, substituind gradual pasivele externe, astfel că finanțarea externă a continuat să se restrângă, sursele atrase de la băncile-mamă scăzând cu 18,2 la sută față de decembrie 2014 (de la 11 895 milioane echivalent euro la 9 731 milioane echivalent euro).

Înclinația spre economisire, superioară ca ritm de creștere activității de creditare, a contribuit la menținerea traiectoriei descendente a raportului credite/depozite din sistemul bancar pe parcursul anului 2015.

⁷⁹ Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 227/2015 al Comisiei din 9 ianuarie 2015 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 680/2014 de stabilire a unor standarde tehnice de punere în aplicare cu privire la raportarea în scopuri de supraveghere a instituțiilor în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului.

Valoarea indicatorului care exprimă lichiditatea imediată a fost de 40,8 la sută la sfârșitul anului (apropiată de celei din decembrie 2014) și a pus în evidență poziția confortabilă a lichidității, în timp ce indicatorul de lichiditate stabilit conform reglementărilor în vigoare emise de Banca Națională a României, calculat pentru totalitatea operațiunilor în echivalent lei, pe benzi de scadență, s-a plasat la un nivel confortabil superior celui reglementat (1) pe fiecare bandă de scadență.

Astfel, concentrarea importantă de active cu lichiditate ridicată, nivelul adecvat și calitatea bună a capitalului vor permite băncilor să facă față, fără dificultăți majore, vulnerabilităților asociate fluctuațiilor finanțării externe și implementării noilor cerințe prudențiale aferente standardelor de lichiditate în sectorul bancar din UE.

Standardele cantitative de lichiditate, indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) și indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR), propuse în decembrie 2010 de Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară, au ca obiectiv creșterea rezistenței băncilor la situații de criză de lichiditate, pe termen scurt, dar și pe termen lung. Standardul Basel impune noi cerințe de gestionare a riscurilor de lichiditate, în special măsuri cantitative pentru evaluarea pe termen scurt și lung a poziției de lichiditate a instituțiilor financiare cu impact semnificativ asupra strategiei de finanțare pe termen lung și a structurii bilanțului băncilor.

Instituțiile de credit trebuie să dețină suficiente active lichide pentru a acoperi ieșirile nete de lichidități pe o perioadă de criză de 30 de zile. Cerințele privind nivelul indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate, precum și modul de calcul al acestuia au fost stabilite într-un act delegat⁸⁰, cu aplicare de la 1 octombrie 2015. Cerințele minime ale valorii indicatorului sunt introduse treptat, începând de la 60 la sută în octombrie 2015 și ajungând la 100 la sută în 2018. În scopul monitorizării respectării cerinței pentru indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate, BNR a solicitat instituțiilor de credit raportarea nivelului acestui indicator până la momentul implementării standardului tehnic elaborat de ABE în aplicarea actului delegat. Până în prezent, toate băncile românești au depășit nivelul impus al acestui indicator.

2.4. Profitabilitatea

Profitabilitatea sistemului bancar a reintrat în teritoriu pozitiv, anul 2015 încheindu-se cu un profit net de 4 474,7 milioane lei, după pierderea de 4 667 milioane lei de la finalul anului anterior.

În timp ce profitul anului 2014 a fost erodat de costul acoperirii riscului de credit, în creștere ca urmare a intensificării operațiunilor de provizionare și de scoatere în afara bilanțului a creditelor neperformante necolectabile, rezultatul financiar consemnat în anul 2015 s-a datorat, în principal, reducerii acestui cost (de la 10 275,7 milioane lei în decembrie 2014 la 3 956,4 milioane lei în decembrie 2015), precum și influenței pozitive a operațiunilor de fuziune.

⁸⁰ Regulamentul delegat (UE) nr. 61/2015 al Comisiei de completare a Regulamentului (UE) nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește cerința de acoperire a necesarului de lichiditate pentru instituțiile de credit.

În acest context, principalii indicatori de evaluare a profitabilității au înregistrat la rândul lor valori pozitive. Rata rentabilității financiare – ROE, calculată ca raport între profitul net și totalul capitalurilor proprii la valoare medie, a reprezentat 11,8 la sută la sfârșitul anului 2015, în timp ce rata rentabilității economice – ROA, determinată ca raport între profitul net și totalul activelor la valoare medie, a înregistrat un nivel de 1,2 la sută la 31 decembrie 2015.

Totuși, contracția veniturilor nete din dobânzi (de la 11 069,6 milioane lei în decembrie 2014 la 10 626 milioane lei în decembrie 2015), principala componentă a veniturilor operaționale, a condus la o ușoară scădere a contribuției pozitive a rezultatului operațional față de anul anterior (de la 8 412,4 milioane lei în decembrie 2014 la 7 561,4 milioane lei în decembrie 2015).

În cadrul instituțiilor de credit, un număr de 22 de instituții de credit au raportat profit, în timp ce 14 au încheiat anul cu pierderi.

Denumirea indicatorului	procente	
	2014	2015
Adecvarea capitalului		
Rata fondurilor proprii totale (fostul indicator de solvabilitate)	17,6	19,2
Rata fondurilor proprii de nivel 1	14,6	16,7
Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază	14,6	16,7
Efectul de levier	7,4	8,2
Calitatea activelor		
Credite acordate clienței (valoare brută) / Total activ (valoare brută)	56,2	56,0
Plasamente și credite interbancare (valoare brută) / Total activ (valoare brută)	16,0	16,0
Creanțe depreciate ale clienței nebancale (valoare netă) / Total portofoliu credite aferent clienței (valoare netă)	9,4	7,0
Creanțe depreciate ale clienței nebancale (valoare netă) / Total active (valoare netă)	5,1	3,9
Creanțe depreciate ale clienței nebancale (valoare netă) / Total datorii	5,7	4,3
Rata creditelor neperformante după definiția ABE ¹	20,7	13,5
Profitabilitate		
ROA (Profit net / Total active la valoare medie)	-1,3	1,2
ROE (Profit net / Capitaluri proprii la valoare medie)	-12,5	11,8
Lichiditate		
Lichiditate imediată	41,1	40,8
Indicatorul de lichiditate ² (lichiditate efectivă / lichiditate necesară):		
– D ≤ 1 lună	1,7	1,7
– 1 lună < D ≤ 3 luni	4,6	5,5
– 3 luni < D ≤ 6 luni	7,6	7,9
– 6 luni < D ≤ 12 luni	6,2	10,1
– 12 luni < D	3,2	4,9

¹ În luna iunie 2015 a intervenit o modificare a normelor metodologice privind întocmirea situațiilor financiare FINREP la nivel individual constând în includerea în formularul de raportare a expunerilor neperformante a soldurilor în numerar la banca centrală și a altor depozite la vedere la instituțiile de credit.

² Indicatorul de lichiditate este exprimat în unități.

Tabel 5.4
Principalii indicatori de analiză
a sistemului bancar

	Activ net bilanțier		Fonduri proprii*	
	mil. lei	%	mil. lei	%
1. Instituții de credit cu capital majoritar românesc, din care:	36 342,7	9,6	3 144,2	8,5
1.1. Instituții de credit din sectorul de stat, din care:	31 360,7	8,3	2 689,8	7,2
1. CEC Bank	27 533,9	7,3	1 671,2	4,5
2. Banca de Export-Import a României – Eximbank	3 826,8	1,0	1 018,6	2,7
1.2. Instituții de credit cu capital majoritar privat, din care:	4 982,0	1,3	454,4	1,3
1. Banca Comercială Carpatica	3 056,0	0,8	57,7	0,2
2. Banca Comercială Feroviara	524,3	0,1	42,2	0,1
3. Banca Română de Credite și Investiții	395,0	0,1	101,5	0,3
4. Banca Centrală Cooperatistă Creditcoop	1 006,7	0,3	253,0	0,7
2. Instituții de credit cu capital majoritar străin, din care:	300 204,8	79,6	31 659,7	85,3
1. Banca Comercială Română	59 460,9	15,8	6 875,6	18,5
2. BRD – Groupe Société Générale	49 192,9	13,0	4 856,8	13,1
3. Banca Transilvania	47 382,9	12,6	4 832,1	13,0
4. Raiffeisen Bank	31 443,1	8,4	3 813,6	10,4
5. UniCredit Bank	30 611,8	8,1	2 824,8	7,6
6. Alpha Bank	15 005,9	4,0	1 897,5	5,1
7. Bancpost	11 386,9	3,0	1 260,6	3,4
8. Garanti Bank	9 580,8	2,5	737,6	2,0
9. OTP Bank	8 588,4	2,3	683,3	1,8
10. Piraeus Bank	7 093,0	1,9	761,5	2,1
11. Banca Românească Grupul National Bank of Greece	6 658,8	1,8	630,3	1,7
12. Credit Europe Bank	4 542,7	1,2	564,2	1,5
13. Banca Comercială Intesa SanPaolo	4 256,3	1,1	430,1	1,2
14. BCR Banca pentru Locuințe	3 066,7	0,8	127,6	0,3
15. Libra Internet Bank	2 441,4	0,6	194,8	0,5
16. Marfin Bank	2 190,3	0,6	261,6	0,7
17. ProCredit Bank	1 445,5	0,4	184,5	0,5
18. Crédit Agricole Bank	1 285,7	0,3	89,5	0,2
19. Bank Leumi	1 222,9	0,3	147,5	0,4
20. Nextebank	1 217,2	0,3	191,3	0,5
21. Idea Bank	1 101,3	0,3	100,6	0,3
22. Raiffeisen Banca pentru Locuințe	676,0	0,2	69,5	0,2
23. Porsche Bank	353,4	0,1	124,8	0,3
I. Total instituții de credit, persoane juridice române (1+2)	336 547,5	89,2	34 803,9	93,8
II. Sucursale ale instituțiilor de credit, persoane juridice străine, din care:	40 639,7	10,8	2 285,7	6,2
1. ING Bank N.V., Amsterdam	23 370,6	6,3	1 569,9	4,3
2. Citibank Europe plc, Dublin	8 831,9	2,3	709,1	2,0
3. Veneto Banca Scpa Italia Montebelluna	4 824,7	1,3	-94,7	-0,3
4. Bank of Cyprus Public Company Limited Nicosia	1 598,5	0,4	-94,4	-0,3
5. BNP Paribas Fortis SA/NV Bruxelles	917,7	0,2	11,6	0,0
6. Blom Bank France Paris	606,1	0,2	188,0	0,5
7. TBI Bank EAD Sofia	490,2	0,1	-3,8	0,0
Total instituții de credit (I+II)	377 187,2	100,0	37 089,6	100,0

* capitaluri proprii (în cazul sucursalelor instituțiilor de credit persoane juridice străine)

Tabel 5.5
Valoarea activului net bilanțier
și a fondurilor proprii
la 31 decembrie 2015

3. Evaluarea riscurilor din activitatea bancară

În contextul intrării în vigoare, de la 1 ianuarie 2014, a pachetului legislativ CRD IV (Regulamentul (UE) nr. 575/2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și Directiva 2013/36/UE cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții), o serie de prevederi referitoare la cadrul de administrare a activității instituțiilor de credit și procesul intern de evaluare a adecvării capitalului au fost transpuse în legislația națională prin modificarea și completarea OUG nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare, și prin emiterea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 5/2013 privind cerințe prudențiale pentru instituțiile de credit, cu completările ulterioare. Prevederile Regulamentului (UE) nr. 575/2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții au fost preluate în mod direct în legislația națională atât de către instituțiile de credit în organizarea și desfășurarea activității, cât și de către Banca Națională a României în activitatea de supraveghere.

Prin implementarea noului cadru prudențial, procesul de supraveghere a cunoscut o serie de modificări ca urmare a adoptării de către ABE a Ghidului privind procedurile și metodologiile comune referitoare la procesul de supraveghere și evaluare a instituțiilor de credit (SREP – *Supervisory Review and Evaluation Process*).

În luna aprilie 2015 conducerea Băncii Naționale a României a aprobat utilizarea prevederilor acestui ghid, implementarea acestuia în practicile de supraveghere fiind obligatorie de la 1 ianuarie 2016.

Principalele componente ale procesului de supraveghere și evaluare a instituțiilor de credit (SREP), detaliate în acest ghid, sunt următoarele:

- Clasificarea instituțiilor de credit și revizuirea periodică a acestei clasificări de către autoritatea de supraveghere, în funcție de mărimea, structura și organizarea internă a instituției, natura, sfera și complexitatea activităților acesteia;
- Evaluarea continuă a riscurilor la care sunt expuse sau sunt susceptibile a fi expuse instituțiile de credit, conform criteriilor de proporționalitate (în funcție de categoria de clasificare în care sunt încadrate), prin următoarele activități: (i) monitorizarea unor indicatori-cheie; (ii) analiza modelului de afaceri; (iii) evaluarea guvernanței interne și controlului intern la nivelul instituției de credit; (iv) evaluarea riscurilor de capital (riscul de credit și riscul de credit al contrapartidei, riscul de piață, riscul de rată a dobânzii asociat activităților din afara portofoliului de tranzacționare, riscul operațional, alte riscuri); (v) evaluarea riscurilor de lichiditate;
- Stabilirea unui scor general de către autoritatea de supraveghere în cadrul metodologiei privind procesul de supraveghere și evaluare a instituțiilor de credit (SREP), care se încadrează pe o scară de la 1 la 4 pentru a reflecta viabilitatea generală a instituției, în care 1 – nivel scăzut de risc, 2 – nivel mediu-scăzut de risc, 3 – nivel mediu-ridicat de risc și 4 – nivel ridicat de risc.
- Evaluarea periodică a adecvării capitalului și a lichidității.

Pe baza rezultatelor evaluării riscurilor pentru capital, autoritatea de supraveghere stabilește cerințe suplimentare de fonduri proprii, după caz, care trebuie să acopere riscuri de pierderi neașteptate și orice pierderi așteptate care nu sunt acoperite de provizioane, riscul de subestimare a riscului asociat deficiențelor de model și riscul asociat deficiențelor din guvernanta internă. La stabilirea cerințelor suplimentare de fonduri proprii sunt avute în vedere cerințele interne de capital determinate în cadrul procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (*ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process*), rezultatele testelor de stres realizate de instituția de credit, inclusiv la solicitarea supraveghetorilor, și ale celor efectuate la nivelul Băncii Naționale a României, precum și mecanismul de ajustare a cerințelor totale de capital care poate fi aplicat de Banca Națională a României în funcție de siguranța calculului procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri al instituției de credit și de rezultatul procesului de supraveghere și evaluare.

Autoritatea de supraveghere determină Cerința totală de capital (*TSCR – Total Supervisory Capital Requirements*) pentru fiecare instituție de credit, ca sumă a cerințelor de fonduri proprii stabilite pentru acoperirea riscurilor la care este expusă banca.

Totodată, se determină și Cerința globală de capital (*OCR – Overall Capital Requirement*), pornind de la Cerințele totale de capital (*TSCR*), la care se adaugă cerințele privind amortizoarele prevăzute în Directiva privind cerințele de capital (*CRD IV*), stabilite prin ordin emis de Banca Națională a României.

Pe baza rezultatelor evaluării, autoritatea de supraveghere decide asupra necesității unor cerințe specifice de lichiditate, cantitative și/sau calitative. Cerințele cantitative pot viza solicitarea unui nivel mai mare față de cel reglementat pentru indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate (*LCR*), deținerea de active lichide la un nivel care să asigure o perioadă de supraviețuire minimă, precum și un nivel minim pentru indicatorul de finanțare stabilă netă (*NSFR*). Cerințele calitative pot fi sub forma restricțiilor/plafoanelor/limitelor pentru neconcordanțe, concentrări, apetitul la risc, emiterea de credite garantate.

- Dispunerea unor măsuri de supraveghere și comunicarea constatărilor către instituțiile de credit, pe baza evaluării generale efectuate în cadrul procesului de supraveghere și evaluare a acestora, măsuri care pot viza capitalul, lichiditatea sau remedierea altor aspecte privind cadrul de administrare a activității instituțiilor (inclusiv măsuri de intervenție timpurie).

Pe parcursul anului 2015, în conformitate cu programul anual de evaluare și verificare, aprobat de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României, au fost desfășurate 29 de acțiuni de inspecție la sediul instituțiilor de credit, persoane juridice române.

Acțiunile de supraveghere derulate în cadrul programului anual de evaluare și verificare au urmărit, în principal: modelul de afaceri (viabilitate și sustenabilitate), guvernanta internă (structura organizatorică și organele de conducere, politicile și practicile de remunerare, sistemul de control intern), evaluarea riscurilor asociate adecvării capitalului, evaluarea riscurilor asociate lichidității, riscul sistemic, reexaminarea procesului intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (*ICAAP*), efectele de diversificare inter-riscuri, precum și rezultatele simulărilor de criză (*stress test*).

În plus față de acțiunile programate, s-au mai efectuat 25 de acțiuni punctuale la instituțiile de credit, cu un anumit obiectiv de verificare. Acestea au vizat, în principal, aspecte privind: situația financiară și principalii indicatori de prudență bancară, administrarea riscului aferent expunerilor neperformante, cadrul de administrare a operațiunilor de restructurare, guvernanta internă, activitatea de creditare, activele preluate în patrimoniul propriu, ajustările pentru depreciere, riscul de credit, riscul de lichiditate, riscul operațional, structura organizatorică și organele de conducere, politica de remunerare, guvernanta funcțiilor independente de control intern, operațiunile derulate în baza contractelor de consultanță încheiate cu furnizorii externi de servicii, cadrul de reglementare privind întocmirea formularelor FINREP individual și consolidat, raportarea privind modificarea potențială a valorii economice ca urmare a schimbării nivelurilor ratelor dobânzilor, procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP), precum și măsurile dispuse de BNR.

În urma desfășurării activității de supraveghere și a rapoartelor întocmite, au fost dispuse măsuri de remediere a deficiențelor constatate la un număr de 19 instituții de credit. Măsurile respective au vizat, în principal: consolidarea dispozițiilor privind guvernanta și administrarea capitalului intern (21 de cazuri în care s-a impus această măsură); diminuarea riscului inerent activităților, produselor și sistemelor (13 cazuri); aplicarea unei politici specifice de constituire de provizioane sau a unui tratament specific activelor (3 cazuri); menținerea de fonduri proprii în plus față de cerințele de capital minim (2 cazuri); prezentarea unui plan pentru restabilirea conformității cu cerințele de supraveghere (2 cazuri); impunerea de cerințe de lichiditate specifice (1 caz). Totodată, în 72 de cazuri au fost întocmite scrisori observatorii unui număr de 22 de instituții de credit, în principal pentru aspecte privind: reglementările interne, operațiunile de restructurare, reevaluarea garanțiilor, evaluatorii externi care desfășoară activitatea de evaluare/reevaluare a garanțiilor, asigurarea unei poziții adecvate a lichidității, indicatorul de lichiditate imediată, planurile de finanțare, acordurile de finanțare pentru acoperirea necesarului de lichiditate, încadrarea în limitele privind expunerile mari, îmbunătățirea indicatorilor de prudență bancară, împrumuturile subordonate, controlul intern, conflictele de interese, documentația privind aprobarea unor persoane desemnate în funcții de conducere, auditul financiar, perimetrul de consolidare, planurile de redresare, raportul anual privind cerințele de transparență și publicare, nerespectarea cadrului de reglementare cu privire la întocmirea formularelor FINREP, nerespectarea termenelor de transmitere a situațiilor financiare FINREP la nivel individual, planurile de măsuri, stadiul de îndeplinire a unor măsuri dispuse, precum și implementarea recomandărilor BNR.

Încălcarea unor prevederi legale a atras sancționarea unei bănci cu avertisment scris, precum și a unor persoane din cadrul a 3 instituții de credit cu amendă (12 cazuri) și cu avertisment scris (1 caz).

Sancțiunile au fost aplicate pentru aspecte legate de administrarea riscurilor, procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri (ICAAP), achiziționarea de credite și acțiuni, evaluarea garanțiilor aferente creanțelor achiziționate, evaluarea unor imobile preluate în contul creanțelor, clasificarea creditelor și plasamentelor, determinarea și utilizarea ajustărilor prudențiale de valoare și ale celor pentru depreciere, precum și raportarea cu întârziere a unor indicatori prudențiali la nivel consolidat.

În procesul de aprobare prealabilă derulat de Banca Națională a României prin Direcția supraveghere, potrivit cadrului legal în materie (art. 108 din OUG nr. 99/2006), în anul 2015 au fost instrumentate 177 de solicitări de aprobare prealabilă a membrilor consiliilor de administrație, conducătorilor instituțiilor de credit și persoanelor desemnate să asigure conducerea structurilor de importanță deosebită (activități de administrare și control al riscurilor, audit intern, conformitate, trezorerie, creditare, precum și orice alte activități care pot expune instituția de credit unor riscuri semnificative), inclusiv a persoanelor cărora le-au fost alocate noi responsabilități, din care au fost aprobate 146 de cereri, 14 cereri au fost respinse și 17 cereri au fost retrase de către instituțiile de credit.

4. Instituțiile financiare nebancare, instituțiile de plată și instituțiile emitente de monedă electronică

În cursul anului 2015, în sectorul instituțiilor financiare nebancare (IFN), al instituțiilor de plată (IP) și al instituțiilor emitente de monedă electronică (IEME) a fost observată o tendință de stabilizare atât din punct de vedere numeric, cât și din cel al principalilor indicatori financiari agregați.

4.1. Instituțiile financiare nebancare

Față de sfârșitul anului 2014, la 31 decembrie 2015 numărul instituțiilor financiare nebancare înscrise în Registrul general a crescut de la 170 la 172, ca urmare a radierii unui număr de 9 instituții, concomitent cu înscrierea altor 11. Radierile s-au realizat preponderent la cerere (6 cazuri) sau din alte cauze prevăzute de lege (3 cazuri).

Din punct de vedere al activităților de creditare desfășurate, corespunzător secțiunilor Registrului general, 133 de instituții (77,3 la sută) erau înscrise la secțiunea „Activități multiple de creditare”, pondere similară celei de la sfârșitul anului precedent (75 la sută).

Totodată, comparativ cu sfârșitul anului precedent, la 31 decembrie 2015 numărul instituțiilor financiare nebancare înscrise în Registrul special s-a menținut la 44 (Tabel 5.6).

Capitalul social al instituțiilor financiare nebancare a scăzut nesemnificativ, cu 1 la sută față de sfârșitul anului precedent, totalizând 3 021,7 milioane lei la 31 decembrie 2015, în timp ce activul bilanțier agregat net al instituțiilor financiare nebancare a avut un trend ascendent, situându-se la un nivel de 25 234,5 milioane lei, în creștere cu 5 la sută comparativ cu anul anterior.

Tipul activității	Registrul special		Registrul general*		Registrul general	
	nr.	%	nr.	%	nr.	%
Activități multiple de creditare	36	81,8	97	75,8	133	77,3
Leasing financiar	6	13,6	20	15,6	26	15,1
Emitere garanții și asumare de angajamente, inclusiv garantarea creditului	1	2,3	4	3,1	5	2,9
Credite de consum	1	2,3	3	2,3	4	2,3
Microcreditare	0	0,0	2	1,6	2	1,2
Finanțarea tranzacțiilor comerciale	0	0,0	1	0,8	1	0,6
Factoring	0	0,0	1	0,8	1	0,6
Credite ipotecare și/sau imobiliare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Scontare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Forfetare	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Alte forme de finanțare de natura creditului	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Total	44	100,0	128	100,0	172	100,0

* exclusiv instituțiile financiare nebancale din Registrul special

Tabel 5.6
Distribuția instituțiilor financiare
nebancale pe tipuri de activități
la 31 decembrie 2015

Nivelul agregat al creditelor și angajamentelor, la valoare netă, a însumat 38 246,3 milioane lei, în creștere cu 5,4 la sută față de anul precedent. În structură, 9 525 milioane lei (24,9 la sută) reprezintă finanțările acordate sub formă de leasing financiar, 8 143,8 milioane lei (21,3 la sută) reprezintă alte tipuri de credite, iar 20 577,5 milioane lei (53,8 la sută) reprezintă soldul angajamentelor date (Tabel 5.7).

Pe o traiectorie ascendentă comparativ cu sfârșitul anului 2014 s-a plasat soldul angajamentelor date, care a crescut cu 14,2 la sută, continuând tendința din anul anterior, dar într-un ritm mai accelerat. În schimb, leasingul financiar și celelalte tipuri de credite au continuat tendința de diminuare din 2014, dar într-un ritm mai temperat, cu 1,2 la sută, respectiv cu 5,7 la sută.

În ceea ce privește nivelul creanțelor restante și îndoielnice, la valoare netă, se constată o diminuare în 2015, atât în sumă absolută, de la 841,7 milioane lei la 791,6 milioane lei (6 la sută), cât și ca pondere în totalul activului net, de la 3,5 la sută la 3,1 la sută. Această situație este rezultatul unei scăderi a creanțelor respective la nivelul instituțiilor financiare nebancale înregistrate în Registrul special cu 14 la sută comparativ cu anul precedent și a unei creșteri a creanțelor restante și îndoielnice în cazul instituțiilor financiare nebancale înscrise doar în Registrul general, cu 48,9 la sută. Evoluțiile respective indică o creștere a ratei creanțelor neperformante ale instituțiilor financiare nebancale de mici dimensiuni și o îmbunătățire a aceluiași indicator pentru instituțiile financiare nebancale înscrise în Registrul special.

Concomitent cu diminuarea creanțelor restante și îndoielnice, a scăzut și nivelul provizioanelor aferente acestora, de la 4 498 milioane lei la 3 913,8 milioane lei.

Totodată, pe parcursul anului 2015, instituțiile financiare nebancale înscrise în Registrul special și-au ameliorat profitabilitatea, rezultatul financiar continuând tendința pozitivă din anul precedent. Profitul agregat al instituțiilor financiare nebancale înscrise în Registrul special a fost de 260,5 milioane lei, iar cel al instituțiilor înscrise doar în Registrul general de 51 milioane lei, rezultând un profit total al sistemului de 311,5 milioane lei.

milioane lei**

Denumirea indicatorului	Registrul special	Registrul general***	Registrul general
Capital social/de dotare	2 321,7	700,0	3 021,7
Active totale (net)	22 918,2	2 316,3	25 234,5
Total credite și angajamente, <i>din care:</i>	36 201,3	2 045,0	38 246,3
– leasing financiar	9 318,1	206,9	9 525,0
– alte tipuri de credite	7 079,2	1 064,6	8 143,8
– angajamente date	19 804,0	773,5	20 577,5
Creanțe restante și îndoelnice (net), <i>din care:</i>	631,4	160,2	791,6
– credite restante și îndoelnice	356,3	126,5	482,8
Provizioane aferente creanțelor restante și îndoelnice, <i>din care:</i>	3 140,2	773,6	3 913,8
– provizioane aferente creditelor restante și îndoelnice	2 664,9	605,9	3 270,8
Credite și angajamente neperformante****	3 371,0	651,0	4 022,0
Rezultatul reportat	-476,1	-89,2	-565,3
Rezultat aferent anului 2015	260,5	51,0	311,5
Rata rentabilității economice (ROA), profit net/total activ	1,1	2,2	1,2
Rata rentabilității financiare (ROE), profit net/capitaluri proprii	5,2	5,9	5,3
Număr de contracte	1 190 436,0	794 624,0	1 985 060,0
Număr de clienți, <i>din care:</i>	1 068 453,0	659 414,0	1 727 867,0
– persoane fizice	994 786,0	652 464,0	1 647 250,0
– persoane juridice	73 667,0	6 950,0	80 617,0

* inclusiv datele raportate de instituțiile financiare nebankare care dețin și calitatea de instituție de plată

** cu excepția indicatorilor „ROA”, „ROE”, „Număr de contracte” și „Număr de clienți”

*** exclusiv instituțiile financiare nebankare

**** care înregistrează întârzieri mai mari de 90 de zile și/sau pentru care au fost inițiate proceduri de recuperare a creanțelor (cu contaminare la nivel de debitor)

Tabel 5.7
Principalii indicatori ai sectorului
instituțiilor financiare nebankare
la 31 decembrie 2015*

Principalii indicatori de profitabilitate (rata rentabilității financiare – ROE și rata rentabilității economice – ROA) ai instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul special au înregistrat creșteri semnificative comparativ cu anul precedent (ROE: 5,2 la sută față de 2,1 la sută în anul anterior și ROA: 1,1 la sută față de 0,5 la sută în anul anterior), în timp ce indicatorii de profitabilitate ai instituțiilor financiare nebankare înscrise doar în Registrul general au înregistrat o scădere, având la sfârșitul anului 2015 valori apropiate de cele ale instituțiilor înscrise în Registrul special (ROE: 5,9 la sută și ROA: 2,2 la sută). Astfel, diferența mare de profitabilitate în favoarea instituțiilor de mici dimensiuni, observată la finalul anului precedent, nu s-a menținut și la finele anului 2015.

Referitor la numărul total de contracte de finanțare și la numărul clienților instituțiilor financiare nebankare, ambele au înregistrat o tendință de creștere comparativ cu sfârșitul anului 2014.

Distribuția capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine pentru instituțiile înscrise în Registrul special la 31 decembrie 2015 este sintetizată în Tabelul 5.8.

Țara de origine	Ponderea capitalului social/de dotare	
	în total capital	în total capital străin
România	67,4	–
Franța	7,0	21,5
Germania	6,3	19,3
Olanda	5,8	17,7
Suedia	4,3	13,1
Italia	2,2	6,8
Cipru	2,1	6,5
Grecia	1,7	5,3
Austria	1,1	3,5
Marea Britanie	1,0	3,0
Polonia	0,8	2,3
Bulgaria	0,3	1,0

Tabel 5.8
Ponderile capitalului social/
de dotare în funcție de țara de
origine la 31 decembrie 2015

Comparativ cu sfârșitul anului precedent, se constată că ponderea capitalului românesc a crescut de la 63,7 la 67,4 la sută. În ceea ce privește celelalte state care dețin participații la capitalul social/de dotare al instituțiilor financiare nebankare înscrise în Registrul special, Franța ocupa la 31 decembrie 2015 prima poziție investițională (21,5 la sută în total capital străin), următoarele două poziții revenind Germaniei (19,3 la sută) și Olandei (17,7 la sută). Primele trei poziții, respectiv Franța, Germania și Olanda, și-au menținut ponderea cumulată în totalul capitalului străin (58,5 la sută), diferența revenind celorlalte 8 poziții.

Valoarea totală a capitalului străin s-a ridicat la 756,8 milioane lei, în scădere față de anul 2014 cu 104,7 milioane lei, respectiv cu 12 la sută.

4.2. Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebankare

Supravegherea prudențială și monitorizarea instituțiilor financiare nebankare au constat atât în urmărirea modului de întocmire și transmitere a raportărilor periodice și modificărilor în situația acestora, cât și în efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat din cadrul Băncii Naționale a României. Aceste acțiuni s-au finalizat prin încheierea de rapoarte de supraveghere și impunerea/dispunerea, după caz, a unor sancțiuni/măsuri prevăzute de dispozițiile legale în vigoare.

Inspecțiile *on-site*, desfășurate conform programului anual de inspecție, au avut drept scop verificarea activității curente pentru 18 instituții financiare nebankare înscrise în Registrul special și o instituție financiară nebankară înscrisă doar în Registrul general.

Pe baza rapoartelor întocmite de echipele de inspecție care au derulat acțiunile de supraveghere *on-site*, pentru 12 instituții au fost impuse sancțiuni constând în 8 avertismente scrise și 4 amenzi. De asemenea, pentru 15 instituții financiare nebankare s-au dispus elaborarea și transmiterea unor planuri de măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate.

4.3. Instituțiile de plată

La 31 decembrie 2015, în Registrul instituțiilor de plată erau înscrise 9 instituții de plată și 50 de agenți prin intermediul cărora acestea prestează servicii de plată pe teritoriul României și în străinătate.

Totodată, dintre instituțiile de plată autorizate, 5 dețin și calitatea de instituție financiară nebanară, fiind înscrise în Registrul general.

Pe parcursul anului 2015, supravegherea prudențială a instituțiilor de plată a fost realizată prin analiza raportărilor transmise de către acestea conform prevederilor Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 21/2009 privind instituțiile de plată, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor în situația acestora, precum și prin efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat al Băncii Naționale a României. Acțiunile *on-site* s-au desfășurat conform programului anual de inspecție, au avut drept scop verificarea activității curente pentru 3 instituții de plată, altele decât cele care dețin și calitatea de instituție financiară nebanară, și s-au concretizat prin impunerea unei sancțiuni constând în avertisment scris și dispunerea elaborării și transmiterii unui plan de măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate.

4.4. Instituțiile emitente de monedă electronică

La 31 decembrie 2015, în Registrul instituțiilor emitente de monedă electronică erau înscrise 3 entități.

Pe parcursul anului 2015, supravegherea prudențială a instituțiilor emitente de monedă electronică a fost realizată prin analiza raportărilor transmise de către acestea conform prevederilor Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 8/2011 privind instituțiile emitente de monedă electronică, cu modificările și completările ulterioare, a modificărilor în situația acestora, precum și prin efectuarea de inspecții la fața locului de către personalul specializat al Băncii Naționale a României. Acțiunile *on-site* s-au desfășurat conform programului anual de inspecție, au avut drept scop verificarea activității curente pentru două instituții emitente de monedă electronică și s-au concretizat prin dispunerea elaborării și transmiterii unui plan de măsuri pentru remedierea deficiențelor constatate.

5. Monitorizarea aplicării sancțiunilor internaționale, prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională a României asigură supravegherea punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale, precum și verificarea și controlul modului de aplicare a cadrului legislativ incident domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului la nivelul instituțiilor de credit persoane juridice române și al sucursalelor din România ale instituțiilor de credit străine.

În acest context, în anul 2015, în conformitate cu programul și tematica de evaluare și verificare a instituțiilor de credit, aprobate de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României, au fost desfășurate 30 de acțiuni de inspecție la sediul acestora. Suplimentar acțiunilor programate, s-a efectuat și o acțiune punctuală.

În cadrul acțiunilor desfășurate, s-au constatat și unele deficiențe pentru care au fost întocmite 14 procese-verbale de constatare și sancționare a contravențiilor și 6 scrisori de recomandare pentru îmbunătățirea cadrului de administrare a riscului de spălare a banilor și de finanțare a terorismului. Sancțiunile au fost aplicate, în principal, pentru nerespectarea reglementărilor privind prevenirea și combaterea spălării banilor. Totodată, s-au transmis Oficiului Național de Prevenire și Combateră a Spălării Banilor 6 informări privind unele suspiciuni de spălare a banilor, identificate de echipele de inspecție.

De asemenea, prin participarea reprezentantului Băncii Naționale a României la reuniunile Consiliului interinstituțional⁸¹, constituit în scopul asigurării cadrului general de cooperare în domeniul punerii în aplicare a sancțiunilor internaționale, s-au asigurat documentația și expertiza în domeniul financiar-bancar, necesare pentru: (i) elaborarea mandatelor și documentelor de poziție ale României, prezentate în cadrul organismelor internaționale cu responsabilități în domeniul sancțiunilor internaționale, în special în cadrul reuniunilor grupului de lucru RELEX – formațiunea „Sancțiuni” al Consiliului Uniunii Europene; (ii) elaborarea și emiterea avizelor consultative în scopul fundamentării unor decizii legate de aplicarea sancțiunilor internaționale; (iii) formularea de observații și propuneri cu privire la proiectele regulamentelor și deciziilor Uniunii Europene care au ca obiect de reglementare instituirea unor sancțiuni internaționale aferente domeniului de activitate; (iv) elaborarea raportului anual referitor la măsurile adoptate de România în vederea punerii în aplicare a regimurilor de sancțiuni instituite pe plan internațional în domeniul financiar-bancar, în scopul prezentării acestuia, de către primul-ministru, Parlamentului și Consiliului Suprem de Apărare a Țării; (v) supunerea spre analiză a unor aspecte care vizează punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale în vederea clarificării și aplicării unitare a acestora; (vi) formularea de propuneri pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 202/2008, aprobată prin Legea nr. 217/2009, cu modificările și completările ulterioare.

O altă componentă importantă a activității de monitorizare a aplicării sancțiunilor internaționale, cu caracter permanent, a fost și cea de informare cu celeritate a instituțiilor de credit cu privire la: (i) adoptarea, modificarea sau completarea măsurilor sancționatorii aferente domeniului financiar-bancar; (ii) adoptarea/actualizarea ghidurilor și bunelor practici în domeniu și (iii) riscul de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului în raport cu vulnerabilitățile identificate de Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF), în vederea adoptării măsurilor adecvate.

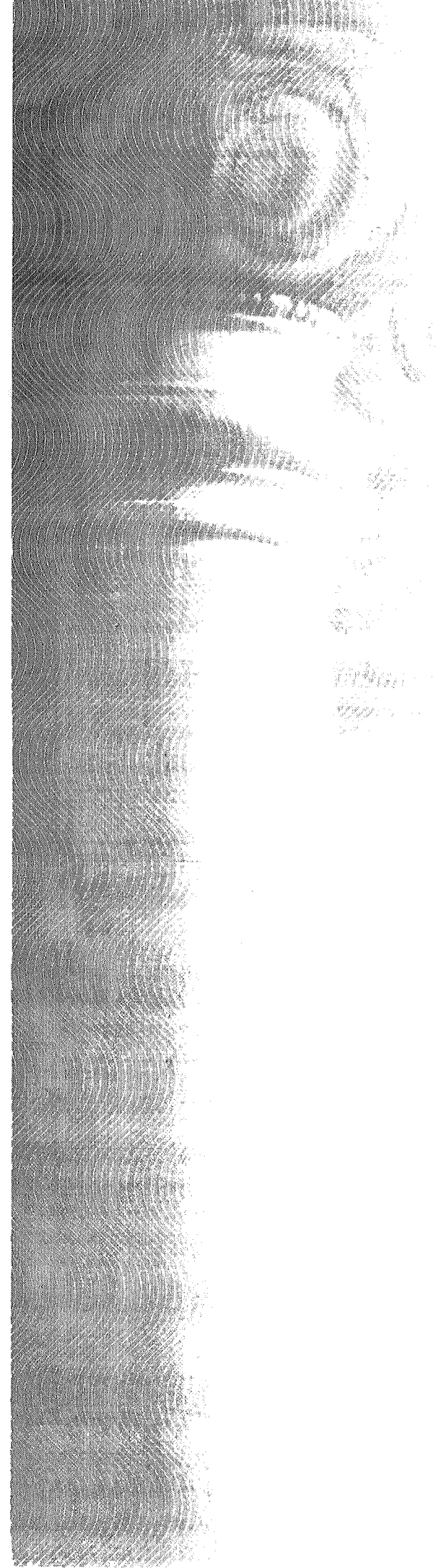
⁸¹ Consiliul interinstituțional constituit în temeiul art. 13 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 202/2008, aprobată prin Legea nr. 217/2009, cu modificările și completările ulterioare.

De asemenea, s-a asigurat consultanță de specialitate instituțiilor de credit în ceea ce privește modul de aplicare a legislației privind sancțiunile internaționale, prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, care a vizat, în special, informări, constituirea de grupuri de lucru, elaborarea unor puncte de vedere.

În baza mandatului acordat de conducerea Băncii Naționale a României, s-a asigurat cooperarea cu: (i) autoritățile de supraveghere în ceea ce privește modul de aplicare a reglementărilor privind prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, pentru furnizarea de informații, pe bază de reciprocitate, cu respectarea cerințelor referitoare la păstrarea secretului profesional prevăzute de lege, și cu (ii) celelalte autorități naționale și internaționale angrenate în punerea în aplicare a sancțiunilor internaționale, în conformitate cu prevederile cadrului legal de cooperare.

O altă direcție de acțiune a constat în participarea Băncii Naționale a României, în calitate de membru, la Subcomitetul pentru prevenirea spălării banilor, din cadrul Comitetului comun al Autorităților Europene de Supraveghere, precum și la reuniunile Grupului de experți privind spălarea banilor și finanțarea terorismului (EGMLTF) din cadrul Comisiei Europene.

Totodată, o atenție deosebită a fost acordată implementării măsurilor stabilite prin planul de acțiune, întocmit în urma celei de-a patra runde de evaluare a Comitetului Moneyval, din cadrul Consiliului Europei, măsuri care fac obiectul chestionarului pregătit al României pentru raportul de progres din 2016. În acest scop, departamentul de resort din cadrul Băncii Naționale a României a participat la reuniunile grupului de lucru, constituit în vederea informării semestriale a Guvernului României cu privire la stadiul implementării măsurilor stabilite.

Capitolul 6

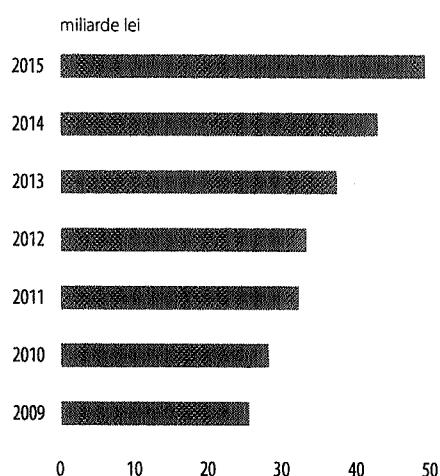
Emisiunea de numerar

În anul 2015, BNR a asigurat numerarul necesar unei circulații monetare adecvate din punct de vedere valoric, cantitativ și al structurii pe cupiuri a însemnelor monetare. Totodată, prin punerea în circulație de noi cantități de bancnote și monede, banca centrală a acoperit creșterea anuală de numerar și a realizat înlocuirea însemnelor monetare uzate și deteriorate, retrase din circulație, contribuind astfel la menținerea calității numerarului la un nivel corespunzător standardelor băncii de emisiune.

1. Evoluția numerarului aflat în afara sistemului bancar

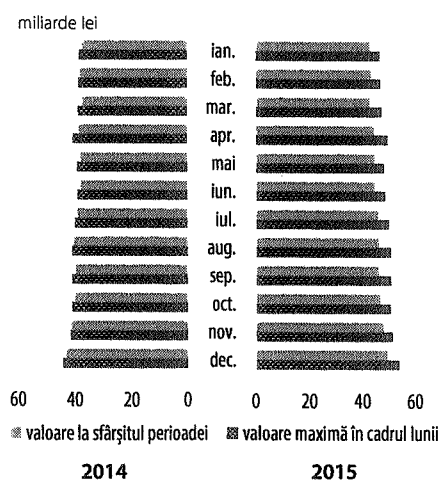
În anul 2015, valoarea numerarului aflat în afara sistemului bancar și-a continuat trendul ascendent, ritmul de creștere (+15,1 la sută, până la 49 511,1 milioane lei⁸²) fiind superior cu 0,4 puncte procentuale celui înregistrat în anul anterior (Grafic 6.1).

Grafic 6.1
Numerarul aflat în afara sistemului bancar în perioada 2009-2015

Similar anilor precedenți, evoluția indicatorului a continuat să fie puternic afectată de factori sezonieri. Astfel, cererea de numerar a consemnat creșteri importante în următoarele perioade: (i) aprilie (+3,5 la sută față de intervalul precedent) sub influența sărbătorilor pascale și a zilei de 1 mai; (ii) iulie și august (+2,6 la sută și, respectiv, +1,3 la sută) pe seama factorilor sezonieri specifici perioadei de vară și (iii) noiembrie și decembrie (+3 la sută și, respectiv, +2,9 la sută) ca efect al sărbătorilor de iarnă și al ajustărilor bugetare. În restul lunilor, valoarea numerarului aflat în afara sistemului bancar a scăzut sau a consemnat majorări de amplitudine modestă (Grafic 6.2).

Grafic 6.2
Numerarul aflat în afara sistemului bancar în 2014 și 2015

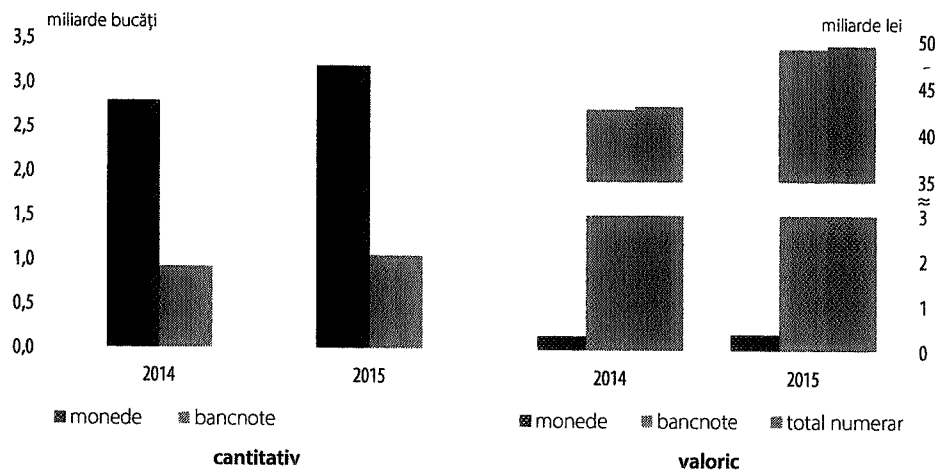
Valoarea maximă a numerarului aflat în afara sistemului bancar din anul 2015 s-a ridicat la 53 877,3 milioane lei și

⁸² 47 270 milioane lei, exclusiv numerarul aflat în ATM-uri și ASV-uri.

a fost atinsă în data de 22 decembrie, ca urmare a solicitărilor mai mari de numerar specifice perioadei Crăciunului și creșterii semnificative a cheltuielilor bugetare și a plăților din fonduri europene.

La finele anului 2015, numărul total de bancnote aflate în afara sistemului bancar a fost de 1 056,4 milioane bucăți, cu 13,9 la sută mai multe față de sfârșitul anului 2014 (Grafic 6.3).

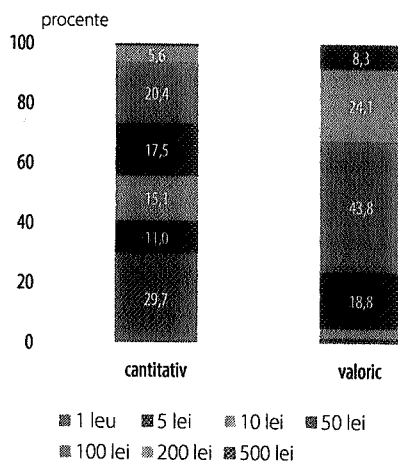
Grafic 6.3
Structura numerarului aflat
în afara sistemului bancar
în 2014 și 2015

Creșteri ale numărului de bancnote aflate în afara sistemului bancar s-au înregistrat la toate cupiurile, acestea fiind mai pronunțate în cazul bancnotei de 200 lei (+26,0 la sută) și al celor de 5 lei, 10 lei, 50 lei și 500 lei (aproximativ +18 la sută pentru fiecare cupiură).

În ceea ce privește bancnotele de 1 leu și 100 lei, majorările au fost de 10,3 la sută și, respectiv, 8,4 la sută, la finele anului 2015 acestea continuând să dețină cele mai ridicate ponderi în numărul total de bancnote aflate în afara sistemului bancar (29,7 la sută și 20,4 la sută). Cupiura de 500 lei a continuat să dețină cea mai mică pondere în totalul bancnotelor în circulație (0,8 la sută; Grafic 6.4).

Grafic 6.4
Structura pe cupiuri a bancnotelor
aflate în circulație în anul 2015

Similar anilor precedenți, bancnotele cel mai des folosite la alimentarea ATM-urilor au înregistrat și cele mai ridicate ponderi în valoarea numerarului aflat în afara sistemului bancar, respectiv de 43,8 la sută la cupiura de 100 lei, 24,1 la sută la cupiura de 200 lei și 18,8 la sută la cea de 50 lei.

La finele anului 2015 numărul de monede existente în afara sistemului bancar a fost de 3 196,6 milioane bucăți, cu 14,4 la sută peste cel

înregistrat la sfârșitul anului 2014, în timp ce din punct de vedere valoric, numerarul sub formă de monedă metalică a crescut cu 13,4 la sută (Grafic 6.3).

Nivelul ridicat la care s-a menținut cererea de monedă metalică a fost determinat, în special, de continuarea politicii de dezvoltare a rețelilor de magazine de tip discount și de generalizarea practicilor specifice acestora de acordare a restului până la cea mai mică cupiură, precum și de utilizarea pe scară largă a echipamentelor automate de distribuire a produselor alimentare de mică valoare sau de plată a unor servicii mărunte.

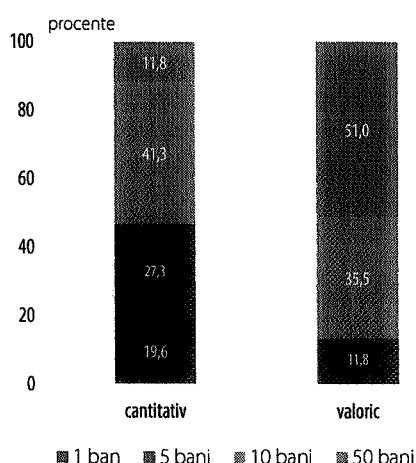
Creșteri ale numărului de monede aflate în afara sistemului bancar s-au înregistrat la toate valorile nominale, de amplitudine mai mare în cazul celor de 1 ban (+18,2 la sută) și de 10 bani (+14,4 la sută), în timp ce numărul monedelor de 50 bani

și de 5 bani s-a majorat cu 12,8 la sută și, respectiv, 12,6 la sută față de anul anterior.

Cea mai utilizată monedă a fost cea de 10 bani, cu o pondere în numărul total de monede de 41,3 la sută, urmată de cea de 5 bani, cu 27,3 la sută.

Din punct de vedere valoric, moneda de 50 bani a continuat să dețină mai mult de jumătate din totalul monedelor aflate în afara sistemului bancar, urmată de cea de 10 bani, cu 35,5 la sută (Grafic 6.5).

Grafic 6.5
Structura pe cupiuri a monedelor aflate în circulație în anul 2015

La sfârșitul anului 2015, fiecărui locuitor îi reveneau 54 de bancnote și 164 de monede din cele aflate în afara sistemului bancar, cu 8 bancnote, respectiv cu 24 de monede mai mult comparativ cu 2014. Valoarea medie a unei bancnote în circulație a fost de 46,5 lei (Tabel 6.1).

Tabel 6.1
Valoarea medie a unei bancnote aflate în circulație în perioada 2009-2015

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
lei	40,7	41,4	41,1	45,4	45,3	46,0	46,5

2. Plățile și încasările în numerar ale BNR în relația cu instituțiile de credit/Trezoreria statului

Plăți

Valoarea totală a bancnotelor și monedelor utilizate în plățile efectuate de BNR în 2015 către instituțiile de credit/Trezoreria statului a fost de 19 017,0 milioane lei, cu 6,8 la sută mai mică față de anul 2014. Prin intermediul plăților au fost puse în circulație 530,5 milioane bancnote și 498,0 milioane monede, cu 15,0 la sută mai multe bancnote și cu 10,5 la sută mai multe monede decât în anul precedent.

Valoarea totală a bancnotelor utilizate în efectuarea plăților a fost de 18 949,1 milioane lei, cu 6,8 la sută mai mică față de 2014. Solicitățile de numerar ale instituțiilor de credit/Trezoreriei statului au vizat bancnotele cu valori nominale mici, respectiv de 1 leu, 5 lei și 10 lei, cantitățile utilizate în plăți de către BNR majorându-se cu 53,7 la sută, 53 la sută și, respectiv, 33,1 la sută. Numărul de bancnote de 50 lei, folosite preponderent la alimentarea ATM-urilor, s-a menținut relativ constant, iar cel al bancnotelor de 100 lei s-a redus cu 33,4 la sută.

Bancnotele de 100 lei și 50 lei au continuat să dețină ponderile cele mai ridicate în valoarea plăților de bancnote (38,8 la sută, respectiv 30,0 la sută), urmate de bancnota de 200 lei, cu 19,4 la sută.

Numărul de monede retrase de către instituțiile de credit/Trezoreria statului de la banca centrală și-a menținut tendința de creștere și în 2015, cu un salt de 19,4 la sută la moneda de 1 ban, urmată de moneda de 5 bani (+13,5 la sută) și de cea de 10 bani (+10,1 la sută). Din punct de vedere cantitativ, cea mai ridicată pondere în retragerile de monedă efectuate a deținut-o moneda de 10 bani (43,7 la sută), urmată de monedele de 5 bani (20,6 la sută) și de 1 ban (19,6 la sută).

Dacă din punct de vedere cantitativ moneda de 50 bani a reprezentat numai 16,1 la sută din retragerile efectuate, din punct de vedere valoric a avut cea mai mare pondere (59,0 la sută), fiind urmată de monedele de 10 bani (32,0 la sută), 5 bani (7,5 la sută) și 1 ban (1,4 la sută).

Încasări

Valoarea totală a încasărilor de numerar din anul 2015 a fost de 11 791,3 milioane lei, cu 17,9 la sută mai mică decât cea din 2014.

Operațiunile de depunere efectuate de către instituțiile de credit/Trezoreria statului au readus la banca centrală 356,8 milioane bancnote, cu 1 la sută mai multe decât în anul 2014. Singurele cupiuri care au cunoscut o creștere a numărului de bancnote încasate au fost cele de 1 leu și 10 lei (+56,8 la sută, respectiv +8,4 la sută). Cea mai importantă diminuare s-a înregistrat în cazul bancnotei de 500 lei (-49,4 la sută), urmată de cea de 100 lei (-23,3 la sută). La cupiurile de 200 lei, 50 lei și 5 lei, scăderea numărului de bancnote depuse a fost de 17,7 la sută, 14,3 la sută și, respectiv, 8,8 la sută. Cea mai mare pondere în numărul total de bancnote depuse la banca centrală de către instituțiile de credit/Trezoreria statului a deținut-o cupiura de 1 leu (26,8 la sută), urmată de cea de 50 lei (22,6 la sută) și de cea de 10 lei (19,1 la sută).

Din punct de vedere valoric, bancnota de 100 lei a continuat să dețină cea mai mare pondere în încasările de bancnote (46,7 la sută), urmată de cea de 50 lei (34,2 la sută).

Numărul de monede depuse la banca centrală în anul 2015 a fost de 89,3 milioane bucăți (-22,6 la sută față de 2014). Diminuări cantitative ale numărului de monede depuse la banca centrală s-au consemnat la toate valorile nominale, cu până la -32,0 la sută la moneda de 5 bani, în timp ce la monedele de 50 bani, 10 bani și 1 ban

scăderile au fost de 24,8 la sută, 19,8 la sută și, respectiv, 15,7 la sută. Ponderea cea mai importantă în numărul total de monede încasate a deținut-o moneda de 10 bani (53,9 la sută), urmată de cea de 50 bani (40,9 la sută).

Valoarea monedelor depuse de către instituțiile de credit/Trezoreria statului la sucursalele regionale ale Băncii Naționale a României în 2015 s-a ridicat la 23,3 milioane lei, cu 23,9 la sută mai mică decât în anul 2014. Cupiurile de 50 bani și 10 bani au deținut împreună o pondere de 99,1 la sută din valoarea totală a depunerilor de monedă.

3. Activitatea de procesare a numerarului și de retragere din circulație a numerarului necorespunzător

Pe parcursul anului 2015, în cadrul celor patru centre de procesare ale Băncii Naționale a României s-a procesat o cantitate totală de 349,1 milioane bancnote. Dintre acestea, 36,5 milioane bucăți au fost sortate ca improprii circulației monetare, înregistrându-se, astfel, un grad mediu de uzură de circa 10 la sută, cu 2 puncte procentuale mai mare față de cel din anul anterior.

Majorări semnificative ale gradului de uzură s-au înregistrat la cupiurile de 5 lei (+7 puncte procentuale) și 10 lei (+2 puncte procentuale), iar diminuări ale acestui indicator au fost consemnate în cazul cupiurii de 500 lei (-5 puncte procentuale) și al celei de 1 leu (-2 puncte procentuale).

Totodată, în anul 2015 s-a procesat o cantitate de 91,5 milioane monede, 849,7 mii monede fiind sortate ca improprii circulației monetare.

4. Emisiunile numismatice

În anul 2015, Banca Națională a României a lansat 16 emisiuni numismatice monetare, concretizate în 22 de monede, dintre care 5 din aur, 14 din argint și 3 din tombac cuprat (Tabel 6.2). Tirajele au fost diferențiate în funcție de metalul din care au fost confecționate, respectiv 1 100 piese din aur, 3 700 piese din argint și 450 piese din tombac cuprat.

Au fost lansate, de asemenea, 250 de exemplare din setul de monetărie dedicat împlinirii a 375 de ani de la tipărirea Pravilei de la Govora.

Denumirea emisiunii numismatice	Metalul și valoarea nominală a monedei
175 de ani de la nașterea lui Titu Maiorescu	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu
130 de ani de la nașterea lui Iuliu Hossu	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
25 de ani de la înființarea Serviciului Român de Informații	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
135 de ani de la înființarea BNR	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
70 de ani de la încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
145 de ani de la înființarea Monetăriei Statului	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
115 ani de la nașterea Irinei Constantziu-Vlassopol	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
150 de ani de la nașterea regelui Ferdinand I	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu; o monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
140 de ani de la punerea pietrei de temelie a Castelului Peleş	set de trei monede din aur, argint și tombac cuprat cu valori nominale de 100 lei, 10 lei și 1 leu; o monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
100 de ani de la constituirea Corpului de Aviație Român	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
25 de ani de la înființarea SMURD	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
70 de ani de la înființarea Universității de Medicină și Farmacie din Târgu-Mureș	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
125 de ani de la nașterea lui Mitiță Constantinescu	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
130 de ani de la nașterea lui Mateiu I. Caragiale	monedă din argint cu valoare nominală de 10 lei
140 de ani de la punerea pietrei de temelie a Catedralei romano-catolice Sf. Iosif din București	monedă din aur cu valoare nominală de 200 lei
Istoria aurului – Coroana reginei Maria	monedă din aur cu valoare nominală de 10 lei
375 de ani de la tipărirea Pravilei de la Govora	set de monetărie conținând o medalie din argint și monedele românești aflate în circulație: 1 ban, 5 bani, 10 bani, 50 bani și monedele comemorative de 50 bani (Aurel Vlaicu, Mircea cel Bătrân, Neagoe Basarab, Vladislav I Vlaicu și 10 ani de la denominarea monedei naționale)

Tabel 6.2
Emisiunile numismatice
realizate în anul 2015

5. Falsurile depistate în cazul monedei naționale

În anul 2015, falsurile de bancnote românești expertizate la BNR au totalizat 4 479 bucăți, în creștere cu 70 la sută față de 2014, distribuția acestora pe luni fiind prezentată în Tabelul 6.3.

Tabel 6.3 Distribuția lunară a falsurilor	2015											
	ian.	feb.	mar.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sep.	oct.	nov.	dec.
	433	423	559	216	383	259	365	51	455	293	325	717

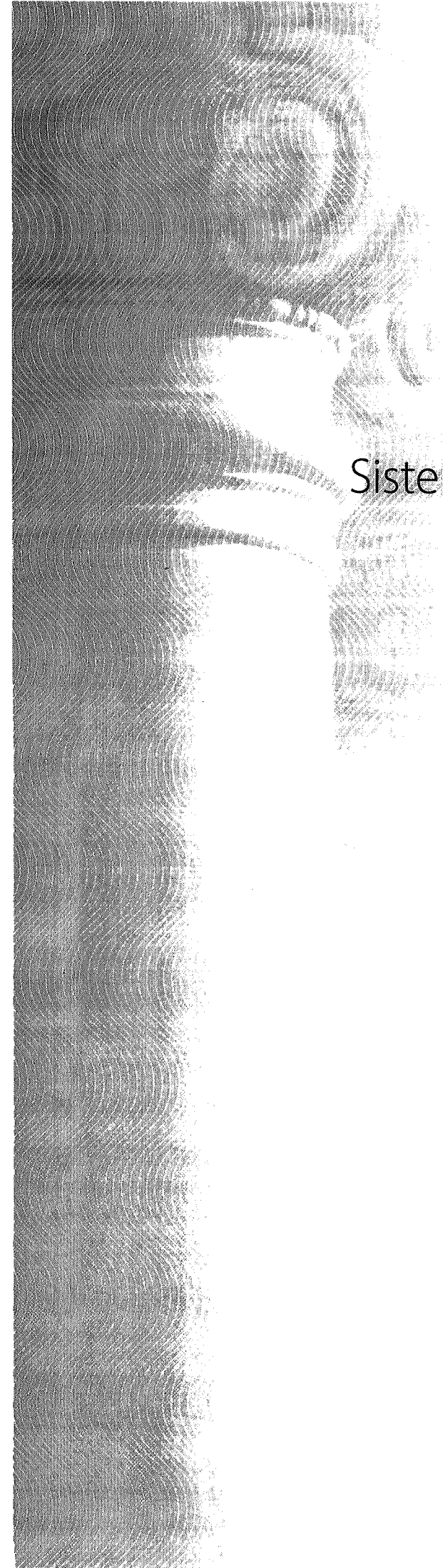
Din numărul total de bancnote false, 100 au fost capturate de poliție în cursul unor acțiuni specifice, înainte de a fi puse în circulație, 4 379 falsuri fiind depistate în circulație (cu 82 la sută mai multe decât în anul 2014).

Bancnota cu cel mai mare număr de falsuri înregistrate a fost cea de 100 lei, cu 2 976 bucăți (din care 30 bucăți capturate de poliție). Pe locul al doilea s-a situat bancnota de 10 lei, cu un număr de 709 falsuri, iar pe locul al treilea, bancnota de 50 lei, cu un număr de 678 falsuri, din care 53 capturate de poliție (Tabel 6.4).

Cupiura	Numărul de bancnote falsificate
1 leu	0
5 lei	10
10 lei	709
50 lei	678
100 lei	2 976
200 lei	30
500 lei	76

Tabel 6.4
Structura pe cupiuri a falsurilor

Numărul de falsuri la 1 milion de bancnote autentice în circulație a fost de 3,7 bucăți, față de 2,4 bucăți în anul 2014.

Capitolul 7

Sisteme de plăți și de decontare

Banca Națională a României are atribuția statutară de a promova buna funcționare a sistemelor de plăți, în scopul asigurării stabilității financiare și menținerii încrederii publicului în moneda națională. Principalul instrument prin care se realizează acest obiectiv, în afara funcției de reglementare, autorizare și monitorizare a sistemelor de plăți, constă în furnizarea de facilități pentru asigurarea unor sisteme de plăți și de decontare eficiente.

În acest scop, Banca Națională a României operează sistemul de plăți cu decontare pe bază brută în timp real pentru plăți de mare valoare sau urgente exprimate în lei, denumit ReGIS, și sistemul de depozitare și decontare a operațiunilor cu instrumente financiare pentru titluri de stat și certificate de depozit ale băncii centrale, denumit SaFIR, și administrează, în numele Eurosistemului, componenta națională a sistemului de plăți în euro cu decontare pe bază brută în timp real, TARGET2. Banca Națională a României este administrator de sistem pentru sistemele ReGIS și SaFIR, serviciile de operare tehnică fiind externalizate către TRANSFOND S.A.

1. Sistemul ReGIS

Aspecte generale

Sistemul ReGIS asigură decontarea pe bază brută și în timp real a tuturor plăților de mare valoare sau urgente în lei ale participanților, în nume și pe cont propriu sau pe contul clienților, precum și a pozițiilor nete provenite de la sistemele auxiliare.

În anul 2015 sistemul ReGIS a continuat să contribuie la buna funcționare a piețelor monetară și valutară, deținând un rol important în implementarea cu succes a politicii monetare a Băncii Naționale a României, având în vedere că operațiunile de politică monetară ale băncii centrale sunt procesate exclusiv prin acest sistem.

Participarea la sistem

La sfârșitul anului 2015, în sistemul ReGIS erau înregistrați 44 de participanți (36 instituții de credit, Banca Națională a României, Trezoreria statului și 6 sisteme auxiliare – SENT, SaFIR, RoClear, DSClear, VISA Europe și MasterCard International).

Operațiunile sistemului ReGIS

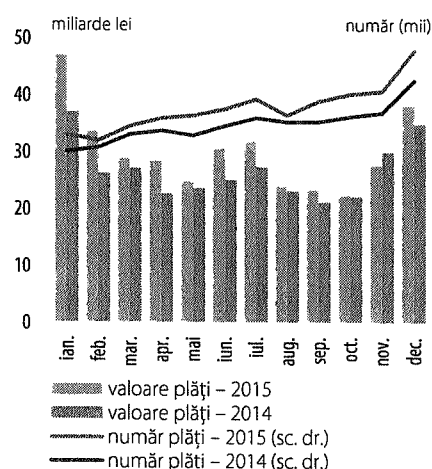
Volumul și valoarea plăților decontate în ReGIS au crescut în anul 2015 comparativ cu anul precedent, cu 9,17 la sută și, respectiv, cu 13,0 la sută (Tabel 7.1).

Tabel 7.1
Traficul de plăți în sistemul ReGIS

	Volum (nr. tranzacții; mii)		Valoare (mld. lei)		Valoare medie pe tranzacție (mil. lei)
	Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică	
2014	3 510	13,90	6 725	26,68	1,92
2015	3 832	15,15	7 599	30,04	1,98
Variație (±%)	+9,17	+8,97	+13,00	+12,58	+3,50

Evoluția lunară a volumului și valorii plăților decontate în sistemul ReGIS în anul 2015 comparativ cu anul precedent, exprimată în valori medii zilnice, este ilustrată în Graficul 7.1. Volumul maxim al plăților decontate zilnic în sistemul ReGIS a fost atins în luna decembrie 2015, respectiv 28 586 tranzacții/zi, iar valoarea maximă a plăților decontate zilnic s-a înregistrat în luna ianuarie 2015, respectiv 69,5 miliarde lei/zi.

Grafic 7.1
Plățile de mare valoare sau urgente în anul 2015 comparativ cu anul 2014 (medii zilnice)

În ceea ce privește structura plăților efectuate prin sistemul ReGIS în anul 2015 (Tabel 7.2), aceasta reflectă faptul că tranzacțiile de plată efectuate de participanți în nume propriu, dar pe contul clienților (MT103), au fost preponderente (91,3 la sută din volumul tranzacțiilor decontate), însă valoarea totală a acestora a rămas relativ redusă (doar 15,0 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate). Totodată, volumul tranzacțiilor de plată efectuate de participanți în nume și pe cont

propriu (MT202) a fost relativ scăzut (6,9 la sută din volumul tranzacțiilor decontate), dar aceste plăți au avut o valoare semnificativă, respectiv 47,0 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate în sistem.

De asemenea, un volum scăzut (respectiv 1,8 la sută din volumul tranzacțiilor decontate în sistem) și o valoare relativ ridicată (38,0 la sută) au înregistrat tranzacțiile de plată care implică debitarea/creditarea directă a conturilor de decontare ale participanților la sistem (transfer direct).

Tabel 7.2
Structura plăților în sistemul ReGIS în anul 2015

Plăți	procente		
	MT103	MT202	Transfer direct
Volum total	91,3	6,9	1,8
Valoare totală	15,0	47,0	38,0

Gradul de concentrare a pieței s-a menținut comparabil cu cel din anul precedent, atât din punct de vedere al volumului plăților decontate în sistemul ReGIS (primele 5 instituții de credit deținând circa 52,8 la sută din piață), cât și din punct de vedere al valorii acestora (primele 5 instituții de credit deținând circa 66,9 la sută din piață).

În anul 2015, disponibilitatea medie a sistemului ReGIS, respectiv măsura în care participanții au putut utiliza sistemul fără incidente pe durata programului de funcționare, a fost de 99,99 la sută.

În cursul anului 2015 nu au fost înregistrate blocaje în sistem din cauza lipsei de fonduri în conturile de decontare ale unuia sau mai multor participanți, doar 0,5 la sută din volumul tranzacțiilor decontate fiind plasate în coada de așteptare. De asemenea, la nivelul participanților s-a constatat un management adecvat și eficient al lichidității, valoarea lichidității furnizate de Banca Națională a României pe parcursul zilei (*repo intraday*) reprezentând 0,6 la sută din valoarea totală a tranzacțiilor decontate în sistem.

2. Sistemul SaFIR

Aspecte generale

Sistemele de depozitare și decontare a instrumentelor financiare sunt componente de importanță majoră ale infrastructurii piețelor financiare. Pentru banca centrală, importanța sistemului de depozitare și decontare a operațiunilor cu instrumente financiare SaFIR rezidă în interacțiunea pe care acesta o are cu alte sisteme de depozitare și decontare, cu sistemele de plăți, precum și în rolul pe care îl au instrumentele depozitate pentru derularea operațiunilor de politică monetară.

Participarea la sistem

La sfârșitul anului 2015, în sistemul SaFIR erau înregistrați 36 de participanți (32 instituții de credit, Banca Națională a României, Ministerul Finanțelor Publice și 2 sisteme de depozitare și decontare – Depozitarul Central S.A. și *Clearstream Banking*).

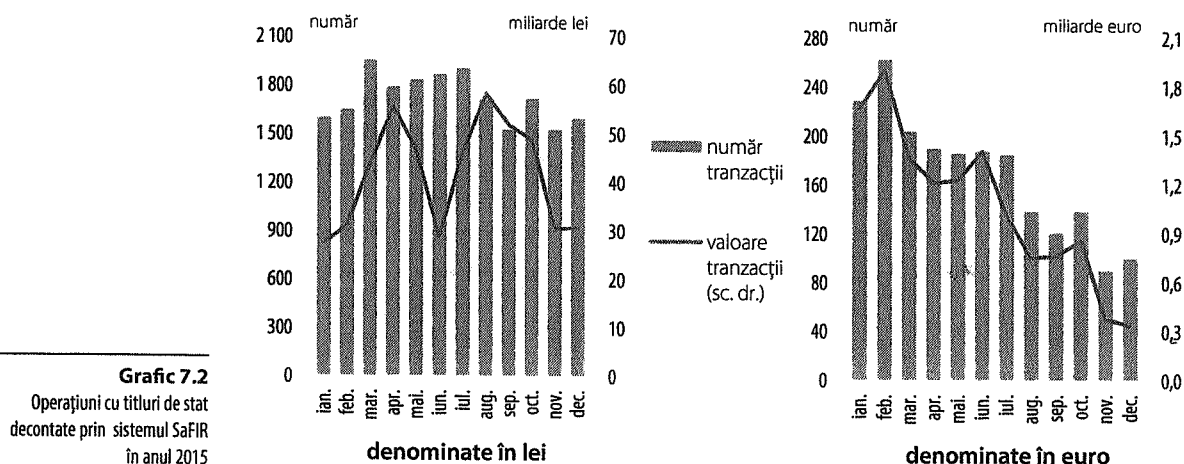
Valoarea nominală a emisiunilor de titluri de stat depozitate în sistemul SaFIR

Valoarea nominală totală în circulație a emisiunilor de titluri de stat denumite în lei la sfârșitul anului 2015 a fost de 106 707,1 milioane lei, în creștere cu 8,4 la sută față de finele anului 2014, în timp ce valoarea nominală totală a emisiunilor de titluri de stat denumite în euro a fost de 2 499,0 milioane euro, în scădere cu 26,1 la sută față de sfârșitul anului precedent.

Operațiuni decontate în SaFIR

Sistemul SaFIR procesează operațiuni derulate de participanți în relația cu emitentul (decontarea rezultatelor pieței primare, plăți de dobândă și/sau cupon, răscumpărări parțiale/opționale/totale) și operațiuni derulate de participanți pe piața secundară (tranzacții de vânzare/cumpărare, contracte de garanție financiară, operațiuni *repo*, transferuri de portofoliu).

Volumul și valoarea tranzacțiilor de vânzare/cumpărare, inclusiv operațiunile reversibile sunt reprezentate în Graficul 7.2.

În anul 2015, disponibilitatea sistemului s-a situat, în medie, la 99,99 la sută, valoarea acestui indicator fiind obținută prin raportarea duratei de funcționare la durata programată de funcționare a sistemului.

3. Sistemul TARGET2

Aspecte generale

Sistemul TARGET2 este sistemul de plăți pus la dispoziție de Eurosistem, utilizat pentru decontarea în timp real a operațiunilor de politică monetară, a transferurilor interbancare, a plăților în numele și pe contul clienților, precum și a plăților aferente operațiunilor sistemelor cu decontare pe bază netă și a altor infrastructuri ale pieței financiare, exprimate în euro.

Participarea la sistem a băncilor centrale din afara zonei euro (bănci centrale conectate) se realizează pe bază voluntară, prin semnarea unor acorduri specifice cu băncile centrale din Eurosistem. Similar celorlalte bănci centrale conectate (respectiv Banca Națională a Bulgariei, Banca Națională a Danemarcei și Banca Națională a Poloniei), din anul 2011 Banca Națională a României are statut de bancă centrală conectată la sistemul TARGET2, operând componenta națională denumită TARGET2-România.

Participarea la sistem

Participarea la sistemul TARGET2-România este guvernată de regulile de sistem stabilite prin Ordinul Băncii Naționale a României nr. 4/2015 privind funcționarea sistemului TARGET2-România, cu modificările și completările ulterioare.

La sfârșitul anului 2015, sistemul TARGET2-România avea înregistrați ca participanți 21 de instituții de credit, Banca Națională a României, un sistem auxiliar (respectiv sistemul SENT, administrat de TRANSFOND S.A.) și Depozitarul Central S.A. (în calitate de titular de cont de fonduri dedicate pentru decontarea tranzacțiilor pe platforma TARGET2-Securities).

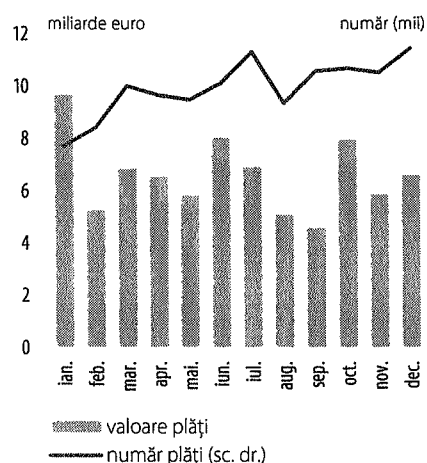
Operațiunile TARGET2-România

Volumul total al plăților decontate în sistemul TARGET2-România a crescut în anul 2015 cu 19,6 la sută față de 2014, în timp ce valoarea plăților a scăzut cu 16,2 la sută (Tabel 7.3).

	Volum (nr. tranzacții)		Valoare tranzacții (mil. euro)	
	Total	Medie zilnică	Total	Medie zilnică
2014	249 404	978	94 547	371
2015	298 372	1 170	79 202	311
Variație (%)	19,6	19,6	-16,2	-16,3

Tabel 7.3
Traficul de plăți în sistemul
TARGET2-România

În ceea ce privește evoluția lunară a volumului plăților decontate în anul 2015, se remarcă o tendință generală de creștere, cel mai mare volum de plăți fiind decontat în luna decembrie, respectiv 28 632 plăți (Grafic 7.3).

Grafic 7.3
Plățile în sistemul
TARGET2-România în anul 2015

Pe de altă parte, valoarea lunară a plăților în anul 2015 a consemnat o tendință de scădere, în luna ianuarie înregistrându-se cea mai ridicată valoare a plăților decontate (9 676 milioane euro), iar în luna septembrie cea mai mică valoare decontată (4 581 milioane euro; Grafic 7.3).

Analiza structurii pe categorii a plăților realizate prin sistemul TARGET2-România în anul 2015 reflectă preponderența plăților transfrontaliere față de cele naționale, respectiv

78,9 la sută din volumul total al plăților procesate prin componenta TARGET2-România și 92,2 la sută din valoare. Cele mai multe tranzacții prin sistemul TARGET2 au fost efectuate în relația cu Germania, Austria, Olanda și Italia (Tabel 7.4).

Plăți inițiate		Plăți primite	
Volum	Valoare	Volum	Valoare
Germania	Germania	Germania	Germania
Olanda	Austria	Italia	Austria
Austria	Belgia	Olanda	Belgia
Italia	Grecia	Franța	Grecia
Franța	Olanda	Belgia	Franța

Tabel 7.4
Distribuția geografică a plăților/
încasărilor aferente sistemului
TARGET2-România în anul 2015

De asemenea, este de notat faptul că cea mai mare parte a plăților participanților la TARGET2-România au fost decontate în prima parte a zilei, între orele 7:00 și 9:00 CET⁸³, participanții din România utilizând frecvent facilitatea „plăți inițiate în avans” (*warehoused payments*).

⁸³ Central European Time.

Pe parcursul anului 2015 s-a constatat un management adecvat și eficient al lichidității la nivelul participanților, neînregistrându-se blocaje în sistem din cauza lipsei de fonduri în conturile de decontare ale participanților.

TARGET2-Securities (T2S)

TARGET2-Securities (T2S) reprezintă platforma europeană de decontare a operațiunilor naționale și transfrontaliere cu instrumente financiare, operată de Eurosistem. Decontarea are loc prin conturi de instrumente financiare deschise și gestionate pe platformă de către depozitarii centrali conectați și prin conturi de fonduri dedicate (*Dedicated Cash Accounts – DCA*), deschise și gestionate pe platformă de către băncile centrale naționale.

Platforma T2S a devenit operațională la data de 22 iunie 2015, dată la care a avut loc migrarea primului val de participanți, compus din 5 depozitari și 9 bănci centrale, între care Depozitarul Central S.A. și Banca Națională a României (în calitate de administrator al componentei naționale TARGET2-România). Conform planului de proiect, până în septembrie 2017 se vor conecta la platforma T2S 24 de depozitari centrali de instrumente financiare din Europa și 23 de bănci centrale naționale.

În mod similar celorlalte bănci centrale care operează componente naționale TARGET2, Banca Națională a României deschide și gestionează pe platforma T2S conturi de fonduri dedicate (DCA) în euro pentru instituțiile de credit din România care doresc să fie bănci decontatoare pentru depozitarii centrali conectați.

În ceea ce privește activitatea derulată de comunitatea românească pe platforma T2S în perioada iunie-decembrie 2015, aceasta a fost extrem de redusă, cauzată în primul rând de faptul că procesul de migrare a majorității depozitarilor este prevăzut a se finaliza în anul 2017.

4. Participarea Băncii Naționale a României la activitățile desfășurate în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale

Banca Națională a României a continuat să participe în anul 2015 la activitățile Comitetului pentru sisteme de plăți și de decontare, structură a Sistemului European al Băncilor Centrale cu atribuții în domeniul plăților și infrastructurilor pieței financiare, și la activitățile substructurilor acestui comitet, respectiv: Grupul de lucru pentru politică în domeniul sistemelor de plăți, Grupul de lucru pentru monitorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare, Grupul de lucru pentru instrumente financiare, Grupul de lucru pentru TARGET2, Sub-grupul TARGET2-Securities și Forumul european pentru securitatea plăților de *retail*.

Totodată, în contextul derulării proiectului TARGET2-Securities, reprezentanții Băncii Naționale a României au participat la lucrările Grupului managerilor de proiect, constituit la nivelul Sistemului European al Băncilor Centrale și la Aranjamentul de cooperare dintre autoritățile de monitorizare și autoritățile competente cu supravegherea depozitarilor de instrumente financiare participanți la TARGET2-Securities.

5. Autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și de decontare

Autorizarea sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare

Banca Națională a României are atribuții legale privind reglementarea, autorizarea și monitorizarea sistemelor de plăți și ale sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare din România, precum și ale administratorilor acestora, în vederea promovării funcționării sigure și eficiente a sistemelor și a evitării manifestării riscului sistemic.

Principalele modificări aduse în anul 2015 regulilor de sistem ale ReGIS, administrat de către BNR, au vizat aspecte privind riscul operațional și riscul legal. Astfel, au fost introduse noi prevederi și ajustate cele existente în regulile de sistem privind: (i) criteriile de acces ale participanților la sistem, criteriile de eligibilitate pentru participanții critici și plățile critice; (ii) introducerea în sistemul ReGIS a instrucțiunilor de plată aferente operațiunilor de poprire pe parcursul zilei de operare, având în vedere calitatea de terț poprit a BNR și (iii) termenii de referință pentru opiniile juridice privind eventuali noi participanți.

În privința sistemelor de decontare, în cursul anului 2015, BNR a aprobat completarea și modificarea regulilor de funcționare ale sistemului SaFIR, administrat de BNR, și ale sistemului RoClear, administrat de către Depozitarul Central S.A.

Modificările regulilor de sistem ale RoClear au fost efectuate în vederea aderării la platforma paneuropeană de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare TARGET2-Securities (T2S), aparținând Eurosistemului. Depozitarul Central S.A. a aderat cu succes la T2S în luna iunie 2015, chiar din primul val de aderare a depozitarilor la această nouă platformă. Printre beneficiile platformei T2S se numără reducerea costurilor decontărilor transfrontaliere, o siguranță sporită a acestora, precum și sporirea concurenței la nivel european în domeniul decontării operațiunilor cu instrumente financiare.

Ulterior încheierii evaluării sistemului SaFIR, din perspectiva Recomandărilor ESCB-CESR⁸⁴, în luna martie 2015, au fost adoptate o serie de modificări ale regulilor de sistem pentru alinierea la cerințele acestor standarde în ceea ce privește tratarea următoarelor riscuri: de principal, de lichiditate, operațional, legal și de custodie. Modificările au vizat: (i) asigurarea aplicării principiului „livrare-contră-plată” pentru anumite tranzacții decontate în lei; (ii) statuarea obligației pentru băncile de decontare și pentru participanți de a credita conturile de fonduri ale beneficiarilor în cel mai scurt timp posibil; (iii) definirea calității de participant critic la sistem și stabilirea unor cerințe suplimentare pentru acest tip de participanți; (iv) introducerea unor cerințe adiționale pentru instituțiile nerezidente și (v) deschiderea de conturi proprii pentru depozitarii centrali participanți la sistemul SaFIR, în scopul segregării deținerilor de instrumente financiare ale participanților menționați de cele aparținând clienților acestora.

⁸⁴ Recomandările ESCB-CESR pentru sisteme de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare din Uniunea Europeană.

Măsurile adoptate de banca centrală în scopul limitării riscurilor asociate funcționării sistemelor de plăți și sistemelor de decontare, precum și al creșterii eficienței în funcționarea acestora

Pe parcursul anului 2015, sistemele de plăți și de decontare au continuat să funcționeze în condiții de normalitate și siguranță, iar rata lunară de disponibilitate nu a scăzut sub nivelul de 99,98 la sută. Incidentele operaționale nu au avut un impact semnificativ, dar ocazional a fost necesară aplicarea procedurilor specifice decontării manuale în sistemul ReGIS a pozițiilor nete ale participanților calculate în sistemul SENT-Componenta LEI.

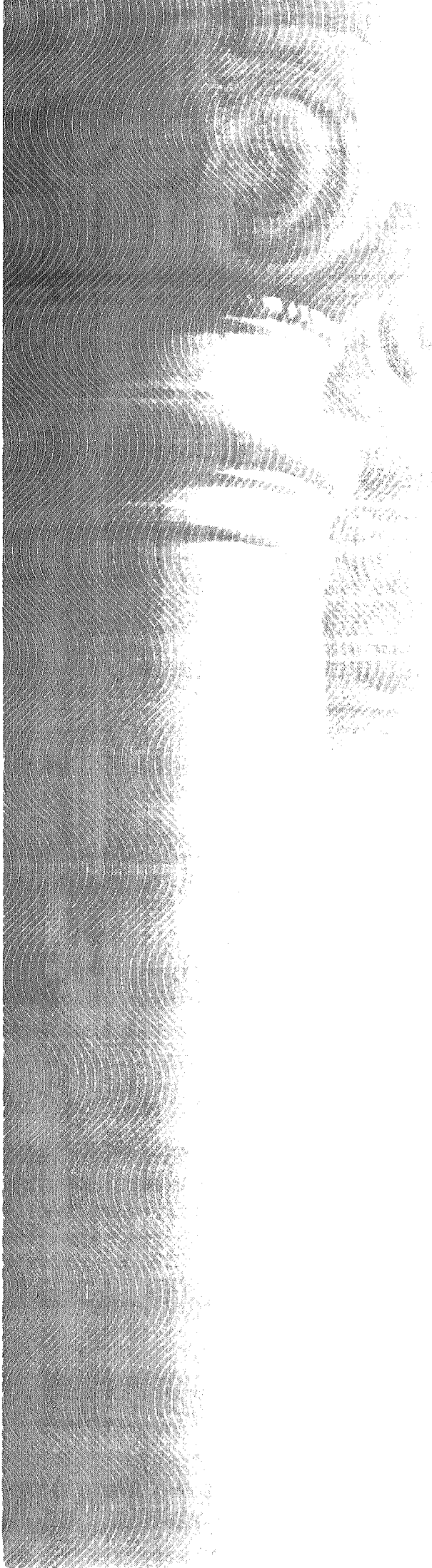
Conform atribuțiilor statutare, BNR a monitorizat permanent buna funcționare a sistemelor de plăți și a sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare. Această activitate, specifică băncilor centrale, urmărește atingerea următoarelor obiective: menținerea stabilității financiare, asigurarea unui canal adecvat de transmisie a politicii monetare, asigurarea eficienței și eficacității sistemelor, respectarea de către operatorii de sisteme a cadrului legal, precum și menținerea încrederii publicului în sistemele de plăți, în instrumentele de plată și în moneda națională. Pe parcursul anului 2015, BNR a monitorizat și procesul de implementare a măsurilor de corecție care au fost stabilite în urma evaluărilor pe baza Recomandărilor ESCB-CESR, în cadrul propriului sistem SaFIR și de către administratorii sistemelor RoClear și DSClear.

BNR a continuat procesul de evaluare a sistemelor ReGIS și SENT din perspectiva respectării cerințelor standardelor definite prin Principiile pentru infrastructurile pieței financiare (*Principles for financial market infrastructures*), elaborate de către Banca Reglementelor Internaționale împreună cu Organizația Internațională a Reglementărilor de Valori Mobiliare. Evaluarea completă a sistemului ReGIS în baza acestor standarde va fi încheiată ulterior finalizării proiectului de reluare a operării tehnice a acestui sistem de către BNR.

Evoluții înregistrate pe piața instrumentelor de plată electronică

Tendențele care s-au evidențiat pe piața instrumentelor de plată electronică pe parcursul anului 2015 au fost următoarele:

- creșterea consistentă a numărului cardurilor de credit emise și puse în circulație, cu 7,7 la sută, respectiv cu 167 000 carduri față de finalul anului 2014;
- majorarea ponderii cardurilor *contactless* în totalul cardurilor aflate în circulație, de la 11 la sută în decembrie 2014 la 21 la sută la finele anului 2015, datorită campaniilor susținute de către schemele de card;
- creșterea numărului de plăți cu cardul la comercianți, cu 17,3 la sută la sfârșitul anului 2015 față de aceeași perioadă din 2014, concomitent cu majorarea valorii acestor plăți cu 13,8 la sută în același interval.

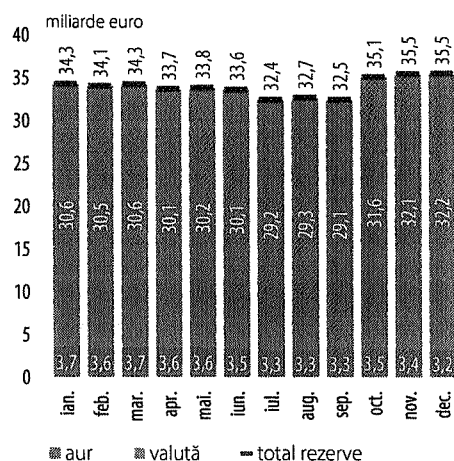
Capitolul 8

Administrarea rezervelor internaționale

1. Evoluția rezervelor internaționale ale statului în anul 2015

La 31 decembrie 2015, rezervele internaționale ale României însumau 35 485 milioane euro (Grafic 8.1), din care 90,8 la sută reprezentau rezerve valutare și 9,2 la sută

valoarea deținerilor de aur, înregistrând o scădere totală de 21 milioane euro față de sfârșitul anului 2014.

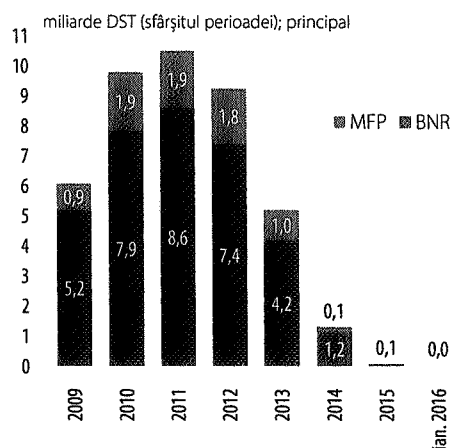

Grafic 8.1
Rezervele internaționale
în anul 2015

Rezerva de aur s-a menținut la circa 104 tone. Din punct de vedere valoric, aceasta a înregistrat însă o scădere de 43 milioane euro față de sfârșitul anului 2014 (până la 3 247 milioane euro), ca urmare a diminuării prețului aurului pe piața internațională cu 1,3 la sută. Întărirea dolarului și creșterea costului de oportunitate al deținerilor de aur, în contextul

perspectivei de creștere a dobânzilor în SUA, au reprezentat factorii cu cel mai semnificativ impact asupra traiectoriei urmate de cotația aurului.

Rezerva valutară s-a majorat în perioada de referință cu 22 milioane euro, atingând la sfârșitul anului 2015 valoarea de 32 238 milioane euro, creșterea înregistrându-se în pofida achitării unor sume (BNR – 1,4 miliarde echivalent euro, MFP – 1,8 miliarde echivalent euro) în cadrul acordului de finanțare externă încheiat în anul 2009 de

Grafic 8.2
Soldul datoriei către FMI

Sursa: BNR, MFP

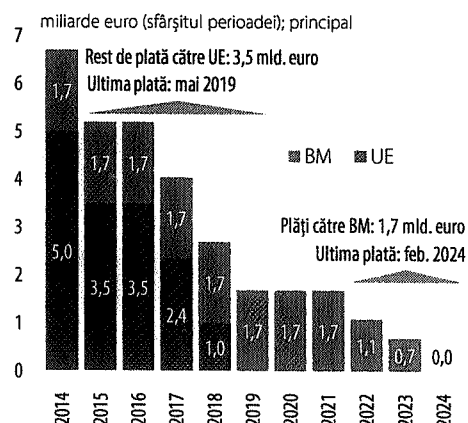
către statul român cu FMI, Comisia Europeană și Banca Mondială⁸⁵ (Graficele 8.2 și 8.3). Efortul, deloc neglijabil, al rambursării împrumutului contractat de România de la FMI în anul 2009 (aproximativ 11 800 milioane echivalent euro) s-a efectuat fără diminuarea rezervei internaționale a Băncii Naționale a României.

Fructificarea eficientă și menținerea rezervelor internaționale la un nivel relativ ridicat (35 485 milioane euro la 31 decembrie 2015 comparativ

⁸⁵ La începutul anului 2016 s-au efectuat ultimele plăți de principal și dobândă în contul împrumutului *stand-by* contractat în anul 2009 de la FMI.

cu 28 270 milioane euro la 31 decembrie 2008), chiar cu un efort financiar asociat condițiilor investiționale tot mai dificile pe plan internațional, au avut beneficii de necontestat, dintre care enumerăm: (i) consolidarea credibilității externe a României și menținerea la niveluri scăzute a costurilor de finanțare ale statului român și

companiilor autohtone, creând totodată premisele îmbunătățirii ulterioare a ratingurilor suverane; (ii) menținerea relativ stabilă a valorii leului în raport cu euro în perioade în care monedele din regiune s-au confruntat cu deprecieri considerabile. Volatilitatea scăzută a cursului de schimb al leului a contribuit la asigurarea stabilității financiare interne.

Grafic 8.3

Soldul datoriei către UE și BM

Sursa: BNR, MFP

În ceea ce privește costurile pecuniare implicate de nivelul relativ ridicat al rezervelor internaționale, acestea au fost determinate de diferențialul nefavorabil între rentabilitatea obținută prin plasarea activelor în valută, în contextul evoluțiilor de pe piețele financiare internaționale și al politicii investiționale prudente practicate de către BNR, și ratele dobânzilor asociate pasivelor externe ale instituției.

2. Administrarea rezervelor internaționale într-un climat economico-financiar global fragil, caracterizat de un grad ridicat de incertitudine

2.1. Evoluțiile economice și financiare externe

Dinamica fragilă a economiei globale a persistat în anul 2015, cererea agregată continuând să fie afectată de încrederea scăzută a consumatorilor și investitorilor. Factori de natură structurală au limitat, de asemenea, activitatea economică. Fenomenul de realocare a venitului real dinspre țările exportatoare de petrol către cele net importatoare s-a consolidat în perioada de referință în condițiile persistenței tendinței descendente a prețului petrolului.

La nivelul statelor G4⁸⁶, economia SUA a înregistrat cea mai consistentă evoluție. Condițiile de pe piața forței de muncă s-au ameliorat în continuare, iar rata de creștere a produsului intern brut s-a menținut peste nivelul potențial. În Regatul Unit, dinamica robustă a economiei s-a temperat. Pe de altă parte, evoluțiile economice din zona euro și Japonia, deși modeste, au fost mai concludente decât cele consemnate în anul precedent, fiind susținute de politica monetară excepțional

⁸⁶ SUA, zona euro, Regatul Unit și Japonia.

de laxă practică de către băncile centrale autohtone și de traiectoria puternic descendentă descrisă de prețul petrolului începând cu luna iunie 2014. Riscul intrării într-o spirală deflaționistă a continuat să reprezinte un motiv real de îngrijorare în cele două regiuni.

Procesul de rebalansare a economiei Chinei⁸⁷ și încetinirea dinamicii produsului intern brut, tensiunile geopolitice sporite la nivel global, criza refugiaților, menținerea prețului petrolului la niveluri foarte scăzute și gradul ridicat de nervozitate care caracterizează piețele financiare internaționale reprezintă principalele provocări cu care se confruntă economia globală în prezent. Totodată, participanții la piață sunt preocupați de efectele pe care politica ratelor negative ale dobânzii adoptată de către o serie de bănci centrale din țări avansate le-ar putea avea asupra profitabilității băncilor, precum și de posibilitatea ieșirii Regatului Unit din Uniunea Europeană. Incertitudinea privind expunerile directe și indirecte ale instituțiilor financiare față de sectoarele energetic și de mărfuri reprezintă un motiv suplimentar de îngrijorare.

Diferențele substanțiale și în creștere între conduitele de politică monetară – curente și așteptate – ale principalelor bănci centrale au stat la baza evoluțiilor consemnate de perechile valutare majore și au determinat, în anumite momente, decuplarea tendințelor manifestate pe piețele titlurilor cu venit fix din G4. Pe ansamblul perioadei de referință, moneda europeană s-a depreciat considerabil în raport cu dolarul SUA, lira sterlină și yenul japonez. Pe de altă parte, euro s-a apreciat în raport cu monedele unor state exportatoare de mărfuri, precum dolarul australian, dolarul canadian și coroana norvegiană. Prețul aurului a scăzut în raport cu monedele G4.

2.2. Modul de realizare a obiectivelor strategice

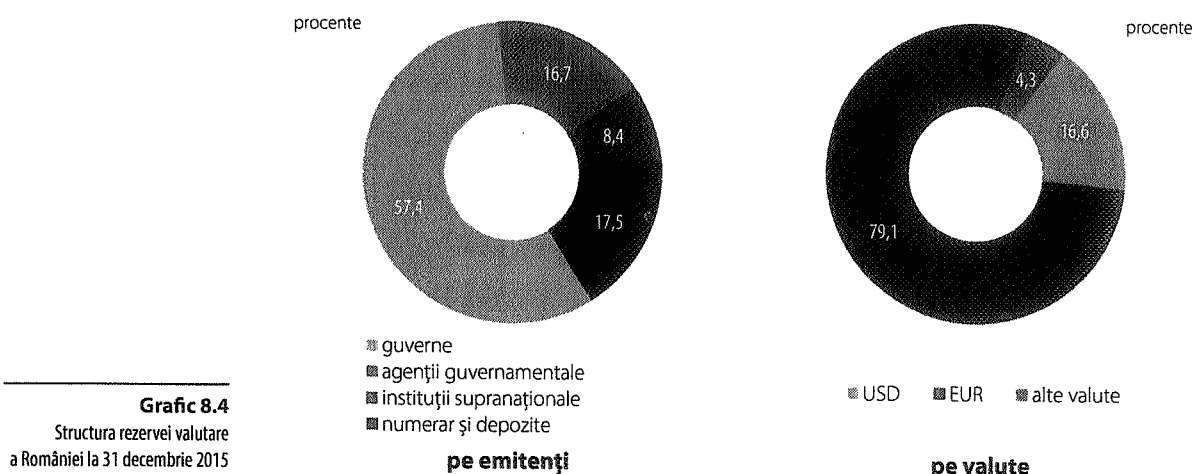
În perioada de referință, au fost menținuți principalii parametri strategici stabiliți de către Consiliul de administrație al BNR la sfârșitul anului 2010 pentru activitatea de administrare a rezervelor internaționale, și anume:

- compoziția valutară: euro – între 55 și 85 la sută din totalul rezervei valutare; dolarul SUA – între 10 și 35 la sută din totalul rezervei valutare; alte valute – maximum 15 la sută din totalul rezervei valutare;
- stabilirea unei durate medii de până la 6 luni atât pentru întreaga rezervă valutară, cât și pentru fiecare valută componentă;
- categorii de emitenți eligibili: (i) Guvernul SUA; (ii) agenții guvernamentale sau sponsorizate de Guvernul SUA; (iii) guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (iv) agenții guvernamentale sau sponsorizate de guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (v) Guvernul Japoniei; (vi) alte guverne care beneficiază de rating AAA; (vii) instituții supranaționale; (viii) entități private emitente de obligațiuni garantate cu active;

⁸⁷ Din economie bazată pe exporturi și investiții – cu precădere în infrastructură – către una bazată pe consum intern, cu o pondere în creștere a sectorului servicii.

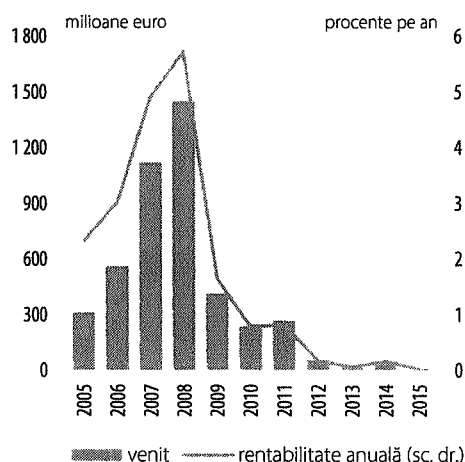
- limita de expunere față de entități private emitente de obligațiuni garantate cu active: 10 la sută din totalul rezervelor internaționale;
- limita de expunere față de entități private, altele decât cele emitente de obligațiuni garantate cu active: 10 la sută din totalul rezervelor internaționale – Consiliul de administrație al BNR a menținut în anul 2015 restricția privind asumarea de expuneri față de entități private.

Pe parcursul anului 2015, într-un climat economico-financiar complicat, definit de un ansamblu de provocări complexe și un grad ridicat de incertitudine, Comitetul de administrare a rezervelor internaționale și Consiliul de administrație au considerat oportună extinderea gamei activelor eligibile pentru tranzacționare în cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale ale României – prin aprobarea de noi valute și emitenți pentru investire – în vederea diversificării riscurilor și creșterii rentabilității așteptate a portofoliilor BNR. În același timp, s-a mizat în continuare pe practicarea unui management dinamic și flexibil al rezervelor valutare, orientat către identificarea și valorificarea oportunităților apărute pe piețele financiare internaționale, care să nu pericliteze însă obiectivele BNR privind siguranța și lichiditatea investițiilor. În acest context, s-a optat pentru ajustarea mai activă a compoziției valutare a rezervelor și realocarea portofoliilor dinspre numerar, depozite la termen și instrumente de datorie emise de agenții guvernamentale către titluri de stat și instrumente de datorie emise de instituții supranaționale. Totodată, a fost preferat în continuare un management relativ dinamic în ceea ce privește duratele portofoliilor și alocarea acestora pe curbele de randamente. Asumarea de riscuri suplimentare a fost realizată într-o manieră prudentă și eficace, avându-se în vedere încadrarea în obiectivele și parametrii de risc definiți prin strategia multianuală de administrare a rezervelor internaționale, precum și alte dispoziții și considerente relevante. În acest sens, s-a considerat adecvată menținerea restricției privind efectuarea de plasamente la contrapartide private.

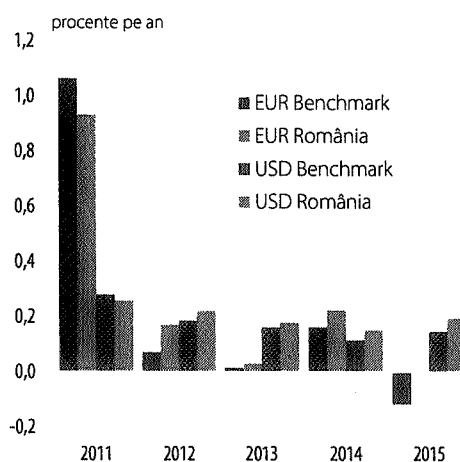
În linie cu structura valutară a pasivelor externe ale BNR, a serviciului datoriei publice și public garantate a României și a schimburilor comerciale internaționale ale statului, euro și-a menținut și la sfârșitul anului 2015 ponderea dominantă în totalul rezervelor valutare (79,1 la sută), poziția următoare revenind dolarului SUA (16,6 la sută; Grafic 8.4).

Grafic 8.5
Rezultatele din administrarea
rezervei valutare

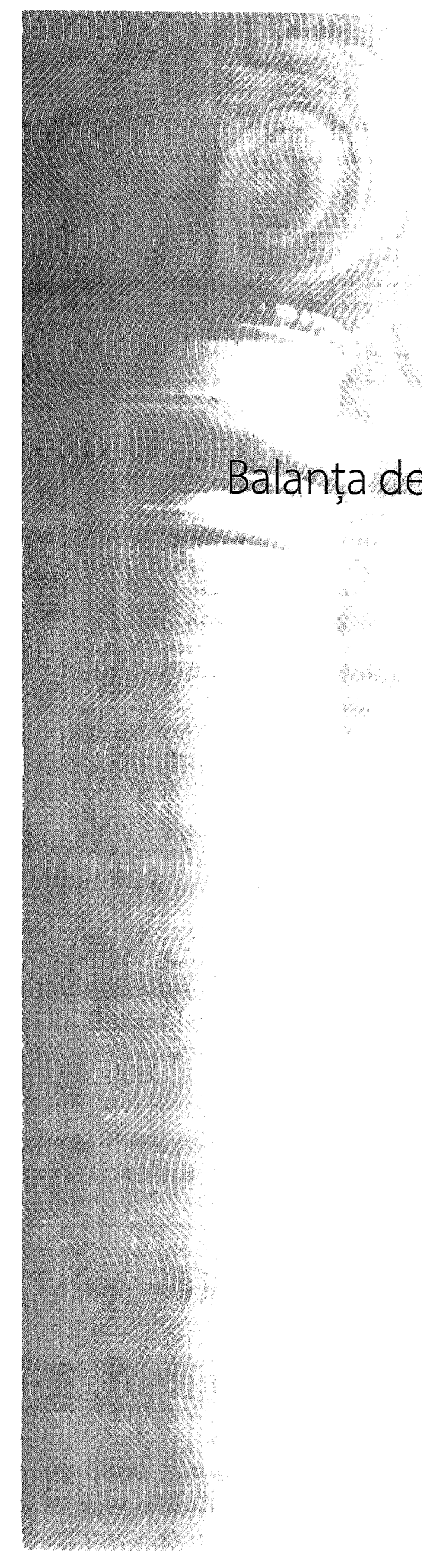
Rentabilitatea obținută prin fructificarea rezervelor valutare a scăzut în perioada de referință, de la 0,17 la sută în anul precedent la 0,03 la sută (Grafic 8.5). În același interval de timp, veniturile totale aferente activității de administrare a rezervelor valutare s-au diminuat de la 53 milioane echivalent euro la 9 milioane echivalent euro.

Grafic 8.6
Rentabilitate comparativă –
portofolii BNR vs.
portofolii de referință

Ca rezultat al unor decizii adecvate de natură tactică și activă, portofoliile gestionate de BNR au înregistrat performanțe superioare în raport cu portofoliile de referință. Astfel, rentabilitatea anuală a portofoliilor BNR denominate în euro și dolari SUA s-a situat la nivelul de 0,004 la sută, respectiv 0,19 la sută, în timp ce portofoliile de referință (indicii Bank of America Merrill Lynch, formați din titluri de stat purtătoare de cupon, cu maturități reziduale de până la 1 an) au înregistrat o rentabilitate de -0,12 la sută pentru euro și de 0,15 la sută pentru dolarul SUA

(Grafic 8.6). Portofoliul denominat în lire sterline a consemnat, de asemenea, o performanță relativă pozitivă.

Capitolul 9

Balanța de plăți și poziția investițională
internațională a României

1. Contul curent și contul de capital

Contul curent

În anul 2015, deficitul contului curent al balanței de plăți a fost de 1 828 milioane euro, reprezentând 1,1 la sută din PIB, comparativ cu 0,5 la sută din PIB în anul anterior (Tabel 9.1).

	milioane euro	
	2014	2015
Bunuri	-6 335	-7 776
– export (FOB)	46 807	49 121
– import (FOB)	53 142	56 897
Servicii, net	5 867	6 936
Venituri primare, net	-1 904	-3 806
Venituri secundare, net	1 686	2 818
Sold cont curent	-686	-1 828

Tabel 9.1
Contul curent

Deficitul contului curent a fost influențat de dublarea deficitului veniturilor primare și de creșterea cu 22,7 la sută a deficitului balanței bunurilor. Acestea au fost parțial compensate de majorarea surplusului balanței veniturilor secundare cu aproximativ două treimi și de creșterea încasărilor nete din servicii cu 18,2 la sută.

Deficitul balanței veniturilor primare s-a adâncit până la 3 806 milioane euro, în principal pe seama veniturilor din investiții directe și de portofoliu.

Deficitul balanței bunurilor s-a majorat până la 7 776 milioane euro. Exporturile au crescut cu 4,9 la sută, iar importurile cu 7,1 la sută⁸⁸, ponderea deficitului balanței bunurilor în PIB urcând de la 4,2 la sută la 4,8 la sută. Structura soldului balanței bunurilor pe grupe de mărfuri evidențiază cele mai mari deficite la: produse chimice și din material plastic (5 291 milioane euro), metale comune (1 677 milioane euro), produse minerale (1 600 milioane euro), textile, confecții, încălțăminte (716 milioane euro). Deficitul balanței bunurilor a fost generat în totalitate de comerțul intracomunitar (-7 795 milioane euro), în timp ce pe relația cu piețele extracomunitare s-a consemnat un excedent de 19 milioane euro.

Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a redus cu 1,8 puncte procentuale, până la 86,3 la sută, iar gradul de deschidere a economiei⁸⁹ cu 0,4 puncte procentuale, până la 66,1 la sută.

⁸⁸ Sursa datelor: Institutul Național de Statistică – Comerțul internațional cu bunuri; calcule BNR. Importurile FOB se calculează de către BNR pe baza coeficientului de transformare CIF/FOB de 1,0430 determinat de INS.

⁸⁹ (Exportul + Importul de bunuri)/PIB*100.

Exportul de bunuri a însumat 49 121 milioane euro⁹⁰, în creștere cu 4,9 la sută față de anul precedent, respectiv cu 2 314 milioane euro, pe fondul consolidării cererii externe din partea Uniunii Europene.

Comparativ cu anul 2014, structura bunurilor exportate pe grupe de mărfuri reflectă creșterea ponderii exportului de mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport (cu 2,7 puncte procentuale, până la 45,3 la sută), de produse agroalimentare (cu 0,2 puncte procentuale, până la 12 la sută) și de alte mărfuri (cu 0,3 puncte procentuale, până la 8,2 la sută).

Importul de bunuri a totalizat 56 897 milioane euro⁹¹, în creștere cu 7,1 la sută față de anul 2014, respectiv cu 3 755 milioane euro. Structura importului pe grupe de mărfuri reflectă creșterea ponderii importului de mașini, aparate, echipamente și mijloace de transport (cu 1,1 puncte procentuale, până la 37,8 la sută), produse agroalimentare (cu 1 punct procentual, până la 10,6 la sută), textile, confecții, încălțăminte (cu 0,2 puncte procentuale, până la 5,9 la sută) și de alte mărfuri (cu 0,5 puncte procentuale, până la 6,8 la sută).

Excedentul balanței serviciilor a însumat 6 936 milioane euro, comparativ cu 5 867 milioane euro în anul 2014, consolidarea sa provenind din majorarea încasărilor obținute din: transportul rutier de mărfuri, servicii informatice, servicii de prelucrare a bunurilor aflate în proprietatea terților, servicii de cercetare-dezvoltare.

Excedentul balanței veniturilor secundare a totalizat 2 818 milioane euro, în creștere cu aproximativ două treimi față de anul precedent, în principal pe seama unui volum mai mare al influxurilor de fonduri europene de natura transferurilor curente (Fondul Social European, Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală).

Contul de capital

În anul 2015, soldul pozitiv al contului de capital s-a situat la un nivel comparabil cu cel înregistrat în anul precedent (3 909 milioane euro, față de 3 954 milioane euro în 2014), acoperind integral, pentru al treilea an consecutiv, deficitul contului curent și relaxând astfel presiunea asupra necesarului de finanțare externă.

2. Contul financiar

În anul 2015, soldul pozitiv al contului financiar a fost de 2 855 milioane euro (Tabel 9.2), reflectând ieșiri nete de fluxuri financiare inferioare celor din anul precedent. Tendința descendentă a fost imprimată de volumul mai redus al rambursărilor în contul împrumuturilor primite de la nerezidenți și de restrângerea ieșirilor nete sub formă de depozite.

⁹⁰ Ponderea exportului de bunuri în PIB s-a redus cu 0,6 puncte procentuale față de 2014, ajungând la 30,6 la sută în anul 2015.

⁹¹ Ponderea importului de bunuri în PIB a crescut cu 0,1 puncte procentuale față de 2014, până la 35,5 la sută în anul 2015.

	milioane euro	
	2014	2015
Contul financiar	3 068	2 855
Achiziția netă de active	202	807
Acumularea netă de pasive	-2 866	-2 048
Investiții directe	-2 702	-2 765
Achiziția netă de active	228	734
Acumularea netă de pasive	2 930	3 499
Investiții de portofoliu	-2 859	776
Achiziția netă de active	105	253
Acumularea netă de pasive	2 964	-523
Derivate financiare	-26	-37
Achiziția netă de active	-26	-37
Acumularea netă de pasive	0	0
Alte investiții	9 890	5 481
Achiziția netă de active	1 130	457
Acumularea netă de pasive	-8 760	-5 024
Active de rezervă	-1 235	-600
Achiziția netă de active	-1 235	-600
Acumularea netă de pasive	0	0

Tabel 9.2
Contul financiar

Notă: Atât la achiziția netă de active, cât și la acumularea netă de pasive semnul (+) marchează creștere, iar semnul (-) scădere.

Investițiile directe au însumat influxuri nete în valoare de 2 765 milioane euro, în creștere cu 2,3 la sută față de anul 2014, pe fondul profiturilor reinvestite. Investițiile nerezidenților în România au atins 3 044 milioane euro, cu un nivel al participațiilor la capital⁹² în sumă de 3 335 milioane euro, diminuat de valoarea netă negativă a creditelor intragrup⁹³. Primele cinci țări investitoare⁹⁴ au fost: Franța (44,1 la sută), Olanda (18,7 la sută), Marea Britanie (10,6 la sută), Germania (9,2 la sută) și Austria (3,4 la sută).

Investițiile de portofoliu au înregistrat în anul 2015 ieșiri nete de 776 milioane euro, comparativ cu intrări nete de 2 859 milioane euro în anul 2014, în condițiile unui volum mai redus al titlurilor de stat pe termen lung emise de administrația publică și ale vânzării de către nerezidenți a unor participații la fonduri de investiții rezidente.

Componenta „alte investiții” a consemnat ieșiri nete însumând 5 481 milioane euro, mai puțin cu 44,6 la sută comparativ cu anul 2014, traiectorie imprimată de împrumuturi și depozite. Astfel, împrumuturile primite pe termen lung au însumat ieșiri nete de 3 956 milioane euro, comparativ cu 5 419 milioane euro în anul 2014, în contextul unui volum mai redus al rambursărilor în contul împrumuturilor băncii centrale. Împrumuturile primite pe termen scurt au consemnat intrări nete de 365 milioane euro, față de ieșiri nete de 77 milioane euro în anul precedent, pe fondul diminuării rambursării împrumuturilor societăților nefinanciare. Depozitele au înregistrat ieșiri nete în valoare de 1 537 milioane euro, față de 3 859 milioane euro

⁹² Inclusiv profitul reinvestit net estimat.

⁹³ Credite dintre investitorul străin și firma rezidentă.

⁹⁴ Din punct de vedere al ponderii în influxurile de investiții directe ale nerezidenților în România în anul 2015 (date preliminare). Cele cinci țări însumează 86 la sută din total.

în anul anterior, observându-se o majorare a depozitelor deschise de nerezidenți la băncile rezidente și o diminuare a volumului depozitelor rezidenților (bănci și societăți nefinanciare) în străinătate.

3. Poziția investițională internațională a României – principalele componente

Rezervele internaționale

La sfârșitul anului 2015, rezervele internaționale ale României au totalizat 35 485 milioane euro, cu 20,7 milioane euro mai puțin decât la 31 decembrie 2014. Contribuția tranzacțiilor nete și a influențelor de preț a fost negativă, în sumă de 821 milioane euro, aceasta fiind contrabalansată de influențele de curs valutar (+801 milioane euro). Aurul monetar și-a diminuat valoarea cu 42,7 milioane euro, în corelație cu evoluția cotațiilor pe piața internațională. Rezervele internaționale ale României au acoperit la finele perioadei 6,4 luni de importuri de bunuri și servicii, comparativ cu 6,8 luni la sfârșitul anului 2014⁹⁵.

Datoria externă brută

La 31 decembrie 2015 soldul datoriei externe brute a totalizat 90 miliarde euro.

Datoria externă pe termen lung⁹⁶ a scăzut față de sfârșitul anului 2014 cu 6,8 la sută, ajungând la 70,7 miliarde euro, ca urmare a unor ieșiri nete de 5,8 miliarde euro, a influențelor de preț aferente titlurilor de natura datoriei (-0,4 miliarde euro) și a conversiilor de datorie în acțiuni și reclasificări (-0,1 miliarde euro), în contrapondere cu variația cursurilor de schimb (+1,2 miliarde euro).

Serviciul datoriei externe pe termen lung a însumat 23,1 miliarde euro în anul 2015, ratele de capital reprezentând 21,3 miliarde euro, iar costurile cu dobânzi și comisioane totalizând 1,8 miliarde euro.

Structura pe sectoare instituționale a datoriei externe pe termen lung arată că la sfârșitul anului 2015 sectorul administrația publică a continuat să dețină ponderea cea mai ridicată (44,4 la sută), fiind urmat de sectorul nebanca (39,5 la sută). Sectorul bancar (14,2 la sută) și autoritatea monetară (1,9 la sută) au continuat să înregistreze valori diminuate, determinate de scăderea soldului depozitelor și de achitarea ratelor scadente în contul datoriei către FMI.

Analiza datoriei externe pe termen lung pe tipuri de creditori relevă continuarea tendinței de diminuare a ponderii deținute de organisme internaționale (de la 25,6 la sută la sfârșitul anului 2014 la 23,1 la sută la 31 decembrie 2015), ca urmare a rambursărilor efectuate în cadrul împrumutului acordat de FMI în anul 2009

⁹⁵ Gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii se calculează ca raport între rezervele internaționale ale României (valută + aur) la sfârșitul perioadei și importul mediu lunar de bunuri și servicii din perioada respectivă.

⁹⁶ Provenită din credite comerciale și împrumuturi externe, obligațiuni, depozite și alocări de DST.

(1,5 miliarde euro), dar și în contul datoriei externe față de alți creditori multilaterali – UE, BIRD, BERD, BEI (3,2 miliarde euro). Tendința de majorare a ponderii surselor private (de la 74,4 la sută la sfârșitul anului 2014 la 76,9 la sută la finele anului 2015) s-a menținut prin accesul la finanțare pe piețe private de capital sub forma titlurilor de valoare.

În ceea ce privește clasificarea pe scadențe, la 31 decembrie 2015 datoria externă cu maturitate peste 5 ani a continuat să dețină poziția cea mai importantă (81,5 la sută) în datoria externă pe termen lung.

Structura pe valute a datoriei externe pe termen lung la sfârșitul perioadei analizate relevă o pondere majoritară a monedei euro (74,2 la sută, în creștere cu 0,9 puncte procentuale față de 31 decembrie 2014), urmată de leu (10,9 la sută, în creștere cu 0,6 puncte procentuale), dolar SUA (10,1 la sută, în creștere cu 0,7 puncte procentuale), DST (2,0 la sută, în scădere cu 1,7 puncte procentuale), franc elvețian (2,0 la sută, în scădere cu 0,6 puncte procentuale) și de alte valute (0,8 la sută).

Datoria externă pe termen lung a reprezentat 44,1 la sută din PIB la finele anului 2015 (în scădere cu 6,4 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent; Tabel 9.3). Rata serviciului datoriei externe pe termen lung s-a diminuat cu 3,5 puncte procentuale, de la 38,5 la sută la finele anului 2014 la 35,0 la sută la 31 decembrie 2015.

Tabel 9.3
Principalii indicatori
de îndatorare externă

	procente	
	2014	2015
Datoria externă brută / PIB	63,1	56,1
Datoria externă netă ⁹⁷ / PIB	29,6	23,6
Datoria externă brută pe termen lung / PIB	50,5	44,1
Datoria externă brută pe termen lung / exportul de bunuri și servicii	122,5	107,3
Rata serviciului datoriei externe brute pe termen lung	38,5	35,0

Datoria externă pe termen scurt a însumat 19,3 miliarde euro la finele anului 2015, soldul acesteia fiind cu 2,2 la sută mai mare față de 2014, ca urmare a unor intrări nete de capital în valoare de 1,8 miliarde euro. Serviciul datoriei externe pe termen scurt a totalizat 28,1 miliarde euro, iar rata aferentă acestuia a fost de 42,7 la sută la 31 decembrie 2015, cu 12,1 puncte procentuale mai puțin față de finele anului 2014.

Datoria externă netă

Față de 2014, la finele anului 2015 datoria externă netă a înregistrat un nivel redus, de la 44,5 miliarde euro la 37,9 miliarde euro, pe fondul scăderii datoriei externe nete a tuturor sectoarelor instituționale⁹⁸ (Tabel 9.4).

La sfârșitul anului 2015 sectorul administrației publice a marcat o poziție externă debitoare în scădere, datoria netă ajungând la 29,4 miliarde euro (față de 30,8 miliarde euro în 2014), în principal ca urmare a rambursării împrumuturilor externe scadente.

⁹⁷ Datoria externă netă este egală cu diferența dintre datoria externă brută și activele externe care au la bază instrumente de datorie (*External debt statistics – Guide for compilers and users* – FMI, ediția 2013).

⁹⁸ Sector nebancar; Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală; Administrația publică; Banca centrală.

Poziția net debitoare a instituțiilor de credit, în sumă de 11,1 miliarde euro (față de 12,8 miliarde euro în 2014), a fost determinată de diminuarea depozitelor atrase de la băncile-mamă.

Sectorul nebanclar a consemnat o poziție net debitoare de 10,7 miliarde euro (față de 13,8 miliarde euro în 2014), ca urmare a majorării activelor externe sub forma titlurilor de valoare, a depozitelor și a împrumuturilor, concomitent cu diminuarea pasivelor externe de natura împrumuturilor.

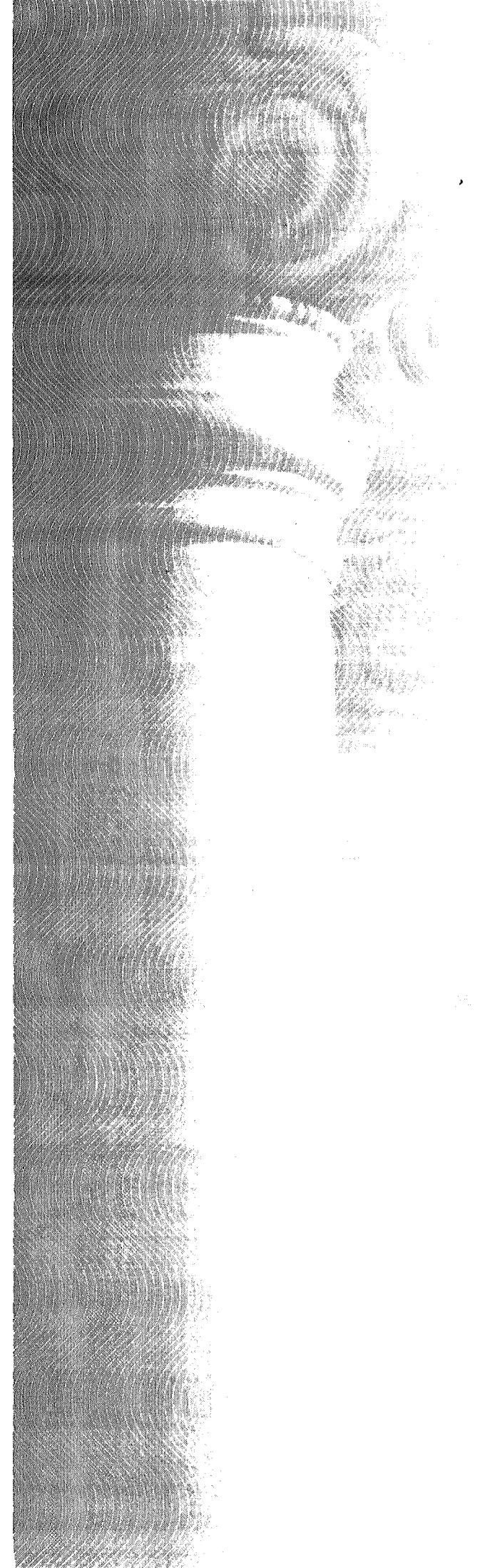
Poziția net creditoare a băncii centrale, de 30,7 miliarde euro (față de 29,6 miliarde euro în 2014), a fost generată de majorarea activelor externe care au la bază instrumente de datorie (titluri de valoare) și de reducerea datoriei la FMI prin rambursarea ratelor scadente în contul acordului *stand-by*.

milioane euro

	Datoria externă brută	Active externe care au la bază instrumente de datorie	Datoria externă netă
	(1)	(2)	(3) = (1) - (2)
Administrația publică	31 459	2 071	29 388
Numerar și depozite	83	6	77
Titluri de natura datoriei	18 155	0	18 155
Împrumuturi	13 197	0	13 197
Credite comerciale și avansuri	2	1 985	-1 982
Alte pasive/active	23	80	-58
Banca centrală	1 560	32 238	-30 678
Drepturi speciale de tragere	1 252	11	1 241
Numerar și depozite	186	4 378	-4 192
Titluri de natura datoriei	0	27 849	-27 849
Împrumuturi	122	0	122
Alte pasive/active	0	0	0
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	14 869	3 781	11 088
Numerar și depozite	14 536	2 789	11 747
Titluri de natura datoriei	173	293	-120
Împrumuturi	0	475	-475
Alte pasive/active	160	224	-64
Alte sectoare	21 693	10 961	10 732
Numerar și depozite	0	3 129	-3 129
Titluri de natura datoriei	14	1 430	-1 416
Împrumuturi	19 918	3 703	16 214
Credite comerciale și avansuri	1 677	2 474	-798
Alte pasive/active	85	225	-140
Instrumente de datorie de natura investiției directe	20 454	3 083	17 371
Total	90 034	52 134	37 900

Tabel 9.4
Datoria externă a României
la 31 decembrie 2015

Instrumentele de datorie de natura investiției directe au înregistrat o poziție net debitoare în creștere, în sumă de 17,4 miliarde euro (față de 16,8 miliarde euro în 2014), determinată de majorarea creditelor intragrup.

Capitolul 10

Relații internaționale

1. Activitatea BNR în plan european

1.1. Contextul european – evoluții privind politicile economice și financiare

a) Finalizarea Uniunii Economice și Monetare a Europei – „Raportul celor cinci președinți”⁹⁹

Realizarea unei Uniuni Economice și Monetare (UEM), mai profundă și mai echitabilă, este una dintre cele 10 priorități ale președintelui Comisiei Europene Jean-Claude Juncker, enunțate în Orientările sale politice. „Raportul celor cinci președinți” a fost prezentat la 22 iunie 2015 și constituie baza pentru atingerea acestui obiectiv în următorii 10 ani. Raportul propune o foaie de parcurs, în trei etape, în vederea finalizării UEM prin înregistrarea de progrese pe patru fronturi în paralel, în direcția realizării: (i) unei veritabile Uniuni economice; (ii) unei Uniuni financiare; (iii) unei Uniuni fiscale și, în cele din urmă, (iv) unei Uniuni politice.

În cadrul primei etape, Comisia Europeană a propus măsuri concrete pentru a începe punerea în aplicare a planului de aprofundare a UEM¹⁰⁰, acestea axându-se pe patru cerințe principale:

- transpunerea și punerea în aplicare integrală și rapidă a dispozițiilor legale convenite anterior (în special Directiva privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și Directiva privind schemele de garantare a depozitelor¹⁰¹) și ratificarea Acordului interguvernamental privind transferul și mutualizarea contribuțiilor la Fondul unic de rezoluție până la data de 30 noiembrie 2015¹⁰²;
- un acord rapid asupra unui mecanism eficace de finanțare-punte (*bridge financing*) pentru Fondul unic de rezoluție (FUR), precum și asupra unui mecanism comun de protecție fiscală (*backstop*), care ar trebui să fie neutru din punct de vedere fiscal pe termen mediu¹⁰³;

⁹⁹ Raportul a fost elaborat de președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, în strânsă colaborare cu președintele reuniunii la nivel înalt a zonei euro, Donald Tusk, cu președintele Eurogrupului, Jeroen Dijsselbloem, cu președintele Băncii Centrale Europene, Mario Draghi, și cu președintele Parlamentului European, Martin Schulz.

¹⁰⁰ Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Banca Centrală Europeană privind măsurile care trebuie întreprinse în vederea finalizării Uniunii Economice și Monetare (COM(2015) 600 final).

¹⁰¹ România a transpus Directiva 2014/59/UE prin Legea nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar și Directiva 2014/49/UE prin Legea nr. 311/2015 privind schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare.

¹⁰² Termenul a fost respectat, un număr suficient de state membre ratificând Acordul interguvernamental privind Fondul unic de rezoluție. România, ca stat membru al UE semnat al acordului, a întreprins demersuri pentru ratificarea acestuia, iar proiectul de lege pentru ratificarea Acordului privind transferul și mutualizarea contribuțiilor la Fondul unic de rezoluție, semnat la Bruxelles, la 21 mai 2014, însoțit de expunerea de motive, a fost avizat la nivelul BNR în luna februarie 2016.

¹⁰³ Legat de aceste aspecte, în cadrul reuniunii Consiliului ECOFIN din data de 8 decembrie 2015, miniștrii de resort din cele 28 de state membre au adoptat o declarație disponibilă la <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/12/08-statement-by-28-ministers-on-banking-union-and-bridge-financing-arrangements-to-srf>.

- o propunere legislativă privind un sistem european de garantare a depozitelor;
- reducerea în continuare a riscurilor din sectorul bancar și ruperea cercului vicios între bănci și state.

Primii doi piloni ai Uniunii Bancare au devenit funcționali, Mecanismul unic de supraveghere este pe deplin operațional încă din luna noiembrie 2014, în timp ce Mecanismul unic de rezoluție garantează, începând cu 1 ianuarie 2016, o rezoluție eficientă a băncilor care se confruntă cu dificultăți majore.

Pentru etapa următoare din cadrul Uniunii Bancare, CE a propus la 24 noiembrie 2015 un pachet de documente alcătuit din:

- propunerea de regulament de instituire a unui sistem european de asigurare a depozitelor¹⁰⁴ (EDIS);
- comunicarea CE intitulată „Către finalizarea Uniunii Bancare”, care cuprinde o listă de măsuri pentru reducerea riscurilor în sectorul bancar.

În Programul de convergență 2015-2018, trimis de autoritățile române CE în contextul Semestrului european 2015, se precizează că „România realizează demersurile pentru participarea la Fondul unic de rezoluție și va întreprinde pașii necesari în vederea aderării la pilonii Uniunii Bancare”.

b) Semestrul european

Semestrul european 2015, parte componentă a conceptului de guvernanță economică de la nivelul Uniunii Europene, a debutat la 28 noiembrie 2014 prin prezentarea de către CE a comunicării privind „Analiza anuală a creșterii pentru 2015” (AGS – *Annual Growth Survey*).

Ținând seama de acțiunile prioritare prezentate de CE în AGS 2015 și de recomandările specifice de țară 2014, autoritățile române au elaborat și transmis Comisiei Europene Programul național de reformă aferent anului 2015, precum și Programul de convergență 2015-2018. Pe baza acestor documente, în data de 14 iulie 2015 Consiliul UE a adoptat recomandări specifice de țară. România a primit patru recomandări specifice care acoperă domenii precum: finanțele publice, piața forței de muncă, sistemul de educație și incluziunea socială. Prima dintre cele patru recomandări¹⁰⁵ s-a circumscris și obiectului de activitate și responsabilităților BNR.

La data de 26 noiembrie 2015 a început cel de-al șaselea Semestru european, odată cu lansarea de către CE a AGS aferente anului 2016. Anterior, la data de 16 noiembrie 2015, CE a publicat avizele privind proiectele de planuri bugetare pentru anul 2016, evaluarea generală a situației bugetare și orientarea politicii fiscale pentru zona euro¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 806/2014 în scopul instituirii unui sistem european de asigurare a depozitelor (COM(2015) 586 final).

¹⁰⁵ Potrivit acesteia, Consiliul UE a recomandat României “Să ia toate măsurile necesare pentru a finaliza programul de asistență financiară.”

¹⁰⁶ La data publicării documentului, Portugalia nu își prezentase încă planul bugetar. Acesta a fost prezentat la data de 22 ianuarie 2016.

În ceea ce privește procedura privind dezechilibrele macroeconomice (PDM), CE a publicat la data de 26 noiembrie 2015 Raportul privind mecanismul de alertă pentru 2016. Raportul identifică statele membre în cazul cărora este necesară o examinare suplimentară (sub forma unei analize aprofundate) pentru a se evalua dacă acestea sunt afectate de dezechilibre care necesită adoptarea unor măsuri de politică. În cadrul acestui exercițiu, trei indicatori privind ocuparea forței de muncă¹⁰⁷ au fost adăugați la tabloul de bord principal.

Odată cu încheierea acordului de asistență financiară de tip preventiv pentru perioada 2013-2015 la sfârșitul lunii septembrie 2015, România a fost integrată în procedura obișnuită privind supravegherea în cadrul PDM. Raportul de țară al României pentru 2016, care cuprinde și analiza aprofundată privind prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice, a fost publicat de către CE în data de 26 februarie 2016¹⁰⁸. Potrivit Comunicării din 8 martie 2016 prin care au fost prezentate rezultatele analizei aprofundate realizate în contextul PDM¹⁰⁹, CE a concluzionat că țara noastră nu se confruntă cu dezechilibre macroeconomice.

1.2. Participarea BNR la structurile europene

BNR participă prin reprezentanții săi la o serie de structuri și substructuri de lucru ale organismelor europene.

Participarea la reuniunile Consiliului General al BCE

Guvernatorul BNR participă la reuniunile trimestriale și la teleconferințele Consiliului General al BCE. Acest for de analiză și decizie a avut pe agendă în 2015 teme privind: (i) monitorizările periodice referitoare la situația macroeconomică, principalele evoluții monetare, financiare și fiscale din zona euro și non-euro; (ii) raportul BCE referitor la competitivitatea, dezechilibrele și vulnerabilitățile din statele UE din afara zonei euro; (iii) respectarea de către băncile centrale membre a prevederilor articolelor 123 și 124 din Tratatul privind funcționarea UE; (iv) pregătirea Raportului de convergență al BCE din anul 2016.

Participarea BNR la structurile și substructurile SEBC în componență extinsă

În ceea ce privește mecanismul de elaborare a deciziilor la nivel operațional, reprezentanții BNR participă la reuniunile în componență extinsă ale celor 12+1 comitete SEBC, contribuind la elaborarea și implementarea deciziilor Consiliului General și ale Consiliului Guvernatorilor BCE. Aceste structuri, împreună cu substructurile aferente din cadrul SEBC, asigură un cadru de discuție pentru mecanismul de elaborare a deciziilor și de analiză a evoluțiilor din domeniile lor de competență. Conducerea executivă și Consiliul de administrație al BNR acordă o importanță deosebită reprezentării BNR în structurile și substructurile SEBC, monitorizând atent toate aspectele care decurg din această activitate.

¹⁰⁷ Cei trei indicatori sunt: rata de activitate, rata șomajului pe termen lung și rata șomajului în rândul tinerilor. Includerea în tabloul de bord a unor noi variabile privind ocuparea forței de muncă este un rezultat concret al angajamentului Comisiei de a-și consolida analiza dezechilibrelor macroeconomice.

¹⁰⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_romania_ro.pdf.

¹⁰⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0095&qid=1459423315840&from=EN>.

Participarea BNR la CERS

În cursul anului 2015 activitatea Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS) a continuat în următoarele direcții:

- identificarea și evaluarea riscurilor macroprudențiale;
- elaborarea unor recomandări noi și monitorizarea celor emise în anii precedenți.

În anul 2015, CERS a emis:

- (i) Recomandarea privind recunoașterea și stabilirea ratelor amortizoarelor anticiclice pentru expunerile față de țări terțe (CERS/2015/1);
- (ii) Recomandarea privind evaluarea efectelor transfrontaliere ale măsurilor de politică macroprudențială și aplicarea prin reciprocitate voluntară a acestor măsuri (CERS/2015/2).

De asemenea, a continuat monitorizarea modului de implementare a recomandării privind finanțarea instituțiilor de credit (CERS/2012/2) și a recomandării privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale (CERS/2013/1).

- elaborarea unui cadru de politici macroprudențiale la nivelul sectorului bancar al UE.

Banca Națională a României a fost implicată activ, în cursul anului 2015, în activitatea CERS:

- la nivel decizional, prin participarea guvernatorului, prim-viceguvernatorului și a unui membru al Consiliului de administrație la reuniunile trimestriale ale Consiliului General al CERS;
- la nivelul Comitetului Consultativ Tehnic, prin participarea viceguvernatorului responsabil cu problematica stabilității financiare la reuniunile trimestriale ale acestuia;
- la nivel tehnic, prin participarea experților BNR la activitatea grupurilor de lucru constituite în cadrul CERS.

Participarea BNR la structuri și substructuri de lucru ale ABE

În perioada de referință, BNR a participat la o serie de structuri și substructuri de lucru ale Autorității Bancare Europene (ABE), astfel:

- la Consiliul supraveghetorilor, Comitetul de rezoluție;
- la alte structuri și substructuri, precum: Comitetul permanent pentru supraveghere și practici, Comitetul permanent pentru reglementări și politici, Comitetul permanent pentru contabilitate, raportări și audit, Subcomitetul pentru spălarea banilor din cadrul Comitetului comun al autorităților europene de supraveghere, Subgrupul pentru fondurile proprii, Subgrupul guvernanta și remunerare, Subgrupul pentru lichiditate, Grupul de lucru special pentru testarea la stres, Grupul de lucru special pentru studiul de impact;
- la colegii de supraveghere.

Participarea BNR la structuri ale Consiliului UE și ale CE

Dintre cele mai importante structuri și substructuri ale Consiliului UE și ale CE la care BNR participă, la diferite niveluri ierarhice, menționăm:

- participarea bianuală, la nivelul conducerii executive, la întrunirile Consiliului ECOFIN informal;
- participarea la ședințele Comitetului Economic și Financiar (CEF), la nivel de viceguvernator coordonator al afacerilor europene. În anul 2015, la nivelul CEF s-a constituit Grupul de lucru la nivel înalt privind cadrul de reglementare a expunerilor suverane¹¹⁰, BNR participând în cadrul acestuia prin viceguvernatorul responsabil cu problematica stabilității financiare;
- participarea la reuniunile diverselor structuri/substructuri de lucru de la nivelul Consiliului UE și al CE care abordează tematici aflate în strânsă legătură cu domeniile de competență ale băncii centrale (Comitetul Bancar European, Comitetul pentru Servicii Financiare, Comitetul privind statisticile monetare, financiare și ale balanței de plăți, Grupul de experți privind prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului, Grupul de lucru ad hoc privind consolidarea Uniunii Bancare etc.), împreună cu reprezentanți ai MFP și/sau ai altor instituții ale statului.

Participarea BNR la platforma comună de lucru cu autoritățile statului pe probleme de afaceri europene

În conformitate cu atribuțiile sale statutare legate de rolul consultativ *ex ante* în relația instituțională cu autoritățile statului român, BNR este reprezentată la reuniunile Comitetului de coordonare a afacerilor europene, structură responsabilă la nivel național cu procesul de pregătire a deciziilor și de adoptare a pozițiilor României în ceea ce privește problematica afacerilor europene. Ca urmare a solicitărilor primite și în limita competențelor sale legale, BNR și-a exprimat punctul de vedere asupra subiectelor și materialelor incluse pe agenda reuniunilor Comitetului de coordonare a afacerilor europene.

Participarea BNR la formularea poziției României privind negocierile de aderare cu statele candidate

În vederea deschiderii și, respectiv, închiderii unui capitol de negociere cu statele candidate, CE evaluează stadiul de armonizare a legislației naționale cu *acquis*-ul comunitar în materie. În acest context, la solicitarea Ministerului Afacerilor Externe, BNR a analizat documentele aferente negocierilor de aderare cu Muntenegru la Capitolul 9 – Servicii Financiare, cu Turcia la Capitolul 17 – Politica Economică și Monetară și, respectiv, cu Serbia la Capitolul 4 – Libera circulație a capitalului.

În urma acestei analize, BNR nu a identificat, din perspectiva competențelor sale, aspecte care să impună formularea unor obiecții sau observații.

¹¹⁰ High-Level Working Group on the Regulatory Treatment of Sovereign Exposures.

Participarea BNR la mecanismul decizional al BCE de consultare prin procedură scrisă

Conform obligațiilor ce îi revin în baza Tratatului privind funcționarea UE, a Protocolului privind Statutul SEBC și al BCE și a Deciziei nr. 98/415/CE a Consiliului UE din 29 iunie 1998 privind consultarea BCE de către autoritățile naționale cu privire la proiectele de reglementare, BNR a participat la mecanismul decizional al BCE de consultare prin procedură scrisă legat de proiectele de reglementare ale căror prevederi intră în sfera de competență a BCE.

Participarea BNR la procesul de transpunere, implementare și notificare a legislației Uniunii Europene

a) Preluarea și aplicarea regulamentelor UE

Regulamentele UE sunt acte juridice obligatorii care se aplică direct în fiecare stat membru, fără a fi necesară transpunerea în legislația națională. BNR, în calitate de instituție cu atribuții de reglementare și supraveghere, urmărește cu regularitate baza de date a Comisiei Europene (Eur-lex) în vederea selectării regulamentelor UE aplicabile domeniului său de activitate. Lista regulamentelor UE asumate de direcțiile de specialitate se transmite către Ministerul Afacerilor Externe și se postează pe *website*-ul BNR, pentru informarea corespunzătoare a instituțiilor aflate în aria de reglementare/supraveghere a băncii centrale.

b) Informarea CE în legătură cu transpunerea legislației UE

În perioada de referință, BNR a transmis Ministerului Afacerilor Externe, pentru notificarea CE, legislația de transpunere și tabelul de concordanță corespunzător tuturor articolelor dintr-o serie de directive care intră în aria de responsabilitate a BNR.

În prezent, BNR participă, alături de alte instituții cu responsabilități în domeniu, la procesul de transpunere a directivelor privind: contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale; piețele instrumentelor financiare; prezentarea de informații nefinanciare și de informații privind diversitatea de către anumite întreprinderi și grupuri mari; prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului; serviciile de plată în cadrul pieței interne.

Cooperarea tehnică

În cursul anului 2015, BNR a fost implicată, cu precădere, în proiectul de *twinning*¹¹¹ dedicat Băncii Naționale a Moldovei (BNM), intitulat *Strengthening the NBM's Capacity in the Field of Banking Regulation and Supervision in the Context of EU Requirements*.

¹¹¹ *Twinning*-ul este un instrument de cooperare între administrațiile publice din statele membre ale UE și țările beneficiare (țări candidate și potențial candidate la UE, dar și țări vizate de Politica Europeană de Vecinătate – *European Neighbourhood Policy*). Proiectele de *twinning* urmăresc împărtășirea bunelor practici între administrațiile publice ale statelor membre ale UE și ale viitoarelor state membre și dezvoltarea unor relații pe termen lung între acestea.

Acest proiect beneficiază de o finanțare în valoare de aproximativ 1,2 milioane euro din partea Uniunii Europene, prin intermediul programului-cadru *European Neighbourhood and Partnership Instrument* (ENPI) pentru Republica Moldova, și se derulează pe o perioadă de doi ani (iunie 2015 – iunie 2017). Obiectivul proiectului vizează acordarea de asistență tehnică BNM pentru consolidarea cadrului de supraveghere prudentțială, în procesul de armonizare cu normele și standardele UE pentru autoritățile de supraveghere bancară, și creșterea capacității instituționale și administrative a BNM în acest domeniu. BNR acordă asistență împreună cu De Nederlandsche Bank (DNB), într-un consorțiu condus de BNR. În cadrul proiectului, BNM beneficiază de experiența unui consilier rezident de *twinning* detașat de BNR la Chișinău pe perioada proiectului și a 44 de experți pe termen scurt din cadrul BNR și DNB, din domeniile reglementare și autorizare, supraveghere, stabilitate financiară și resurse umane. Aceștia acordă asistență pe parcursul a peste 100 de misiuni la Chișinău și a unor vizite de studiu ale experților BNM la București și Amsterdam.

De asemenea, BNR a participat cu un expert la programul pe termen mediu pentru încurajarea dezvoltării economice a comunității cipriote-turce, desfășurat sub egida TAIEX¹¹². Expertul BNR a acordat asistență tehnică pentru alinierea legislației din această zonă în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului la standardele internaționale și *acquis*-ul UE.

1.3. Asistența financiară pe termen mediu acordată de UE

Programul de asistență financiară din partea UE a continuat să se desfășoare și pe parcursul anului 2015, acesta încheindu-se la data de 30 septembrie 2015. În acest context, au avut loc două misiuni¹¹³ de evaluare ale CE, derulate în comun cu FMI și BM, precum și o misiune¹¹⁴ realizată doar de către CE, în cadrul căroră au avut loc discuții cu autoritățile române, inclusiv BNR, pe marginea angajamentelor asumate în cadrul programului.

Începând cu luna octombrie 2015, CE a început monitorizarea post-program care are drept scop evaluarea capacității de rambursare a țării noastre. Aceasta va trebui menținută cel puțin până la momentul în care un procent de 70 la sută din împrumutul primit în cadrul programului 2009-2011 va fi rambursat, respectiv până în luna mai 2018.

¹¹² Instrumentul pentru asistență tehnică și schimb de informații (*Technical Assistance and Information Exchange Instrument – TAIEX*) gestionat de Comisia Europeană, Direcția Generală Extindere, menit să sprijine alinierea legislației statelor beneficiare la *acquis*-ul UE.

¹¹³ În perioada 26 ianuarie – 11 februarie 2015 și, respectiv, 19-26 mai 2015.

¹¹⁴ În perioada 16-30 iunie 2015.

2. Relațiile financiare internaționale

Fondul Monetar Internațional

România este membră a Fondului Monetar Internațional (FMI) din anul 1972, cota de participare (capitalul subscris și vărsat) fiind în prezent¹¹⁵ de 1 811,4 milioane DST, respectiv 0,38 la sută din cota totală a Fondului.

În anul 2015 au fost rambursate către FMI rate de principal în valoare de 1 232,7 milioane DST și s-au plătit 8,2 milioane DST în contul dobânzilor nete.

Pe parcursul anului 2015 a continuat derularea aranjamentului *stand-by* de tip preventiv aprobat de Consiliul Directorilor Executivi al FMI la 27 septembrie 2013 (cu valabilitate până la 26 septembrie 2015), în sumă de 1 750,3 milioane DST (aproximativ 1,98 miliarde euro, reprezentând 170 la sută din cota României la FMI). În acest context, în perioada 26 ianuarie – 11 februarie 2015 și, respectiv, 19-26 mai 2015, în cadrul evaluărilor periodice comune FMI, CE și BM au avut loc discuții cu autoritățile române privind îndeplinirea angajamentelor asumate. De asemenea, în perioada 13-21 octombrie 2015, o misiune a FMI s-a deplasat în România pentru a analiza evoluțiile economice recente și planurile bugetare pentru anul 2016.

Cu ocazia misiunii de evaluare desfășurate în perioada 26 ianuarie – 11 februarie 2015, au avut loc dezbateri și consultări în cadrul procedurii de monitorizare denumite generic *Article IV Consultations*¹¹⁶. Printre temele abordate în cadrul acestui eveniment s-au numărat: eficientizarea cheltuielilor publice în infrastructură, descentralizarea fiscală, rezultatele obținute de sectorul întreprinderilor de stat și prioritățile de reformă, evoluția exportului și competitivitatea externă, precum și transmisia modificărilor cursului de schimb în cadrul regimului de țintire a inflației. Rezultatele discuțiilor au fost prezentate într-un raport al experților FMI, aprobat de Consiliul Executiv al FMI și publicat în data 27 martie 2015.

Consultările din 2016 în cadrul procedurii *Article IV Consultations* au avut loc în luna martie, la sediul BNR. La acestea au participat reprezentanți ai Guvernului României, ai Consiliului Fiscal și ai unor instituții financiare internaționale, ocazie cu care s-a discutat despre evoluțiile macroeconomice recente din România, cu accent pe subiecte precum reducerea veniturilor în contextul unor cheltuieli bugetare scăzute, salariul minim, inflația și așteptările inflaționiste, evoluția sectorului financiar.

Grupul Băncii Mondiale

Alături de Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și Asociația Internațională pentru Dezvoltare (AID) – care reprezintă împreună Banca Mondială (BM), în cadrul Grupului Băncii Mondiale se regăsesc Corporația Financiară Internațională (CFI), Agenția pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor (AGMI) și Centrul Internațional de Arbitraj (ICSID). România este membră a tuturor acestor

¹¹⁵ Începând cu data de 2 februarie 2016.

¹¹⁶ Care permite Fondului să-și exercite funcția de supraveghere a sistemului monetar internațional.

instituții. BIRD și AID sunt instituții distincte, dar complementare, astfel că în timp ce BIRD are drept scop reducerea sărăciei în țările cu venituri medii și mici, AID se concentrează îndeosebi asupra celor mai sărace state.

Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare

România a devenit membră BIRD în 1972, deține 6 866 acțiuni (0,31 la sută din capitalul băncii) și are o putere de vot ce reprezintă 0,33 la sută din total.

Activitatea Băncii Mondiale în România a fost reluată în anul 1991. În ceea ce privește perioada actuală, „Strategia de parteneriat de țară pentru perioada 2014-2017” (*Country Partnership Strategy*) a fost construită în jurul a trei piloni: (i) modernizarea sistemului de guvernare; (ii) susținerea dezvoltării economice și crearea de locuri de muncă; (iii) creșterea nivelului de incluziune socială.

Sprijinul financiar acordat României în perioada 1991-2015 s-a concretizat în împrumuturi în valoare totală de aproximativ 11 miliarde dolari SUA.

Asociația Internațională pentru Dezvoltare

România a devenit membră AID la 12 aprilie 2014 și are în prezent o putere de vot în cadrul instituției de 0,37 la sută.

Instituții financiare afiliate Băncii Mondiale

România a aderat la Corporația Financiară Internațională în anul 1990, iar în prezent deține 4 278 acțiuni în valoare de 4,278 milioane dolari SUA și are o putere de vot în cadrul organizației de 0,19 la sută. În anul 2015, CFI a investit în România aproximativ 290 milioane dolari SUA.

România a devenit membră a Agenției pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor în 1992, iar în prezent deține 978 de acțiuni în valoare de 9,78 milioane DST și are o putere de vot de 0,55 la sută. De-a lungul timpului, AGMI a emis 13 garanții pentru susținerea investițiilor în România, în valoare cumulată de aproximativ 438 milioane dolari SUA.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)

România este membră fondatoare a BERD și deține în prezent 14 407 acțiuni, în valoare de 144,07 milioane euro, reprezentând 0,49 la sută din capitalul total subscris al băncii.

Conform ultimei Strategii de țară pentru România pentru perioada 2015-2018, care a fost aprobată la 30 septembrie 2015, BERD se va implica în extinderea accesului la finanțare prin stimularea creditării și dezvoltării piețelor de capital, reducerea disparităților regionale și creșterea incluziunii prin dezvoltarea infrastructurii, precum și ameliorarea competitivității în sectorul privat.

În cursul anului 2015, cuantumul finanțării BERD în România s-a ridicat la aproximativ 260 milioane euro. Până la sfârșitul lunii aprilie 2016, BERD a acordat României

un sprijin financiar în sumă cumulată de aproximativ 7,2 miliarde euro, în cadrul a 383 proiecte, din care 62 la sută s-au îndreptat către sectorul privat.

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre (BCDMN) a fost înființată în 1994 de către cele 11 state membre ale Organizației Cooperării Economice a Mării Negre¹¹⁷, printre care și România, cu scopul de a susține dezvoltarea economică și cooperarea regională. Capitalul autorizat al BCDMN este în prezent de aproximativ 3,45 miliarde euro, România deținând o cotă de 14 la sută din capital și din totalul voturilor.

În cursul anului 2015, Consiliul Directorilor BCDMN a aprobat pentru țara noastră o finanțare totală de aproximativ 60 milioane dolari SUA, în cadrul a 2 proiecte.

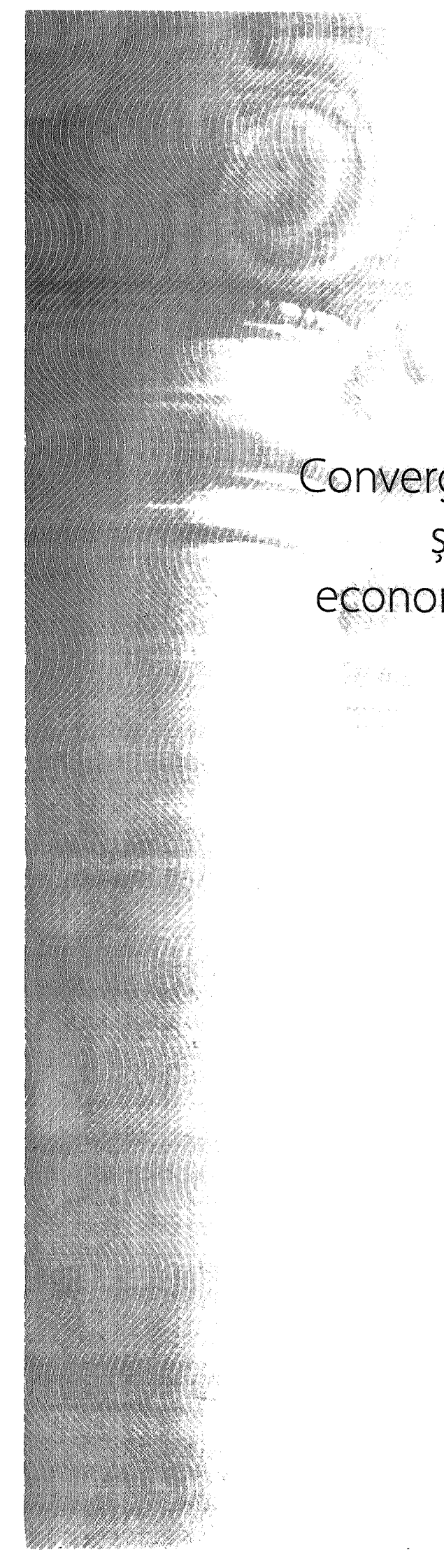
Banca Reglementelor Internaționale

BNR este membră a Băncii Reglementelor Internaționale (BRI) încă din 1930, anul înființării acesteia și deține 8 564 acțiuni din capitalul total, pentru care a încasat în 2015 suma de 2,7 milioane dolari SUA, reprezentând dividende aferente anului financiar 2014-2015.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)

Pe fondul eforturilor autorităților române de a dezvolta relațiile cu structurile Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, BNR, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe, a participat pentru prima oară, în calitate de invitat, la reuniunea din octombrie 2015 a Comitetului pentru Piețe Financiare.

¹¹⁷ Fondatorii OCEMN: Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, România, Rusia, Turcia și Ucraina.

Capitolul 11

Convergența economiei românești
și noul cadru de guvernare
economică în Uniunea Europeană

1. Stadiul procesului de convergență a economiei românești

Îndeplinirea criteriilor de convergență nominală și adoptarea monedei unice europene fac parte din procesul de integrare europeană a României. Intrarea în zona euro implică transferul elaborării și conducerii politicii monetare către BCE, instituție ale cărei acțiuni sunt întreprinse într-o manieră unitară pentru întreaga zonă euro, fără a lua în calcul particularitățile economiilor naționale, al căror grad de omogenitate este presupus a fi înalt. Criteriile de convergență nominală instituite prin Tratatul de la Maastricht privesc stabilitatea prețurilor, sustenabilitatea finanțelor publice și a gradului de îndatorare, stabilitatea cursului de schimb și nivelul ratelor dobânzilor pe termen lung. Evaluarea stadiului procesului de convergență presupune însă și analiza unor indicatori de aliniere structurală, în vederea determinării capacității economiei de a funcționa eficient în condițiile materializării unor șocuri, fără sprijinul unei politici monetare independente la nivel național. La finele anului 2015, precum și pe parcursul primelor patru luni din 2016, economia românească a îndeplinit, practic, toate criteriile de evaluare a convergenței nominale – fluctuațiile cursului de schimb au continuat să se încadreze în intervalul prevăzut de criteriul specific, fără ca România să participe însă la ERM II (Tabel 11.1).

	Criterii Maastricht	România	
		2015	aprilie 2016
Rata inflației (IAPC)¹ (%, medie anuală)	≤1,5 pp peste media celor mai performanți 3 membri UE	-0,4 (referință: 0,8)	-1,3 (referință: 0,7)
Deficitul bugetului consolidat (procente în PIB)	sub 3 la sută	0,7	...
Datoria publică (procente în PIB)	sub 60 la sută	38,4	...
Cursul de schimb față de euro (apreciere/deprecieri procentuală maximă pe doi ani)	±15 la sută	+1,8/-1,8 ²	+1,8/-1,7 ³
Ratele dobânzilor pe termen lung¹ (procente pe an, medie anuală)	≤2 pp peste media celor mai performanți 3 membri UE din perspectiva stabilității prețurilor	3,5 (referință: 3,9)	3,6 (referință: 4,0)

1) La calcularea nivelului de referință pentru anul 2015 au fost luate în considerare Lituania, Polonia și Slovenia, iar pentru luna aprilie 2016 Bulgaria, Slovenia și Spania. 2) Deviații procentuale maxime ale cursului de schimb al leului față de euro în intervalul ianuarie 2014 – decembrie 2015. Calculele sunt realizate pe serii cu frecvență zilnică și se raportează la media lunii decembrie 2013. 3) Deviații procentuale maxime ale cursului de schimb al leului față de euro în intervalul mai 2014 – aprilie 2016. Calculele sunt realizate pe serii cu frecvență zilnică și se raportează la media lunii aprilie 2014.

Sursa: Eurostat, calcule BNR

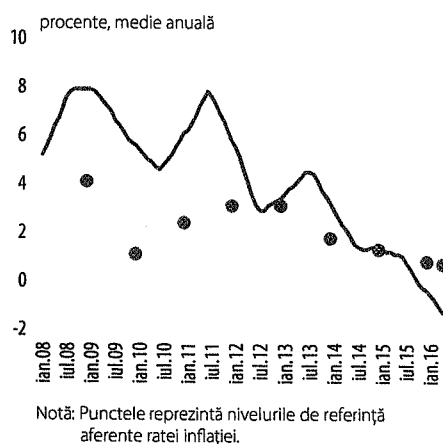
Tabel 11.1
Criteriile de la Maastricht
(indicatori de convergență nominală)

Rata inflației din România s-a înscris în ultimii ani pe o tendință pronunțată de reducere, susținută, pe de-o parte, de evoluția preponderent descendentă a ratei inflației de bază ca urmare a persistenței deficitului de cerere agregată, precum și de cea a anticipațiilor privind inflația ale agenților economici, iar pe de altă parte, de manifestarea unor șocuri repetate de natura ofertei. Pe parcursul anului 2015, sub impactul extinderii sferei de aplicabilitate a cotei reduse a TVA de 9 la sută la toate alimentele, băuturile nealcoolice și serviciile de alimentație publică, rata medie anuală a inflației (IAPC) s-a redus semnificativ, poziționându-se la finalul anului în teritoriul

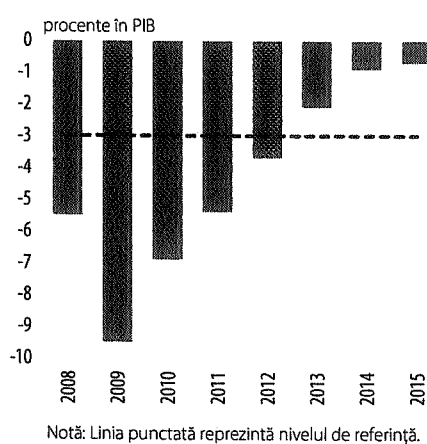
negativ (Grafic 11.1). Pentru anul 2016 se prefigurează poziționarea în continuare a ratei medii anuale a inflației IAPC în România mult sub valoarea de referință a criteriului de la Maastricht, pe fondul ajustărilor operate la nivelul cotelor TVA.

Deficitul bugetului general consolidat (conform metodologiei SEC 2010) a cunoscut o ajustare semnificativă în perioada 2010-2015 (Grafic 11.2), ponderea sa în PIB situându-se sub limita impusă prin Tratatul de la Maastricht, însă începând cu anul 2016 este de așteptat ca acest indicator să se poziționeze în proximitatea plafonului de 3 la sută. În ceea ce privește datoria publică, ponderea acesteia în PIB s-a menținut sub nivelul de 40 la sută, în timp ce profilul sustenabilității sale s-a îmbunătățit în ultimii ani prin creșterea maturității reziduale, reducerea costurilor de finanțare sau diversificarea bazei de investitori. Se impune totuși o monitorizare atentă a stocului de datorie publică, având în vedere creșterea semnificativă a acestuia față de anul 2008¹¹⁸.

Grafic 11.1
Rata inflației (IAPC)

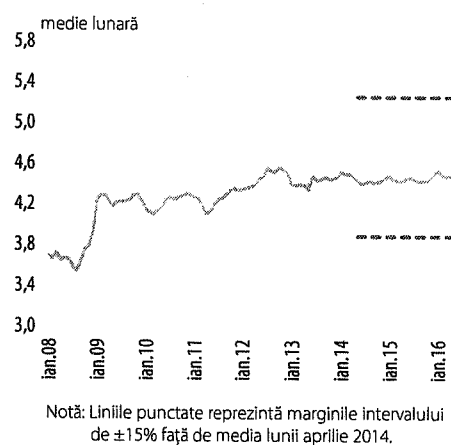

Sursa: Eurostat, calcule BNR

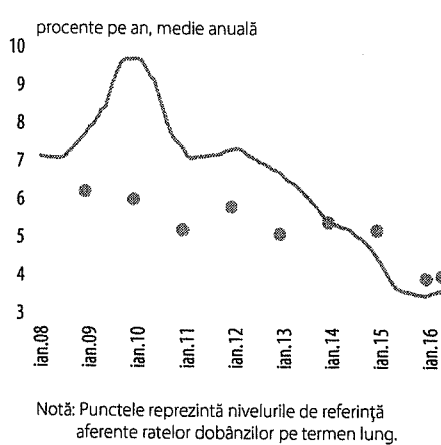

Sursa: Eurostat

Grafic 11.2
Deficitul bugetului consolidat
(metodologie SEC 2010)

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Grafic 11.4
Ratele dobânzilor
pe termen lung

Grafic 11.3
Cursul de schimb EUR/RON

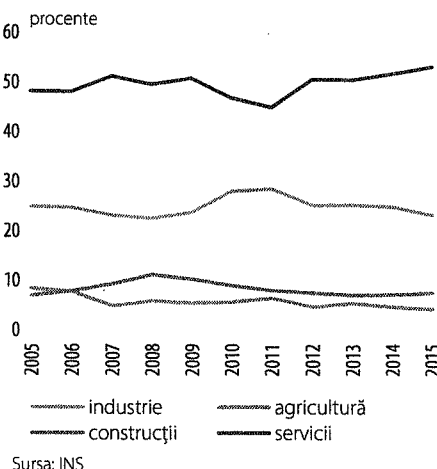
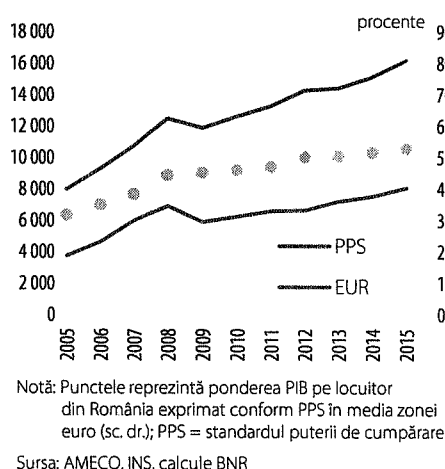
Ulterior crizei financiare, atenuarea dezechilibrelor macroeconomice interne în paralel cu derularea acordurilor cu instituțiile financiare internaționale a favorizat evoluția relativ stabilă a cursului de schimb al monedei naționale în raport cu euro (Grafic 11.3).

¹¹⁸ Conform aprecierilor formulate de către FMI în cadrul Raportului de țară nr. 16/113 din mai 2016, deși nivelul actual al ponderii sale în PIB nu este mare comparativ cu metricile standard, triplarea datoriei publice între anii 2008 și 2015 sugerează vulnerabilitatea acesteia la o deteriorare rapidă a finanțelor publice. O evaluare detaliată a sustenabilității datoriei publice se regăsește și în Raportul asupra stabilității financiare din anul 2015 (în secțiunea „Tema specială. Sustenabilitatea datoriei publice a României din perspectiva stabilității financiare”).

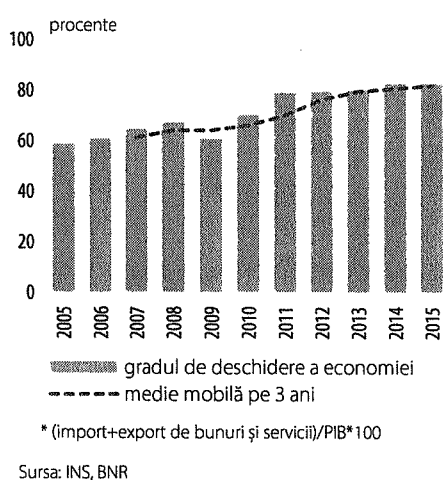
Variația acestuia – care, în condițiile neparticipării la ERM II, nu se raportează la o paritate centrală, ci la media lunii premergătoare perioadei evaluate – s-a încadrat lejer în banda standard de ± 15 la sută atât în perioada 2014-2015, cât și în intervalul mai 2014 – aprilie 2016, chiar și pe fondul unei prelungiri a tensiunilor geopolitice și al accentuării în perspectivă a divergenței deciziilor de politică monetară ale principalelor bănci centrale (Fed și BCE).

În paralel cu reducerea din ultimii ani a dezechilibrelor interne și externe, ameliorarea semnificativă a percepției riscurilor asociate economiei românești, reflectată inclusiv în menținerea ratingului suveran în categoria *investment grade*, a condus la plasarea în 2015, precum și în primele patru luni ale anului 2016, a ratei dobânzii pe termen lung sub nivelul de referință (Grafic 11.4). În același timp, persistența rigidităților structurale interne și coordonatele politicii fiscale pot fi percepute ca factori de risc de către investitori, făcând necesară continuarea implementării reformelor structurale în paralel cu menținerea unui mix adecvat al politicilor economice.

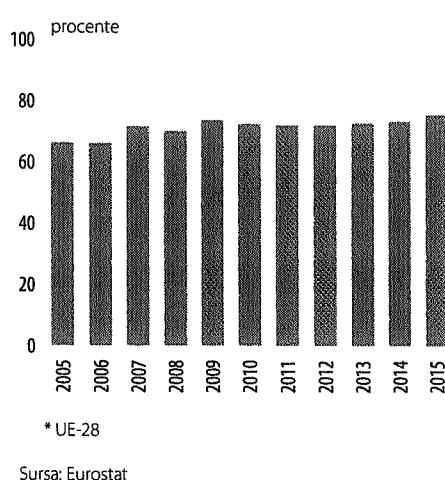
Grafic 11.5
Evoluția PIB pe locuitor
în România

Grafic 11.6
Ponderea sectoarelor
economice în PIB

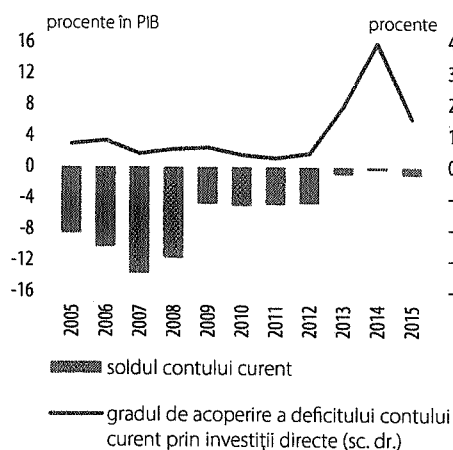
Grafic 11.7
Gradul de deschidere
a economiei*

Grafic 11.8
Ponderea comerțului cu UE*
în totalul comerțului exterior

Îndeplinirea sustenabilă a criteriilor de convergență nominală este condiționată de atingerea unui grad ridicat de aliniere structurală. Nivelul PIB pe locuitor, structura pe sectoare a economiei, gradul de deschidere a acesteia și ponderea comerțului cu UE în totalul comerțului exterior sunt printre cei mai importanți indicatori ai convergenței reale.

În România, PIB pe locuitor, exprimat conform standardului puterii de cumpărare, a reprezentat în intervalul 2005-2007 în medie aproximativ 35 la sută din nivelul zonei euro. Ulterior, decalajul s-a diminuat substanțial, raportul dintre PIB pe locuitor în România și cel din zona euro atingând 53 la sută în 2015, nivel ușor superior celui aferent anului precedent (Grafic 11.5). Structura pe sectoare a economiei (măsurată prin aportul acestora la formarea PIB) a manifestat în intervalul 2012-2015 o tendință de convergență către cea a zonei euro – în special prin creșterea ponderii serviciilor –, evoluție favorabilă atenuării efectelor unor posibile șocuri asimetrice (Grafic 11.6). După ajustarea manifestată în contextul crizei globale, gradul de deschidere a economiei¹¹⁹ a crescut semnificativ, media din ultimii trei ani fiind de aproximativ 82 la sută (Grafic 11.7). Gradul de integrare din punct de vedere al schimburilor comerciale cu UE, cuantificat prin ponderea comerțului cu celelalte state membre ale UE în totalul comerțului exterior al României, este evaluat a fi ridicat, situându-se la 76 la sută în 2015 (Grafic 11.8). Date fiind multiplele fațete ale convergenței reale, cadrul de analiză a procesului poate fi dezvoltat de-a lungul mai multor dimensiuni, care pot viza, între altele, sustenabilitatea echilibrului extern sau gradul de dezvoltare a sistemului financiar-bancar. În final, progresele în această direcție ar trebui să se regăsească în ameliorarea continuă a profilului de dezvoltare economică, având ca referințe creșterea inteligentă, sustenabilă și inclusivă (Caseta 10).

Grafic 11.9
Deficitul de cont curent și gradul de acoperire prin investiții directe

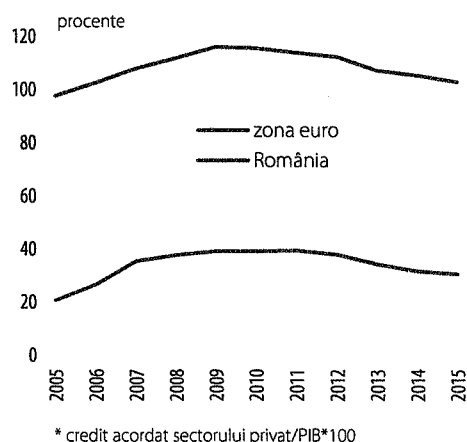
Sursa: INS, BNR

În contextul manifestării efectelor crizei financiare internaționale și al diminuării drastice a activității economice la nivel global, ponderea deficitului de cont curent în PIB s-a ajustat substanțial în 2009 (cu 7 puncte procentuale față de 2008), preponderent pe seama contracției importurilor de bunuri și servicii, menținându-se în apropierea valorii de 5 la sută și în perioada 2010-2012. Pe parcursul anului 2013, deficitul de cont curent a consemnat o nouă ajustare semnificativă (ca urmare a

evoluției favorabile a exporturilor de bunuri și servicii), atingând în 2014 minimul istoric de 0,5 la sută din PIB. În schimb, în 2015 tendința s-a inversat, nivelul indicatorului fiind de 1,1 la sută din PIB, pe fondul majorării deficitului balanței veniturilor primare și al celei a bunurilor. Gradul de finanțare a deficitului de cont curent prin investiții directe¹²⁰ a consemnat diminuări succesive în perioada 2009-2011, în contextul propagării efectelor crizei financiare globale asupra economiei românești. Ulterior, însă, indicatorul a cunoscut o îmbunătățire considerabilă, consemnând în intervalul 2013-2015 valori de peste 150 la sută, în principal ca urmare a ajustării semnificative a deficitului de cont curent (Grafic 11.9).

¹¹⁹ $(\text{exporturi} + \text{importuri de bunuri și servicii}) / \text{PIB} \cdot 100$.

¹²⁰ Dintre care cele ale nerezidenților în România sunt prevalente.

Grafic 11.10
Evoluția intermediarii
financiare indirecte*

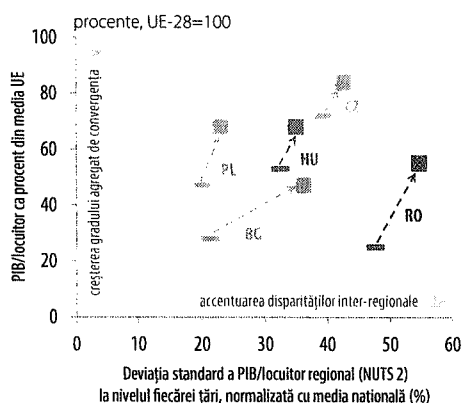
Sursa: BCE, Eurostat, BNR

Gradul de integrare a sectorului financiar-bancar din România cu cel al zonei euro rămâne ridicat, având în vedere preponderența în structura acționariatului instituțiilor de credit de pe piața românească a capitalului originar din țările zonei euro. Deși dezvoltarea acestui sector concomitent cu procesul de aderare la UE a fost semnificativă, nivelul intermediarii financiare continuă să fie mult subdimensionat¹²¹ (Grafic 11.10).

În ceea ce privește perspectivele intrării în zona euro, Guvernul României își menține, conform prevederilor Programului de convergență 2016-2019, angajamentul de adoptare a monedei unice europene, o dată concretă urmând a fi decisă după definitivarea unui calendar al acestui proces (preconizată a avea loc până la următoarea ediție a Programului de convergență), ținând cont și de stadiul îndeplinirii criteriilor de convergență nominală și reală. Este important de avut în vedere și faptul că stabilirea unei date certe pentru adoptarea euro necesită un consens politic și social larg, precum și o bună înțelegere a eforturilor necesare atingerii acestui obiectiv. Gestionarea procesului de convergență reală a economiei românești nu trebuie să fie tributară unei viziuni pe termen scurt, caz în care s-ar realiza cu prețul sacrificării echilibrelor macroeconomice. Sustenabilitatea pe termen mediu și lung a convergenței economice nu poate fi asigurată decât prin coerența și consecvența politicilor macroeconomice, promovarea de reforme structurale și consolidarea câștigurilor de productivitate.

Caseta 10. Instantaneu al convergenței reale în România

Grafic A
Convergența reală în statele ECE:
dimensiunea națională
și cea regională (2000-2014)

Notă: Au fost reprezentate doar țările cu mai mult de 2 regiuni.

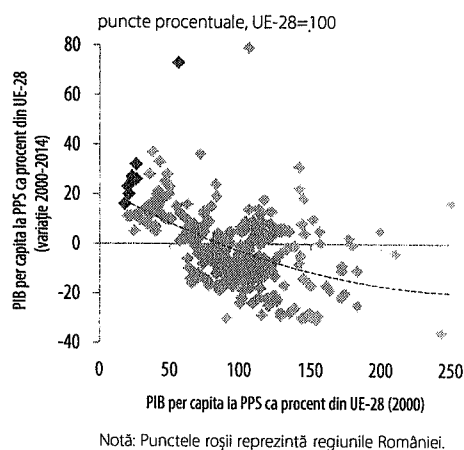
Sursa: Eurostat

Chiar dacă este un concept care poate fi analizat din mai multe perspective, vizând între altele integrarea comercială și financiară sau gradul de armonizare a structurilor economice, convergența reală a unei economii emergente reflectă, în ultimă instanță, măsura în care obiectivul ultim de atingere a unui nivel de bunăstare similar celui întâlnit în statele dezvoltate este îndeplinit. Progresele în această direcție sunt sintetizate, în general, prin evoluția indicatorului PIB *per capita*, calculat la nivel agregat, însă este deopotrivă relevantă evaluarea robusteții procesului și a măsurii în care bunăstarea se regăsește de o manieră echilibrată în interiorul statului respectiv. În acest sens, politica de coeziune a UE vizează în mod expres atenuarea decalajelor de dezvoltare inter-regionale, mai ales în contextul unei repartii neuniforme în cadrul statelor UE a beneficiilor aduse de participarea la proiectul european

¹²¹ În România, intermedierea financiară indirectă, cuantificată prin raportul între creditul acordat sectorului privat și PIB, a crescut în intervalul 2005-2011 de la 20,6 la sută la aproximativ 40 la sută, ulterior traiectoria indicatorului inversându-se. În anul 2015, acesta a înregistrat un nivel de 30,5 la sută, în scădere comparativ cu anul precedent.

(Halmai și Vásáry, 2010), tendința regăsindu-se inclusiv la nivelul noilor state membre (Grafic A). În același timp, strategia actuală de dezvoltare a Europei – intitulată „Europa 2020” – adoptă o viziune mai amplă asupra conceptului de bunăstare, pentru care prezintă relevanță alături de PIB *per capita* și o serie de alți indicatori, cu rolul de a evalua măsura în care progresele consemnate se încadrează în sfera definită de coordonatele creștere inteligentă – sustenabilitate – incluziune socială.

Grafic B
Convergența reală
a regiunilor UE (2000-2014)

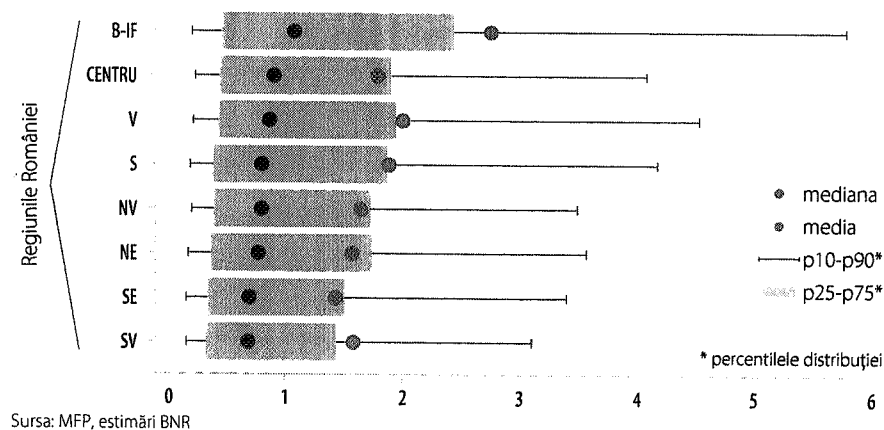
Sursa: Eurostat

Fără doar și poate, integrarea în structurile europene, dar și întregul proces premergător acestui pas au adus societății românești beneficii în ceea ce privește nivelul de trai, după cum relevă rata foarte alertă de creștere a PIB *per capita* în intervalul 2000-2014 – practic, cea mai ridicată între statele membre. Cu toate acestea, dat fiind punctul de plecare net inferior, orizontul de recuperare a decalajului de bunăstare în raport cu economiile dezvoltate rămâne îndepărtat: țara noastră dispune, în prezent, de cel de-al doilea cel mai scăzut venit mediu din UE.

În plan regional, toate zonele au consemnat rate de creștere consistente (Grafic B), insuficiente însă pentru o apropiere materială de media europeană, astfel încât, cu excepția notabilă a capitalei, toate se plasează la ora actuală sub acest prag.

Zona București-Ilfov are, într-adevăr, un statut aparte, aceasta depășind media UE încă din anul 2008, dar în ultimii ani se remarcă progrese susținute și în alte regiuni (Vest, Centru). Aceste trei zone performează și în termeni de productivitate, întrucât beneficiază de prezența celor mai eficiente firme din economie (Grafic C), dată fiind expunerea lor la influxurile de investiții străine directe. Practic, reasezarea economiei, în perioada ulterioară declanșării crizei economice și financiare, pe o structură mai competitivă, orientată spre ramuri cu un conținut tehnologic mai ridicat (servicii IT&C, industria auto) se datorează în bună măsură acestor regiuni.

Grafic C
Distribuția regională a TFP
în industria prelucrătoare (2014)

Cu toate acestea, România mai are de parcurs o distanță apreciabilă până la îndeplinirea dezideratului urmărit de strategia Europa 2020, de realizare a unei creșteri economice inteligente, majoritatea indicatorilor asociați plasându-se pe ultimele poziții în ierarhia statelor comunitare. Astfel, preocuparea pentru inovare

este cea mai redusă din UE, ponderea cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în PIB fiind de numai 0,4 la sută, față de o medie europeană de 2 la sută. Capitala iese din nou în evidență, cu o pondere de 1 la sută, de două ori mai ridicată față de următoarea clasată, dar jumătate din media UE; la polul opus se situează anumite regiuni din sudul țării, unde preocuparea pentru inovare este aproape inexistentă (0,1 la sută). Alte elemente indispensabile unui climat prielnic pentru creșterea economică inteligentă includ calitatea educației, a administrației publice, dar și a mediului de afaceri. Referitor la primul aspect, din nou, București-Ilfov beneficiază de capital uman cu înaltă calificare (46 la sută din totalul populației cu vârsta între 30 și 34 de ani), proporție superioară mediei europene (37,9 la sută), în timp ce pentru celelalte zone ale țării, nivelul este de circa două ori mai redus comparativ cu reperul amintit. Mai mult, estul și sudul țării se confruntă cu unele dintre cele mai ample rate ale abandonului școlar la nivelul UE (circa 20 la sută, dublu față de media europeană). Dificultatea de a găsi forță de muncă cu o calificare superioară a devenit tot mai presantă în ultimii ani, acționând ca un obstacol în calea menținerii traiectoriei alerte de creștere în zonele mai dinamice. O soluție ar putea fi reprezentată de atragerea de capital uman din alte regiuni ale țării, însă percepția unor avantaje insuficiente ale relocării în interiorul țării, mai ales prin raportare la vestul Europei, limitează mobilitatea internă. În același timp, coordonatele mediului instituțional din România (care includ calitatea administrației publice, statul de drept, controlul corupției) rămân printre cele mai nefavorabile din UE, ceea ce îngreunează progresele în oricare din domeniile analizate. Economia autohtonă oferă condiții mai puțin favorabile față de media europeană și în ceea ce privește mediul de afaceri, ecartul fiind totuși mai puțin pronunțat.

Un alt pilon al strategiei Europa 2020 este reprezentat de sustenabilitatea creșterii economice, privită în primul rând în relație cu respectarea și protecția mediului înconjurător. Din acest punct de vedere, România are rezultate bune în ceea ce privește consumul de energie produsă din surse regenerabile și emisia de gaze cu efect de seră. În același timp însă, înregistrează aproape cel mai redus grad de racordare la stații de epurare a apei menajere (40 la sută din totalul populației), precum și un nivel destul de ridicat al poluării. Fără îndoială, o altă coordonată a creșterii economice sustenabile, cu relevanță sporită în cazul economiei locale, este reprezentată de caracteristicile infrastructurii de transport. Astfel, insuficiența și calitatea precară a acesteia în România constituie nu doar un impediment major în extinderea investițiilor străine directe și în alte regiuni ale țării, ci și o cauză principală a înregistrării uneia dintre cele mai ridicate rate ale deceselor cauzate de accidente rutiere (dublă față de media europeană). În plan regional, există potențial semnificativ pentru îmbunătățirea conectivității pe bază de infrastructură rutieră – chiar și până la de peste 3 ori nivelul curent în centrul țării.

Nu în ultimul rând, dezvoltarea economică trebuie să se regăsească într-o îmbunătățire a nivelului de trai al tuturor cetățenilor. Pe lângă indicatorul clasic reprezentat de rata de ocupare, monitorizarea progreselor vizează și aspecte precum sănătatea populației, speranța de viață, sărăcia sau riscul de excluziune socială. În ceea ce privește rata de ocupare, chiar dacă aceasta se situează în România ușor sub media UE (66 la sută, comparativ cu 69 la sută), merită remarcată probabilitatea accentuată de deteriorare a calității capitalului uman odată cu

trecerea timpului, dată fiind ponderea extrem de scăzută a populației care participă la programe de instruire pe tot parcursul vieții (1,5 la sută, cea mai redusă din Europa, media europeană fiind de 10,7 la sută). Preocupantă este și calitatea serviciilor de sănătate, care se reflectă într-o speranță de viață sub media UE (cu circa 5 ani), o rată ridicată a mortalității asociate bolilor de inimă și mai ales a mortalității infantile (cea mai mare din spațiul comunitar). De asemenea, aproape 30 la sută din populație se confruntă cu dificultăți severe de ordin material (nivel triplu față de media UE), iar peste 40 la sută se află în pericol de sărăcie sau excluziune socială (dublul mediei europene). În această privință, diferențele în plan regional sunt mai puțin evidente, astfel încât, chiar dacă mult mai bogată în medie, zona capitalei se dovedește a fi marcată de un nivel ridicat al excluziunii sociale.

Cadrul de monitorizare a progreselor statelor membre creat prin strategia Europa 2020 este completat de așa-numiții „indicatori de context”. O parte dintre aceștia oferă o imagine asupra situației demografice, în această privință România confruntându-se cu un spor natural negativ, precum și cu o rată ridicată a emigrării. Cealaltă parte vizează stabilitatea macroeconomică, toți indicatorii reflectând în acest caz o situație favorabilă a țării noastre, care a contribuit, fără îndoială, la atragerea investițiilor străine directe, acestea demonstrându-și, de altfel, influența benefică asupra nivelului de trai în zonele către care s-au îndreptat.

Politica de coeziune a UE urmărește eliminarea disparităților și convergența reală a tuturor regiunilor sale, prin punerea la dispoziția statelor membre a fondurilor necesare, printre care: Fondul de Coeziune, Fondul European pentru Dezvoltare Regională, Fondul Social European. România a demonstrat însă deficiențe severe în fructificarea acestei oportunități, plasându-se pe ultimele locuri în ceea ce privește gradul de absorbție. O posibilă ieșire din blocaj nu poate fi concepută în absența unei ameliorări sesizabile a calității mediului instituțional, care să asigure nu doar un grad mai ridicat de absorbție, ci și o eficiență sporită a utilizării acestor resurse.

Referințe

Comisia Europeană – *Europe 2020. A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth*, 2010

Comisia Europeană – *Romania. Country Profile, Key Indicators*, 2015

Halmai, P. și Vársáry, V. – *Real Convergence in the New Member States of the European Union (Shorter and longer term prospects)*, The European Journal of Comparative Economics 7 (1), pp. 229-253, 2010

2. Evoluții în domeniul guvernării economice în Uniunea Europeană

Publicarea în noiembrie 2015 a Raportului privind mecanismul de alertă (RMA) a inaugurat cel de-al cincilea ciclu al Procedurii privind dezechilibrele macroeconomice (PDM), care urmărește identificarea problemelor ce pot sta în calea creșterii economice a statelor membre ale UE, precum și a politicilor și planurilor de acțiune pentru remedierea lor. Semestrul european pentru coordonarea politicilor economice presupune adoptarea, la sfârșitul fiecărui an, a RMA și a Analizei anuale a creșterii, care oferă o imagine de ansamblu asupra evoluțiilor economice și sociale în cadrul țărilor UE, urmată de elaborarea de rapoarte de analiză aprofundată în cazurile în care sunt observate dezechilibre importante, respectiv publicarea lor în luna februarie a anului următor.

Raportul semnalează progrese în ceea ce privește corectarea problemelor identificate în runda precedentă, constatând totodată existența unor dezechilibre importante în 12 state membre¹²² (față de 16 în anul anterior). S-a considerat astfel că patru țări, printre care și România, au făcut progrese considerabile în ameliorarea dezechilibrelor, menținându-se însă recomandarea pentru realizarea unui raport aprofundat de țară, în vederea monitorizării în continuare a procesului de eliminare a acestor vulnerabilități. Față de raportul precedent, tabloul de bord principal a fost îmbogățit prin adăugarea a trei indicatori relevanți pentru condițiile de pe piața muncii: rata activității, rata șomajului pe termen lung și rata șomajului în rândul tinerilor. Întrucât experiența ultimilor ani a demonstrat că implicațiile sociale ale crizei pot influența negativ creșterea potențială a PIB pe termen mediu și lung, s-a considerat oportună acordarea unei atenții sporite evoluțiilor de pe piața muncii.

Corectarea dezechilibrelor în 2015 s-a realizat într-un mediu global dificil, în condițiile unei dinamici lente a activității economice din zona euro, ale unei temperări a avansului economiilor emergente și ale unei încetiniri a comerțului internațional. În contextul unei cereri externe aflate în scădere, îndeosebi în a doua parte a anului, și al unor perspective de încetinire în continuare a economiei globale, stimularea cererii interne este prezentată ca prioritară în perioada următoare, în vederea consolidării ritmului de creștere economică din UE și în special din zona euro. Acest lucru se poate dovedi însă problematic, pe fondul unui nivel încă ridicat al îndatorării în cele mai multe state membre, fiind necesar ca țările cu nevoi reduse de ajustare a deficitului bugetar și a stocului de datorie să realizeze investiții substanțiale, în timp ce statele care înregistrează dezechilibre să implementeze reforme structurale majore.

Printre progresele importante consemnate în RMA se numără corectarea vulnerabilităților externe, în special în țările cu deficite de cont curent și probleme de competitivitate. Astfel, cele mai multe dintre statele care au înregistrat deficite excesive în perioada preciză au continuat să și le diminueze sau chiar să le transforme în surplusuri, generând totodată echilibrări ale poziției investiționale externe,

¹²² Grecia și Cipru au fost excluse din analiză, aflându-se în programe de asistență financiară internațională.

iar reducerile costurilor unitare cu forța de muncă în statele cele mai afectate de criză, datorate fie decelerării câștigurilor salariale, fie avansurilor de productivitate, au generat câștiguri de competitivitate prin cost. Merită însă semnalat faptul că pe ansamblul zonei euro se înregistrează în continuare un surplus semnificativ al contului curent (aproximativ 3,7 la sută din PIB), care, în contextul unei inflații aproape nule și al unei creșteri modeste, indică insuficiența cererii interne în stimularea activității economice.

Corecția dezechilibrelor externe nu s-a tradus încă într-o reducere a datoriei externe, care continuă să fie foarte ridicată, în multe state membre gradul de îndatorare, atât a sectorului public, cât și a celui privat, aflându-se la niveluri record, ceea ce constituie o vulnerabilitate importantă pentru creșterea economică, pentru locurile de muncă și pentru stabilitatea financiară din Uniunea Europeană. În ceea ce privește starea sectorului financiar, aceasta este în general stabilă, indicatorii aferenți din tabloul de bord aflându-se în parametri normali, semnalându-se însă și unele probleme: ponderea ridicată în portofoliile băncilor a creditelor neperformante, fluxurile timide de credit pe fondul necesității reducerii îndatorării, precum și ratele reduse ale dobânzii care erodează profitabilitatea băncilor.

Evoluțiile de pe piața muncii surprind un nou episod de scădere a ratei șomajului, proces început în anul 2013, raportul consemnând că, în prezent, revenirea pieței muncii se produce într-un ritm mai accelerat decât ar presupune-o creșterea economică efectivă, pe fondul unei încrederi crescute din partea companiilor, al implementării de reforme structurale și al decelerării costurilor unitare cu forța de muncă. Deși rata activității se află în limita impusă de tabloul de bord în aproape toate țările, având predominant valori pozitive, majorarea ratei de găsimă a unui loc de muncă a fost insuficientă pentru reducerea substanțială a șomajului pe termen lung și a șomajului în rândul tinerilor, semnalând potențiale dezechilibre importante în viitor.

România continuă să se încadreze în intervalele recomandate în tabloul de bord în cazul a 13 dintre cei 14 indicatori, existând o corecție importantă chiar și în cazul poziției investiționale internaționale nete, singura variabilă care se plasează sub valoarea de referință (Tabel 11.2). Dacă în runda precedentă România era inclusă în rândul statelor cu dezechilibre ce necesită monitorizare și politici de corecție, pe fondul unui nivel negativ considerabil al PIIN, al unei capacități insuficiente de export și al unor vulnerabilități în sistemul financiar, raportul publicat în noiembrie 2015 remarcă progresele înregistrate de țara noastră în ceea ce privește acești indicatori și elimină România de pe lista țărilor cu dezechilibre, recomandând însă alcătuirea unui raport aprofundat de analiză pentru monitorizarea continuă a procesului de corectare a dezechilibrelor.

Principalele concluzii ale raportului de analiză aprofundată vizează o serie de evoluții pozitive înregistrate în ultimii ani (creștere economică consistentă, încordare în creștere a pieței muncii concentrată în zona sectoarelor cu valoare adăugată relativ mare, reducere a deficitului bugetar, atenuare a vulnerabilităților externe prin îmbunătățirea PIIN, echilibrare a contului curent și o consolidare a cotei de piață a exporturilor), dar și riscuri pentru perioada următoare (inițiative legislative care pun

În pericol stabilitatea financiară, o politică fiscală expansionistă ce poate deteriora indicatorii bugetari, eficiența limitată a instituțiilor administrației publice, probleme structurale persistente pe piața muncii, risc de sărăcie și excluziune socială crescut în mare parte din zonele rurale).

În ceea ce privește echilibrul extern și gradul de competitivitate, se apreciază că, deși nivelul PIIN se situează sub limita impusă în tabloul de bord, acest lucru nu este neobișnuit pentru o economie emergentă, iar câștigurile de competitivitate prin cost înregistrate după 2010 (costuri salariale unitare stabile și productivitate în creștere) situează balanța comercială la un nivel care va permite, în timp, reechilibrarea poziției externe. Din punct de vedere al sectorului financiar, acesta este considerat ca fiind bine capitalizat și lichid, în ciuda persistenței unor vulnerabilități rezultate în principal din inițiative legislative cu impact negativ asupra perspectivelor de creditare și a indicatorilor bilanțieri ai băncilor. Politica fiscală prociclică suprapusă unor creșteri salariale accelerate riscă să conducă la deteriorarea sustenabilității echilibrului bugetar și la o supraîncălzire a economiei, în condițiile în care este de așteptat ca deficitul de cerere să se disipeze în acest an.

Recomandările specifice adresate României în precedentul raport de analiză aprofundată și a căror îndeplinire este evaluată în cel curent au vizat:

- finalizarea programului de asistență financiară, direcție în care nu s-a înregistrat niciun progres;
- păstrarea deficitului bugetar în limitele obiectivelor bugetare pe termen mediu (MTO), implementarea unor măsuri de combatere a muncii nedeclarate și egalizarea vârstei de pensionare între bărbați și femei – deși România a respectat MTO pentru anul 2015, nu se remarcă niciun progres în vederea încadrării în ținta pentru 2016, progrese limitate în punerea în aplicare a strategiei de respectare a obligațiilor fiscale (este menționată în acest caz îmbunătățirea ratei de colectare a impozitelor) și niciun progres în egalizarea vârstei de pensionare;
- măsuri pentru includerea în piața muncii a tinerilor neînregistrați și a șomerilor pe termen lung, asigurarea personalului adecvat în agențiile de șomaj, implementarea unor practici transparente de stabilire a salariului minim, aplicarea strategiei naționale de reducere a abandonului școlar și creșterea calității învățământului preșcolar – au fost realizate progrese limitate în ceea ce privește aceste obiective;
- reformarea sistemului de guvernare corporativă a întreprinderilor de stat, România realizând în acest caz unele progrese prin aprobarea de către guvern a unor amendamente la proiectul de lege de aprobare a ordonanței de urgență privind guvernarea corporativă.

Concluziile din rapoartele aprofundate de țară reprezintă punctul de plecare pentru recomandările specifice fiecărui stat membru pe care Comisia Europeană le propune spre aprobare Consiliului UE în luna mai 2016.

Tabel 11.2. Tabloul de bord pentru supravegherea dezechilibrelor macroeconomice

		Soldul contului curent	Poziția investițională internă netă	Cursul de schimb real efectiv pe baza IAPC	Cota de piață a exporturilor de bunuri și servicii	Costul unitar nominal cu forța de muncă	Indicele prețurilor locuințelor	Fluxul creditelor acordate sectorului privat
		% din PIB, medie pe 3 ani	% din PIB	variație % pe 3 ani	variație % pe 5 ani	variație % pe 3 ani	variație % anuală	% din PIB
		-4%/+6% din PIB	-35% din PIB	±5% (EA) ±11% (non-EA)	-6%	+9% (EA) +12% (non-EA)	6%	+14% din PIB
Austria	2014	1,8	2,1	1,9	-15,9	7,8	1,4	0,2
	2015	2,2	3,2	1,8	-9,2	6,1	3,9	...
Belgia	2014	-0,2	59,1	-0,6	-11,0	5,7	-1,1	-2,0
	2015	-0,2	61,8	-1,2	-10,6	2,1	0,2	4,6
Bulgaria	2014	0,4	-76,1	-2,8	6,4	17,0	1,5	-0,3
	2015	1,2	-60,7	-4,1	14,0	10,8	3,6	...
Republica Cehă	2014	-0,6	-37,0	-10,0	-5,4	3,8	1,9	1,8
	2015	0,2	-31,2	-8,0	0,0	0,1	3,8	...
Cipru	2014	-4,9	-139,8	-1,7	-26,9	-6,6	0,3	-8,5
	2015	-4,2	-129,2	-6,2	-19,2	-8,1	3,2	...
Croația	2014	0,5	-88,2	-1,0	-18,3	-5,8	-1,2	0,4
	2015	2,3	-79,0	0,1	-3,5	-5,1	-2,4	...
Danemarca	2014	6,9	47,0	-1,2	-17,5	4,1	3,0	4,3
	2015	7,3	42,0	-1,5	-11,9	4,8	6,2	...
Estonia	2014	-0,5	-43,6	4,7	24,1	13,0	12,8	6,4
	2015	1,0	-40,2	6,4	10,1	15,7	7,0	...
Finlanda	2014	-1,5	-3,0	2,6	-24,5	7,9	-1,9	1,2
	2015	-0,8	-3,9	2,3	-20,5	3,4	-0,2	8,1
Franța	2014	-1,0	-19,5	-1,3	-13,4	4,8	-1,6	3,3
	2015	-0,6	-17,4	-2,7	-5,6	...	-1,4	...
Germania	2014	7,0	41,2	-0,4	-8,5	7,6	1,5	1,1
	2015	7,5	49,2	-1,5	-3,0	5,9	4,5	...
Grecia	2014	-2,6	-124,1	-5,6	-17,7	-11,6	-4,9	-2,7
	2015	-1,4	-126,4	-5,5	-20,7	-9,4	-3,8	-3,2
Irlanda	2014	1,8	-106,7	-3,6	-13,6	-2,2	11,1	13,7
	2015	3,8	-70,0	-5,9	13,4	-5,6	9,8	...
Italia	2014	0,8	-28,3	0,2	-14,3	2,8	-4,6	-0,9
	2015	1,6	-26,7	-2,1	-8,8	2,2	-2,5	...
Letonia	2014	-2,5	-60,9	0,2	9,6	12,9	5,1	-11,9
	2015	-1,8	-59,3	3,1	10,1	15,2	-3,7	...
Lituania	2014	1,3	-46,4	1,5	34,9	8,3	6,3	-1,2
	2015	1,1	-45,1	4,0	15,6	10,5	4,6	...
Luxemburg	2014	5,8	18,5	0,5	10,3	7,6	3,7	0,5
	2015	5,6	31,6	-0,5	21,5	1,1	5,1	...
Malta	2014	2,8	44,6	0,1	-17,0	6,6	2,6	6,7
	2015	5,6	51,0	-0,2	-9,5	2,1	2,0	3,0
Olanda	2014	10,2	54,7	0,7	-11,3	5,4	-0,5	-1,6
	2015	9,6	66,7	-0,6	-7,8	1,5	3,2	...
Polonia	2014	-2,3	-68,3	-1,3	5,4	3,1	1,1	4,8
	2015	-1,2	-61,9	-1,0	8,7	...	2,8	3,4
Portugalia	2014	-0,1	-114,7	-1,8	-5,2	-2,3	3,6	-5,5
	2015	0,7	-109,4	-2,8	2,0	0,3	2,4	-2,2
Regatul Unit	2014	-4,3	-24,1	10,0	-9,2	1,5	8,2	3,0
	2015	-5,0	-3,5	11,2	1,4	0,6	6,5	2,4
România	2014	-2,1	-56,9	-1,1	21,2	6,0	-3,2	-2,4
	2015	-0,9	-50,2	2,7	21,2	1,1	1,7	0,0
Slovacia	2014	1,0	-69,4	1,2	2,8	2,2	1,5	3,9
	2015	0,3	-69,4	-0,7	6,3	1,8	5,5	...
Slovenia	2014	5,1	-43,7	1,2	-12,0	-0,2	-6,6	-4,6
	2015	6,6	-38,5	0,6	-3,8	-1,7	1,9	...
Spania	2014	0,7	-94,0	-1,0	-11,7	-4,1	0,1	-7,4
	2015	1,3	-90,5	-2,9	-3,7	-1,0	4,1	-3,0
Suedia	2014	5,8	-2,5	-3,6	-9,3	7,2	8,6	5,9
	2015	5,8	-1,6	-7,9	-10,3	3,9	12,0	...
Ungaria	2014	2,6	-76,2	-7,0	-15,3	6,9	3,1	-0,5
	2015	3,4	-69,9	-6,9	-7,5	6,1	11,6	-1,4

... indicatorii nu se încadrează în nivelurile de referință

... "lipsă date

Sursa: Eurostat, BNR

Datoria sectorului privat	Datoria sectorului public	Rata șomajului	Total pasive sector financiar	Rata de activitate – populație cu vârsta 15-64 ani	Rata șomajului pe termen lung – % din populația activă cu vârsta 15-74 ani	Rata șomajului în rândul tinerilor – % din populația activă cu vârsta 15-24 ani		
% din PIB	% din PIB	%, medie pe 3 ani	variație % anuală	p.p., variație pe 3 ani	p.p., variație pe 3 ani	p.p., variație pe 3 ani		
133% din PIB	60% din PIB	10%	16,5%	-0,2 pp	0,5 pp	2 pp		
127,1	84,3	5,3	-1,5	0,8	0,3	1,4	2014	Austria
...	86,2	5,6	...	0,4	0,5	1,2	2015	
159,4	106,5	8,2	3,9	1,0	0,8	4,5	2014	Belgia
162,3	106,0	8,5	-1,2	0,7	1,0	2,3	2015	
124,3	27,0	12,2	7,2	3,1	0,6	-1,2	2014	Bulgaria
...	26,7	11,2	...	2,2	-1,2	-6,5	2015	
72,7	42,7	6,7	4,4	3,0	0,0	-2,2	2014	Republica Cehă
...	41,1	6,1	...	2,4	-0,6	-6,9	2015	
348,3	108,2	14,6	0,7	0,7	6,1	13,6	2014	Cipru
...	108,9	15,7	...	0,1	3,2	5,1	2015	
119,4	86,5	16,9	1,2	2,0	1,7	8,8	2014	Croația
...	86,7	17,0	...	2,9	0,1	0,9	2015	
220,2	44,8	7,0	6,3	-1,2	-0,1	-1,6	2014	Danemarca
...	40,2	6,6	...	-0,1	-0,4	-3,3	2015	
116,1	10,4	8,7	12,2	0,5	-3,8	-7,4	2014	Estonia
...	9,7	7,4	...	1,9	-3,1	-7,8	2015	
148,4	59,3	8,2	8,5	0,4	0,2	0,4	2014	Finlanda
153,0	63,1	8,8	1,5	0,5	0,7	3,4	2015	
143,2	95,4	10,1	5,4	1,3	0,6	1,5	2014	Franța
...	95,8	10,3	...	0,8	0,6	0,3	2015	
100,4	74,7	5,2	4,2	0,4	-0,6	-0,8	2014	Germania
...	71,2	4,9	...	0,4	-0,4	-0,8	2015	
129,9	180,1	26,2	-7,2	0,1	10,7	7,7	2014	Grecia
127,2	176,9	26,3	7,9	0,3	3,7	-5,5	2015	
263,3	107,5	13,0	16,0	0,6	-2,0	-5,2	2014	Irlanda
...	93,8	11,3	...	0,8	-3,7	-9,5	2015	
119,5	132,5	11,8	-0,7	1,8	3,4	13,5	2014	Italia
...	132,7	12,2	...	0,5	1,3	5,0	2015	
96,4	40,8	12,6	10,4	1,8	-4,2	-11,4	2014	Letonia
...	36,4	10,9	...	1,3	-3,3	-12,2	2015	
52,5	40,7	12,0	16,3	2,3	-3,2	-13,3	2014	Lituania
...	42,7	10,5	...	2,3	-2,7	-10,4	2015	
342,2	22,9	5,7	21,5	2,8	0,2	5,9	2014	Luxemburg
...	21,4	6,1	...	1,5	0,3	-1,7	2015	
146,9	67,1	6,2	6,0	4,5	-0,3	-1,6	2014	Malta
137,0	63,9	5,9	1,4	4,5	-0,7	-2,3	2015	
228,9	68,2	6,8	8,2	0,9	1,3	2,7	2014	Olanda
...	65,1	7,2	...	0,6	1,1	-0,4	2015	
77,9	50,5	9,8	0,6	2,2	0,2	-1,9	2014	Polonia
78,6	51,3	8,9	2,3	1,6	-1,1	-5,7	2015	
190,2	130,2	15,4	-7,4	-0,4	2,2	4,5	2014	Portugalia
180,1	129,0	14,4	-1,9	0,0	-0,5	-6,0	2015	
157,6	88,2	7,2	4,4	1,2	-0,5	-4,4	2014	Regatul Unit
157,9	89,2	6,3	-8,2	0,8	-1,1	-6,6	2015	
62,1	39,8	6,9	1,1	1,6	-0,1	0,1	2014	România
58,3	38,4	6,9	3,8	1,3	0,0	-0,9	2015	
76,2	53,9	13,8	7,0	1,6	0,1	-4,0	2014	Slovacia
...	52,9	13,0	...	1,5	-1,8	-7,5	2015	
100,1	81,0	9,6	-0,4	0,6	1,7	4,5	2014	Slovenia
...	83,2	9,6	...	1,4	0,4	-4,3	2015	
165,4	99,3	25,1	-1,6	0,3	4,0	7,0	2014	Spania
153,5	99,2	24,2	-2,3	0,0	0,4	-4,6	2015	
194,0	44,8	8,0	13,4	1,6	-0,1	0,1	2014	Suedia
...	43,4	7,8	...	1,4	0,0	-3,3	2015	
91,4	76,2	9,6	8,6	4,6	-1,5	-5,6	2014	Ungaria
86,0	75,3	8,2	3,5	4,9	-1,9	-10,9	2015	

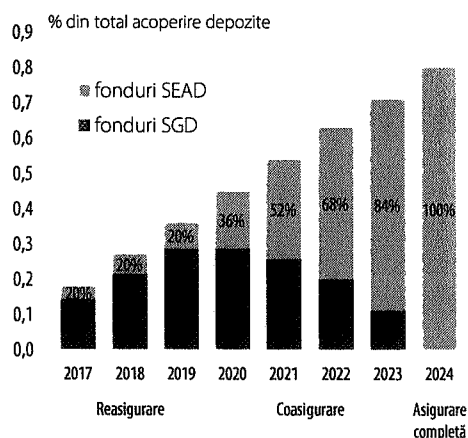
Din perspectiva evoluțiilor în planul elementelor constitutive ale Uniunii Bancare, anul 2015 a consemnat progrese considerabile. Astfel, acesta a reprezentat primul an în care BCE și-a îndeplinit rolul de unic supraveghetor prudențial prin intermediul Mecanismului unic de supraveghere (MUS). Activitatea acestuia a fost completată de instituirea Mecanismului unic de rezoluție (MUR) la data de 1 ianuarie 2015, deși exercitarea pe deplin a atribuțiilor sale a început la 1 ianuarie 2016. De altfel, Comisia Europeană susține și înființarea celui de-al treilea pilon al Uniunii Bancare, fiind inițiate deja unele măsuri în vederea creării unui sistem european de asigurare a depozitelor (SEAD).

În ceea ce privește activitatea MUS, în 2015 s-au înregistrat evoluții importante în direcția armonizării supravegherii bancare în zona euro. Aplicarea unei metodologii uniforme pentru procesul de supraveghere și evaluare a permis ca, pentru prima dată, toate instituțiile semnificative din zona euro să fie evaluate pe baza unor criterii comune (conform Manualului unic de supraveghere), o serie de standarde comune de supraveghere fiind însă dezvoltate și în cazul băncilor mai puțin semnificative, care intră în responsabilitatea autorităților naționale competente.

De asemenea, la 1 ianuarie 2015 a fost publicat Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2015/81 al Consiliului Uniunii Europene de stabilire a condițiilor uniforme de aplicare a Regulamentului (UE) nr. 806/2014 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește contribuțiile *ex ante* la Fondul unic de rezoluție, definitivându-se astfel cadrul necesar pentru calcularea de către Comitetul unic de rezoluție și perceperea de către autoritățile naționale de rezoluție a contribuțiilor individuale ale fiecărei instituții de credit care se află sub incidența MUR. Începând cu 1 ianuarie 2016, Comitetul unic de rezoluție a preluat atribuțiile de rezoluție ale entităților care intră în domeniul său de activitate, inclusiv utilizarea Fondului unic de rezoluție (FUR), marcând astfel cea mai importantă etapă a operaționalizării MUR. Un rol esențial în acest demers l-a avut faptul că un număr suficient de țări semnatare ale Acordului interguvernamental (AIG) privind transferul și mutualizarea contribuțiilor la FUR au finalizat ratificarea acestui acord în procedurile lor naționale până la sfârșitul lunii noiembrie 2015, permițând astfel aplicarea atribuțiilor de rezoluție și operaționalizarea FUR începând cu 1 ianuarie 2016. Statele membre semnatare ale AIG care au ratificat acest acord și care participă la MUS și MUR reprezintă cel puțin 90 la sută din drepturile de vot agregate ponderate ale statelor membre participante la aceste mecanisme. Mai mult, există țări care au semnat AIG, dar care nu fac încă parte din Uniunea Bancară, situație în care acestea vor fi supuse drepturilor și obligațiilor care decurg din acord numai în momentul în care devin parte a MUS și a MUR.

Odată ce principalii piloni ai Uniunii Bancare au devenit complet operaționali, a fost elaborat cadrul UE pentru gestionarea crizelor, care prevede obligația cooperării între autoritățile de supraveghere și cele de rezoluție. Astfel, BCE cooperează îndeaproape cu Comitetul unic de rezoluție în ceea ce privește planificarea redresării, implementarea măsurilor de intervenție timpurie și evaluarea băncilor susceptibile sau care sunt în curs de a intra în dificultate. Totodată, acestui comitet îi revine obligația de a coopera cu BCE în cadrul planificării rezoluției, al evaluării posibilităților de rezoluție, precum și al implementării măsurilor de rezoluție.

Eforturile depuse în vederea operaționalizării MUS și MUR au fost completate de acțiuni întreprinse pe linia integrării schemelor naționale de garantare a depozitelor, la data de 24 noiembrie 2015 Comisia Europeană înaintând o propunere privind înființarea unui sistem european de asigurare a depozitelor. Pentru statele din zona euro, ale căror bănci sunt acoperite de MUS, participarea la SEAD va fi obligatorie, acesta fiind însă deschis și altor state membre ale UE care doresc să adere la Uniunea Bancară.

Grafic 11.11
Evoluția fondurilor SEAD
și a SGD naționale

Sursa: Comisia Europeană

Sistemul european de asigurare a depozitelor bancare va fi construit pornind de la sistemul actual, compus din sistemele de garantare a depozitelor (SGD) naționale și create în conformitate cu normele europene, iar depunătorii vor continua să beneficieze de același nivel de protecție (100 000 de euro). De la bun început va fi creat un Fond european de asigurare a depozitelor bancare (FEAD), care va fi gestionat de Comitetul unic de rezoluție și finanțat direct din contribuțiile *ex ante*

ale instituțiilor de credit, ajustate în funcție de profilul de risc. Contribuția anuală a sectorului bancar ar urma să fie de aproximativ 12,5 la sută din suma ținută care trebuie alocată respectivului SGD național și SEAD, până când fondul atinge 0,8 la sută din totalul depozitelor garantate în cadrul Uniunii Bancare. Acest sistem nu va presupune costuri suplimentare pentru sectorul bancar, contribuțiile băncilor la SEAD putând fi deduse din contribuțiile lor la SGD naționale.

În aceste condiții, SEAD ar urma să fie instituit în trei etape pe parcursul perioadei 2017-2024:

- (i) în etapa de reasigurare (2017-2019), FEAD poate să furnizeze o finanțare limitată și să acopere o parte limitată din pierderea unui SGD participant care se confruntă cu un eveniment de plată sau căruia i s-a solicitat să contribuie la procedura de rezoluție; de asemenea, un SGD național va putea accesa resurse FEAD doar după ce și-a epuizat propriile fonduri și dacă au fost respectate dispozițiile Directivei privind sistemele de garantare a depozitelor – această ultimă condiție este obligatorie în toate cele trei etape;
- (ii) în etapa de coasigurare (2020-2023), SGD participante pot solicita atât finanțare, cât și acoperirea pierderii din FEAD în cazul în care se confruntă cu un eveniment de plată sau li s-a solicitat să contribuie la procedura de rezoluție; diferența față de etapa de reasigurare constă în faptul că sistemele naționale nu ar fi obligate să-și epuizeze propriile fonduri înainte de a avea acces la resursele FEAD, iar acesta din urmă ar putea să contribuie cu o parte din costuri începând din momentul în care banii deponenților trebuie rambursați; procentajul suportat de FEAD ar urma să crească treptat pe parcursul perioadei de coasigurare de la 20 la 80 la sută;

- (iii) etapa de asigurare completă (începând cu anul 2024) prevede finanțarea integrală a necesarului de lichiditate și acoperă toate pierderile care rezultă în urma unui eveniment de plată sau a unei cereri de a contribui la procedura de rezoluție; mecanismul este același ca și în etapa de coasigurare, de această dată SEAD acoperind un procentaj de 100 la sută (Grafic 11.11).

De asemenea, în anul 2024 vor fi finalizate și introducerea treptată a FUR și punerea în aplicare a cerințelor din directiva actuală privind sistemele de gărantare a depozitelor.

Anul 2015 a marcat evoluții semnificative și pe plan intern, având în vedere eforturile întreprinse de BNR în ceea ce privește integrarea instituțiilor de credit, persoane juridice române, în cadrul de raportare european, astfel încât raportarea informațiilor la nivelul Uniunii Europene să se efectueze în mod uniform. În acest sens, au fost realizate progrese în planul armonizării supravegherii instituțiilor de credit ale sistemului bancar românesc prin participarea României la o serie de grupuri de lucru constituite la nivelul Autorității Bancare Europene, autoritate care are ca obiectiv asigurarea unui nivel eficient și consecvent de reglementare și supraveghere prudențială în întregul sector bancar din Uniunea Europeană.

În ceea ce privește responsabilitățile BNR privind alinierea la noul cadru de reglementare și supraveghere european s-a procedat la implementarea în legislația bancară românească și la aplicarea unor regulamente și ghiduri europene. În anul 2015 activitatea de supraveghere a continuat să fie efectuată în colaborare cu autoritățile europene, în special cu Banca Centrală Europeană, prin intermediul echipelor comune de supraveghere, formate din membri ai BCE și ai altor autorități competente de supraveghere. Totodată, în activitatea de supraveghere a grupurilor bancare transfrontaliere, BNR cooperează cu celelalte autorități de supraveghere prin intermediul colegiilor de supraveghere, structuri care asigură atât o diseminare optimă a informațiilor, cât și adoptarea unor decizii comune cu privire la adecvarea capitalului și lichidității, iar începând cu anul 2015 și la planurile de redresare ale instituțiilor de credit.

De asemenea, au fost depuse eforturi și în ceea ce privește finalizarea procesului de transpunere în legislația națională a prevederilor Directivei 2014/59/UE, proces demarat în anul 2014 și care s-a concretizat în adoptarea Legii nr. 312/2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar.

Caseta 11. Cadrul de redresare și rezoluție a instituțiilor de credit în România

Legea nr. 312/2015 a creat contextul necesar, armonizat la nivel european, pentru operaționalizarea redresării și rezoluției instituțiilor de credit, cu scopul de a reduce la minimum efectele negative socio-economice și asupra stabilității financiare în statele membre în care o instituție de credit își desfășoară activitatea.

Potrivit noului cadru, Banca Națională a României este autoritate de rezoluție pentru instituțiile de credit, persoane juridice române, și pentru sucursalele din România ale instituțiilor de credit din state terțe.

În contextul cadrului de administrare a activității de care trebuie să dispună instituțiile de credit potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, cu modificările și completările ulterioare, prin elaborarea și menținerea unui plan de redresare, instituțiile de credit trebuie să prevadă o serie de măsuri pentru restabilirea poziției lor financiare, în cazul deteriorării acestora. Măsurile sunt în special legate de adecvarea structurii de capital și lichiditate la complexitatea structurii organizatorice și la profilul de risc al instituțiilor de credit.

În vederea asigurării unei rezoluții eficace (care să își atingă obiectivele), autoritatea de rezoluție trebuie să elaboreze un plan de rezoluție, având în vedere, în acest proces, importanța sistemică a instituției de credit sau a grupului din care aceasta face parte. Pe baza rezultatelor evaluării posibilității de soluționare (element central al planificării rezoluției), autoritatea de rezoluție poate solicita instituției de credit, direct sau prin intermediul autorității însărcinate cu supravegherea acestora, luarea unor măsuri care să reducă sau să elimine impedimentele semnificative identificate în calea aplicării instrumentelor de rezoluție, care pot fi legate de: (i) structura și operațiunile instituției de credit; (ii) resursele financiare ale acesteia; (iii) capacitatea instituției de credit de a furniza informațiile necesare rezoluției și (iv) o serie de aspecte juridice.

Totodată, pentru a menține stabilitatea financiară, autoritatea însărcinată cu supravegherea instituțiilor de credit dispune de atribuții de intervenție timpurie (cum ar fi: solicitarea organului de conducere de a implementa măsuri din planul de redresare; solicitarea organului de conducere de a identifica măsuri pentru soluționarea problemelor constatate), incluzând posibilitatea de a numi un administrator temporar, care fie să înlocuiască, fie să colaboreze cu organul de conducere și conducerea superioară a instituției de credit. În acest sens, se creează premisele ca autoritatea însărcinată cu supravegherea să poată solicita remedierea stării de deteriorare a situației financiare și economice a unei instituții de credit înainte ca aceasta să ajungă într-un punct în care să nu existe altă alternativă decât intrarea în rezoluție.

Rezoluția presupune aplicarea unui instrument de rezoluție pentru scopul atingerii unuia sau mai multor obiective de rezoluție, respectiv: continuitatea funcțiilor critice; evitarea efectelor negative asupra stabilității financiare; protejarea fondurilor publice; protejarea deponenților și a investitorilor și protejarea fondurilor și activelor clienților.

În cazul în care sunt îndeplinite, cumulativ, toate condițiile de rezoluție (instituția intră sau este susceptibilă de a intra într-o stare de dificultate majoră; nu există măsuri alternative ale sectorului privat de împiedicare a stării de dificultate majoră; acțiunea de rezoluție este în interes public), Banca Națională a României întreprinde acțiuni de rezoluție, ce cuprind instrumente și competențe de rezoluție. Instrumentele de rezoluție, care pot fi utilizate individual sau în orice combinație, sunt: (i) vânzarea afacerii; (ii) instituția-punte; (iii) separarea activelor și (iv) recapitalizarea internă (*bail-in*). Competențele de rezoluție includ toate competențele necesare, exercitate individual sau în orice combinație, pentru a aplica instrumentele de rezoluție (de exemplu, de a prelua controlul asupra instituției supuse rezoluției; de a transfera instrumente de proprietate, active,

drepturi sau obligații; de a reduce/de a converti datoriile eligibile ale instituției supuse rezoluției în instrumente de proprietate). De asemenea, independent sau împreună cu o acțiune de rezoluție, autoritatea de rezoluție poate exercita competența de reducere a valorii sau conversia instrumentelor de capital.

Aplicarea unui instrument de rezoluție se realizează numai dacă lichidarea instituției de credit, prin procedurile normale de insolvență, nu este credibilă (din perspectiva impactului asupra piețelor financiare, altor instituții financiare și economiei reale) și fezabilă (din perspectiva cerințelor operaționale aferente plății compensațiilor de către schema de garantare a depozitelor).

Intrarea în rezoluție a unei instituții de credit poate implica, în ultimă instanță, în urma valorificării la maximum a celorlalte instrumente de rezoluție, și utilizarea unor instrumente publice de stabilizare financiară (instrumentul de sprijin financiar prin aport public de capital și instrumentul de trecere temporară în proprietatea privată a statului) în situația în care, prin aplicarea instrumentelor de rezoluție, nu s-ar evita, în principiu, efectele negative asupra stabilității financiare.

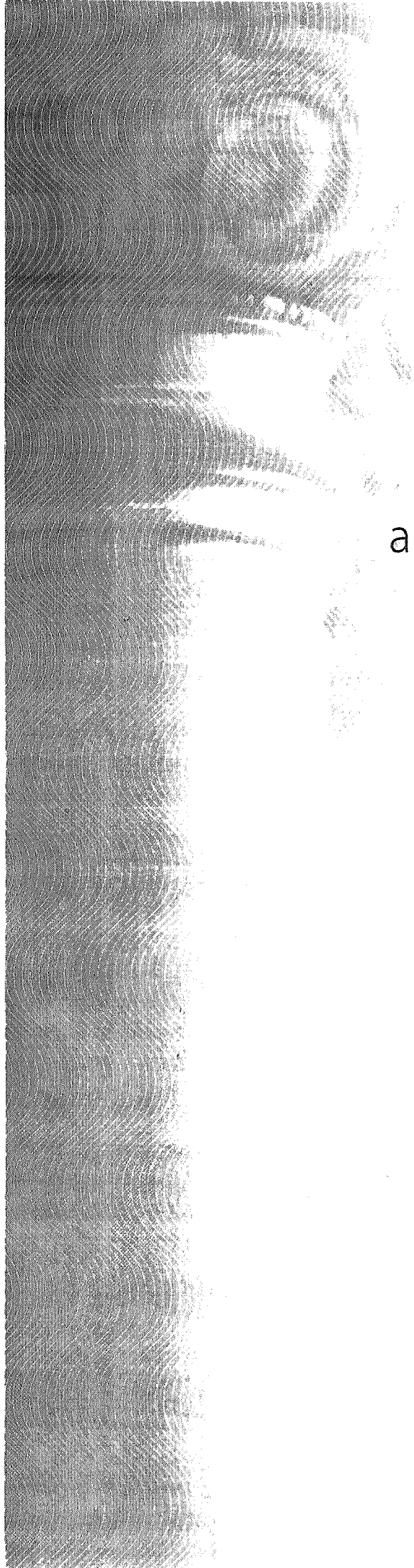
Aplicarea instrumentelor de rezoluție și exercitarea competențelor de rezoluție se fac cu respectarea principiilor rezoluției, între care se numără: suportarea pierderilor instituției supuse rezoluției în primul rând de către acționari; suportarea ulterioară a pierderilor instituției supuse rezoluției de către creditorii, în funcție de ordinea de prioritate a creanțelor din insolvență și astfel încât, prin rezoluție, niciun creditor să nu suporte pierderi mai mari decât prin lichidarea instituției de credit; protejarea în întregime a depozitelor acoperite.

Inițierea unei acțiuni de rezoluție se realizează în conformitate cu o serie de mecanisme de siguranță. Principalul mecanism de siguranță (*no creditor worse off*) presupune despăgubirea acționarilor și a creditorilor cel puțin la nivelul pierderilor pe care le-ar fi înregistrat în cazul în care s-ar fi produs lichidarea instituției de credit.

Prin Legea nr. 312/2015 s-a creat cadrul necesar și pentru finanțarea rezoluției din fondul de rezoluție bancară, administrat de Fondul de garantare a depozitelor bancare, constituit prin preluarea resurselor fondului de restructurare bancară¹²³ și alimentat din: (i) contribuții anuale ale fiecărei instituții de credit, în vederea atingerii nivelului țintă de 1 la sută din suma depozitelor acoperite ale tuturor instituțiilor de credit autorizate pe teritoriul României; (ii) contribuții extraordinare și (iii) împrumuturi și alte forme de sprijin, după caz.

Nivelul contribuțiilor anuale și extraordinare ale instituțiilor de credit la finanțarea rezoluției se stabilește de către Banca Națională a României, în calitate de autoritate de rezoluție, cu respectarea dispozițiilor Legii nr. 312/2015 și ale Regulamentului Delegat (UE) 2015/63 de completare a Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește contribuțiile *ex ante* la mecanismele de finanțare a rezoluției. Totodată, schema de garantare a depozitelor participă, în anumite condiții, la finanțarea rezoluției.

¹²³ Fondul de restructurare bancară a fost constituit în baza Ordonanței Guvernului nr. 39/1996 privind înființarea și funcționarea Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, republicată, cu modificările și completările ulterioare, pentru finanțarea măsurilor de stabilizare dispuse de Banca Națională a României în baza OUG nr. 99/2006.

Capitolul 12

Comunicarea externă
a Băncii Naționale a României

1. Relații publice

Activitatea de comunicare și relații publice a Băncii Naționale a României în anul 2015 a urmărit, prin toate activitățile desfășurate, informarea corectă a publicului larg, a specialiștilor și a mass-media în legătură cu măsurile și politicile adoptate pentru îndeplinirea atribuțiilor sale, în conformitate cu art. 56 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul BNR.

Potrivit mandatului său, BNR oferă, atât în spațiul public, cât și în cadrul dialogului instituțional, informații de bună calitate. Acestea sunt rezultate din raportările și datele statistice de care instituția dispune conform cadrului legal în vigoare, iar argumentarea și evaluările proprii au la bază o documentare solidă, expertiza și cunoașterea în profunzime a problematicii specifice domeniului său de activitate. Mai mult, respectând principiul transparenței și al responsabilității instituționale, BNR comunică, într-o manieră proactivă, în permanență, toate aceste date, evaluări și argumentări pentru o informare cât mai bună și operativă a publicului larg.

Similar anilor precedenți, reperele strategice ale activității de comunicare și relații publice au vizat asigurarea unei cât mai bune înțelegeri de către o paletă cât mai largă de audiențe-țintă a deciziilor de politică monetară, a măsurilor menite să mențină stabilitatea prețurilor și a celei financiare, a rolului și funcțiilor băncii centrale, într-un context intern și extern dificil, marcat de accentuarea incertitudinilor.

În linie cu atribuțiile legale, BNR a oferit permanent informații pertinente și explicații detaliate privind activitatea și deciziile sale în cadrul *briefing*-urilor și conferințelor de presă dedicate măsurilor de politică monetară, prezentării rapoartelor asupra inflației și asupra stabilității financiare, precum și prin sporirea numărului de interviuri și intensificarea participării oficialilor și a specialiștilor la dezbateri publice relevante.

Alături de mesajele consacrate activității curente a BNR, subiectele importante aflate în dezbateră publică – impactul deciziei Băncii Centrale a Elveției asupra nivelului de îndatorare în franci elvețieni a clienților instituțiilor de credit din România, tensiunile geopolitice regionale, inclusiv situația din Grecia, modificările cadrului legislativ intern din domeniul financiar-bancar și fiscal – au impus o prezență continuă în spațiul public pentru a oferi informații, analize, argumentări și clarificări către o paletă largă de audiențe-țintă (comunitate bancară, academică, analiști financiari, jurnaliști, mediu de afaceri etc.). Rețeaua teritorială a BNR a reprezentat un vector important de diseminare a mesajelor în plan local.

În condițiile accentuării dezbaterilor publice vizând sectorul financiar-bancar, BNR a făcut demersuri pentru întărirea comunicării instituționale și revigorarea unor canale de comunicare standard, prin transmiterea către comisiile de specialitate ale

Parlamentului României, Guvern, precum și către alte instituții publice a unor puncte de vedere și/sau clarificări referitoare la modificări ale cadrului legislativ din domeniul economico-financiar, precum și printr-un număr sporit de expuneri publice asociate ariei sale de activitate, dar și unor tematici cu relevanță pentru banca centrală.

Pe parcursul anului 2015, acțiunile de comunicare, alături de manifestările dedicate educației financiare, s-au derulat sub egida aniversării a 135 de ani de la înființarea BNR, precum și a marcării unui deceniu de la implementarea unor decizii strategice: adoptarea țintirii directe a inflației, denominarea leului, intrarea în funcțiune a sistemului electronic de plăți. Cu prilejul evenimentelor organizate sau găzduite la sediul central și în teritoriu, precum și la Institutul Bancar Român – seminarii, conferințe, simpozioane, întâlniri de lucru, activități educaționale și culturale – au fost transmise informații de specialitate către public, inclusiv prin formatori/lideri de opinie, jurnaliști și alți potențiali multiplicatori de mesaje.

Manifestările tradiționale – Colocviile de politică monetară, Colocviile juridice, Simpozionul de istorie și civilizație bancară, Seminarul regional pe probleme de stabilitate financiară – au fost vectori eficienți de comunicare, atât cu audiențele-țintă, cât și, indirect, cu publicul larg, problematica dezbătută fiind, în general, în strânsă legătură cu evoluțiile și provocările din mediul economic și financiar-bancar, pe plan intern și european. Totodată, în vederea creșterii transparenței, banca centrală a continuat deschiderea către public prin vizitarea sediilor sale și a Muzeului BNR, facilitând astfel cunoașterea directă a aspectelor legate de istorie, tradiție, identitate, patrimoniu, numismatică și monumentalistică.

În ceea ce privește abordarea relațiilor cu mass-media, pe parcursul anului 2015 BNR a transmis un număr de peste 200 de comunicate de presă (comparativ cu circa 150 în anul anterior), cu preponderență despre deciziile în domeniul politicii monetare și al supravegherii macroprudențiale, precum și privind evoluția unor indicatori statistici relevanți pentru sectorul bancar și economie în general. De asemenea, BNR a răspuns unui număr de peste 100 de solicitări de informații și clarificări primite din partea jurnaliștilor.

Reflectarea BNR în presa scrisă și *online* pe plan intern și internațional s-a concretizat în peste 19 000 de articole. Vizibilitatea a înregistrat o creștere accentuată (cu circa 80 la sută față de anul anterior) și ca urmare a unor subiecte cu impact emoțional, în condițiile în care sursa preferată de informare rămâne mediul audio-vizual. Pe acest segment, evaluarea cantitativă consemnează o mediatizare sporită: peste 7 800 de materiale, față de aproximativ 5 300 în anul 2014. Gradul de favorabilitate în ansamblu s-a menținut pe un palier neutru, în pofida creșterii numărului de abordări negative, pe fondul tensionării și al deteriorării calității dezbaterilor publice, context ce diminuează eficiența transmiterii mesajelor și induce riscuri reputaționale.

Cele mai mediatizate teme au fost: deciziile de politică monetară, proiecțiile ratei inflației, evoluția cursului de schimb al leului, impactul deciziei Băncii Centrale a Elveției din ianuarie 2015, modificările cadrului fiscal-bugetar și cele ale legislației în domeniul financiar-bancar, alinierea cadrului de reglementare și de supraveghere la standardele europene și impactul evoluțiilor de pe piețele financiare internaționale și al divergenței politicilor monetare ale principalelor bănci centrale din lume.

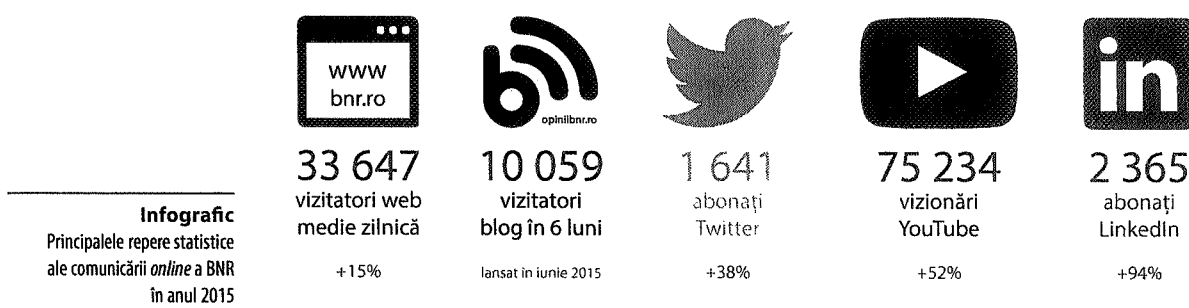
În domeniul comunicării digitale se remarcă preocuparea pentru implementarea celor mai bune practici în domeniu în vederea asigurării unui grad ridicat de transparență, facilitării accesului nemijlocit la informații și a unei mai bune interacțiuni cu publicul, în concordanță cu modificările comportamentale survenite în societate.

Din perspectiva modalităților de abordare, BNR a continuat diversificarea tehnicilor de adresare a audiențelor pentru a face față provocărilor erei digitale prin lansarea unor noi instrumente de diseminare și calibrare a mesajelor: blogul „Opinii BNR”, alături de intensificarea prezenței în spațiul virtual/*online*, și-a dovedit eficiența prin realizarea unei conexiuni directe cu publicul. Acest demers, împreună cu utilizarea canalelor tradiționale și coroborat cu activitățile consacrate în planul educației financiare și al celui socio-cultural, a asigurat adaptarea mesajelor pentru diferite categorii de public-țintă, contribuind la îmbunătățirea gradului de multiplicare și înțelegere a acestora.

Website-ul BNR rămâne instrumentul principal de diseminare a informațiilor referitoare la activitatea băncii centrale, utilizatorii având acces în mod dinamic la date ale pieței financiare, publicații de specialitate, serii de date statistice în diferite formate.

În contextul anului 2015, secțiunile din *website* dedicate stabilității financiare și supravegherii au fost îmbogățite cu o paletă extinsă de date și informații relevante (situația creditelor în franci elvețieni, situația băncilor românești cu capital grecesc, analize de impact ale unor inițiative legislative în domeniul financiar-bancar etc.), pentru a permite evaluarea și adoptarea unor decizii în mod corect. Totodată, elementele de siguranță ale bancnotelor au fost promovate chiar pe prima pagină a *website*-ului, în completarea eforturilor de informare a publicului concretizate în creșterea numărului de materiale de prezentare specifice, diseminate intens prin intermediul rețelei teritoriale a BNR. De asemenea, pentru o mai bună explicare a noțiunilor economice și financiare de bază, inclusiv a celor specifice activității băncii centrale, au fost inițiați pașii necesari pentru dezvoltarea unor aplicații mobile moderne ce vor deveni disponibile în anul 2016.

În ceea ce privește rețelele de socializare, BNR și-a intensificat prezența pe conturile oficiale *Twitter* și *YouTube*, care au consemnat un ritm susținut de accesare. Profilul BNR pe *LinkedIn*, destinat profesioniștilor din sfera economică, financiar-bancară, dar și din alte domenii (IT, juridic, resurse umane etc.), a înregistrat o dublare a interesului utilizatorilor. Blogul *opiniibnr.ro*, ce cuprinde articole de autor ale specialiștilor BNR, a fost vizualizat de peste 10 000 de vizitatori unici în primele șase luni de la lansare.

În sfera responsabilității sociale, anul 2015 a marcat o etapă de recalibrare, după cinci ani de implementare, a proiectului „Zilele culturale ale BNR”, inspirat din demersul similar al Băncii Centrale Europene și destinat promovării valorilor culturale autentice românești și europene. A fost de asemenea demarat procesul de implementare graduală a standardelor de identitate vizuală ce au fost rafinate și adaptate tendințelor actuale în materie în cadrul unui proiect finalizat în decembrie 2014. În același spirit, BNR a lansat în parteneriat cu autorități și instituții publice proiectul „TIMP de VERDE” – o inițiativă pe termen lung pentru îmbunătățirea durabilă a calității mediului înconjurător – sub egida căruia au fost reamenajate spațiile verzi și plantați arbori în ariile arundate sediilor BNR din București și din teritoriu.

Pentru anul 2016 se au în vedere dezvoltarea și perfecționarea în continuare a activității de comunicare cu publicul larg în conformitate cu mandatul băncii centrale, cu reperele tematice actuale și cu nevoia de date, informații, analize și explicații solide, pertinente și echilibrate oferite prin intermediul celor mai moderne tehnici și instrumente de captare a audiențelor.

Publicațiile BNR

Portofoliul de publicații al Băncii Naționale a României a rămas neschimbat în anul 2015, acestea continuând să fie disponibile în mai multe formate de accesare (tipărit, pdf și, respectiv, epub).

Similar anilor anteriori, rezultatele activității de cercetare desfășurate de BNR au fost publicate în seriile „Caiete de studii” și, respectiv, *Occasional Papers*, în cadrul cărora au apărut în anul 2015 și primele luni ale lui 2016 un număr de 6 lucrări în limba română (pentru 4 dintre acestea versiunile în limba engleză au fost publicate în cadrul seriei *Occasional Papers*) și 4 în limba engleză. De asemenea, au apărut 2 ediții ale publicației *Central Bank Journal of Law and Finance*.

Activitatea de informare publică

Comunicarea externă pe componenta informării publice directe a persoanelor, care vizează furnizarea, la cerere, a informațiilor de interes public și asigurarea cadrului instituțional de recepționare și soluționare a petițiilor, se desfășoară cu respectarea legislației incidente, printr-un mix de instrumente, în scopul rezolvării corespondenței scrise adresate BNR și a cererilor formulate telefonic, precum și al punerii la dispoziția solicitanților a informațiilor adresate în mod direct, verbal, prin Punctul de informare-documentare.

Statistica petițiilor și a interogărilor formulate în temeiul dreptului de acces la informații de natură publică, adresate băncii centrale pe parcursul anului 2015, evidențiază înregistrarea și soluționarea unui număr de circa 3 800 de solicitări scrise, în creștere cu aproximativ 20 la sută comparativ cu anul anterior, recepționate prin poștă, fax și poștă electronică atât la nivelul centralei BNR (aproximativ 2 800 de solicitări), cât și al structurilor sale teritoriale (circa 1 000 de solicitări). Dintre acestea, un număr de 68 de cereri au fost adresate în baza prevederilor Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public

și, implicit, soluționarea acestora a fost gestionată cu respectarea dispozițiilor actului normativ invocat, în sensul furnizării de informații pentru 47 dintre acestea, al retratării ca petiții a 4 dintre cereri, în contextul în care informațiile vizate de solicitanți nu se încadrau în sfera de reglementare a legii expres invocate, fiind oferite clarificări relevante din această perspectivă, iar pentru 17 solicitări au fost transmise, conform legii, rezoluții de respingere, motivate de faptul că în cazul a 8 cereri informațiile solicitate se încadrau în categoria celor exceptate de legiuitor de la liberul acces al cetățenilor, în timp ce pentru 9 dintre cereri informațiile în cauză nu erau disponibile în evidențele BNR.

Peste 3 700 de cereri scrise au fost încadrate ca petiții și soluționate în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 233/2002, fiind elaborate și transmise răspunsuri în formă letrică sau electronică la circa 3 400 de solicitări, restul fiind clasate conform prevederilor legale incidente, întrucât fie erau anonime sau lipseau datele de identificare a petiționarilor, fie constituiau reveniri asupra unei corespondențe anterior soluționate.

De asemenea, în anul 2015, s-au asigurat preluarea și rezolvarea unui număr estimativ de peste 2 000 de solicitări verbale adresate telefonic (circa 1 500 de solicitări) ori direct reprezentanților instituției la Punctul de informare-documentare (peste 500 de solicitări), numărul de vizitatori dublându-se față de anul anterior.

Principalele teme care au făcut obiectul petițiilor înregistrate în anul 2015 la nivelul centralei BNR, inclusiv în cadrul acțiunilor de petiționare colectivă, au vizat, în principal, următoarele domenii de interes:

- situația titularilor de credite denominate în franci elvețieni, în contextul aprecierii cursului de schimb al acestei valute ca impact al deciziei Băncii Centrale a Elveției din ianuarie 2015;
- sesizări, reclamații sau aprecieri privind activitatea unor instituții de credit, a unor instituții financiare nebankare și relațiile acestora cu clientela proprie;
- interpretări ale cadrului legislativ emis și/sau administrat de BNR;
- evoluția cursului de schimb al monedei naționale în raport cu diverse valute cotate/necotate;
- cereri de preschimbare a bancnotelor uzate/deteriorate ori a celor a căror putere circulatorie a încetat;
- nivelul diferitelor categorii de dobânzi practicate de banca centrală în relație cu entitățile din sfera sa de reglementare și supraveghere sau calculate în formă agregată pe baza raportărilor transmise băncii centrale;
- informații privind atribuțiile și activitățile specifice băncii centrale, publicațiile instituției și sistemul bancar în general.

Expunerea în detaliu a acestei activități specifice, realizată din perspectiva volumului lucrărilor, a complexității procesului de soluționare și a evidențierii principalelor tematici de interes pentru petenți, este asigurată prin intermediul Raportului privind

accesul la informațiile de interes public și activitatea de soluționare a petițiilor pentru anul 2015, elaborat în fiecare an cu respectarea structurii impuse de cadrul legal aplicabil și publicat pe *website*-ul BNR în cadrul secțiunii dedicate domeniului (<http://www.bnr.ro/Informare-publica-7672.aspx>).

2. Educație financiară

În anul 2015, BNR a continuat derularea proiectelor destinate sprijinirii educației financiare și întăririi cooperării interinstituționale cu mediul academic și alte instituții publice – „Să vorbim despre bani și bănci”, „BNR – Zilele porților deschise pentru studenții economiști”, „Academica BNR”.

În același context, în premieră, BNR a participat la expoziția „Banii tăi”, organizată de Bursa de Valori București, publicul având astfel ocazia de a obține informații financiar-bancare și de a dialoga direct cu reprezentanții băncii centrale. Materialele suport clasice și cele video puse la dispoziția celor interesați, precum și interacțiunea directă au fost apreciate pozitiv de către cei aproximativ 1 000 de vizitatori ai standului propriu de prezentare în cele două zile de desfășurare a acestei manifestări.

Activitățile educaționale desfășurate în baza Protocolului de colaborare cu Ministerul Educației Naționale și a parteneriatelor cu universitățile de profil economic au ajuns în mod direct la peste 22 000 de elevi, studenți și cadre didactice din 450 de unități de învățământ din întreaga țară. Participanții au beneficiat de o serie de materiale educaționale și de informare (pliante, broșuri, *flyere*, hărți și alte materiale de comunicare), precum și de proiecții video referitoare la activitatea băncii centrale.

Similar anilor anteriori, BNR, în colaborare cu inspectoratele școlare județene, a participat la programele „Săptămâna globală a banilor” și „Școala altfel: Să știi mai multe, să fii mai bun”; cele mai multe acțiuni au fost destinate elevilor și profesorilor din ciclul gimnazial și liceal și mediului rural, unde se manifestă o nevoie sporită pentru accesibilitate la informații financiar-bancare și un grad mai redus de incluziune financiară. Totodată, BNR a găzduit seminarii și întâlniri de lucru regionale ale unor organizații internaționale ce integrează inițiative în domeniul educației și incluziunii financiare, în paralel cu participarea și susținerea unor prezentări de către specialiști ai BNR în cadrul unor conferințe internaționale de profil organizate în străinătate.

Pe segmentul învățământului universitar, BNR a găzduit cea de-a XI-a ediție a „Școlii internaționale de vară a ASE – *Bucharest Summer University 2015*”, în cadrul căreia lectori și oficiali ai BNR au dialogat cu studenți români și străini, precum și conferința internațională cu tema „Strategii locale într-o lume globală” în colaborare cu SNSPA. În cadrul proiectului „Academica BNR” a avut loc o întâlnire de evaluare și explorare a posibilităților de recalibrare a activităților derulate sub această egidă încă din 2011.

Arhiva, muzeul și biblioteca BNR

În anul 2015, Arhiva BNR a continuat activitățile de preluare și arhivare a documentelor create și primite de structurile din BNR, precum și pe cele de conservare, prelucrare și valorificare a arhivei istorice a instituției. Astfel: (i) s-a încheiat prelucrarea digitală și analogică a documentelor din fondul „Oficiul juridic”, numărul paginilor-document deținute de banca centrală și accesibile prin intermediul unei aplicații informatice ajungând la circa 2 600 000; (ii) a fost realizată selecționarea documentelor ale căror termene de păstrare au expirat; (iii) a continuat inventarierea fondului „Organizare, muncă, salarii (1967-1985)”.

Valorificarea documentelor a avut loc prin intermediul sălii de studiu și prin prezentarea rezultatelor cercetărilor în cadrul manifestărilor științifice pe teme de istorie economică și financiar-bancară, organizate atât în cadrul instituției, cât și pe plan național și internațional. În acest sens, a fost acordată asistență de specialitate cercetătorilor români și străini, care s-au documentat la sala de studiu a Arhivei BNR pentru elaborarea unor studii referitoare la: creditul agricol și reorganizarea sistemului financiar în România (1929-1954), arhitectura românească în perioada interbelică, relațiile economice româno-belgiene în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial și al epocii comuniste, Casa de pensuni a funcționarilor BNR, istoria Casei Române de la Veneția.

Totodată, în cadrul instituției a fost vernisată miniexpoziția „Arhiva și Biblioteca BNR – 135 de ani” și a fost prezentată publicului demonstrația „Posibilități de documentare în arhiva istorică digitizată a BNR”, cu prilejul organizării simpozionului cu tema „Aniversarea a 135 de ani de la înființarea Băncii Naționale a României”. De asemenea, au avut loc întâlniri ale Cercului de istorie bancară din BNR, în cadrul cărora au fost valorificate documente și imagini din Arhiva BNR referitoare la activitatea lui Nicolae Titulescu ca ministru de finanțe și emisiunea medaliei „Ardealul nostru” în timpul guvernului Nicolae Rădescu. Lucrări întocmite pe baza informațiilor din Arhiva BNR au fost prezentate la manifestări științifice organizate în străinătate de *Association for Banking and Financial History – EABH*, precum și de *South Eastern European Monetary History Network (SEEMHN)*.

Valorificarea fondului documentar al BNR s-a materializat în: (i) lucrări despre istoria băncii centrale (Sucursalele și agențiile BNR între instrucțiunile administrației centrale și dramele istoriei, *The Headquarters of the National Bank of Romania – History and Architecture*), publicate în „Magazin istoric” și „*Bulletin. Newsletter from EABH*”; (ii) studiul elaborat în colaborare cu reprezentanții Băncii Greciei și ai Băncii Naționale a Bulgariei (*South-Eastern European Monetary and Economic Statistics from the Nineteenth Century to WWII*), publicat în ediția electronică a EABH Papers; (iii) diseminarea reperelor importante din istoria băncii centrale, context în care a fost prezentată importanța conservării documentelor și a modului de organizare a depozitelor Arhivei generale studenților arhiviști și angajaților participanți la seminariile *in-house*; (iv) asigurarea de suport informațional pentru elaborarea textelor de prezentare aferente emisiunilor numismatice ale Băncii Naționale a României; (v) realizarea documentării pentru volumul „Sucursalele și agențiile BNR (1881-2015)”.

Pentru a aduce în atenția publicului un moment important din istoria națională și instituțională, a fost finalizată amenajarea muzeală a obiectivului Muzeul Tezaurului Băncii Naționale de la Tismana și a fost tipărit volumul „Odiseea aurului Băncii Naționale a României la Tismana (1944-1947)”.

În anul 2015, peste 6 500 de persoane au vizitat Muzeul Băncii Naționale a României cu prilejul tururilor ghidate, al proiectelor educative derulate sau în cadrul unor evenimente (conferințe, simpozioane, mese rotunde, reuniuni de lucru) organizate de banca centrală.

Devenită tradițională, participarea muzeului la programul educațional național „Școala altfel” a permis unui număr de circa 1 200 de elevi și cadre didactice să cunoască aspecte relevante din istoria BNR și a circulației monetare pe teritoriul României. În afara expoziției permanente, elevii au putut vizita expoziția temporară *Zoomonetar – Fauna lumii pe bancnote și monede*, realizată de Muzeul Băncii Naționale a României în parteneriat cu Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” și itinerată anterior în alte instituții muzeale din țară.

Anul 2015 a fost marcat de participarea Muzeului BNR, în premieră, la evenimentul cultural european „Noaptea muzeelor”. Peste 2 500 de persoane au vizitat cu acest prilej miniexpoziția „Aur din Tezaur”, având ca punct de atracție lingouri de aur din Muzeul BNR, expuse într-o casetă specială. Cu același prilej, cu sprijinul Televiziunii Române, a fost realizat și difuzat un film documentar despre aur, iar fațada clădirii a fost iluminată cu proiecții dinamice speciale care au marcat împlinirea a 135 de ani de la înființarea Băncii Naționale.

Muzeul Băncii Naționale a României a organizat în perioada 15-16 octombrie 2015 a doua reuniune anuală a Rețelei Informale a muzeelor băncilor centrale (*Informal Network of Money Museum Directors*), organizație care are ca scop facilitarea schimburilor de experiență și promovarea bunelor practici privind managementul muzeelor bancare.

Din perspectivă științifică, în cursul anului 2015, reprezentanții muzeului au participat la simpozioane și conferințe pe teme de istorie, desfășurate la nivel național, precum Colocviul Național de Istorie, organizat de Muzeul Național Cotroceni, sau Simpozionul internațional „Monumentul. Tradiție și viitor”, organizat de Complexul Muzeal Național „Moldova” din Iași. De asemenea, au fost publicate studii și articole de specialitate, dintre care amintim lucrarea „Belgia pe mărcile poștale românești”, în *Lumini și umbre în relațiile româno-belgiene după cel de-Al Doilea Război Mondial: de la antagonismul războiului rece la agenda comună a Uniunii Europene și NATO*, editată de Ambasada Belgiei în România. Specialiștii muzeului au participat la redactarea enciclopediei *Moneda în Republica Moldova*, editată de Academia de Științe a Moldovei și Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” din Chișinău.

Pe parcursul anului 2015, activitatea Bibliotecii BNR a continuat să fie îndreptată cu predilecție spre eficientizarea procesului de informare și documentare a salariaților băncii. Plecând de la această premisă, de-a lungul întregului an, fondul de carte a fost îmbogățit, prin achiziții și donații, cu circa 1 000 de cărți și publicații seriale, românești

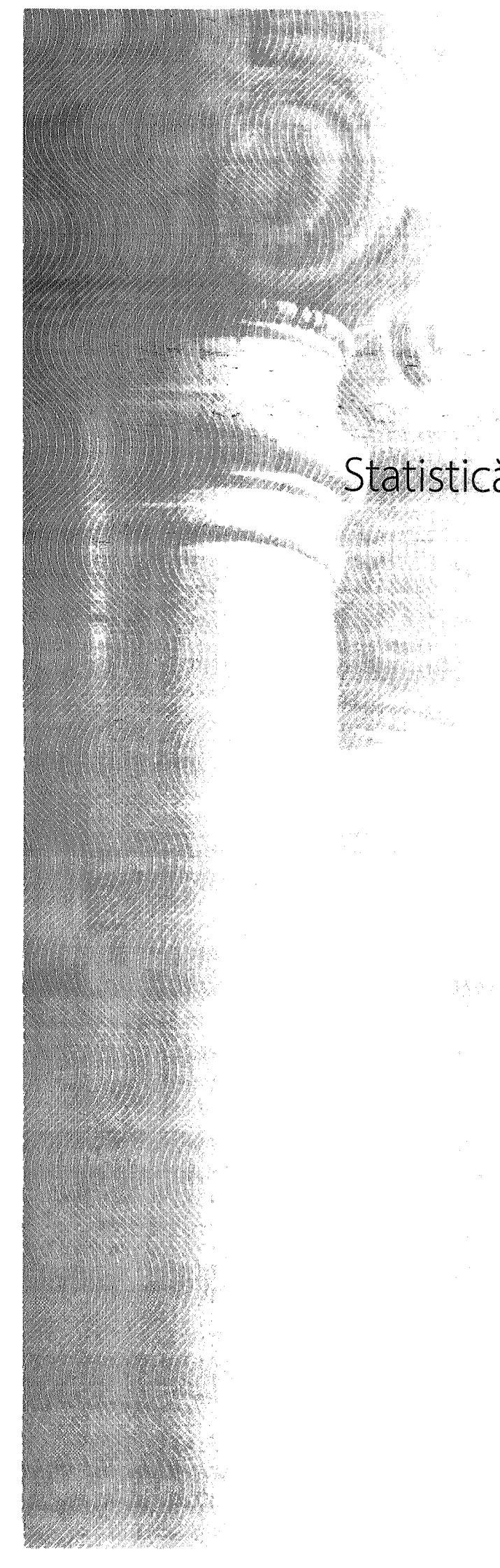
și străine. S-a urmărit achiziția aparițiilor editoriale românești, în principal din domeniile economic, financiar-bancar și juridic. De asemenea, a fost continuat efortul de a pune la dispoziția cititorilor cele mai noi publicații, având tematica amintită, ale editurilor universitare și specializate de limbă engleză.

Concomitent, a fost continuată activitatea de înregistrare a fondului de carte în catalogul *online* și a fost finalizată corelarea dintre evidențele contabile și instrumentele de evidență biblioteconomică. De-a lungul întregului an 2015 au fost introduse în catalogul *online* peste 3 300 de resurse noi, astfel că la finalul anului acesta conținea circa 25 000 de descrieri. Aceste înregistrări, respectând criteriile de descriere bibliografică (autor, titlu, editura, locul și data apariției, clasificare etc.), reflectă tipuri bibliografice dintre cele mai diverse (monografii, multivolume, analitice etc.) aflate în patrimoniul Bibliotecii BNR.

Ca urmare a actualizării permanente a catalogului *online*, salariații instituției și utilizatorii externi au avut acces mult mai facil la resursele Bibliotecii BNR, ceea ce s-a concretizat într-un volum de aproximativ 4 500 de interogări OPAC, peste 1 500 de împrumuturi și circa 500 de reînnoiri, precum și în creșterea numărului de cititori interni (salariați ai BNR) și externi (studenți, cadre didactice, cercetători etc.). La intensificarea afluxului de cititori au contribuit și vizitele organizate la Biblioteca BNR în cadrul proiectelor „Porțile deschise pentru studenții economiști” și „Școala altfel”, precum și seminariile *in-house*, cu prilejul cărora personalul de specialitate a realizat prezentări referitoare la evoluția Bibliotecii BNR în contextul istoriei instituției.

Pe lângă suportul documentar pus la dispoziția angajaților BNR, fondul de carte al bibliotecii a fost valorificat și de către utilizatorii externi care au întreprins cercetări având tematică diversă: criteriile de convergență nominală, rolul culturii organizaționale în managementul băncilor, relația competiție-eficiență-stabilitate bancară, monedele României, Uniunea Monetară Europeană, relațiile economice româno-belgiene în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial și al epocii comuniste etc. De asemenea, fondul de carte a fost valorificat și prin realizarea textelor de prezentare aferente emisiunilor numismatice ale BNR.

Totodată, pe parcursul anului 2015 personalul Bibliotecii BNR a realizat o amplă activitate de documentare la Arhiva Diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe, Arhivele Naționale ale României și Arhiva RA Imprimeria BNR în vederea redactării volumului al V-lea din seria „Bancnotele României”.

Capitolul 13

Statistică și cercetare economică

1. Activitatea statistică

În anul 2015 au continuat și s-au dezvoltat, în concordanță cu cerințele Băncii Centrale Europene și ale Eurostat, statisticile monetare, financiare, precum și cele privind balanța de plăți și poziția investițională internațională care, alături de datele statistice referitoare la economia reală, sunt utilizate în elaborarea analizelor de politică monetară și de stabilitate financiară și în activitatea de cercetare desfășurată de banca centrală. Totodată, Banca Națională a României a continuat să realizeze cercetări statistice pentru colectarea de informații referitoare la investițiile străine, comerțul internațional cu servicii și la accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România și capacitatea acestora de a face față unor condiții financiare nefavorabile.

În anul 2015 a fost actualizată legislația referitoare la raportările statistice la Banca Națională a României. Astfel, în luna august 2015 a fost publicat în Monitorul Oficial al României Regulamentul BNR nr. 6/2015 pentru modificarea și completarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 4/2014 privind raportarea de date și informații statistice la Banca Națională a României. Modificările au fost necesare pentru: (i) implementarea noilor reglementări ale Băncii Centrale Europene în domeniul statisticii societăților de asigurare și în domeniul statisticii plăților; (ii) completarea datelor statistice disponibile la BNR privind statistica deținerilor de titluri și a celor privind incidentele operaționale de tipul fraudelor produse prin instrumente de plată; (iii) îmbunătățirea gradului de acoperire a datelor necesare compilării contului curent și contului financiar al balanței de plăți.

În noul regulament sunt definite mecanismele de raportare potrivit prevederilor Regulamentului (UE) nr. 1374/2014 al Băncii Centrale Europene din 28 noiembrie 2014 privind cerințele de raportare statistică pentru societățile de asigurare (BCE/2014/50), publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 20 decembrie 2014 și ale Regulamentului (UE) nr. 1011/2012 al Băncii Centrale Europene din 17 octombrie 2012 privind statisticile referitoare la deținerile de titluri de valoare (BCE/2012/24), publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene din 1 noiembrie 2012, cu modificările și completările ulterioare. Potrivit Regulamentului BNR nr. 6/2015, societățile de asigurare vor transmite la BNR prin sistemul RAPDIR date lunare referitoare la activele și pasivele societăților de asigurare, având ca primă dată de referință trimestrul IV din anul 2015. De asemenea, prin sistemul RAPDIR, societățile de administrare a fondurilor de pensii private și societățile de asigurare vor raporta date lunare la BNR privind statistica titlurilor de valoare având ca dată de referință 31 ianuarie 2016, informații care anterior Regulamentului BNR nr. 6/2015 erau furnizate de către entitățile care desfășurau activitate de custodie.

În ceea ce privește statistica plăților, Regulamentul BNR nr. 6/2015 definește obligațiile de raportare potrivit prevederilor Regulamentului (UE) nr. 1409/2013 al Băncii Centrale Europene privind statisticile referitoare la plăți (BCE/2013/43), act normativ

care stabilește cadrul unitar, la nivelul Uniunii Europene, de colectare a informațiilor statistice referitoare la plăți și sisteme de plăți, precum și Orientării Băncii Centrale Europene nr.15/2014 privind statisticile monetare și financiare. Datele și informațiile statistice astfel colectate vor permite Băncii Naționale a României să efectueze analize având ca scop aducerea la îndeplinire a atribuțiilor legale ale băncii centrale cu privire la asistarea Băncii Centrale Europene în colectarea de informații și date statistice, la nivel de țară, în domeniul statisticilor referitoare la plăți și sisteme de plăți, precum și la monitorizarea sistemelor de plăți și a instrumentelor de plată.⁵

2. Cercetarea economică

Activitatea de cercetare economică din cadrul Băncii Naționale a României se concentrează asupra temelor cu caracter aplicativ, rolul principal al acestora fiind de fundamentare a procesului decizional. În cursul anului 2015, prioritățile au fost din domeniul modelării macroeconomice, al stabilității financiare, al economiei reale și al analizei monetare. Din punct de vedere al structurii organizaționale, direcțiile în cadrul cărora s-au desfășurat activitățile de cercetare economică sunt: Direcția modelare și prognoze macroeconomice, Direcția studii economice, Direcția politică monetară și Direcția stabilitate financiară. În 2015 și în prima parte a anului 2016, 10 lucrări de cercetare au fost publicate în seriile „Caiete de studii” (limba română) sau *Occasional Papers* (limba engleză).

2.1. Modelare macroeconomică

Activitatea de cercetare științifică în domeniul modelării macroeconomice a vizat cu precădere și în anul 2015 îmbunătățirea modelului trimestrial de analiză și prognoză pe termen mediu (MAPM), atât prin procesul de extindere a prognozelor la orizonturi de timp mai îndepărtate decât cel standard utilizat în orientarea prospectivă a politicii monetare (opt trimestre), cât și prin recalibrarea și/sau reestimarea periodică a blocurilor deja existente.

Analiza referitoare la gradul de transmisie în diferiți indici de preț a modificărilor cursului de schimb, prezentată în cadrul celei de-a VII-a ediții a „Colocviilor de politică monetară” organizate de BNR, a fost publicată într-o lucrare din seria „Caiete de studii” (nr. 39). Rezultatele obținute sunt relevante din perspectiva procesului de prognoză a inflației din România și a contribuției acestuia la fundamentarea deciziilor de politică monetară în contextul strategiei de ținere a inflației pentru o economie deschisă de mici dimensiuni, în care influența cursului de schimb asupra indicilor individuali de preț este directă și rapidă.

O altă direcție de cercetare a vizat analiza sustenabilității datoriei publice a României, relevantă din perspectiva efectelor macroeconomice ale politicilor de venituri și cheltuieli asumate de către guvern. Rezultatele analizei facilitează identificarea contribuției factorilor relevanți la dinamica datoriei publice în cadrul intervalului de prognoză, pornind de la elementele de structură și maturitate a datoriei, precum și evaluarea sensibilității sale în eventualitatea producerii în cadrul intervalului de proiecție a unor riscuri macroeconomice considerate a avea un impact semnificativ.

Similar anilor precedenți, în urma solicitărilor din cadrul grupurilor de lucru organizate la nivelul băncilor centrale membre ale SEBC, au fost derulate o serie de simulări cu ajutorul MAPM în vederea actualizării setului de elasticități care urmează a fi utilizate pentru fundamentarea unor scenarii de testare a stabilității instituțiilor financiare din UE în condiții extreme (*stress-testing*). De asemenea, în contextul mediului internațional caracterizat de rate reduse (chiar negative) ale inflației din țările UE, au fost demarate o serie de analize, coordonate de BCE, vizând identificarea cauzelor acestui fenomen.

O altă direcție de cercetare a vizat construirea unui indicator agregat al condițiilor de afaceri (*business conditions index*), urmărind îndeaproape metodologia elaborată de banca centrală regională din Philadelphia (SUA)¹²⁴. Indicatorul fructifică informația surprinsă de o serie de variabile macroeconomice și financiare (disponibile la frecvențe diferite), oferind indicii asupra condițiilor referitoare la ciclul de afaceri la un moment dat. Acesta, alături de alți determinanți relevanți, contribuie la fundamentarea prognozelor pe termen scurt cu privire la evoluția activității economice. În cadrul acestui proces, pe parcursul anului 2015 a fost îmbunătățită metodologia factorilor comuni dinamici pentru prognoza pe termen scurt a PIB și a componentelor PIB prin adoptarea tehnicilor *bayesiene* de estimare a factorilor.

În anul 2015 a fost dezvoltată o metodologie econometrică de prognoză a investițiilor directe atrase de economia românească. Scopul urmărit a fost îmbunătățirea fundamentării ipotezelor privind finanțarea deficitului de cont curent în cadrul de analiză care surprinde sintetizarea fluxurilor reale și monetare derulate între agenții economici autohtoni și partenerii comerciali și financieri externi (*flow-of-funds*). De asemenea, a fost întreprinsă o analiză a evoluției balanței dintre economisire și investiții pentru ansamblul economiei și pentru principalele sectoare instituționale.

Pe parcursul anului 2015, modelul de echilibru general dinamic și stocastic (DSGE – *Dynamic Stochastic General Equilibrium*) a fost integrat parțial în ciclul trimestrial de analiză și prognoză macroeconomică, cu scopul de a testa prin exerciții derulate în paralel (*shadow forecast*) performanța în prognoză a acestuia și de a oferi, pe baza structurii analitice superioare de care beneficiază, informații care să contribuie la o mai bună fundamentare a deciziilor de politică monetară. În paralel, au fost adăugate o serie de caracteristici specifice economiei românești precum: petrolul ca factor de producție a bunurilor intermediare, prezența bunurilor cu prețuri administrate în coșul de consum sau impactul asupra cadrului macroeconomic al modificărilor taxei pe valoarea adăugată. De asemenea, a fost inițiată dezvoltarea suplimentară a sectorului fiscal cu scopul de a acorda un rol activ politicilor fiscale în cadrul modelului. Date fiind dimensiunea redusă a eșantionului de date disponibil pentru estimarea inițială a modelului (37 de observații, date trimestriale), precum și revizuirile substanțiale ulterioare, s-a procedat și la actualizarea estimării acestuia.

¹²⁴ Pentru detalii, a se consulta <https://www.philadelphiafed.org/research-and-data/real-time-center/business-conditions-index>.

2.2. Studii și analize economice

Analiza funcționării mecanismului de transmisie monetară a constituit în continuare o preocupare centrală, extinderea cercetării în acest domeniu vizând studierea caracteristicilor transmisiei modificărilor ratelor dobânzilor de pe piața monetară interbancară asupra ratelor dobânzilor la creditele și depozitele clienților nebancari (populație și societăți nefinanciare) pe parcursul ultimului deceniu, examinând eventualele sale asimetrii. În vederea realizării unor comparații relevante, același cadru empiric a fost utilizat pentru studierea parametrilor transmisiei ratelor dobânzilor în alte economii din Europa Centrală și de Est, respectiv Republica Cehă, Polonia și Ungaria.

Estimările au relevat faptul că în România modificările ratei dobânzii de pe piața monetară interbancară se transmit complet pe termen lung asupra ratelor dobânzilor la creditele noi și depozitele noi la termen ale clienților nebancari. În cazul ratelor dobânzilor la credite, mecanismul de ajustare către nivelurile de echilibru pe termen lung este simetric, nedepinzând de amplitudinea deviațiilor de la nivelul de echilibru; pe termen scurt, transmisia este simetrică pe sectorul companiilor, însă asimetrică și relativ mai slabă pe sectorul populației. În privința ratelor dobânzilor la depozite, au fost detectate asimetrii atât pe termen lung, cât și pe termen scurt. Analiza evoluției în timp a parametrilor ce caracterizează *pass-through*-ul ratelor dobânzilor a pus în evidență faptul că în toate țările analizate transmisia ratelor dobânzilor a suferit anumite perturbații după izbucnirea crizei financiare și economice globale. Aceste efecte au fost mai pregnante în perioada 2008-2010, pentru ca ulterior procesul de *pass-through* să înregistreze o relativă normalizare. Rezultatele acestei cercetări au fost publicate în seria „Caiete de studii” (nr. 37).

Proiectul de cercetare vizând construirea unui indice al condițiilor financiare (ICF) pentru economia românească, inițiat în anul 2014, a fost finalizat în 2015 prin publicarea unui studiu pe această temă în seria „Caiete de studii” (nr. 38).

Dezvoltarea cadrului analitic destinat extragerii și evaluării informațiilor relevante conținute de randamentele titlurilor de stat în cazul României a fost o altă temă de cercetare abordată în anul 2015. Un prim demers în cadrul acestui proiect l-a constituit analiza comparativă a performanțelor principalelor metodologii de estimare a curbei randamentelor consacrate în practica băncilor centrale, respectiv metoda parametrică și interpolarea utilizând funcții spline cubice. Rezultatele acestor evaluări, împreună cu o analiză a influenței exercitate asupra randamentelor titlurilor de stat de deciziile de politică monetară ale BNR, precum și de factori externi, au fost prezentate în cadrul celei de-a VIII-a ediții a „Colocviilor de politică monetară”. A fost evidențiat faptul că metodele parametrice (modelul Nelson-Siegel) au dovedit, în cazul seriilor de date utilizate, o performanță empirică doar marginal inferioară interpolării prin funcții spline cubice. Acestea prezintă însă o serie de proprietăți atractive, precum aceea de a implica prin construcție o rată *forward* a dobânzii constantă pe termen lung, fiind astfel utilizate pe scară largă de băncile centrale. Analizele au relevat de asemenea faptul că, similar altor economii, sporirea gradului de integrare globală a pieței financiare românești s-a reflectat în influența crescândă a randamentelor pe termen lung din economiile dezvoltate asupra celor din România. În schimb, în cazul randamentelor pe termen scurt și mediu, influența măsurilor de politică monetară este dominantă.

Ulterior recesiunii din anii 2009-2010, economia românească a revenit la rate pozitive de creștere, depășind nivelul maxim de producție consemnat în perioada anterioară declanșării crizei economice și financiare. Redresarea economiei nu a fost însoțită însă și de o recuperare corespunzătoare a locurilor de muncă pierdute în timpul crizei, astfel încât rata șomajului s-a menținut la niveluri relativ ridicate. În contextul acestor evoluții la nivel macroeconomic, în cursul anului 2015 a fost elaborată o lucrare care și-a propus să realizeze o analiză detaliată a evoluțiilor pe piața muncii din România în perioada redresării economice, cu accent asupra identificării fricțiunilor care au determinat o ineficiență mai pronunțată în procesul de căutare a locului de muncă, respectiv a candidatului potrivit.

Analiza a fost fundamentată la nivel microeconomic pe baza unui set cuprinzător de date, obținut în urma implementării unui sondaj pe piața muncii realizat de Banca Națională a României în 2014 în cooperare cu rețeaua de cercetare *Wage Dynamics Network*, care funcționează la nivelul SEBC. Lucrarea a reliefat o serie de factori care au avut un rol semnificativ în decizia firmelor de a distruge sau a crea un loc de muncă în perioada 2010-2013, precum condițiile economice dificile (contractia cererii și incertitudinea economică ridicată), modificările structurale ale economiei care au fost însă însoțite de o creștere a necorelării pregătirii candidaților cu solicitările angajatorilor, rigiditățile salariale și alți factori instituționali referitori la nivelul taxării muncii și la politica salariului minim. Prezentarea lucrării a avut loc atât în cadrul celei de-a VIII-a ediții a „Colocviilor de politică monetară” ale BNR (desfășurată în luna mai 2015), cât și la reuniunea rețelei *Wage Dynamics Network* din iulie 2015.

2.3. Stabilitate financiară

Principalele studii de cercetare în domeniul stabilității financiare realizate în anul 2015 au vizat următoarele teme:

- a) După 20 de ani: schimbări structurale în economia României în primele decenii postdecembriste. Studiul investighează modificările structurale din economia României din perioada 1994-2014, având ca principal suport bilanțurile și conturile de rezultate ale tuturor companiilor care au funcționat în respectivul interval. Este pus în evidență faptul că schimbările din economie au fost semnificative și alerte, cu rezultate favorabile la nivel de ansamblu, dar cu nuanțe importante când sunt analizate în detaliu. Au fost surprinse principalele dezechilibre acumulate în cele două decenii la nivelul firmelor, formulându-se eventuale propuneri de acțiune. În primul rând, economia trebuie să se recapitalizeze. Tiparul de finanțare a firmelor s-a schimbat semnificativ, iar direcția nu este considerată sustenabilă. În al doilea rând, intrarea și ieșirea firmelor din piață trebuie să se realizeze și mai facil. În al treilea rând, accentul trebuie să fie pus pe dezvoltarea inovativă și bazată pe cunoaștere, care a fost relativ modestă în ultimele decenii. În al patrulea rând, autoritățile cu atribuții fiscale trebuie să-și îmbunătățească activitatea. Firmele percep nivelul ridicat al fiscalității ca fiind cea mai presantă problemă cu care se confruntă. În paralel, autoritățile fiscale trebuie să investigheze în ce măsură două categorii de cheltuieli identificate în analiză au legătură cu buna desfășurare a activității firmelor sau sunt consecința unui comportament îndreptat excesiv către optimizare fiscală. În al cincilea rând, gradul mare de polarizare și eterogenitate trebuie să scadă, iar dezvoltarea trebuie să fie mai

inclusivă și în rândul firmelor. În al șaselea rând, politicile care discriminează pozitiv anumite categorii de firme trebuie revizuite. Aceste politici trebuie să devină neutrale în ceea ce privește IMM față de corporații, respectiv în ceea ce privește firmele cu capital majoritar străin față de firme cu capital majoritar autohton. În al șaptelea rând, atipiiile din economie trebuie diminuate (în special trei tipologii de atipii: firme care raportează un număr de salariați egal cu zero, companii cu cifră de afaceri zero și firme care au capitaluri proprii negative).

- b) Analiza sustenabilității datoriei. Studiul urmărește impactul potențial al îndatorării totale la nivelul întregii economii, dar și pe sectoare instituționale (populație, companii nefinanciare, guvern, sector privat și extern). Analiza a fost efectuată pentru următoarele țări din Europa Centrală și de Est: Bulgaria, Republica Cehă, Letonia, Ungaria, Polonia, România și Slovenia. Au fost utilizate două tipuri de modele: un model empiric și un model structural. Ambele abordări urmăresc determinarea unui nivel sustenabil al datoriei și nu reacția acesteia la variabile macrofinanciare-cheie. Modelul empiric este un model de tip panel *logit multivariat* de evaluare a probabilității de recesiune economică. În cazul modelului structural, prin utilizarea unor constrângeri bugetare standard pentru optimizare și obținerea condițiilor de echilibru general, s-a identificat de asemenea un prag optim al îndatorării. Un rezultat important al lucrării este nivelul maxim al datoriei publice a României pentru a nu fi afectată creșterea economică viitoare: circa 40-45 la sută din PIB. Nivelul este calculat pentru valoarea brută a datoriei publice.
- c) Analiza legăturii dintre managementul instituțiilor de credit și profilul de risc al acestora. Utilizând date aferente celor mai importante bănci după mărimea activelor din cinci țări din Europa Centrală și de Est (Croatia, Republica Cehă, Ungaria, Polonia și România), studiul analizează în ce măsură țara de origine a managerilor băncilor influențează profilul de risc al acestora, strategia și activitatea de creditare. Metodologia folosită s-a bazat pe modele de tip panel cu efecte fixe și metode de *matching*. Rezultatele indică faptul că băncile care au un expatriat drept director general (CEO) sau care înregistrează un procent mai mare de expatriați în rândul echipelor de top management își asumă riscuri mai mari (refectate de valori superioare ale indicatorului credite/depozite, ale raportului dintre activele ponderate la risc și activele totale sau ale ponderii provizioanelor pentru pierderi în bilanț). Pe de altă parte, instituțiile de credit conduse de expatriați acordă într-o măsură mai mare credite companiilor și populației (raportate la activele totale).
- d) Analiza rolului insolvenței în ameliorarea disciplinei la plată și în dezvoltarea pieței creditului în România. În acest studiu, au fost analizate cadrul autohton al insolvenței și efectele acestui proces asupra economiei și sectorului financiar. Principalele concluzii indică faptul că: (i) efectul indirect asupra economiei, prin disciplina la plată, este ridicat, pe fondul unei eficiențe scăzute în demararea, respectiv, rezolvarea situației de insolvență, iar (ii) presiunea asupra bilanțului băncilor este importantă, în condițiile în care o proporție semnificativă din stocul de credite neperformante este generată de firme în insolvență, majoritatea aflate sub incidența vechii legi a insolvenței. Propunerile de măsuri de politici derivate din evidențele empirice sunt: 1) majorarea gradului de transparență a procesului insolvenței ar îmbunătăți disciplina la plată în economie, 2) asigurarea unui grad mai mare de predictibilitate și o viteză

sporită a procesului insolvenței sunt elemente esențiale care ar contribui la creșterea eficacității și eficienței acestui proces, precum și la dezvoltarea pieței creditului (inclusiv a pieței pentru datorii cu rambursare incertă) și 3) încurajarea creditorilor de a intensifica monitorizarea riscului de credit al debitorului și de a utiliza într-o mai mică măsură cerințe stricte privind garanțiile ar conduce la o diminuare a riscului aferent portofoliului corporatist.

- e) Studiu privind sectorul bancar paralel. Dezvoltarea acestei componente a sistemului financiar apare ca o consecință naturală a întăririi cerințelor prudențiale aplicabile instituțiilor financiare, dezvoltarea susținută a sectorului bancar paralel putând constitui la rândul său o sursă de risc sistemic. În ultima perioadă, se remarcă preocuparea în creștere a decidenților de politici, atât la nivel european, cât și internațional, legată de posibilitatea ca entitățile considerate a face parte din categoria sectorului bancar paralel (*shadow banking*) să fie implicate în evenimente viitoare de natură sistemică atât din cauza dimensiunii crescânde, cât și din cauza transparenței scăzute a activității acestor instituții. Analiza relevă faptul că, deși în creștere, dimensiunea sectorului bancar paralel din România este relativ redusă comparativ cu alte țări ale UE, iar principalele entități care compun acest sector fac obiectul unui cadru de reglementare și supraveghere. Riscul de contagiune directă, cuantificat prin intermediul legăturilor bilanțiere cu celelalte componente ale sistemului financiar, se plasează la un nivel scăzut. Sectorul bancar paralel din țările dezvoltate poate genera însă efecte adverse, prin contagiune, către sistemul financiar românesc. Din perspectiva dimensiunii și a interconexiunilor cu alte sectoare instituționale, sectorul bancar paralel nu induce riscuri semnificative la adresa stabilității sistemului financiar în ansamblu. Totuși, o vulnerabilitate importantă este dată de concentrarea expunerilor pe titluri de stat românești la nivelul diferitelor sectoare financiare (instituții de credit, fonduri de investiții, societăți de asigurare, fonduri de pensii), fapt care poate genera dificultăți în condițiile unei lichidități reduse a pieței.
- f) Indicele CoVaR – instrument de evaluare a riscului sistemic. Analiza propune introducerea unui indicator care utilizează atât informații de piață aferente instituțiilor financiare listate pe piața de capital autohtonă, cât și date bilanțiere. Motivația este dată de preocuparea intensă a mediului academic, dar și a decidenților de politici în domeniul identificării și monitorizării riscurilor de natură sistemică, pe baza unor metodologii cu capacitatea de a surprinde atât importanța componentelor sistemului financiar, cât și a relațiilor complexe stabilite între acestea. În construcția unui indice CoVaR în cazul României au fost incluse 10 instituții financiare listate la Bursa de Valori București, aparținând atât sectorului bancar, cât și fondurilor de investiții, cu scopul de a capta surse variate ale riscului sistemic. De asemenea, s-a recurs la utilizarea unor regresii pe cuantile, având în vedere avantajele acestei metodologii de estimare în contextul modelării efectelor neliniare care pot surveni în cadrul determinării pierderilor potențiale individuale. Includerea unor variabile adiționale care surprind caracteristici specifice ale riscurilor asociate instituțiilor individuale conferă indicelui o abordare multidimensională asupra surselor și canalelor de transmisie ale riscurilor cu potențial sistemic. Rezultatele estimărilor demonstrează impactul semnificativ, dar asimetric, al episoadelor de tensiune de pe piețele financiare globale asupra instituțiilor financiare incluse în eșantion și indică pierderi potențiale limitate ale instituțiilor financiare listate la Bursa de Valori București pe parcursul ultimului an de observație.

- g) Experiențe internaționale privind utilizarea bazelor de date referitoare la Centrala Riscului de Credit și la Centrala Incidentelor de Plăți. Recenta criză financiară globală a evidențiat, în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, importanța registrelor centrale de credit (structuri similare Centralei Riscului de Credit) în furnizarea de informații de credit armonizate, granulare, care fac posibilă elaborarea unor modele și tehnici avansate de avertizare și depistare timpurie a riscului de credit și a celui sistemic, implementarea cerințelor Basel III la nivel comunitar, fundamentarea indirectă a politicilor monetare și a celor microprudențiale și macroprudențiale. În acest context, studiul evidențiază: (i) experiențele internaționale privind registrele centrale de credit (ca sisteme publice de raportare și administrare a informațiilor de credit) și centralele incidentelor de plăți (ca sisteme de gestionare a refuzurilor bancare cu instrumente de plată) și (ii) rolul jucat de acestea încă de la înființare, precum și dezvoltarea acestor sisteme în strânsă corelație cu evoluția mediului financiar-bancar și cu necesitățile tot mai complexe de informații de credit manifestate pe piețele financiare naționale și globale. Disponibilitatea informațiilor de credit de calitate, exacte și detaliate, reprezintă însă doar o condiție necesară, dar nu și suficientă pentru promovarea și asigurarea stabilității financiare. Aceste sisteme nu pot compensa politicile de creditare prea permissive și nu pot acoperi sectoarele de activitate financiară nereglementate la anumite momente ale evoluției piețelor financiare.

2.4. Evenimente științifice organizate de BNR

În data de 25 februarie 2015, BNR a organizat colocviul intitulat „Stabilitatea financiară – repere conceptuale și teme de actualitate” la care au participat specialiști din cadrul BNR, precum și numeroși reprezentanți ai mediului academic, ai comunității bancare și ai mass-media. Evenimentul face parte dintr-o nouă serie de colocvii ale BNR, care abordează problematica stabilității financiare, fiind un instrument important de comunicare, atât cu experți în domeniu, cât și cu publicul larg. Prezentările susținute cu această ocazie au urmărit clarificarea unor elemente conceptuale, precum și tratarea unor teme actuale, fiind discutate subiecte precum: stabilitatea financiară, riscul sistemic și instrumentele macroprudențiale, indicatori de monitorizare, profitabilitatea creditelor în franci elvețieni, relația dintre politica fiscală și stabilitatea financiară, riscul endogen și managementul riscului.

În luna mai 2015 a avut loc cea de-a VIII-a ediție a „Colocviilor de politică monetară” ale BNR. Prezentările din cadrul evenimentului – la care au participat numeroși reprezentanți ai mediului academic, bancar și jurnalistic – s-au înscris în problematica relevantă pentru politica monetară, fiind abordate teme precum: modelul DSGE cu euroizare parțială, tendințe comportamentale pe piața muncii (abordate dintr-o perspectivă microeconomică), estimarea curbei randamentelor titlurilor de stat, modul în care schimbările în raționalitate pot ajuta o economie în depresiune.

În perioada 22-23 octombrie 2015, BNR a organizat, în colaborare cu FMI, Seminarul regional anual pe probleme de stabilitate financiară, cu tema „Operaționalizarea politicilor macroprudențiale: riscul sistemic și instrumentele macroprudențiale”. La această ediție a seminarului au participat reprezentanți ai băncilor centrale din 18 țări, invitați speciali din partea BCE, CERS, BM, precum și reprezentanți ai FMI, BNR, MFP și ASF.

2.5. Orientări și obiective ale activității de cercetare în anul 2016

Analiza monetară reprezintă una dintre temele majore de cercetare macroeconomică, o direcție de aprofundare a cercetării în acest domeniu în anul 2016 vizând estimarea unui nivel de echilibru al creditului acordat sectorului privat. Având în vedere dificultățile specifice acestui demers la nivelul economiilor emergente – decurgând în principal din întinderea redusă a seriilor de date și din frecvențele schimbări structurale pe care acestea le-au suferit –, proiectul va utiliza o gamă mai largă de modele și proceduri econometrice, incluzând identificarea componentei de trend și, implicit, a *gap*-ului creditului și exerciții de estimare în afara eșantionului (*out-of-sample*) pornind de la modele tip panel, și va include o încercare de construire a unui model de dezechilibru.

Un alt proiect de cercetare din aceeași arie tematică are drept obiectiv adâncirea analizelor anterioare referitoare la evoluția creditului, prin identificarea și evidențierea rolului deținut de șocurile de natura ofertei și a cererii, folosind pentru estimare modele tip VAR *Bayesian* cu parametri variabili în timp și volatilitate stohastică, șocurile urmând a fi identificate prin restricții de semn.

În cadrul proiectului de cercetare vizând extragerea și evaluarea informațiilor relevante conținute de randamentele titlurilor de stat în cazul României, un obiectiv aferent anului 2016 îl constituie estimarea primei de risc la termen încorporate în aceste randamente, utilizând tehnicile de estimare dezvoltate recent în literatura de specialitate, și analizarea principalilor săi factori determinanți.

De asemenea, analiza transmisiei ratelor dobânzilor de pe piața monetară interbancară asupra ratelor dobânzilor la creditele și depozitele clienților nebancari urmează să fie dezvoltată în anul 2016 prin utilizarea de date la nivel individual al instituțiilor de credit și de metode econometrice specifice datelor de tip panel.

Pentru anul 2016, au fost identificate câteva direcții prioritare de îmbunătățire în continuare a suportului analitic necesar fundamentării deciziilor de politică monetară: (i) analiza particularităților procesului de formare a anticipațiilor inflaționiste ale agenților economici în România; (ii) identificarea unor evidențe empirice alternative privind impactul dinamicii salariilor asupra dinamicii prețurilor și a PIB; (iii) dezvoltarea cadrului actual de evaluare a erorilor de prognoză ale BNR¹²⁵; (iv) îmbunătățirea expertizei în domeniul politicilor fiscale pornind de la evidențe bazate pe investigarea multiplicatorilor fiscali în raport cu investițiile și consumul privat; (v) dezvoltarea metodologiei de estimare și proiecție a PIB potențial; (vi) îmbunătățirea metodologiei *flow-of-funds* prin analiza evoluției poziției investiționale internaționale nete și a surselor de finanțare, precum și prin cea a dinamicii investițiilor străine directe, cu accent pe aspecte legate de repartizarea soldului pe principalele activități economice și pe țări de origine.

¹²⁵ O casetă care evaluează acuratețea prognozelor derulate cu ajutorul MAPM, precum și descompunerea erorilor de prognoză pe componente analitice a fost inclusă în Raportul asupra inflației din februarie 2016.

Procesul de armonizare și integrare a modelului DSGE în cadrul ciclului trimestrial de analiză și prognoză macroeconomică va fi continuat pe parcursul anului 2016. Se intenționează și finalizarea noii structuri a sectorului fiscal, precum și introducerea petrolului ca factor de producție cu impact direct în realizarea bunurilor de consum, având în vedere ponderea combustibililor în coșul de consum. Totodată, modelul va fi reestimat pentru a încorpora cele mai recente seturi de date devenite disponibile.

În același context al modelelor structurale de tip DSGE, se are în vedere și adaptarea pentru economia României a unui model cu interacțiuni comerciale și financiare la nivel global, într-o structură presupusă a fi alcătuită din patru regiuni: România, zona euro, SUA și restul lumii. Acesta va fi utilizat pentru derularea de analize cantitative ale interdependențelor macroeconomice între regiuni, inclusiv în sensul cuantificării efectelor pe care șocuri ale variabilelor din zona euro sau SUA le au asupra indicatorilor macroeconomici din România. Dată fiind complexitatea modelului, pentru început se va avea în vedere un set de parametri obținuți prin calibrare, accentul fiind pus pe simularea mecanismului de transmisie a șocurilor regionale idiosincratice sau a celor comune la nivelul mai multor economii.

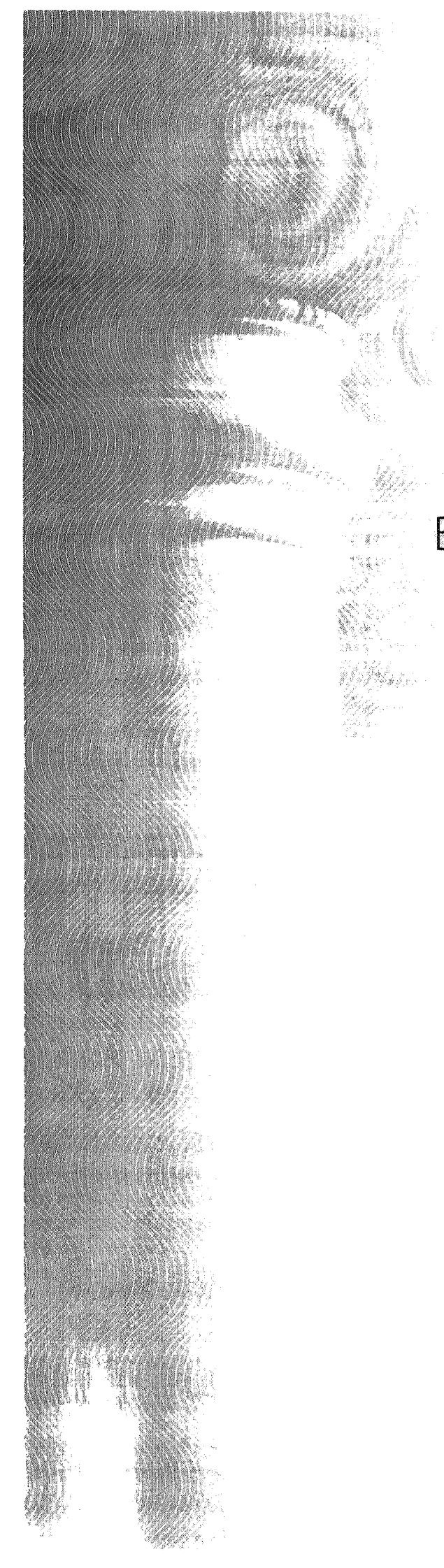
În condițiile unei redresări foarte lente a pieței muncii în Europa în perioada ulterioară declanșării crizei globale, cu efecte negative pe termen lung, un obiectiv pentru anul 2016 îl constituie realizarea unei analize cuprinzătoare la nivel european privind identificarea factorilor de natură ciclică, respectiv a influențelor structurale care au condus la performanța sub așteptări a economiei europene. În vederea atingerii acestui obiectiv, va fi utilizată o abordare pe mai multe niveluri, de tipul celei *top down*. În acest sens, într-o primă etapă va fi realizată o analiză a evoluțiilor macroeconomice în UE, cu accent asupra modificărilor structurale cu care s-a confruntat economia, urmând a se fundamenta ulterior tendințele observate pe baza unor factori identificați la nivel microeconomic.

În anul 2016 va fi realizată și o analiză privind condițiile pe piața muncii în România în perioada recentă, demers motivat de tendința de încordare progresivă a acestei piețe, cu efecte asupra accelerării creșterii costurilor salariale. Evoluția a fost indusă de modificarea poziției ciclice a economiei, concomitent cu reducerea ofertei excedentare de forță de muncă, și amplificată de existența unor fricțiuni pe piața muncii, asociate inadecvării sistemului de învățământ la cerințele economiei, fenomenului migrației, precum și mobilității reduse a forței de muncă din regiunile mai puțin dezvoltate în zonele cu cerere ridicată.

În vederea îmbunătățirii activității de prognoză pe termen scurt a produsului intern brut, unul dintre obiectivele avute în vedere în anul 2016 se referă la implementarea unor metodologii care permit includerea în modele a unor variabile cu frecvențe diferite, rezultând așa-numitele *Mixed Frequency Models*. Literatura de specialitate a arătat că aceste tehnici pot conduce la estimări și prognoze mai precise, comparativ cu cele obținute într-un cadru care presupune etapa suplimentară de agregare a indicatorilor astfel încât toți să aibă aceeași frecvență.

În contextul preocupărilor care vizează problematica convergenței reale și rolul productivității pentru asigurarea unei dezvoltări economice sustenabile,

se preconizează realizarea unei analize microeconomice pentru evidențierea productivității agregate a factorilor de producție la nivelul individual al fiecărei firme. Astfel, vor putea fi evidențiați factorii care diferențiază operatorii economici productivi de cei a căror activitate este caracterizată de randamente reduse. Totodată, se va putea observa în ce măsură avansul productivității agregate este rezultatul eficientizării individuale a firmelor sau al realocării resurselor dinspre operatorii neproductivi către cei productivi.

Capitolul 14

Activitatea juridică a
Băncii Naționale a României

În anul 2015, au fost avizate din punct de vedere juridic 55 de proiecte de acte normative, din care 47 de acte normative externe și 8 reglementări interne, precum și 51 de proiecte de acte normative cu caracter financiar-băncar, inițiate de alte instituții și transmise spre analiză Băncii Naționale a României (Tabel 14.1).

O altă componentă importantă a îndeplinirii acestei atribuții a constituit-o avizarea a 137 de proiecte de ordine de sancționare și de dispunere de măsuri, aplicabile unor instituții de credit și unor instituții financiare nebankare, elaborate de către direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României, avizarea a 8 ordine de sancționare aplicabile conducătorilor unor instituții de credit, precum și avizarea a 9 ordine ale guvernatorului BNR privind radierea unor instituții financiare nebankare din Registrul general și/sau din Registrul special, precum și a unei hotărâri privind încetarea de drept a autorizației de funcționare a unei instituții de credit.

De asemenea: (i) au fost avizate 201 proiecte de răspuns elaborate de către direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României la solicitările formulate de către Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Public și 85 de note elaborate de către direcțiile de specialitate din centrala Băncii Naționale a României pe diverse problematice legate de activitatea băncii centrale; (ii) au fost formulate 251 de opinii juridice pe probleme punctuale la solicitarea direcțiilor de specialitate din centrala BNR; (iii) au fost analizate și avizate 2 acte adiționale la acorduri/convenții de cooperare încheiate de Banca Națională a României cu 2 instituții din România; (iv) au fost elaborate proiecte de răspuns pentru 401 petiții și 79 de răspunsuri la scrisorile transmise Băncii Naționale a României de către diverse persoane juridice sau instituții ale statului și (v) au fost elaborate 161 note întocmite având subiecte diverse.

În ceea ce privește activitatea de contencios și asistență contractuală, în anul 2015 aceasta s-a desfășurat pe următoarele direcții principale: (i) acordarea avizelor juridice; (ii) reprezentarea băncii în fața instanțelor judecătorești, a judecătorului-sindic, a organelor de urmărire penală, a notarilor publici, formulând întâmpinări/concluzii scrise, exercitând, după caz, toate căile de atac prevăzute de lege, în scopul apărării și valorificării drepturilor băncii, în nume propriu sau în altă calitate derivând din lege sau din convențiile încheiate de Banca Națională a României, colaborând cu structurile organizatorice din centrala Băncii Naționale a României, precum și cu structurile teritoriale ale acesteia pentru obținerea datelor și informațiilor necesare; (iii) îndeplinirea procedurilor legale în materia executării silite, analizând și soluționând documentațiile aferente cererilor de executare silită prin poprire asupra conturilor instituțiilor de credit/veniturilor salariale ale angajaților Băncii Naționale a României transmise de executorii judecătorești, în conformitate cu reglementările legale; (iv) acordarea de asistență juridică structurilor organizatorice din Banca Națională a României prin formularea de opinii juridice/puncte de vedere/recomandări; (v) asigurarea corespondenței cu instanțele judecătorești, executorii judecătorești, parchetele, organele de poliție, persoane fizice, birourile notariale, dar și cu structurile teritoriale ale Băncii Naționale a României.

Sumarizând, în anul 2015 au fost soluționate 3 503 lucrări, astfel: (i) 1 013 avize pentru documente de tipul notelor întocmite de diferite structuri organizatorice din cadrul centralei băncii, propunerilor de ordine ale guvernatorului BNR pe anumite problematici, proiectelor de contracte ce urmează a se încheia la nivelul Băncii Naționale a României, ordinelor privind modificări ale contractelor de muncă ale salariaților, împuternicirilor semnate de guvernatorul Băncii Naționale a României; (ii) 127 puncte de vedere/opinii juridice; (iii) 415 lucrări, în vederea asigurării reprezentării în fața instanțelor de judecată; (iv) 774 de lucrări pentru dosare de executare silită; (v) 28 de radieri de ipoteți; (vi) 1 146 răspunsuri în corespondența purtată cu direcții/instituții cu competențe de soluționare, precum și cu sucursale/agenții ale Băncii Naționale a României.

Totodată, s-a asigurat participarea la grupurile de lucru implicate în proiectul de acordare de asistență tehnică Băncii Naționale a Moldovei, *Strengthening the NBM's Capacity in the Field of Banking Regulation and Supervision in the Context of EU Requirements*, și în cel privind *Asset Quality Review and Stress Test of the Romanian Banking Sector*, precum și în grupurile de elaborare a proiectelor de reglementări interne.

Activitatea Băncii Naționale a României în cadrul SEBC în domeniul juridic a vizat, printre altele, continuarea participării la reuniunile Comitetului Juridic (*Legal Committee*), colaborarea cu reprezentanții departamentelor corespondente din cadrul Băncii Centrale Europene și de la nivelul băncilor centrale naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene și analiza documentației relevante transmise de Banca Centrală Europeană prin intermediul procedurii scrise (*written procedure*). De asemenea, a fost acordată asistență de specialitate cu privire la aspectele juridice de interes pentru Banca Națională a României din perspectiva adoptării monedei unice europene, prin participarea la ședințele Comitetului de pregătire a trecerii la euro, desfășurate în cadrul Băncii Naționale a României.

A fost asigurată asistența juridică în cadrul întâlnirilor organizate în contextul misiunilor Fondului Monetar Internațional, Băncii Mondiale și Comisiei Europene în România și pentru soluționarea diverselor probleme supuse atenției Băncii Naționale a României de către aceste organisme. Totodată, au fost elaborate puncte de vedere cu privire la problemele de natură legislativă incluse în chestionarele adresate Băncii Naționale a României de către instituțiile internaționale și au fost exprimate poziții cu privire la implementarea actelor emise de organisme europene (Autoritatea Bancară Europeană, Comitetul European pentru Risc Sistemic) în legislația națională.

O altă componentă a activității juridice a constat în acordarea asistenței de specialitate pentru soluționarea aspectelor legate de funcționarea sistemului TARGET2, precum și a celor privind activitatea celorlalte sisteme de plăți, dar și pentru soluționarea altor aspecte de natură juridică apărute în activitatea băncii centrale, în acest context fiind formulate aproximativ 308 opinii de specialitate.

În relația cu Ministerul Afacerilor Externe s-a asigurat continuarea reprezentării Băncii Naționale a României la ședințele trimestriale ale Grupului de lucru contencios UE (GLCUE).

Act normativ	Subiect
Legea nr. 151/18.06.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 464/26.06.2015)	procedura insolvenței persoanelor fizice
Legea nr. 207/20.07.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 547/23.07.2015)	Codul de procedură fiscală
Legea nr. 227/08.09.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 688/10.09.2015)	Codul fiscal
Legea nr. 231/07.10.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 758/12.10.2015)	stabilirea unor măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 260/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 martie 2012 de stabilire a cerințelor tehnice și comerciale aplicabile operațiunilor de transfer de credit și de debitare directă în euro și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 924/2009
Legea nr. 236/14.10.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 774/16.10.2015)	ratificarea Acordului privind înființarea Centrului de Excelență în Finanțe, adoptat la Bled la 3 septembrie 2013, semnat de România la Ljubljana la 30 mai 2014
Legea nr. 233/08.10.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 808/30.10.2015)	ratificarea Acordului între România și Statele Unite ale Americii pentru îmbunătățirea conformării fiscale internaționale și pentru implementarea FATCA, semnat la București la 28 mai 2015
Legea nr. 284/19.11.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 870/20.11.2015)	contribuția României la finanțarea fondului Poverty Reduction and Growth Trust
Legea nr. 304/27.11.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 902/04.12.2015)	emisiunile de obligațiuni ipotecare
Legea nr. 311/04.12.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 918/11.12.2015)	schemele de garantare a depozitelor și Fondul de garantare a depozitelor bancare
Legea nr. 312/04.12.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 920/11.12.2015)	redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar
Legea nr. 337/18.12.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 945/21.12.2015)	modificarea art. 2 alin. 1 din Legea nr. 253/2004 privind caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și în sistemele de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare
Legea nr. 346/22.12.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 956/23.12.2015)	abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe
Legea nr. 318/11.12.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 961/24.12.2015)	înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate și pentru modificarea și completarea unor acte normative
Ordonanța Guvernului nr. 38/26.08.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 654/28.08.2015)	soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți
Hotărârea Guvernului nr. 360/20.05.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 380/02.06.2015)	aprobarea bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2015 al Regiei Autonome „Monetăria Statului” din subordinea Băncii Naționale a României
Hotărârea Guvernului nr. 631/28.07.2015 (Monitorul Oficial, Partea I, nr. 611/12.08.2015)	rectificarea bugetului de venituri și cheltuieli pe anul 2015 al Regiei Autonome „Imprimeria Băncii Naționale a României” din subordinea Băncii Naționale a României
Proiect de lege (retrimis la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților în 06.04.2016)	completarea art. 1 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 193/2002 privind introducerea sistemelor moderne de plată (PL-x nr. 744/28.10.2015)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 04.11.2015)	aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 38/2015 privind soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți (PL-x nr. 781/04.11.2015)
Proiect de lege (transmis Parlamentului, spre reexaminare, în 08.04.2016)	supravegherea macroprudențială a sistemului financiar național (PL-x nr. 810/16.11.2015)
Proiect de lege (la Secretarul general din 04.04.2016)	ratificarea Acordului Multilateral al Autorităților Competente pentru Schimb Automat de Informații privind Conturi Financiare, semnat la Berlin la 29 octombrie 2014 (PL-x nr. 10/ 10.02.2016)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 23.12.2013, aviz negativ dat de Comisia pentru industrii și servicii a Camerei Deputaților în 05.03.2014; în 29.02.2016, Guvernul a dat aviz negativ).	modificarea și completarea Legii nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (PL-x nr. 672/23.12.2013)

Tabel 14.1.
Principalele acte normative asupra
căror Banca Națională a României
a formulat observații și propuneri
în anul 2015

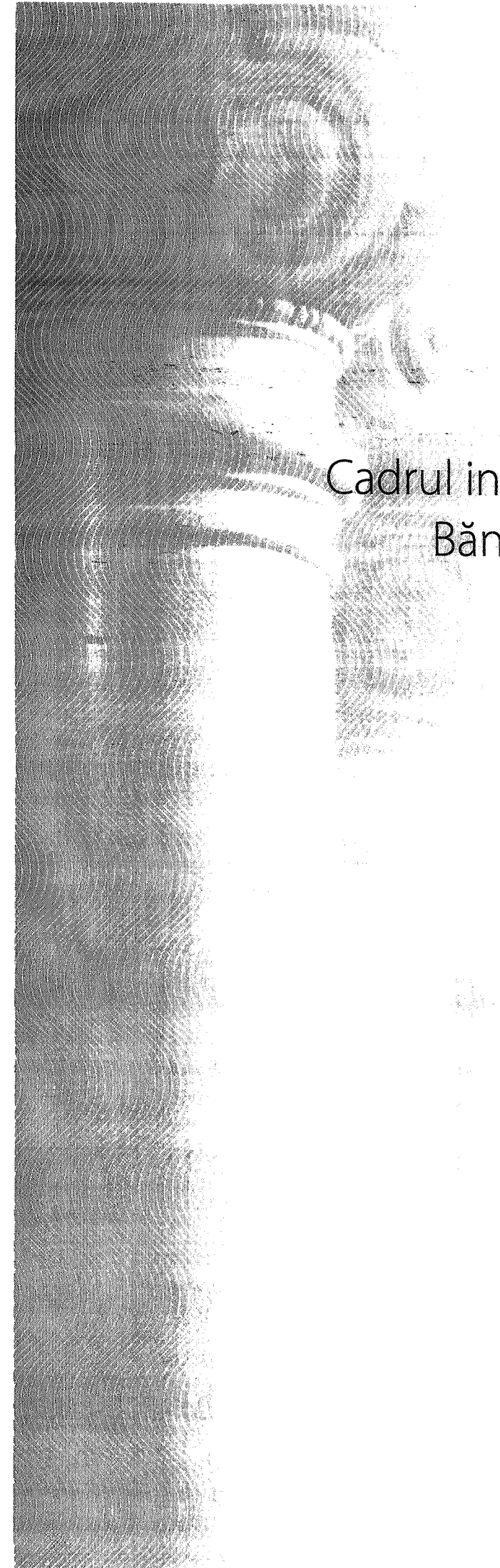
continuare

Act normativ	Subiect
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților la 10.06.2015)	aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 5/2015 privind deșeurile de echipamente electrice și electronice
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 02.07.2014; pe 08.06.2015, respectiv 29.02.2016, Guvernul a dat aviz negativ)	completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (PL-x nr. 337/23.06.2014)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 02.07.2014)	completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (PL-x nr. 345/23.06.2014)
Proiect de lege (retrimis la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților la 07.03.2016)	abrogarea art. 120 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 99/2006 (PL-x nr. 616/28.09.2015)
Proiect de Lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților la 19.10.2015)	reglementarea creanțelor cesionate (PL-x nr. 694/19.10.2015)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților la 02.03.2016)	darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite (PL-x nr. 743/28.10.2015)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 21.12.2015)	abrogarea art. 52 din Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebankare (PL-x nr. 891/21.12.2015)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 17.02.2016)	modificarea Legii nr. 102/1992 privind stema țării și sigiliul statului (PL-x nr. 30/17.02.2016)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 09.11.2015)	dezvoltarea finanțărilor participative (crowdfunding) (PL-x nr. 801/09.11.2015)
Proiect de lege (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 15.12.2014)	pensiile ocupaționale (PL-x nr. 586/15.12.2014)
Proiect de lege	contractele de credit pentru consumatori garantate cu bunuri imobile
Proiect de lege	stabilirea unor măsuri de punere în aplicare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012 privind instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții
Proiect de lege	ratificarea Acordului privind transferul și mutualizarea contribuțiilor la Fondul unic de rezoluție, semnat la Bruxelles la 21 mai 2014
Proiect de lege	funcționarea Băncii de Export și de Dezvoltare a României EXIMBANK S.A.
Proiect de lege	mediatorul de credite pentru întreprinderi mici și mijlocii
Proiect de lege	aprobarea Programului de protecție a populației împotriva riscului de depreciere semnificativă a monedei naționale asociat expunerii la credite în valută
Proiectul de Ordonanță a Guvernului (elaborat de Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor în scopul transpunerii Directivei 2014/17/UE; în procedură de consultare publică)	contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile
Proiect de Hotărâre a Guvernului (în baza Notei Direcției Juridice nr. 5255/ 14.08.2015, s-a transmis punctul de vedere al BNR cu scrisoarea XVI/G/108/19.08.2015)	modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 34/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor Publice, precum și pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 520/2013 privind organizarea și funcționarea ANAF
Proiect de Hotărâre a Guvernului (în baza Notei XX/1/7365/12.11.2015 și cu scrisoarea 1137/FG/13.11.2015, s-a transmis răspuns Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, în sensul că avizarea proiectului nu este de competența BNR)	aprobarea valorii cotizațiilor și plafonul în limita căruia se decontează serviciile lingvistice, precum și procedura de acordare, verificare și control pentru organizațiile profesionale-interprofesionale neguvernamentale din sectorul agricol și agroalimentar
Propunere legislativă (la comisii din 05.06.2013, respinsă la Senat)	moratoriul pentru amânarea executării silite a cetățenilor persoane fizice din imobile cu destinația de locuință (PL-x nr. 192/05.06.2013)

continuare

Act normativ	Subiect
Propunere legislativă (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 10.06.2014, respinsă de Senat)	amânarea executării silite a persoanelor fizice care au accesat credite în franci elvețieni (PL-x nr. 287/10.06.2014)
Propunere legislativă (respinsă definitiv la 09.12.2015)	impozitarea veniturilor rezultate din cesiunea creanțelor bancare (PL-x nr. 290/23.03.2015)
Propunere legislativă (respinsă definitiv la 09.12.2015)	modificarea și completarea Legii nr. 287/2009, republicată, privind Codul civil (PL-x nr. 312/25.03.2015)
Propunere legislativă (respinsă definitiv la 09.12.2015)	completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și a Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (PL-x nr. 313/25.03.2015)
Propunere legislativă (respinsă definitiv la 13.10.2015)	înființarea Colegiului Bijuteriilor din România (PL-x nr. 583/09.09.2015)
Propunere legislativă (pe ordinea de zi a Camerei Deputaților la 16.11.2015)	Fondul pentru Viitorul României (PL-x nr. 706/19.10.2015)
Propunere legislativă (la Senat din 21.10.2015, respinsă la Camera Deputaților)	modificarea și completarea Legii nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice (PL-x nr. 543/01.09.2015)
Propunere legislativă (respinsă definitiv la 06.04.2016)	completarea Legii organizării și funcționării statisticii oficiale în România nr. 226/2009
Propunere legislativă (la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților din 29.06.2015, respinsă la Senat)	recuperarea datoriilor istorice ale unor state față de România (PL-x nr. 525/29.06.2015)
Propunere legislativă (respinsă definitiv la 25.11.2015)	completarea art.33 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (PL-x nr. 256/16.03.2015)
Propunere legislativă (retrimisă la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților la 04.04.2016, respinsă la Senat)	modificarea art. 109 alin. (1) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice (PL-x nr. 480/17.06.2015)
Propunere legislativă (pe ordinea de zi la 29.03.2016)	modificarea și completarea Legii nr. 31/1990 (indice 1) a societăților și reglementarea echivalării funcțiilor (PL-x nr. 816/16.11.2015)
Propunere legislativă (retrimisă la comisiile de specialitate ale Camerei Deputaților la 04.03.2015, respinsă la Senat)	unele măsuri de efectuare a reținerilor din veniturile obținute de persoanele fizice din contracte privind raporturi de muncă, în baza unor titluri executorii (PL-x nr. 21/10.02.2014)
Propunere legislativă (la Senat din 04.04.2016)	modificarea și completarea art. 9 din Ordonanța Guvernului nr. 15/2002 privind aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România (BP 185/30.03.2016)

În ceea ce privește dialogul pe teme juridice cu mediul financiar-bancar, în anul 2015 au fost organizate trimestrial Colocviile juridice ale Băncii Naționale a României, în cadrul cărora s-au dezbătut subiecte de interes pentru specialiștii din domeniul financiar-bancar, dar și pentru mediul academic și de afaceri din România. La evenimente au participat juriști din cadrul Băncii Naționale a României, din cadrul instituțiilor de credit, dar și reprezentanți ai Ministerului Justiției și ai Ministerului Finanțelor Publice, precum și personalități din mediul academic și de afaceri. În cadrul celei de-a 17-a ediții a acestui eveniment a fost organizată conferința internațională cu tema *Alternative Dispute Resolution in the Banking Sector*, la care au participat inclusiv specialiști din domeniul financiar-bancar internațional.

Capitolul 15

Cadrul instituțional și organizarea
Băncii Naționale a României

Banca Națională a României este banca centrală a statului român, fiind o instituție publică independentă (Caseta 12). Activitatea sa este reglementată de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României.

Obiectivul fundamental al BNR îl constituie asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Principalele atribuții ale instituției sunt:

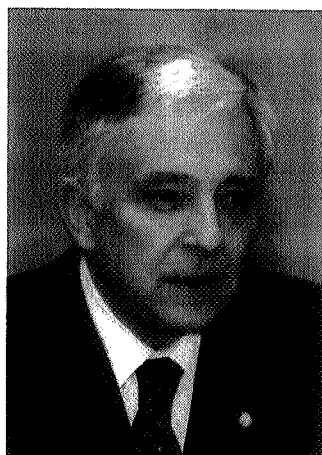
- elaborarea și aplicarea politicii monetare și a politicii de curs de schimb;
- autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit, promovarea și monitorizarea bunei funcționări a sistemelor de plăți pentru asigurarea stabilității financiare;
- emiterea bancnotelor și a monedelor ca mijloace legale de plată pe teritoriul României;
- stabilirea regimului valutar și supravegherea respectării acestuia;
- administrarea rezervelor internaționale ale României.

1. Structura decizională și guvernanta corporativă

Banca Națională a României este condusă de un Consiliu de administrație, alcătuit din 9 membri numiți de Parlament pe o perioadă de cinci ani, cu posibilitatea reînnoirii mandatului. Potrivit legii, membrii Consiliului de administrație nu pot fi parlamentari sau membri ai unui partid politic și nu pot face parte din autoritatea judecătorească sau din administrația publică. Dintre cei 9 membri, 4 aparțin direct structurii executive permanente a Băncii Naționale: guvernatorul, prim-viceguvernatorul și cei 2 viceguvernatori. Ceilalți 5 membri ai Consiliului de administrație nu sunt salariați ai BNR. Președintele Consiliului de administrație este guvernatorul BNR.

Consiliul de administrație este organismul cu drept de decizie în ceea ce privește: (i) stabilirea politicilor în domeniul monetar și al cursului de schimb; (ii) autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială sau, după caz, monitorizarea instituțiilor de credit, instituțiilor de plată și instituțiilor financiare-nebancare și monitorizarea sistemelor de plăți pe care le-a autorizat; (iii) organizarea internă a băncii. Consiliul de administrație hotărăște, de asemenea, care sunt atribuțiile ce revin structurilor executive și personalului Băncii Naționale a României.

Pentru asigurarea eficienței procesului decizional, în cadrul BNR funcționează 3 structuri operative cu responsabilități în exercitarea principalelor funcții ale unei bănci centrale: Comitetul de politică monetară, Comitetul de supraveghere și Comitetul de administrare a rezervelor internaționale. La acestea se adaugă Comitetul de audit care analizează și propune direcțiile strategice și politica BNR în domeniul controlului intern, managementului riscurilor, auditului intern și extern. Aceste comitete permanente au regulamente proprii de funcționare prin care sunt detaliate componența, atribuțiile și responsabilitățile specifice.

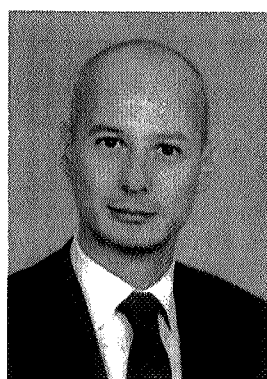
Mugur Constantin Isărescu
Guvernator, Președinte al Consiliului
de administrație

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României

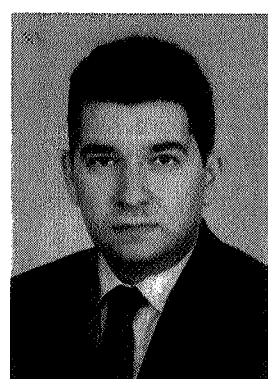
numit de Parlamentul României prin Hotărârea nr. 27 din 16 iunie 2014

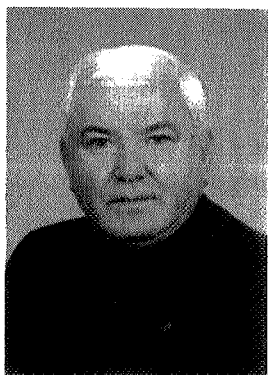
Florin Georgescu
Prim-viceguvernator,
Vicepreședinte al Consiliului
de administrație

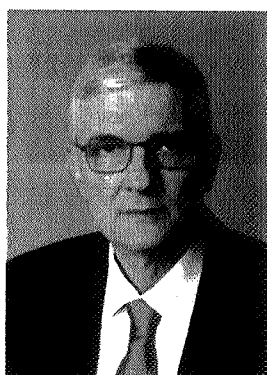
Bogdan Olteanu
Viceguvernator,
Membru al Consiliului
de administrație

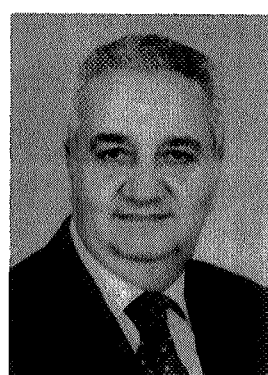
Liviu Voinea
Viceguvernator,
Membru al Consiliului
de administrație

Marin Dinu
Membru al Consiliului
de administrație

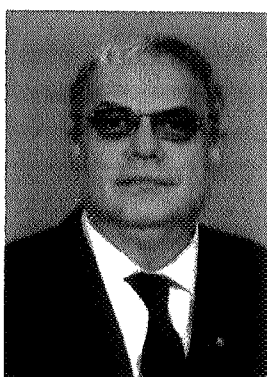
Daniel Dăianu
Membru al Consiliului
de administrație

Gheorghe Gherghina
Membru al Consiliului
de administrație

Ágnes Nagy
Membru al Consiliului
de administrație

Virgiliu Stoenescu
Membru al Consiliului
de administrație

Caseta 12. Principii de bază ale independenței băncilor centrale ale statelor membre ale Uniunii Europene

În pofida faptului că la scară istorică apare drept o evoluție recentă, independența băncii centrale este în prezent o caracteristică esențială a sistemelor monetare moderne și se bucură de o susținere aproape unanimă la nivel academic. Argumentul standard în favoarea independenței ține de nevoia separării între puterea de a cheltui bani și puterea de a-i crea, dată fiind tentația factorului politic de a folosi puterea de a crea monedă pentru atingerea unor obiective pe termen scurt. Tentația, căreia de-a lungul istoriei numeroase guverne i-au cedat, provine din efectele exclusiv pozitive ale creației monetare pe termen scurt asupra creșterii economice și ocupării, în timp ce costurile, reprezentate de creșterea inflației, nu apar decât pe termen mediu și lung (în afară de cazul în care potențialul de producție al economiei poate acomoda cererea suplimentară). Independența băncii centrale oferă o soluție la această problemă; prin delegarea responsabilității deciziilor de politică monetară unei instituții independente, cu un mandat clar definit și al cărei orizont de planificare depășește termenul scurt, societatea poate obține rezultate superioare în ceea ce privește stabilitatea prețurilor pe termen lung.

Într-adevăr, studiile empirice confirmă existența unei corelații negative între gradul de independență al băncii centrale și nivelul inflației pe termen lung (Crow, C. și Meade, E. (2008), Cukierman, A. *et al.* (1992)). Mai mult, există indicii că o asemenea corelație negativă apare și între gradul de independență a băncii centrale și nivelul deficitului bugetar ca procent în PIB (Bodea, C. și Higashijima, M. (2015)) – limitarea ori lipsa posibilității apelului la creație monetară în vederea facilitării finanțării deficitului bugetar tinde să responsabilizeze decidenții de politică fiscală.

În Uniunea Europeană, principiul independenței băncii centrale are o bază cvasi-constituțională, fiind statuat de articolul 130 al Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (numit în continuare Tratatul). Acest principiu se reflectă și în Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale (numit în continuare Statutul), care constituie Protocol (nr. 4) la Tratat.

Potrivit articolului 131 al Tratatului, fiecare stat membru al UE are obligația de a asigura compatibilitatea legislației naționale cu Tratatul și Statutul. În cazul României, Legea nr. 312/2004 privind Statutul BNR a urmărit preluarea în legislația națională a prevederilor relevante din *acquis*-ul comunitar, aceasta fiind o condiție a aderării la UE. Stadiul convergenței juridice este evaluat periodic de Banca Centrală Europeană în cadrul rapoartelor de convergență.

Conceptul de independență a băncilor centrale acoperă mai multe niveluri: funcțional, instituțional, personal și financiar. Restrângerea oricăruia dintre acestea constituie o încălcare a Tratatului, ceea ce poate atrage chemarea statului în cauză în fața Curții Europene de Justiție (articolul 258).

Independența funcțională presupune ca obiectivul fundamental al fiecărei bănci centrale naționale (BCN) să fie exprimat în mod clar, să nu lase loc incertitudinilor juridice și să fie în deplin acord cu obiectivul fundamental de menținere a

stabilității prețurilor prevăzut în Tratat. Acest nivel de independență este asigurat prin dotarea BCN cu mijloacele și instrumentele necesare pentru îndeplinirea acestui obiectiv în mod independent de orice altă autoritate.

Principiul independenței instituționale este enunțat la articolul 130 din Tratat și la articolul 7 din Statut. Aceste două articole interzic BCN și membrilor organelor de decizie ale acestora să solicite sau să accepte instrucțiuni de la instituțiile sau organismele UE, de la guvernele statelor membre sau de la orice alt organism. În plus, acestea interzic instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor UE, precum și guvernelor statelor membre orice încercare de influențare a acelor membri ai organelor de decizie ale BCN ale căror decizii pot influența îndeplinirea de către BCN a misiunilor legate de SEBC.

Independența personală este esențială întrucât stabilitatea mandatului conferit membrilor organelor de decizie ale BCN contribuie la menținerea independenței băncii centrale. În temeiul articolului 14.2 din Statut, statutele BCN trebuie să specifice o durată minimă de cinci ani pentru mandatul guvernatorilor. Această dispoziție nu exclude durate mai lungi ale mandatului. În situația în care statutul unei BCN este modificat, legea de modificare trebuie să asigure stabilitatea mandatului guvernatorului și al altor membri ai organelor de decizie implicate în îndeplinirea misiunilor legate de SEBC. De asemenea, prevederile acestui articol oferă protecție împotriva demiterii arbitrare a guvernatorilor, precizând faptul că aceștia pot fi eliberați din funcție doar în situația în care nu mai îndeplinesc condițiile necesare exercitării îndatoririlor ce le revin sau atunci când se fac vinovați de abateri grave, în caz contrar având posibilitatea de a introduce o acțiune la Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Chiar dacă o BCN este complet independentă din punct de vedere funcțional, instituțional și personal (acest principiu fiind garantat de statutul BCN), independența generală a acesteia ar fi periclitată în situația în care nu ar avea independență financiară, și anume nu ar fi în măsură să dispună, în mod autonom, de resurse financiare suficiente pentru îndeplinirea mandatului (respectiv îndeplinirea misiunilor legate de SEBC încredințate acesteia prin Tratat și Statut).

Statele membre nu trebuie să pună BCN în situația de a nu putea dispune de resurse financiare suficiente pentru îndeplinirea misiunilor legate de SEBC sau de Eurosistem, după caz. Articolele 28.1 și 30.4 din Statut prevăd posibilitatea BCE de a adresa BCN solicitări ulterioare pentru a contribui la capitalul BCE și pentru a efectua transferuri suplimentare de active din rezervele valutare. În plus, articolul 33.2 din Statut prevede că, în cazul în care BCE înregistrează o pierdere care nu poate fi compensată în totalitate din fondul general de rezervă, Consiliul guvernatorilor BCE poate decide ca pierderea reziduală să fie acoperită din veniturile monetare aferente exercițiului financiar respectiv, proporțional cu și în limita sumelor alocate BCN. Principiul independenței financiare implică faptul că, pentru respectarea acestor dispoziții, este necesar ca o BCN să își poată îndeplini funcțiile fără ingerințe. Evaluarea realizată de BCE cu privire la stadiul de pregătire a unui stat membru pentru adoptarea euro include compatibilitatea juridică pe acest segment.

De asemenea, principiul independenței financiare implică și faptul că o BCN trebuie să dispună de mijloace suficiente nu numai pentru exercitarea misiunilor legate de SEBC, ci și pentru îndeplinirea propriilor atribuții la nivel național (de exemplu, finanțarea administrării și a operațiunilor proprii). În aceste condiții, independența financiară implică și faptul că o BCN trebuie să aibă mereu capital suficient.

Data fiind importanța compatibilității legislative în desfășurarea în bune condiții a activității SEBC, articolele 127(4) și 282(5) din Tratat și articolul 2(1) al Deciziei Consiliului UE 98/415/CE impun ca orice inițiativă legislativă de modificare a statutului unei bănci centrale membre să fie precedată de solicitarea avizului BCE, evitându-se astfel apariția unor neconcordanțe cu legislația europeană.

Referințe

Banca Centrală Europeană – Raport de convergență, iunie 2016

Bodea, C. și Higashijima, M. – *Central Bank Independence and Fiscal Policy: Can the Central Bank Restrain Deficit Spending?*, British Journal of Political Science, 2015

Crowe, C. și Meade, E. – *Central Bank Independence and Transparency: Evolution and Effectiveness*, IMF Working Paper WP/08/119, 2008

Cukierman, A., Webb, S. și Neyapti, B. – *Measuring the Independence of Central Banks and Its Effect on Policy Outcomes*, World Bank Economic Review, Vol. 6, No. 3, 1992

Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* C 326, 26 octombrie 2012

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* C 326, 26 octombrie 2012

Comitetul de politică monetară (CPM) reprezintă o structură permanentă, cu rol consultativ și decizional. Este alcătuit din 10 membri și este condus de guvernatorul BNR. Atribuțiile comitetului se circumscriu obiectivului fundamental al băncii centrale, ele vizând în principal caracteristicile strategiei și cadrului operațional ale politicii monetare, configurarea și implementarea politicii monetare, precum și cercetarea economică adiacentă. Astfel, CPM dezbate și stabilește conținutul, structura și configurația materialelor/rapoartelor de analiză în domeniul politicii monetare, ale proiecțiilor evoluțiilor macroeconomice pe diferite orizonturi de timp, precum și ale propunerilor privind conduita politicii monetare, pe care le înaintează ulterior spre analiză și aprobare Consiliului de administrație al BNR. Totodată, CPM sprijină procesul de deliberare și adoptare a deciziilor de politică monetară prin discutarea, aprobarea și punerea periodică la dispoziția Consiliului de administrație al BNR a unor analize/studii întocmite de direcțiile de specialitate, abordând arii de cercetare/tematici relevante pentru conducerea politicii monetare. În același timp, CPM discută, analizează și propune Consiliului de administrație al BNR, ori de câte ori este nevoie, revizuirii ale unor caracteristici ale strategiei politicii monetare (incluzând ținta de inflație) și ale unor instrumente ale politicii monetare, în vederea adecvării acestora din perspectiva atingerii obiectivului fundamental al BNR și a armonizării lor cu standardele în domeniu ale BCE.

Conform calendarului anual al ciclurilor trimestriale de prognoză, aprobat de Consiliul de administrație al BNR, în cursul anului 2015 au avut loc 16 ședințe ale CPM, iar în primele 5 luni din 2016 s-au desfășurat 8 ședințe.

Comitetul de supraveghere este o structură permanentă cu caracter deliberativ și decizional, compusă din 10 membri și condusă de guvernatorul BNR. Atribuțiile și competențele sale vizează activitățile de evaluare și monitorizare a funcționării instituțiilor de credit din perspectiva calității activelor, a performanțelor financiare și a încadrării lor în nivelul reglementat al indicatorilor de prudență bancară, dar și de asigurare a bazei de reglementare, conform legislației specifice și practicilor internaționale în materie, precum și a instituțiilor financiare nebancale și a instituțiilor de plată.

În perioada 2015 – mai 2016, Comitetul de supraveghere a adoptat hotărâri în cadrul a 32 de ședințe, materialele analizate vizând, în principal, următoarele aspecte: (i) notificarea intenției privind dobândirea de participații calificate la capitalul social al instituțiilor de credit și/sau majorarea acestor participații; (ii) cereri prezentate de instituțiile de credit, persoane juridice române, potrivit reglementărilor prudențiale, cu privire la modificările intervenite în situația acestora referitoare la persoanele desemnate să exercite responsabilități de administrare și/sau conducere, completarea obiectului de activitate, auditorul financiar, operațiunile în condiții de favoare prevăzute în pachetele de măsuri remuneratorii și stimulente pentru salariați, fuziuni, etc.; (iii) proiecte de acte normative ale băncii centrale sau ale altor autorități care vizează activitatea instituțiilor de credit și a instituțiilor financiare nebancale; (iv) monitorizarea evoluțiilor privind stabilitatea financiară, identificarea, monitorizarea și evaluarea riscurilor sistemice și ale instituțiilor de credit de importanță sistemică, analize specifice (monitorizarea condițiilor și termenilor de creditare, monitorizarea modului în care sistemul financiar contribuie la reluarea sustenabilă a creditării economiei reale etc.), analize referitoare la activitatea Centralei Riscului de Credit și a Centralei Incidentelor de Plăți (utilizarea informațiilor din bazele de date, transmiterea informațiilor din baza de date a Centralei Riscului de Credit la Banca Centrală Europeană în conformitate cu Recomandarea BCE/2014/7), analize și propuneri privind sistemele de plăți și sistemele de decontare, inclusiv transpunerea legislației europene în domeniul plăților; (v) alte spețe legate de funcționarea sistemului bancar.

Comitetul de administrare a rezervelor internaționale (CARI) reprezintă o structură permanentă, responsabilă pentru îndeplinirea, prin decizii de natură tactică, a obiectivelor strategice fixate de către Consiliul de administrație în domeniul administrării rezervelor internaționale. CARI este format din 11 membri și este condus de guvernatorul BNR. În conformitate cu atribuțiile stabilite de către Consiliul de administrație, comitetul analizează dinamica climatului economico-financiar global și formulează propuneri privind strategia de administrare a rezervelor, analizează încadrarea în limitele strategice și tactice și evaluează performanța portofoliilor, face recomandări privind implementarea de noi instrumente financiare și stabilește lista entităților cu care se pot derula tranzacții, respectiv a emitenților pentru plasamentele în hârtii de valoare. CARI se reunește și ia decizii ori de câte ori evoluțiile de pe piețele financiare o impun, la convocarea președintelui sau, în lipsa acestuia, a vicepreședintelui. Într-un climat economico-financiar complicat și incert s-a urmărit setarea unui cadru care să permită obținerea unei performanțe investiționale cât

mai ridicate pe ansamblul perioadei de aplicare a strategiei prin practicarea unui management prudent și eficace al rezervelor, centrat pe diversificarea riscurilor bilanțiere, siguranța și lichiditatea plasamentelor.

Comitetul de pregătire a trecerii la euro din cadrul BNR reprezintă o structură cu rol consultativ și de analiză a activității de pregătire a adoptării euro, funcționând ca un cadru formalizat de dezbateri, cu rol de suport al deciziilor băncii centrale în procesul de aderare la Uniunea Economică și Monetară. În cursul anului 2015 au avut loc 6 ședințe ale Comitetului de pregătire a trecerii la euro, iar alte 2 s-au desfășurat în primele 5 luni ale anului 2016. Temele abordate în cadrul întâlnirilor au vizat subiecte precum: Raportul celor cinci președinți, posibile implicații pentru România ale acordului dintre Marea Britanie și Uniunea Europeană, principalele coordonate ale edițiilor 2015-2018 și 2016-2019 ale Programului de convergență al României, zona euro și convergența structurală, planificarea, execuția și implicațiile rezoluției bancare la nivel național și transfrontalier, oportunitatea programelor de *twining* din perspectiva procesului de pregătire instituțională în vederea intrării în zona euro, diverse aspecte ale procesului de adoptare a monedei unice europene în alte țări.

Comitetul de armonizare a raportărilor statistice ale instituțiilor de credit și instituțiilor financiare nebancare funcționează ca o structură permanentă, cu rol consultativ, de analiză, evaluare și suport acordat conducerii executive în adoptarea deciziilor privind armonizarea, atât pe plan intern, cât și cu SEBC, precum și privind simplificarea raportărilor statistice transmise la BNR de către instituțiile de credit și instituțiile financiare nebancare din România. Comitetul, compus din 8 membri, este condus de guvernatorul BNR. La ședințe pot participa ca invitați și reprezentanți ai Asociației Române a Băncilor sau ai instituțiilor financiare nebancare.

Sfârșitul anului 2015 a marcat încheierea proiectului ce a vizat implementarea la nivelul băncii a unui sistem de tip *Data Warehouse – Business Intelligence*. Acesta urmează a fi utilizat în cadrul tuturor direcțiilor BNR în scopul facilitării accesului, particularizat în funcție de nevoile de analiză, la date statistice, al optimizării fluxurilor de lucru, precum și al promovării de noi instrumente de analiză și raportare.

În cadrul BNR funcționează și **Comitetul de audit**, care are rolul de a consolida cadrul de guvernanță corporativă implementat. Comitetul de audit este un organism independent față de conducerea executivă a BNR, fiind format din cei 5 membri ai Consiliului de administrație care nu fac parte din conducerea executivă a băncii.

Comitetul de audit are rol consultativ, sprijinind Consiliul de administrație în supervizarea sistemului de control intern, de management al riscurilor și de guvernanță al băncii, precum și în supervizarea proceselor de audit intern și extern. Comitetul de audit se întrunește cel puțin o dată pe trimestru și ori de câte ori este necesar. În anul 2015, Comitetul de audit s-a reunit în 8 ședințe, dintre care 3 ocazionate de prezentarea situațiilor financiare de către auditorul extern.

Sistemul de control intern al BNR cuprinde, pe lângă Comitetul de audit, mai multe paliere de control, linii de apărare împotriva factorilor care pot afecta îndeplinirea obiectivelor băncii.

Niveluri de control extern

Statutul BNR prevede două niveluri de control extern, respectiv auditorul extern, desemnat să auditeze situațiile financiare anuale ale BNR, și Curtea de Conturi, care efectuează controlul ulterior asupra operațiunilor comerciale efectuate de BNR.

Niveluri de control intern

Banca Națională a României are o abordare funcțională a administrării riscurilor, care constă în faptul că fiecare direcție din cadrul băncii este responsabilă cu identificarea, evaluarea și administrarea riscurilor asociate activităților și operațiunilor pe care le desfășoară.

Procesul de administrare a riscurilor este o componentă a sistemului de control intern al BNR și reprezintă prima linie de apărare a băncii împotriva factorilor care pot amenința îndeplinirea obiectivelor și planurilor de acțiune stabilite. În acest scop, fiecare structură operațională aplică un set de proceduri de control operațional în domeniul său de activitate, în conformitate cu nivelul de toleranță la risc stabilit *ex ante* de către structurile de decizie. De asemenea, în cadrul BNR este pusă în practică abordarea cunoscută sub denumirea de „zid chinezesc”, prin care este asigurată, pe de o parte, segregarea între departamentele responsabile cu elaborarea și, respectiv, implementarea politicii monetare, iar pe de altă parte, între acestea și cele care îndeplinesc alte funcții statutare.

Banca Națională a României a fost desemnată drept autoritate de rezoluție pentru sistemul bancar, în contextul transpunerii în dreptul național a prevederilor directivei privind redresarea și rezoluția bancară. În acest scop, au fost configurate activitățile și liniile de raportare pentru asigurarea independenței operaționale și evitarea conflictelor de interese între funcția de supraveghere și cea de rezoluție.

A doua linie de apărare este funcțională pe anumite segmente de activitate, care au expunere financiară cu nivel ridicat de risc, de exemplu administrarea rezervelor internaționale, care monitorizează respectarea limitelor de risc aprobate de conducerea executivă a băncii și raportează eventualele încălcări. În cadrul acestei linii de apărare, un rol important revine comitetelor decizionale/consultative de specialitate care funcționează în cadrul băncii centrale – Comitetul de administrare a rezervelor internaționale, Comitetul de politică monetară și Comitetul de supraveghere.

Independent de monitorizarea riscurilor de către structurile operaționale, Direcția audit intern din cadrul BNR, care funcționează ca linie de apărare distinctă, examinează ansamblul controalelor implementate și determină dacă acestea sunt concepute și funcționează în mod adecvat, astfel încât să asigure credibilitatea și integritatea informațiilor financiare și operaționale, eficacitatea activităților desfășurate, protecția activelor, conformitatea cu prevederile legale și contractuale aplicabile.

Activitatea de audit intern desfășurată în cadrul Băncii Naționale a României are ca principal scop îmbunătățirea sistemului de control intern. În cadrul celor 46 de misiuni de audit desfășurate în anul 2015, au fost formulate propuneri de

îmbunătățire a proceselor de control intern, management al riscurilor și guvernanță, contribuind la optimizarea activității și la creșterea eficacității sistemului de control intern.

Rolul consultativ al activității de audit intern a fost întărit prin solicitările conducerii executive și ale conducerii structurilor organizatorice de realizare a 10 misiuni de consultanță în cursul anului 2015.

Activitatea de audit în BNR se desfășoară integrat în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, în 2015 fiind realizate două misiuni de audit coordonate direct de Banca Centrală Europeană, prin implicarea Comitetului Auditorilor Interni, structură a SEBC cu responsabilități în sfera auditului intern.

În realizarea activităților, Direcția audit intern aplică standardele internaționale de audit intern emise de Institutul Auditorilor Interni și implementează constant cele mai bune practici în domeniu.

2. Evoluții organizatorice

2.1. Managementul resurselor umane

În anul 2015 a continuat consolidarea sistemului integrat de management al resurselor umane implementat în 2014, prin aprofundarea integrării proceselor componente (recrutare și selecție, managementul performanței, al recompensei și al carierei).

În acest context, activitățile de recrutare și selecție, care au la bază modelul de competențe al Băncii Naționale a României, au urmărit deținerea de către candidați a competențelor generale și a competențelor specifice familiilor de posturi cărora aparțin posturile vacante pentru care au aplicat.

Fluctuația de personal înregistrată în anul 2015 a fost de 3,3 la sută, la data de 31 decembrie numărul salariaților din Banca Națională a României fiind de 1 905 persoane. Un număr de 22 de salariați au fost promovați în funcții de conducere, 58 în funcții superioare de execuție, iar 57 de salariați și-au schimbat locul de muncă prin mobilitate internă.

Pe parcursul anului 2015 a fost demarat procesul de recrutare externă pentru un număr de 156 de posturi vacante pentru care au aplicat 847 de candidați, fiind admiși 99.

Activități de modificare și reorganizare ale structurilor organizatorice

Importanța comunicării pentru banca centrală, noile atribuții și responsabilități conferite acesteia în contextul crizei financiare din anii precedenți, precum și interesul crescut al mediului de afaceri și al publicului în ceea ce privește politicile și acțiunile

unei bănci centrale au determinat optimizarea activității Direcției comunicare în principal prin: (i) concentrarea activității pe comunicare externă și monitorizare mass-media; (ii) preluarea activităților de comunicare internă și Intranet.

În concordanță cu modificările aduse la nivelul activității și cu actualizarea atribuțiilor, în cursul anului 2015 a fost aprobată o nouă structură a Direcției comunicare, în trei servicii: Serviciul relații mass-media, Serviciul *website* și comunicare *online* și Serviciul proiecte comunicare externă.

De asemenea, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a României a aprobat în anul 2015:

- a) transferul activității privind implementarea și monitorizarea dispozițiilor Regulamentului (UE) nr. 236/2012 referitor la tranzacțiile în legătură cu datoria publică emisă de statul român și *swap*-urile pe riscul de credit al datoriei publice de la Direcția rezoluție bancară la Direcția operațiuni de piață – Serviciul operațiuni cu Trezoreria;
- b) actualizarea atribuțiilor Direcției plăți privind operaționalizarea platformei Target2-Securities.

Modificările organizatorice și actualizările de atribuții rezultate au fost prevăzute în noua versiune a Regulamentului privind organizarea și funcționarea Băncii Naționale a României, aprobat de Consiliul de administrație în data de 7 ianuarie 2016.

Activitatea de perfecționare profesională a personalului Băncii Naționale a României în anul 2015

În anul 2015, Banca Națională a României a organizat, în colaborare cu Institutul Bancar Român, o serie de forme de perfecționare profesională incluse în Programul executiv de leadership, la care au participat salariați cu funcții de conducere și salariați cu funcții de execuție cu potențial ridicat de dezvoltare.

În ceea ce privește numărul total al participărilor la forme de perfecționare profesională organizate în țară și în străinătate, pe parcursul anului 2015 au fost înregistrate 1 650 de participări, pentru un număr de 931 de angajați (49,3 la sută din totalul salariaților), dintre care 86,1 la sută (1 420 de participări) reprezintă participări la acțiuni de perfecționare profesională organizate în țară.

Formele de perfecționare profesională desfășurate în străinătate s-au concretizat în: (i) programe care au acoperit un spectru larg de domenii și tematici, oferite de Banca Centrală Europeană și băncile centrale/naționale din cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale și (ii) seminarii internaționale din categoria ESCB & SSM *Training Activities*.

2.2. Tehnologia informației

În cursul anului 2015 au fost finalizate o serie de proiecte informatice având drept scop eficientizarea activității în cadrul instituției, cele mai relevante fiind: (i) lansarea în producție a noului sistem *Data Warehouse – Business Intelligence (DW-BI)*, care

valorifică la un nivel superior datele colectate periodic prin sistemele operaționale și facilitează efectuarea de analize complexe, utile factorilor de decizie, și realizarea de raportări către instituțiile internaționale; (ii) extinderea sistemului informatic EBA-ITS, care permite colectarea, validarea și raportarea în format XBRL a datelor financiare și prudențiale (FINREP, COREP) către Autoritatea Bancară Europeană; (iii) actualizarea sistemului informatic Centrala Riscului de Credit pentru colectarea de noi date, în conformitate cu Regulamentul nr. 4/2015 pentru modificarea Regulamentului Băncii Naționale a României nr. 2/2012 privind organizarea și funcționarea la Banca Națională a României a Centralei Riscului de Credit; (iv) actualizarea aplicației Operațiuni de Piață Monetară în vederea preluării automate a ofertelor/solicitărilor aferente operațiunilor de piață monetară și a facilităților permanente acordate de către BNR participanților eligibili în scopul reducerii timpilor de derulare a operațiunilor și a riscurilor operaționale; (v) extinderea sistemului de gestiune financiar-contabilă, achiziții, resurse umane și salarizare, bazat pe suita de aplicații Oracle *e-Business* versiunea R12, cu o soluție actualizată pentru planificarea și derularea achizițiilor publice.

De asemenea, au fost realizate o serie de proiecte cu caracter tehnic având drept scop modernizarea, optimizarea și creșterea disponibilității sistemului informatic al BNR.

În anul 2015 a fost finalizată implementarea sistemului de telefonie VoIP pentru toate agențiile și sucursalele regionale ale BNR, cu excepția sucursalei municipiului București pentru care sunt necesare lucrări de refacere a cablării structurate. Noul sistem permite realizarea unui management centralizat al resurselor și al costurilor.

În cursul anului 2015 a fost efectuată operațiunea de *upgrade* a echipamentului centralizat de stocare a datelor utilizat de majoritatea sistemelor informatice ale BNR, prin extinderea capacității cu circa 100 TB spațiu brut de stocare și îmbunătățirea performanțelor acestuia.

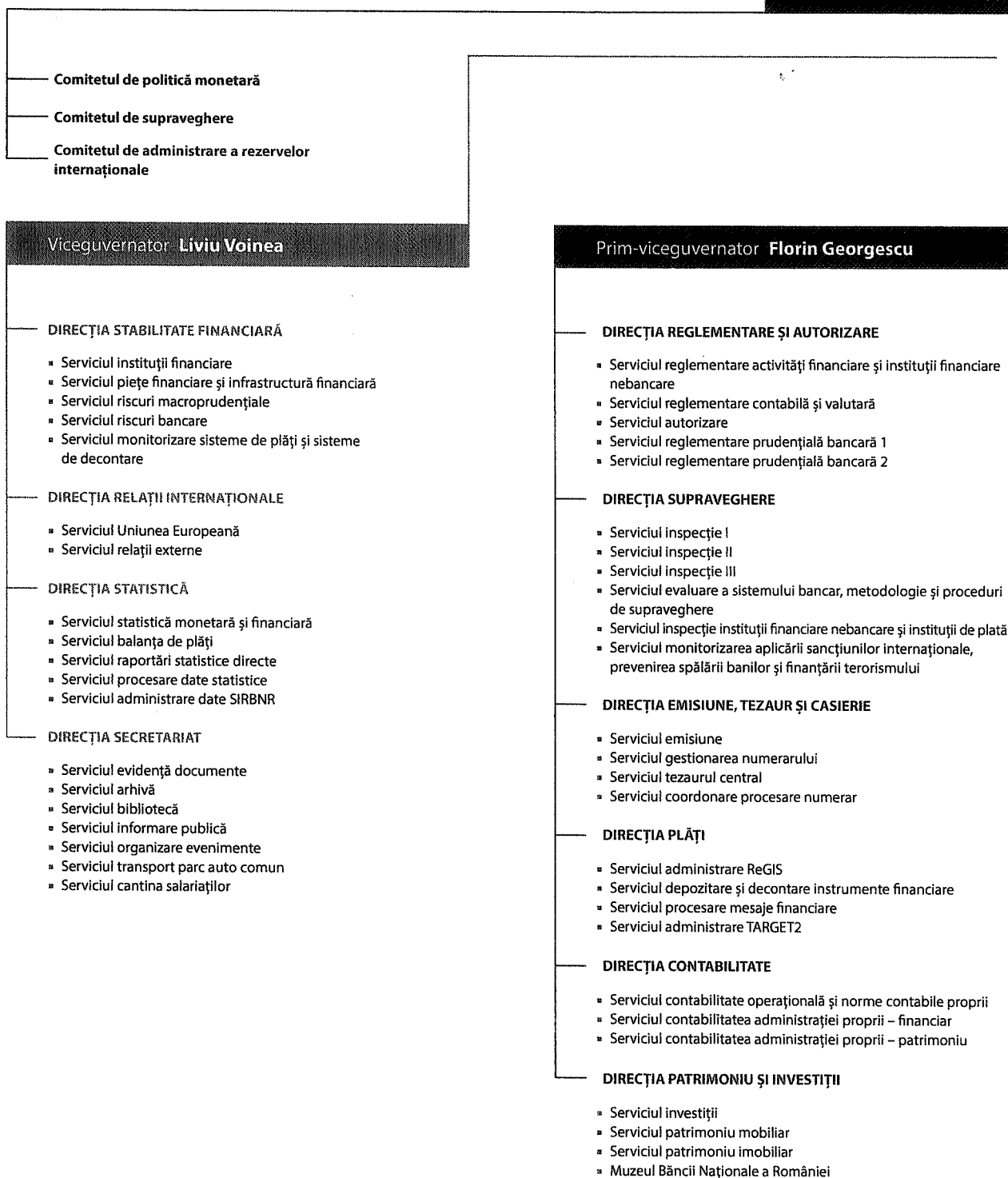
De asemenea, au fost continuate măsurile de îmbunătățire a protecției sistemului informatic al instituției împotriva atacurilor cibernetice, respectiv: (i) a fost implementat un sistem performant de protecție a *website*-ului BNR și a portalurilor de raportare împotriva atacurilor cibernetice originare din Internet (*web application firewall*); (ii) a fost dezvoltat sistemul de detecție/protecție *inline* împotriva atacurilor de tip *network-based advanced malware* ca urmare a implementării unui nou sistem de tip *Next Generation Intrusion Prevention Systems*, dar și a atacurilor *advanced persistent threats* (APT) și *targeted attacks*.

În anul 2015 a fost demarat Programul de internalizare a sistemelor ReGIS și SaFIR, care are ca obiectiv principal reluarea operării tehnice a celor două sisteme de plăți de către Banca Națională a României.

Organigrama Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2015

CONSILIUL DE

Guvernator

Notă:

Corespondența culorilor arată coordonarea compartimentelor

ADMINISTRAȚIE

Comitetul de audit

Mugur Isărescu

Viceguvernator **Bogdan Olteanu****DIRECȚIA REZOLUȚIE BANCARĂ**

- Serviciul coordonare strategii și politici de rezoluție
- Serviciul pregătire și implementare decizii de rezoluție

DIRECȚIA SERVICII INFORMATICE

- Serviciul sisteme informatice
- Serviciul administrare rețele
- Serviciul suport informatic
- Serviciul suport multimedia

DIRECȚIA JURIDICĂ

- Serviciul avizare și documentare juridică
- Serviciul contencios și asistență contractuală
- Serviciul drept european și internațional

DIRECȚIA TEHNICĂ ȘI MENTENANȚĂ

- Serviciul tehnic mentenanță construcții
- Serviciul tehnic mentenanță echipamente și instalații
- Serviciul administrativ
- Serviciul administrare imobil Negru-Vodă
- Serviciul administrare imobile Dr. Staicovici
- Serviciul tehnic mentenanță parc auto

DIRECȚIA ACHIZIȚII

- Serviciul organizare proceduri achiziții generale
- Serviciul metodologie-contractări
- Serviciul programare-monitorizare
- Serviciul gestiuni și achiziții directe
- Serviciul organizare proceduri achiziții bancare

CENTRUL DE PERFECTIONARE PROFESIONALĂ ȘI ACTIVITĂȚI SOCIALE

- Serviciul suport al organizării perfecționării profesionale
- Serviciul activități sociale
- Serviciul activități auxiliare
- Unități de perfecționare profesională și activități sociale

SUCURSALE REGIONALE ȘI AGENȚII**CANCELARIA BNR**

- Cabinetele conducerii executive
- Compartimentul de proiecte strategice
- Corpul de control al Guvernatorului
- Serviciul secretariat al CA al BNR
- Serviciul managementul și protecția informațiilor
- Serviciul protocol
- Serviciul management documente

DIRECȚIA POLITICĂ MONETARĂ

- Serviciul analiză și strategie de politică monetară
- Serviciul administrarea lichidității

DIRECȚIA MODELARE ȘI PROGNOZE MACROECONOMICE

- Serviciul modele de prognoză macroeconomică
- Serviciul modele de evaluare macroeconomică

DIRECȚIA OPERAȚIUNI DE PIAȚĂ

- Serviciul operațiuni de politică monetară
- Serviciul operațiuni cu Trezoreria
- Serviciul administrarea rezervelor internaționale
- Serviciul execuția operațiunilor de piață

DIRECȚIA STUDII ECONOMICE

- Serviciul studii
- Serviciul publicații
- Serviciul traduceri, editare și documentare

DIRECȚIA COMUNICARE

- Serviciul relații mass-media
- Serviciul website și comunicare online
- Serviciul proiecte comunicare externă

DIRECȚIA RESURSE UMANE

- Serviciul organizare și planificare
- Serviciul management resurse umane
- Serviciul perfecționare profesională și dezvoltarea carierei

DIRECȚIA AUDIT INTERN

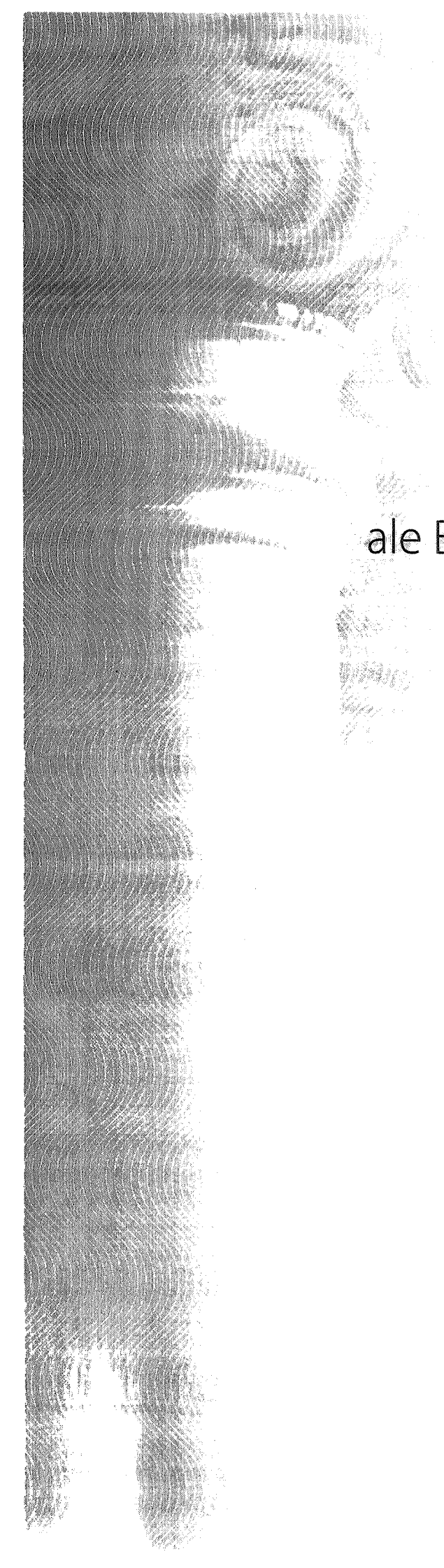
- Serviciul audit general 1
- Serviciul audit general 2

DIRECȚIA BUGET ȘI ANALIZĂ FINANCIARĂ

- Serviciul buget și analiză financiară
- Serviciul control financiar preventiv
- Serviciul standardizare și normare consumuri

DIRECȚIA PROTECȚIA VALORILOR

- Serviciul managementul situațiilor de urgență și continuitatea activității
- Serviciul protecție internă
- Serviciul transport special
- Serviciul sisteme de securitate
- Cabinetul medical de urgență

Capitolul 16

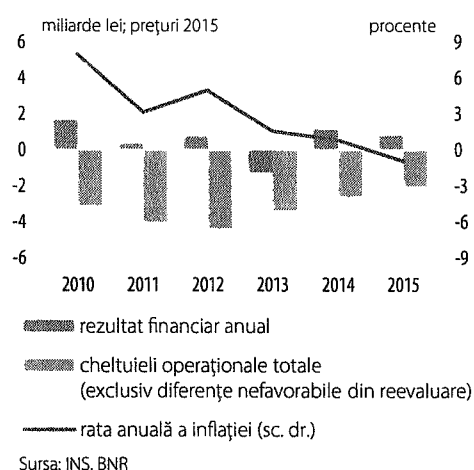
Situațiile financiare
ale Băncii Naționale a României
la 31 decembrie 2015

1. Considerații generale

Conform prevederilor Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, începând cu exercițiul financiar 2005, Banca Națională a României aplică standardele internaționale de contabilitate utilizate de băncile centrale naționale, recunoscute de Banca Centrală Europeană, pentru care a emis norme proprii în baza reglementărilor europene¹²⁶.

Statutul Băncii Naționale a României prevede că obiectivul fundamental al băncii centrale îl constituie asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Prin acțiunile sale, Banca Națională a României implementează politica monetară adecvată realizării obiectivului său fundamental și asigură îndeplinirea celorlalte atribuții prevăzute de lege, fără a urmări performanțe de ordin comercial cum ar fi maximizarea profitului. Totuși, în activitatea băncii centrale există o preocupare permanentă pentru administrarea eficientă a resurselor aflate la dispoziția sa, inclusiv prin limitarea cheltuielilor proprii de funcționare.

Grafic 16.1
Cheltuielile operaționale
totale ale BNR
(valori ajustate cu inflația)

Astfel, desfășurarea activităților statutare ale Băncii Naționale a României s-a realizat în anul 2015 în condițiile reducerii cheltuielilor proprii (Graficul 16.1). Cheltuielile operaționale totale ale Băncii Naționale a României (cheltuieli totale, exclusiv cheltuieli cu diferențele nefavorabile din reevaluare; Grafic 16.1) au scăzut cu 22,8 la sută față de 2014. De asemenea, cheltuielile de funcționare s-au restrâns cu circa 2 la sută comparativ cu anul precedent. În cadrul acestora din urmă, cheltuielile cu personalul s-au situat cu 1,3 la sută sub nivelul anului anterior.

La 31 decembrie 2015 s-a înregistrat un rezultat financiar pozitiv în sumă de 783 449 mii lei, determinat, în principal, de:

- înregistrarea unui profit operațional în sumă de 895 164 mii lei, cu 29,5 la sută sub profitul operațional al anului anterior (1 270 132 mii lei);

¹²⁶ Ghidul BCE/2006/16, Ghidul BCE/2008/21, Ghidul BCE/2009/28, Ghidul BCE/2010/20.

- înregistrarea de cheltuieli cu diferențele nefavorabile din reevaluare aferente activelor și pasivelor în valută la 31 decembrie 2015 în sumă de 111 705 mii lei, cu 25,4 la sută mai mici decât valoarea acestora la 31 decembrie 2014 (149 669 mii lei).

Capitalul propriu, respectiv activele nete ale Băncii Naționale a României la data de 31 decembrie 2015, s-a menținut la o valoare pozitivă semnificativă (16 185 574 mii lei), cu 5,9 la sută peste valoarea la 31 decembrie 2014, reflectând poziția financiară sustenabilă a băncii centrale.

2. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de politică monetară

Pe ansamblul anului 2015, banca centrală s-a aflat în poziția de debitor față de sistemul bancar, absorbția excedentului de lichiditate realizându-se prin intermediul facilității de depozit. În perioada martie-august, BNR a efectuat însă și o serie de injecții de lichiditate, prin tranzacții *repo*, pe fondul formării unor deficite temporare de lichiditate la nivelul sistemului bancar, respectiv al apariției unor disfuncționalități în redistribuirea lichidității pe piața interbancară. În condițiile în care costul absorbției excedentului de lichiditate a fost mai mare decât veniturile obținute din operațiunile de furnizare a lichidității în sistemul bancar, rezultatul final aferent operațiunilor de politică monetară pentru anul 2015 a fost pierdere, în sumă de 63 358 mii lei. Nivelul acesteia a fost, totuși, inferior cu 53 la sută celui consemnat în anul anterior.

Structura bilanțieră sintetică la 31 decembrie 2015 (Tabel 16.1) evidențiază următoarele aspecte:

- 98,6 la sută din total active sunt reprezentate de activele externe;
- 22,4 la sută din total pasive reprezintă disponibilități atrase de Banca Națională a României de la instituțiile de credit sub forma rezervelor minime obligatorii;
- 31,7 la sută din total pasive reprezintă numerar în circulație;
- 22,3 la sută din total pasive reprezintă disponibilitățile Trezoreriei statului la Banca Națională a României;
- 0,3 la sută din total pasive reprezintă soldul rămas de rambursat din împrumutul acordat de Fondul Monetar Internațional¹²⁷.

¹²⁷ Conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/2009 privind ratificarea Aranjamentului *stand-by* dintre România și Fondul Monetar Internațional, convenit prin Scrisoarea de intenție transmisă de autoritățile române, semnată la București la 24 aprilie 2009, și prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 4 mai 2009, precum și a Scrisorii suplimentare de intenție, semnată de autoritățile române la data de 8 septembrie 2009 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 21 septembrie 2009 și Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 10/2010 privind ratificarea Scrisorii de intenție, semnată de autoritățile române la București la 5 februarie 2010 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 19 februarie 2010.

ACTIVE	Randament contabil mediu anual – % –	PASIVE	Rata medie anuală a dobânzii – % –
Active externe 98,6%	1,06	Rezerve minime ale instituțiilor de credit 22,4% (în lei 12,1%, respectiv în valută 10,3%)	lei: 0,21 valută: 0,18
		Numerar în circulație 31,7%	-
		Pasive externe 7,7% (din care împrumutul de la FMI 0,3%)	3,93
		Disponibilitățile Trezoreriei statului 22,3% (în lei 3,0%, respectiv în valută 19,3%)	lei: 0,21 valută: -0,003
		Capital, rezerve ș.a. 9,6%	-
Alte active 1,4%	-	Alte pasive 6,3%	-

Tabel 16.1
Structura bilanțieră a BNR
la 31 decembrie 2015

Rezultatul operațional pozitiv al Băncii Naționale a României s-a înregistrat în condițiile creării premiselor asigurării stabilității prețurilor pe termen mediu, ale consolidării nivelului adecvat al rezervelor internaționale și ale menținerii robusteții stabilității financiare, rezultând la 31 decembrie 2015 structura bilanțieră din Tabelul 16.1.

Fructificarea activelor externe a generat în anul 2015 un randament contabil anual de 1,06 la sută. Pentru pasivele băncii (sursele activelor externe) s-au înregistrat rate medii anuale ale dobânzii (plătite de BNR) inferioare randamentului anual al activelor (încasat de BNR), ceea ce a generat în anul 2015 profit operațional.

Prin urmare, rezultatul financiar pozitiv al Băncii Naționale a României a fost influențat în mod direct și substanțial de diferența favorabilă dintre veniturile nete obținute din administrarea activelor și pasivelor în valută și costurile nete aferente folosirii instrumentelor de politică monetară pe piața internă; în anul 2015, veniturile nete din administrarea activelor și pasivelor în valută au fost de 1 456 611 mii lei, în timp ce cheltuielile nete cu dobânzile plătite în cadrul operațiunilor de politică monetară au însumat 63 358 mii lei. Cheltuielile cu dobânzile plătite în cadrul operațiunilor de politică monetară reprezintă, implicit, costul urmăririi îndeplinirii obiectivului fundamental stabilit de lege privind asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

3. Reflectarea în contabilitate a operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută

Valoarea în lei a activelor externe la 31 decembrie 2015 s-a majorat față de 31 decembrie 2014 cu 1,0 la sută (respectiv cu 1 625 592 mii lei; Grafic 16.2).

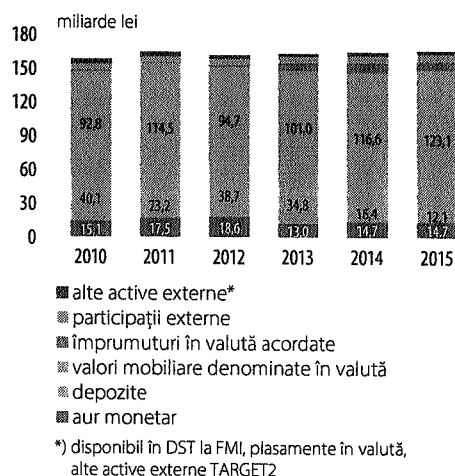
În contextul operațiunilor de administrare a activelor și pasivelor în valută, menționăm rambursarea aproape integrală (în sumă de 8 526 375 mii DST) în

perioada 2012-2015 a tragerilor efectuate¹²⁸ de către banca centrală în anii 2009, 2010 și 2011 din împrumutul de la Fondul Monetar Internațional, în cadrul aranjamentului *stand-by* încheiat în anul 2009. De subliniat că nivelurile ratelor dobânzilor aferente împrumutului de la FMI rămân cele mai favorabile la care s-a finanțat România până

în prezent, împrumutul fiind necesar pentru menținerea unui nivel al rezervelor internaționale adecvat asigurării credibilității externe a României, factor indispensabil pentru stabilitatea financiară și valutară a țării.

În cadrul activității de administrare a activelor și pasivelor în valută s-a ținut cont și de expunerea la riscul de curs de schimb al DST aferent deținerii de pasive nete în această monedă de cont (ca urmare a împrumutului acordat de FMI); în acest sens, riscul a fost acoperit prin expuneri contrare (active nete)

în valutele componente ale coșului valutar DST, realizându-se astfel o operațiune de *hedging* economic (diferențele din reevaluare aferente s-au compensat reciproc, reducând semnificativ expunerea la riscul de curs de schimb al DST).

Grafic 16.2
Activele externe ale BNR

	mii lei		
	Venituri	Cheltuieli	Rezultat
Titluri denuminate în valută	917 521	877 948	39 573
Alte dețineri și operațiuni în valută	1 867 640	450 251	1 417 389
Aur	-	351	-351
Total	2 785 161	1 328 550	1 456 611

Tabel 16.2
Rezultatele tranzacțiilor
efectuate în anul 2015

Rezultatele sintetice aferente administrării activelor și pasivelor în valută înregistrate în cursul anului 2015 s-au concretizat în realizarea unor venituri în sumă de 2 785 161 mii lei și efectuarea de cheltuieli însumând 1 328 550 mii lei, obținându-se un profit de 1 456 611 mii lei (Tabel 16.2). Acest rezultat pozitiv a fost realizat printr-un management performant al activelor externe (cu pondere covârșitoare în activele totale ale BNR), care a permis obținerea unor randamente pozitive chiar în contextul nefavorabil al unor rate negative ale dobânzii pe plan internațional.

¹²⁸ Tragerile efectuate de banca centrală sunt următoarele: tranșa I în sumă de 4,37 miliarde DST – mai 2009, o parte din tranșa a II-a în sumă de 859 milioane DST – septembrie 2009, o parte din tranșele a III-a și a IV-a în sumă totală de 1,09 miliarde DST – februarie 2010, tranșa a V-a în sumă de 768 milioane DST – iunie 2010, tranșa a VI-a în sumă de 769 milioane DST – septembrie 2010 și tranșa a VII-a în sumă de 769 milioane DST – ianuarie 2011. Menționăm că tranșa a II-a din împrumutul FMI (1,72 miliarde DST) a fost împărțită în mod egal între Banca Națională a României și Ministerul Finanțelor Publice în luna septembrie 2009, conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/2009. Aceeași procedură s-a aplicat în cazul tranșelor a III-a și a IV-a (în sumă totală de 2,18 miliarde DST), în luna februarie 2010, conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 10/2010.

4. Efectele contabile ale evoluției cursurilor de schimb, respectiv ale evoluției prețurilor de piață pentru activele din rezerva internațională

Data fiind necesitatea obiectivă, din perspectiva asigurării credibilității externe, a menținerii unui nivel relativ ridicat al rezervei valutare și a unei structuri diversificate a acesteia din punct de vedere al valutelor componente, mișcările înregistrate pe piețele internaționale de cursurile de schimb au generat diferențe nefavorabile din reevaluarea unor poziții valutare.

La finalul exercițiului financiar, efectele contabile ale variației cursurilor de schimb – al leului față de euro, dar și ale monedelor ce intră în compoziția rezervelor valutare față de euro – sunt cuantificate pe baza diferenței dintre cursul de reevaluare¹²⁹ și costul mediu al pozițiilor valutare deținute de banca centrală. În acest context, merită menționat faptul că dimensiunea unor astfel de efecte contabile este influențată de evenimente conjuncturale, care pot afecta evoluția cotațiilor valutare din ultima zi a anului, fără ca nivelurile respective să reflecte tendințe de durată.

De asemenea, efectele contabile ale evoluției prețurilor de piață ale activelor din rezerva internațională sunt cuantificate pe baza diferenței dintre prețul de piață al activelor (aur, titluri în valută) și costul mediu sau costul mediu net al acestora. Astfel, la 31 decembrie 2015 s-au înregistrat în contul special de reevaluare diferențe favorabile semnificative din reevaluarea unor dețineri valutare, titluri în valută și aur monetar (cifrate la 13 840 608 mii lei). Diferențele nefavorabile (în sumă de 111 705 mii lei) din reevaluarea poziției în AUD, CAD, NOK și a unor titluri în valută au fost înregistrate la 31 decembrie 2015 în contul de profit și pierdere la capitoul cheltuieli (Tabel 16.3).

		mii lei	
		Favorabile (înregistrate în contul special de reevaluare – în pasivul bilanțului)	Nefavorabile (înregistrate în contul de profit și pierdere)
Tabel 16.3 Diferențe din reevaluare la 31 decembrie 2015	Titluri denuminate în valută	45 569	29 447
	Alte dețineri în valută	3 234 983	82 258
	Aur	10 560 056	-
	Total	13 840 608	111 705

În condițiile aplicării standardelor de contabilitate specifice băncilor centrale, recunoscute de Banca Centrală Europeană, în perioada 2005-2015, diferențele nefavorabile din reevaluarea activelor și pasivelor exprimate în valută la sfârșitul fiecărui exercițiu financiar au fost înregistrate pe cheltuieli.

¹²⁹ Cursul de reevaluare reprezintă cursul de schimb din ultima zi lucrătoare a lunii. Acest curs este utilizat pentru reevaluarea pozițiilor valutare (lungi sau scurte).

5. Concluzii

Poziția financiară a Băncii Naționale a României la 31 decembrie 2015 s-a menținut sustenabilă, prin înregistrarea unui capital propriu pozitiv semnificativ (16 185 574 mii lei; Tabel 16.4), mai mare cu 5,9 la sută față de nivelul consemnat la 31 decembrie 2014 (15 284 078 mii lei), ca efect al următorilor factori:

- înregistrarea unor diferențe favorabile semnificative din reevaluarea deținerilor de aur monetar la 31 decembrie 2015 (incluse în postul bilanțier „Cont special de reevaluare”);
- înregistrarea unui profit operațional de 895 164 mii lei în 2015.

		mii lei	
		31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Tabel 16.4 Capitalul propriu	Capital	30 000	30 000
	Rezerve	2 252 385	2 125 579
	Cont special de reevaluare	13 840 608	13 099 808
	Rezultatul exercițiului financiar	783 449	1 120 463
	Repartizarea profitului	-720 868	-1 091 772
	Total	16 185 574	15 284 078

Rezultatul financiar operațional, care reflectă rezultatele activității Băncii Naționale a României, a fost în anul 2015 pozitiv. O contribuție importantă la obținerea acestui rezultat a revenit administrării performante a activelor în valută, care a generat profit chiar într-un context extern marcat de rate negative ale dobânzii. În același sens a acționat însă și reducerea cu 53 la sută a pierderii aferente operațiunilor de politică monetară (Tabel 16.5).

Activitatea	Rezultat operațional (mii lei)		Variație anuală
	2015	2014	%
Politica monetară	-63 358	-135 244	-53
Administrarea activelor și pasivelor în valută	1 456 611	1 844 858	-21
Emisiunea monetară și decontarea plăților	-78 618	-11 918	560
Alte operațiuni	-419 471	-427 564	-2
Rezultat operațional total	895 164	1 270 132	-30

Tabel 16.5
Rezultatul operațional al
exercițiilor financiare 2014 și 2015

Repartizarea profitului corespunzător exercițiului financiar 2015. Conform art. 43 din Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României, principala destinație a constituit-o viramentul în sumă de 626 997 mii lei, reprezentând cota de 80 la sută din veniturile nete ale băncii datorată bugetului de stat. De asemenea, suma de 93 871 mii lei a fost repartizată pentru majorarea rezervelor statutare. Profitul rămas urmează a fi repartizat în anul 2016 conform prevederilor legale.

În concluzie, în anul 2015, acționând în interes public, în scopul asigurării și menținerii stabilității prețurilor pe termen mediu și al consolidării poziției valutare a statului, Banca Națională a României a înregistrat un rezultat financiar pozitiv, la acesta contribuind profitul realizat din administrarea activelor și pasivelor în valută, dar și reducerea cheltuielilor cu operațiunile de politică monetară.

Situațiile financiare
ale Băncii Naționale a României
la 31 decembrie 2015

(auditate de
Ernst & Young Assurance Services)

Ernst & Young Assurance Services SRL
Bucharest Tower Center Building, 21st Floor
15-17 Ion Mihalache Blvd., Sector 1
011171 Bucharest, Romania

Tel: +40 21 402 4000
Fax: +40 21 310 7219
office@ro.ey.com
ey.com

RAPORT DE AUDIT FINANCIAR

Catre Consiliul de Administratie al Bancii Nationale a Romaniei

Raport asupra situatiilor financiare

1. Am auditat situatiile financiare anexate ale Bancii Nationale a Romaniei ("Banca") care cuprind bilantul contabil la data de 31 decembrie 2015, contul de profit si pierdere pentru exercitiul financiar incheiat la aceasta data si un sumar al politicilor contabile semnificative si alte note explicative. Situatiile financiare mentionate se refera la:

- ▶ Activ net /Total capitaluri: 16.185.574 mii RON
- ▶ Rezultatul net al exercitiului financiar: 783.449 mii RON, profit

Responsabilitatea conducerii pentru situatiile financiare

2. Conducerea Bancii raspunde pentru intocmirea si prezentarea fidela a acestor situatii financiare in conformitate cu Norma 1/2007 privind organizarea si conducerea contabilitatii Bancii Nationale a Romaniei ("Norma 1/2007"), cu modificarile si completarile ulterioare, si cu politicile contabile descrise in notele la situatiile financiare, si pentru acel control intern pe care conducerea il considera necesar pentru a permite intocmirea de situatii financiare care sunt lipsite de denaturari semnificative, cauzate fie de frauda, fie de eroare.

Responsabilitatea auditorului

3. Responsabilitatea noastra este ca, pe baza auditului efectuat, sa exprimam o opinie asupra acestor situatii financiare. Noi am efectuat auditul conform standardelor de audit adoptate de Camera Auditorilor Financiari din Romania. Aceste standarde cer ca noi sa respectam cerintele etice ale Camerei, sa planificam si sa efectuam auditul in vederea obtinerii unei asigurari rezonabile ca situatiile financiare nu cuprind denaturari semnificative.
4. Un audit consta in efectuarea de proceduri pentru obtinerea probelor de audit cu privire la sumele si informatiile prezentate in situatiile financiare. Procedurile selectate depind de rationamentul profesional al auditorului, incluzand evaluarea riscurilor de denaturare semnificativa a situatiilor financiare, datorate fraudei sau erorii. In evaluarea acestor riscuri, auditorul ia in considerare controlul intern relevant pentru intocmirea si prezentarea fidela a situatiilor financiare ale Bancii pentru a stabili procedurile de audit relevante in circumstantele date, dar nu si in scopul exprimarii unei opinii asupra eficientei controlului intern al Bancii. Un audit include, de asemenea, evaluarea gradului de adecvare a politicilor contabile folosite si rezonabilitatea estimarilor contabile elaborate de catre conducere, precum si evaluarea prezentarii situatiilor financiare luate in ansamblul lor.
5. Consideram ca probele de audit pe care le-am obtinut sunt suficiente si adecvate pentru a constitui baza opiniei noastre de audit.

Building a better
working world

Opinia

6. In opinia noastra, situatiile financiare prezinta fidel, in toate aspectele semnificative, pozitia financiara a Bancii la data de 31 decembrie 2015 si performanta sa financiara pentru exercitiul financiar incheiat la aceasta data, in conformitate cu Norma 1/2007, cu modificarile si completarile ulterioare, si cu politicile contabile descrise in notele la situatiile financiare.

In numele

Ernst & Young Assurance Services SRL

Inregistrat la Camera Auditorilor Financiari din Romania

Cu nr. 77/15 august 2001

Gelu Gherghescu

Inregistrat la Camera Auditorilor Financiari din Romania

Cu nr. 1449/9 septembrie 2002

Bucuresti, Romania

18 aprilie 2016

BILANȚUL CONTABIL LA 31 DECEMBRIE 2015

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Disponibilități bănești și alte valori		45 120	31 783
Metale și pietre prețioase,		179 401	180 877
<i>din care:</i>			
Aur la alte standarde		147 489	148 002
Alte metale și pietre prețioase		31 912	32 875
Active externe,		166 558 057	164 932 465
<i>din care:</i>			
Disponibil în DST la FMI	4	49 312	71 755
Aur monetar	5	14 669 552	14 723 098
Depozite la vedere	6	2 432 894	5 966 622
Depozite la termen	7	9 648 409	10 433 716
Plasamente în valută	8	2 287 246	2 030 261
Valori mobiliare denuminate în valută	9	123 092 434	116 631 316
Împrumuturi în valută acordate	10	7 720 944	8 743 615
Participații externe,	11	6 070 705	5 644 598
<i>din care: participații la FMI</i>		5 921 166	5 502 764
Alte active externe TARGET2		586 561	687 484
Credite acordate instituțiilor de credit,	12	0	0
<i>din care:</i>			
Credite în litigiu		25 009	25 009
Provizioane specifice de risc de credit-principal		(25 009)	(25 009)
Alte active		1 515 336	1 734 517
Credite acordate salariaților		51	68
Imobilizări	13	1 383 748	1 398 646
Stocuri		4 041	3 912
Titluri de participare	14	2 321	2 321
Decontări cu bugetul statului	15	66 947	273 353
Conturi de regularizare		36 453	33 372
Diferențe din reevaluare pentru elemente în afara bilanțului	16	19 016	18 422
Alte active		72 029	66 119
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	17	(69 270)	(61 696)
Dobânzi de încasat		635 062	520 476
Dobânzi de încasat	18	641 130	526 544
Provizioane de risc de credit-dobândă	19	(6 068)	(6 068)
Total active		168 932 976	167 400 118

Notele prezentate în paginile 235-265 fac parte integrantă din situațiile financiare.

BILANȚUL CONTABIL LA 31 DECEMBRIE 2015

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Numerar în circulație	20	53 593 307	46 368 866
Pasive externe,		12 983 785	17 174 298
<i>din care:</i>			
Obligații față de instituții financiare internaționale,		6 474 296	11 875 356
<i>din care: împrumuturi de la FMI</i>	21	6 473 674	11 874 802
Depozite atrase la vedere	22	845 324	30 002
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	23	4 125	8 850
Alocații în DST de la FMI	24	5 660 040	5 260 090
Disponibilități ale instituțiilor de credit la BNR,		48 454 589	46 777 976
<i>din care:</i>			
Conturi curente ale instituțiilor de credit		20 402 647	22 015 049
Disponibilități în regim special		4 834	9 532
Depozite ale instituțiilor de credit		10 098 915	6 277 320
Rezerve obligatorii în valută		17 360 263	17 786 752
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment		1 369	1 839
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2		586 561	687 484
Disponibilități ale Trezoreriei statului	25	37 675 320	41 756 883
Alte pasive		31 279	19 486
Creditori		21 728	17 155
Personal și conturi asimilate		82	85
Decontări cu bugetul statului		8 114	142
Conturi de regularizare		207	954
Alte pasive		1 148	1 150
Dobânzi de plătit	26	9 122	18 531
Capital, fonduri și rezerve,		16 185 574	15 284 078
<i>din care:</i>			
Capital		30 000	30 000
Rezerve	28	2 252 385	2 125 579
Cont special de reevaluări	29	13 840 608	13 099 808
Rezultatul exercițiului financiar		783 449	1 120 463
Repartizarea profitului exercițiului financiar	42	(720 868)	(1 091 772)
Total pasive		168 932 976	167 400 118

Situațiile financiare au fost aprobate de Consiliul de administrație în data de 18 aprilie 2016 și semnate în numele acestuia de:

Guvernator

DI. Mugur Isărescu

CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2015

		mii lei	
	Nota	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Venituri din dobânzi	30	891 717	1 344 983
Cheltuieli cu dobânzile	31	(1 038 154)	(1 656 133)
Rezultat net din dobânzi		(146 437)	(311 150)
Venituri din taxe și comisioane	32	111 138	114 755
Cheltuieli cu taxe și comisioane	33	(43 443)	(37 167)
Rezultat net din taxe și comisioane		67 695	77 588
Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare	34	1 481 780	1 985 217
Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri	35	72 320	46 009
Pierderi nete realizate din operațiuni cu metale prețioase	36	(362)	(356)
Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare	37	(111 705)	(149 669)
Rezultat net al operațiunilor financiare		1 442 033	1 881 201
Cheltuieli cu emisiunea monetară	38	(161 044)	(100 610)
Cheltuieli din provizioane		(7 744)	(7 019)
Alte cheltuieli din operațiuni specifice		(2 186)	(2 868)
Alte venituri din operațiuni specifice		2 700	3 870
Rezultat net al operațiunilor specifice		(168 274)	(106 627)
Alte venituri		12 179	10 511
Cheltuieli cu personalul		(273 833)	(277 330)
Cheltuieli administrative		(41 671)	(45 420)
Cheltuieli cu amortizarea activelor fixe – corporale și necorporale		(53 927)	(50 727)
Cheltuieli cu diferențe nefavorabile din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active	39	(10)	-
Alte cheltuieli generale		(54 306)	(57 583)
Rezultat net aferent exercițiului financiar		783 449	1 120 463

Situațiile financiare au fost aprobate de Consiliul de administrație în data de 18 aprilie 2016 și semnate în numele acestuia de:

Guvernator

Dl. Mugur Isărescu

Note la situațiile financiare la 31 decembrie 2015

1. Informații generale

Banca Națională a României („Banca” sau „BNR”) a fost înființată în anul 1880 ca bancă centrală a României. Sediul social este situat în strada Lipscani nr. 25, București, România. Banca este condusă de un Consiliu de administrație. Conducerea executivă este exercitată de către guvernator, prim-viceguvernator și doi viceguvernatori. Membrii Consiliului de administrație sunt numiți de Parlament pe o perioadă de 5 ani. Capitalul Băncii este 100 la sută deținut de către Statul român. Numărul efectiv de salariați la data de 31 decembrie 2015 este de 1 905 persoane (31 decembrie 2014: 1 863 persoane).

Operațiunile Băncii în decursul anului 2015 au fost reglementate de Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României („Legea nr. 312/2004”), intrată în vigoare la data de 31 iulie 2004, cu excepția prevederilor privind raportarea financiară care au intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 2005. Scopul acestei legi este armonizarea Statutului Băncii cu legislația Uniunii Europene și, în particular, cu prevederile privind independența Băncii Centrale din cadrul Tratatului Comunității Europene.

În conformitate cu legislația în vigoare, obiectivul fundamental al Băncii este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. În plus, Banca are dreptul exclusiv de a emite monedă, precum și sarcina de a reglementa și supraveghea sistemul bancar din România.

2. Metode și politici contabile semnificative

a) Întocmirea și prezentarea situațiilor financiare

Situațiile financiare ale Băncii Naționale a României sunt întocmite în conformitate cu Norma privind organizarea și conducerea contabilității Băncii Naționale a României nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare (nr. 1/2008, nr. 3/2008, nr. 1/2010, nr. 2/2010, nr. 4/2011 și nr. 1/2014) și cuprind bilanțul, contul de profit și pierdere și notele explicative. Norma BNR nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, stabilește principiile și regulile contabile de bază, forma și conținutul situațiilor financiare anuale, având ca scop general încadrarea în prevederile standardelor contabile aplicabile băncilor centrale, recunoscute de Banca Centrală Europeană și anume: Orientarea BCE/2006/16, Orientarea BCE/2008/21, Orientarea BCE/2009/28, Orientarea BCE/2010/20.

b) Bazele întocmirii

Situațiile financiare sunt întocmite ținând cont de principiul continuității activității și sunt prezentate în lei, rotunjite la cea mai apropiată valoare exprimată în mii lei. Veniturile și cheltuielile sunt recunoscute în perioada în care apar conform principiului contabilității de angajamente.

c) Distribuția veniturilor nete ale Băncii către stat

Banca este scutită de la plata impozitului pe profit, dar, conform Legii nr. 312/2004, virează lunar la bugetul statului o cotă de 80 la sută din veniturile nete rămase după acoperirea cheltuielilor exercițiului financiar, exclusiv cheltuielile cu alte provizioane decât cele de risc de credit, și a pierderilor exercițiilor precedente rămase neacoperite din alte surse.

Pe baza veniturilor nete realizate, atât în anul 2015, cât și în anul 2014, Banca a înregistrat cota aferentă de 80 la sută din acestea. Regularizările aferente exercițiului financiar sunt efectuate până la termenul de depunere a bilanțului contabil anual, conform legii, în baza unei declarații speciale rectificative.

d) Principii contabile semnificative

Prevalența economicului asupra juridicului: tranzacțiile sunt înregistrate și prezentate în concordanță cu substanța și realitatea lor economică și nu numai de forma juridică a acestora.

Prudența: evaluarea activelor și pasivelor, precum și recunoașterea veniturilor și cheltuielilor sunt realizate în mod prudent. Exercițarea prudenței nu permite subevaluarea deliberată a activelor/veniturilor sau supraevaluarea deliberată a datoriilor/cheltuielilor.

Continuitatea activității: Banca Națională a României în calitate de bancă centrală prezintă o continuitate previzibilă a activității.

Comparabilitatea: criteriile pentru evaluarea posturilor bilanțiere și recunoașterea rezultatelor trebuie să fie aplicate în mod consecvent în sensul asigurării caracterului comun și continuu al abordării pentru a asigura comparabilitatea datelor din situațiile financiare.

Evenimentele ulterioare datei bilanțului: activele și pasivele sunt ajustate pentru evenimentele ce au loc între data bilanțului anual și data la care situațiile financiare sunt aprobate de către Consiliul de administrație, dacă aceste evenimente afectează situația activelor și pasivelor la data bilanțului. În cazul în care evenimentele ulterioare datei bilanțului nu afectează situația activelor și pasivelor la data bilanțului, dar sunt importante deoarece omiterea lor din prezentare ar afecta capacitatea utilizatorilor situațiilor financiare de a efectua evaluări corecte și de a lua decizii, activele și pasivele aferente nu sunt ajustate, realizându-se doar o descriere a evenimentelor.

Pragul de semnificație: devierile de la regulile contabile, inclusiv cele ce afectează calculul contului de profit și pierdere, vor fi permise doar dacă acestea pot fi considerate în mod rezonabil ca fiind nesemnificative pentru contextul de ansamblu și pentru prezentarea situațiilor financiare ale Băncii.

Contabilitatea de angajamente: veniturile și cheltuielile sunt recunoscute în perioada contabilă în care apar și nu în perioada în care sunt efectiv încasate sau plătite.

e) Folosirea estimărilor

Întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu prevederile Normei nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, impune conducerii să facă unele estimări și presupuneri care influențează valorile raportate ale activului și pasivului, precum și ale veniturilor și cheltuielilor aferente perioadei de raportare. Rezultatele efective pot fi diferite față de aceste estimări. Estimările sunt revizuite periodic și, dacă sunt necesare ajustări, acestea sunt înregistrate în contul de profit și pierdere în perioada în care ele devin cunoscute. Deși aceste estimări individuale prezintă un oarecare grad de incertitudine, efectul cumulat al acestuia asupra situațiilor financiare este considerat ca nesemnificativ.

f) Recunoașterea activelor și pasivelor

Activele/pasivele financiare sau de altă natură sunt recunoscute în bilanț dacă:

- este probabil că un beneficiu economic viitor asociat cu activul/pasivul respectiv va intra/ieși în/din patrimoniul Băncii;
- toate riscurile și avantajele asociate cu activul/pasivul respectiv au fost transferate efectiv către/de la Bancă; și
- valoarea activului/pasivului poate fi măsurată în mod credibil.

Activele și pasivele financiare sunt recunoscute inițial la valoarea de achiziție, după cum este prezentat în continuare.

g) Poziția valutară

Poziția valutară (deținerea valutară) reprezintă soldul net într-o anumită valută, respectiv diferența dintre total creanțe (activul bilanțului și conturi în afara bilanțului de natura activelor) și total angajamente (pasivul bilanțului și conturi în afara bilanțului de natura pasivelor) în valuta respectivă, cu unele excepții. Aurul la standard internațional este considerat ca și valută, determinându-se poziția aurului.

Începând cu 31 decembrie 2010, Banca a aplicat Norma nr. 2/2010 pentru modificarea și completarea Normei Băncii Naționale a României nr. 1/2007 privind organizarea și conducerea contabilității BNR, cu modificările și completările ulterioare, aplicabilă începând cu situațiile financiare anuale aferente exercițiului financiar 2010, care include următoarele prevederi:

- valuta DST este considerată ca fiind o valută separată; tranzacțiile care implică o schimbare a poziției nete a DST vor fi tranzacții denominate în DST sau tranzacții care respectă structura coșului valutar DST;

- se realizează desemnarea pentru *hedging* operațional DST a deținerilor valutare nete ale valutelor componente ale coșului DST, măsurate la costul mediu anterior reevaluării de sfârșit de an;
- la sfârșitul anului poziția valutară netă a DST va include: poziția valutară a DST și deținerile nete ale valutelor individuale ale coșului DST (împreună, acestea vor fi tratate ca o singură deținere valutară netă);
- la data de închidere a perioadei financiare, Banca poate efectua operațiunea de acoperire a riscurilor („*hedging* operațional”) asupra poziției nete a DST, care presupune înregistrarea rezultatului reevaluării poziției valutare a DST după cumulara acestuia cu rezultatele reevaluării coșului de valute componente desemnate conform structurii coșului valutar DST.

Elementele care nu sunt incluse în poziția valutară sunt următoarele: sumele denominate în valută înregistrate în conturile Casa în valută, Valută în tranzit, Furnizori, Debitori, Operațiuni în curs de clarificare și Cheltuieli în avans.

h) Metoda costului mediu

Metoda costului mediu se aplică pentru următoarele elemente:

- poziția valutară, inclusiv DST;
- poziția aurului la standarde internaționale;
- portofoliul de titluri denominate în valută – pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu).

Costul mediu al poziției valutare se determină zilnic și este un curs de schimb exprimat sub forma cotației indirecte (lei/1 unitate valutară). În cazul poziției valutare lungi, achizițiile nete de valută din cursul zilei, exprimate la costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă, sunt adăugate la deținerea din ziua anterioară pentru a obține un nou cost mediu al poziției valutare. Vânzările nete de valută din cursul zilei nu modifică costul mediu al poziției valutare. În cazul poziției aurului, se aplică aceeași metodă.

Costul mediu al deținerii de titluri în valută se calculează pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu) și se obține prin raportarea valorii de tranzacție a deținerii totale la valoarea nominală a deținerii. Achizițiile de titluri din cursul zilei sunt adăugate la deținerea din ziua anterioară pentru a obține un nou cost mediu pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu).

Costul mediu net al deținerii de titluri în valută se obține prin raportarea la valoarea nominală pentru fiecare ISIN/CUSIP (serie titlu) a deținerii la cost mediu ajustate cu amortizarea cumulată a primei/discountului. Prima/discountul rezultat(ă) la achizițiile de titluri sunt amortizate pe durata rămasă de viață a titlului, utilizând metoda ratei interne de rentabilitate.

Câștigurile/pierderile realizate din tranzacțiile valutare, tranzacțiile cu aur/argint la standarde internaționale și tranzacțiile cu titluri în valută sunt determinate pe baza costului mediu aferent deținerii respective (vezi Nota 2i și Nota 2j).

La sfârșitul exercițiului financiar, conform procedurii de reevaluare (vezi Nota 2p), costul mediu al poziției valutare, respectiv costul mediu net al titlurilor în valută – în cazul în care s-au înregistrat pe cheltuială diferențe nefavorabile din reevaluare la 31 decembrie pentru respectiva poziție valutară sau deținere de ISIN/CUSIP (serie titlu) – devine egal cu cursul de reevaluare, respectiv prețul de piață al titlurilor.

i) Tranzacții valutare

Operațiunile exprimate în monedă străină sunt înregistrate în lei la cursul oficial de schimb de la data tranzacției. Activele și pasivele monetare exprimate în monedă străină la data bilanțului sunt transformate în lei la cursul de schimb de la acea dată.

Cumpărările și vânzările la termen/la vedere în cazul operațiunilor *swap* valută/RON sunt recunoscute în conturile din afara bilanțului de la data tranzacției până la data decontării (la rata la vedere a tranzacției), respectiv în conturile din bilanț la data decontării. Diferența dintre rata la vedere și rata la termen este înregistrată ca dobândă de plătit sau dobândă de încasat. Poziția valutară este afectată de către dobânda de plătit/încasat în valută.

Conform metodei costului mediu pentru poziția valutară lungă, orice vânzare de valută (ieșire din poziția valutară) generează câștig/pierdere determinat(ă) astfel:

- dacă în cursul zilei achizițiile depășesc vânzările, câștigul/pierdere realizat(ă) din vânzările totale ale zilei se determină prin multiplicarea vânzărilor totale ale zilei cu diferența între prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă;
- dacă în cursul zilei vânzările depășesc achizițiile, câștigul/pierdere realizat(ă) din vânzările totale ale zilei se determină prin însumarea următoarelor:
 - câștigul/pierdere din vânzările acoperite de achizițiile zilei curente, determinat(ă) ca rezultat al multiplicării achizițiilor totale ale zilei cu diferența între prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al achizițiilor din ziua respectivă;
 - câștigul/pierdere din vânzările acoperite de deținerile de valută din ziua anterioară, determinat(ă) ca rezultat al multiplicării vânzărilor nete ale zilei cu diferența dintre prețul mediu al vânzărilor din ziua respectivă și costul mediu al poziției valutare din ziua precedentă.

În cazul unei poziții valutare scurte pentru o valută sau pentru aur, se aplică metoda inversă celei descrise anterior. Astfel, costul mediu al poziției scurte este afectat de ieșirile nete, în timp ce intrările nete reduc poziția la costul mediu existent și generează câștiguri sau pierderi realizate.

j) Titluri denominate în valută

Prima/discountul rezultat(ă) la achizițiile de titluri sunt amortizate pe durata rămasă de viață a titlului, utilizând metoda ratei interne de rentabilitate.

Eșalonarea discountului/amortizarea primei se înregistrează zilnic în conturi, conform principiilor contabilității de angajamente și este asimilată veniturilor/cheltuielilor din dobânzi. Creanțele de încasat aferente titlurilor se înregistrează zilnic în conturi conform principiilor contabilității de angajamente, fiind exprimate în lei la cursul BNR al zilei.

Câștigul/pierdere din vânzarea de titluri se determină ca diferență între prețul de vânzare și costul mediu al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută. Componentele câștigului/pierderii din vânzarea de titluri se evidențiază astfel:

- efectul prețului de piață determinat ca diferență dintre prețul de vânzare și costul mediu net al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută – înregistrat în contul de profit și pierdere la data decontării;
- efectul ratei dobânzii determinat ca diferență dintre costul mediu net și costul mediu al deținerii de titluri aplicată la valoarea nominală vândută – înregistrat în contul de profit și pierdere prin procedura de amortizare/eșalonare zilnică a primelor/discounturilor aferente titlurilor în valută.

Câștigul/pierdere din reevaluarea la prețul pieței se determină ca diferență între prețul de piață și costul mediu net.

Banca efectuează împrumuturi de titluri prin agent; în cadrul programului de împrumut, titlurile cedate cu împrumut sunt garantate cu obligațiuni. Banca înregistrează pe venituri comisioanele aferente acestui program și evidențiază în conturi extrabilanțiere titlurile date cu împrumut și titlurile primite ca garanție.

k) Credite acordate instituțiilor de credit și altor entități

Creditele sunt prezentate în bilanț la valoarea principalului, mai puțin provizionul pentru deprecierea valorii creditelor, necesar pentru a reflecta valoarea recuperabilă a acestor active. Totodată la acest post bilanțier sunt incluse și creditele acordate instituțiilor de credit ca urmare a transferurilor de titluri însoțite de un angajament de răscumpărare.

l) Titluri de participare

Titlurile de participare, inclusiv titlurile de participare în societățile în care Banca exercită influență semnificativă, sunt înregistrate la cost conform prevederilor Normei nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, prezentele situații financiare nefiind consolidate.

m) Imobilizări corporale și necorporale

Imobilizările corporale și necorporale sunt prezentate în situațiile financiare la cost sau cost reevaluat minus amortizarea cumulată.

BNR reevaluează imobilizările corporale de natura construcțiilor și terenurilor cel puțin o dată la 3 ani. Diferențele favorabile din reevaluare se înregistrează la poziția

bilanțieră „Rezerve”, dacă nu a existat o descreștere anterioară recunoscută ca o cheltuială aferentă acelui activ; diferențele favorabile din reevaluare se înregistrează pe venit pentru a compensa cheltuiala cu descreșterea recunoscută anterior la acel activ. Diferențele nefavorabile din reevaluare sunt compensate cu diferențele favorabile înregistrate anterior pentru fiecare activ reevaluat; diferențele nefavorabile aferente unui activ reevaluat care depășesc diferențele favorabile anterioare se înregistrează pe cheltuieli.

Lucrările de întreținere și reparații curente (care nu intervin asupra caracteristicilor inițiale ale imobilizărilor), reviziile ocazionale și cele periodice, operațiunile de service – indiferent de valoarea acestora, sunt costuri recunoscute în contul de profit și pierdere; valoarea acestora nu majorează valoarea imobilizărilor pentru care sunt efectuate.

Costurile aferente lucrărilor de reparații, altele decât cele menționate anterior, se înregistrează în contul de profit și pierdere dacă au valoarea individuală mai mică decât plafonul prevăzut în Norma nr. 1/2014; dacă acestea au valoarea individuală mai mare sau egală cu plafonul menționat și au ca rezultat îmbunătățirea parametrilor tehnici sau sunt indispensabile pentru asigurarea continuității în exploatare a activelor la parametrii normali, costurile aferente se includ în valoarea activului respectiv.

Cheltuielile ocazionale de înlocuirea la diverse intervale de timp a unor componente/piese de schimb sunt recunoscute în contul de profit și pierdere pentru o valoare mai mică decât plafonul prevăzut în Norma nr. 1/2014, iar cele cu o valoare mai mare decât plafonul majorează valoarea imobilizărilor corporale pentru care sunt efectuate.

Cheltuielile generate de construcția de imobilizări sunt capitalizate și amortizate odată cu darea în folosință a activelor.

Amortizarea a fost calculată prin metoda lineară pe perioada duratei de viață economică pentru fiecare element din categoria imobilizărilor corporale. Amortizarea este recunoscută ca o reducere a valorii activelor. Terenurile nu sunt supuse amortizării. Duratele legale de viață pe categorii sunt următoarele:

Clădiri	20-60 ani
Echipament	5-20 ani
Mijloace de transport	5 ani
Echipament informatic	3 ani

n) Ajustări pentru deprecierea valorii activelor

În cadrul politicii monetare și de curs de schimb, Banca poate acorda credite instituțiilor de credit. Banca constituie provizioane de risc de credit conform normelor proprii aprobate de către Consiliul de administrație al Băncii, cu avizul consultativ al Ministerului Finanțelor Publice.

Ajustările pentru deprecierea valorii creditelor sunt recunoscute drept cheltuieli specifice în contul de profit și pierdere și deduse din total credite și dobânzi de încasat.

Când creditul se consideră nerecuperabil și toate măsurile legale pentru recuperarea acestuia au fost luate, acesta este trecut pe pierderi și înregistrat în contul de profit și pierdere.

Ajustările pentru deprecierea valorii activelor constituite de Bancă – altele decât cele pentru risc de credit – se suportă din profitul rămas după virarea la bugetul de stat a cotei de 80 la sută din veniturile nete. Activele financiare sunt analizate pentru a determina dacă există vreun indiciu obiectiv potrivit căruia un activ poate fi depreciat.

Dacă orice astfel de indiciu există, Banca estimează valoarea recuperabilă a activului. O pierdere din depreciere este recunoscută când valoarea contabilă a activului depășește valoarea sa recuperabilă.

Provizioanele pentru deprecierea valorii imobilizărilor sunt anulate parțial/total în situația în care a avut loc o modificare în estimările anterioare folosite pentru determinarea valorii recuperabile a activelor. Un provizion pentru deprecierea activelor este anulat parțial/total numai în măsura în care noua valoare contabilă a imobilizărilor nu depășește valoarea contabilă netă care ar fi fost determinată dacă pierderea din depreciere nu ar fi fost recunoscută în anii anteriori.

o) Numerar în circulație

Banca elaborează programul de emisiune a bancnotelor și monedelor, asigură tipărirea, distribuirea și administrarea rezervei de numerar, astfel încât să se asigure necesarul de numerar în strictă concordanță cu nevoile reale ale circulației bănești.

Numerarul în circulație se înregistrează la valoarea nominală a bancnotelor și monedelor puse efectiv în circulație.

Costurile cu imprimarea bancnotelor și baterea monedelor metalice sunt înregistrate pe cheltuieli la momentul recepției în fondul de rezervă.

p) Reevaluarea

Reevaluarea pozițiilor valutare lungi și scurte se înregistrează lunar în contul special de reevaluare din bilanț, ca diferență între cursul de reevaluare (cursul de schimb oficial stabilit în ultima zi lucrătoare a lunii) și costul mediu al poziției valutare. Activele (participația la FMI) și pasivele (alocațiile și depozitul de la FMI) denumite în DST se reevaluează de asemenea la cursurile comunicate de Fondul Monetar Internațional valabile la datele de 30 aprilie, respectiv 31 decembrie.

Reevaluarea la valoarea de piață se efectuează lunar pentru deținerile de aur/argint la standarde internaționale și titlurile denumite în valută, cu excepțiile menționate mai jos; diferențele din reevaluarea la valoarea de piață se înregistrează în conturile de ajustare din bilanț. Reevaluarea aurului se efectuează pe baza prețului în lei pe

unitatea de aur, rezultat prin aplicarea cotației *fixing* de pe piața metalelor prețioase de la Londra și a cursului de reevaluare lei/USD. Reevaluarea titlurilor denumite în valută se efectuează prin compararea prețului de piață la finalul ultimei zile lucrătoare din lună cu costul mediu net al deținerii de titluri. Titlurile pe termen scurt de tip efecte comerciale (pentru care nu există o piață secundară de tranzacționare) sunt evaluate la cost plus discountul cumulat.

Nu sunt permise compensări între diferențele nefavorabile din reevaluare aferente oricărei dețineri de titluri, valută sau aur și diferențele favorabile din reevaluare aferente altor dețineri de titluri, valută sau aur.

La sfârșitul exercițiului financiar, diferențele nefavorabile din reevaluarea activelor și pasivelor sunt înregistrate în contul de profit și pierdere, fără posibilitatea de anulare ulterioară prin diferențele favorabile din reevaluare ale exercițiilor financiare viitoare.

Ulterior, costul mediu al poziției valutare, respectiv costul mediu net al titlurilor în valută pentru care s-au înregistrat pe cheltuială diferențe nefavorabile din reevaluare, devine egal cu cursul de reevaluare, respectiv prețul de piață al titlurilor. Diferențele favorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută la sfârșitul exercițiului financiar sunt înregistrate în contul special de reevaluare.

La final de an, diferențele din reevaluare aferente DST sunt compensate cu diferențele din reevaluare aferente deținerilor valutare desemnate pentru operațiunea de *hedging* operațional contra riscului cursului de schimb DST (vezi Nota 2g), iar diferențele nete nefavorabile rezultate din compensare sunt înregistrate pe cheltuială.

g) Pensii și beneficiile angajaților

Banca, în desfășurarea normală a activității, execută plăți către fondurile de stat românești pentru angajații săi din România, pentru pensii, asigurări de sănătate și șomaj. În cursul anului 2015, precum și în anii anteriori, toți angajații Băncii au fost incluși în sistemul de pensii de stat. De asemenea, conform legislației în vigoare, începând din anul 2007, angajații eligibili ai Băncii au fost incluși și în sistemul de pensii private.

În baza Contractului colectiv de muncă în vigoare, Banca plătește la pensionare angajaților săi o indemnizație de pensionare care este calculată în funcție de salariul la data pensionării. Contractul colectiv de muncă este în fiecare an aprobat de către Consiliul de administrație. Banca recunoaște datoria aferentă indemnizațiilor de pensionare la data la care acestea sunt efectiv datorate salariaților Băncii.

r) Recunoașterea veniturilor și cheltuielilor

Veniturile și cheltuielile sunt recunoscute conform principiului contabilității de angajamente. Pierderile sau câștigurile realizate din vânzarea de valută, aur sau titluri sunt înregistrate în contul de profit și pierdere. Aceste câștiguri/pierderi realizate sunt calculate prin diferență față de costul mediu al activului respectiv.

Diferențele favorabile din reevaluare nu sunt recunoscute ca venituri, ci sunt transferate direct într-un cont special de reevaluare.

La sfârșitul exercițiului financiar, diferențele nefavorabile din reevaluare sunt înregistrate în contul de profit și pierdere dacă sunt mai mari decât diferențele favorabile din reevaluare înregistrate anterior în contul special de reevaluare aferent. Nu se realizează compensare între diferențele din reevaluare pentru diferitele dețineri de titluri, valută și aur, cu excepția operațiunii de *hedging* operațional DST (vezi Nota 2g și 2p).

Comisioanele de angajament aferente Aranjamentului *stand-by* de tip preventiv încheiat pentru perioada septembrie 2013 – septembrie 2015 s-au trecut pe cheltuială lunar, în mod eşalonat.

s) Capitalul social și rezervele statutare

Capitalul Băncii Naționale a României este deținut în întregime de stat și nu este divizat în acțiuni. La 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014 capitalul Băncii este de 30 000 mii lei.

Rezervele statutare au fost constituite inițial la data de 1 ianuarie 2005, în conformitate cu Legea nr. 312/2004, prin preluarea sumelor rămase în fondul de rezervă.

La data de 31 decembrie 2015, rezervele statutare au fost majorate prin repartizarea unui procent de 60 la sută din profitul rămas după calculul cotei de 80 la sută din veniturile nete aferente anului 2015. La data de 31 decembrie 2014, rezervele statutare au fost reconstituite prin repartizarea unui procent de 60 la sută din profitul rămas după acoperirea pierderii reportate și după calculul cotei de 80 la sută din veniturile nete aferente anului 2014, după ce anterior, în luna ianuarie 2014, au fost utilizate integral pentru acoperirea pierderii înregistrate la data de 31 decembrie 2013.

t) Repartizarea profitului / Acoperirea pierderii

Profitul rămas al anului 2015 se repartizează conform Legii nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României (vezi Nota 42).

3. Politici de gestionare a riscului

Principalele riscuri asociate cu activitățile Băncii sunt de natură financiară și operațională, rezultând din responsabilitatea Băncii de a asigura și menține stabilitatea prețurilor. Principalele categorii de riscuri financiare la care Banca este expusă se referă la riscul de credit, riscul de lichiditate și riscul de piață. Riscul de piață include riscul de dobândă și riscul valutar.

a) Riscul de credit

Banca este expusă riscului de credit ca rezultat al activităților de tranzacționare, acordare de credite și efectuare de investiții.

Riscul de credit asociat cu activitățile de tranzacționare și de investiții este gestionat prin intermediul procedurilor de administrare a riscului de piață. Acest risc este

controlat atât prin selectarea unor parteneri cu cele mai bune ratinguri de credit, prin monitorizarea activităților și ratingurilor acestora, cât și prin utilizarea metodei limitelor de expunere.

Conform strategiei multianuale de administrare a rezervelor internaționale ale României, aprobată de către Consiliul de administrație al Băncii pentru perioada 2011-2015, categoriile de emitenți eligibili sunt următoarele: (i) Guvernul SUA; (ii) agenții guvernamentale sau sponsorizate de Guvernul SUA; (iii) guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (iv) agenții guvernamentale sau sponsorizate de guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene; (v) Guvernul Japoniei; (vi) alte guverne care beneficiază de rating AAA; (vii) instituții supranaționale; (viii) entități private emitente de obligațiuni garantate cu active.

b) Riscul de lichiditate

Banca este împrumutătorul de ultimă instanță al instituțiilor de credit din România. Obiectivul principal al operațiunilor derulate zilnic este asigurarea existenței unei lichidități corespunzătoare pe piața internă.

Banca gestionează în același timp și rezerva valutară externă, prin planificare și diversificare, pentru a asigura îndeplinirea la timp a obligațiilor valutare.

c) Riscul de dobândă

Banca se confruntă cu riscul de dobândă, în principal, datorită expunerii la fluctuațiile nefavorabile ale ratei dobânzii pe piață, în măsura în care activele și pasivele purtătoare de dobânzi devin scadente, valoarea de piață a activelor/pasivelor este influențată de fluctuația ratei dobânzii sau rata dobânzii se modifică în perioade diferite sau în procente diferite.

Pentru creanțele și datoriile financiare în lei, Banca urmărește ratele curente de dobândă de pe piață. Obținerea unei marje pozitive nu este întotdeauna posibilă datorită faptului că nivelurile acestor active și pasive sunt dictate de obiectivele politicii monetare. Totuși, Banca monitorizează în mod constant costurile implementării acestei politici față de beneficiile previzionate.

În cadrul activității de administrare a rezervelor internaționale ale României, riscul de rată a dobânzii este gestionat atât prin stabilirea duratelor medii țintă ale portofoliilor și a limitelor de deviație de la acestea, cât și prin diversificarea expunerilor pe scadențe și emitenți. Este utilizat, de asemenea, indicatorul VaR (valoare la risc). Pentru identificarea parametrilor optimi de risc de natură strategică, se au în vedere rolul rezervelor internaționale ale României, obiectivele și toleranța față de risc a BNR, profilul activelor și pasivelor instituției, perspectivele ratelor de dobândă și alte considerente relevante. În cadrul strategiei multianuale a rezervelor internaționale ale României, aprobată de către Consiliul de administrație al BNR pentru perioada 2011-2015, s-a stabilit o durată medie de până la șase luni, atât pentru întreaga rezervă valutară, cât și pentru fiecare valută componentă. În luna noiembrie 2012, Consiliul de administrație a aprobat majorarea duratei medii a deținerilor de euro de la 6 luni la 8,5 luni.

d) Riscul valutar

Banca este expusă riscului valutar prin tranzacțiile de schimb valutar.

Principalele active nete deținute de Bancă sunt exprimate în EUR și USD. De asemenea, principalele pasive nete sunt exprimate în DST. Datorită volatilității cursului de schimb și a piețelor financiare, există un risc de pierdere/creștere de valoare în ceea ce privește activele/ pasivele monetare denumite în valută. Pozițiile de schimb valutar deschise reprezintă o sursă a riscului valutar.

Pentru a evita pierderile care pot fi generate de fluctuațiile nefavorabile ale cursului de schimb, dar în limita obiectivelor sale de administrare a rezervelor internaționale, Banca implementează în prezent o politică de diversificare a portofoliului, cu scopul de a obține o distribuție echilibrată pe valute. De asemenea, Banca a realizat la 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014 operațiunea de *hedging* operațional ca metodă de gestionare a riscului de curs de schimb DST (vezi Nota 2g).

Activele și pasivele denumite în EUR, USD și alte valute la data bilanțului sunt prezentate în Nota 40.

Cursurile de reevaluare ale principalelor monede străine la final de an au fost:

Valuta	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014	% creștere
Euro (EUR)	1: RON 4,5245	1: RON 4,4821	0,95
Dolar SUA (USD)	1: RON 4,1477	1: RON 3,6868	12,50
Drepturi speciale de tragere (DST)	1: RON 5,7504	1: RON 5,3402	7,68

4. Disponibil în DST la FMI

Fiecare stat membru al FMI are un cont curent în DST la Fondul Monetar Internațional utilizat pentru derularea acordurilor de împrumut și a altor operațiuni aferente între statele membre și FMI. Acest cont este purtător de dobândă la același nivel ca și dobânzile la alocațiile FMI în DST.

5. Aur monetar

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Lingouri de aur în formă standard	3 953 418	3 967 240
Monede	2 039 591	2 048 980
Depozite externe	8 676 543	8 706 878
Total	14 669 552	14 723 098

La 31 decembrie 2015, Banca are depozitat în afara țării aur în valoare de 8 676 543 mii lei (31 decembrie 2014: 8 706 878 mii lei). Prețul de reevaluare a aurului la data de 31 decembrie 2015 a fost de 141,6693 lei/g pentru stocul deținut de Bancă, în greutate totală de 103 547,8 Kg (la 31 decembrie 2014 prețul a fost de 142,164 lei/g pentru stocul deținut de Bancă în greutate totală de 103 563,7 Kg).

6. Depozite la vedere

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Depozite la vedere la instituții internaționale	624	2 590 468
Depozite la vedere la bănci centrale	1 074 593	3 375 601
Depozite la vedere la bănci din străinătate	1 357 677	553
Total	2 432 894	5 966 622

La data de 4 iulie 2011, Banca a implementat sistemul TARGET2 România (sistemul transeuropean de transfer de fonduri cu decontare pe bază brută în timp real). Acest sistem reprezintă un canal pentru procesarea interbancară a plăților în euro, atât a celor efectuate în nume propriu de către bănci, cât și a celor efectuate în numele clienților.

La data de 31 decembrie 2015, poziția „depozite la vedere la bănci centrale” cuprinde în principal depozitul la vedere constituit la o instituție financiară din afara Uniunii Europene în sumă de 566 149 mii lei, reprezentând 16 432 503 mii JPY (31 decembrie 2014: 3 347 152 mii lei, reprezentând 108 441 398 mii JPY), depozitul la vedere constituit la o instituție financiară din Uniunea Europeană în sumă de 271 349 mii lei, reprezentând 59 973 mii EUR, disponibilul Băncii ca participant direct în TARGET2 în sumă de 220 686 mii lei (31 decembrie 2014: 14 563 mii lei), reprezentând 48 776 mii EUR (31 decembrie 2014: 3 249 mii EUR), precum și alte depozite.

La data de 31 decembrie 2015, poziția „depozite la vedere bănci din străinătate” cuprinde în principal depozitul constituit la o instituție din Uniunea Europeană în sumă de 1 357 296 mii lei, reprezentând 299 988 mii EUR. Poziția „depozite la vedere instituții internaționale” cuprinde disponibilul la BRI în sumă de 624 mii lei (31 decembrie 2014: 2 590 468 mii lei) ce reprezintă contravaloarea a 6 mii USD (31 decembrie 2014: 6 mii USD), 0,2 mii EUR (31 decembrie 2014: 575 995 mii EUR), 119 mii NOK, 45 mii AUD și 136 mii CAD. La 31 decembrie 2014 în componența poziției „depozite la vedere instituții internaționale” se reflectau și 2 356 mii CHF.

Structura pe valute a celorlalte depozite la vedere se regăsește la Nota 40.

7. Depozite la termen

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Depozite la termen la bănci centrale	6 741 505	8 897 578
Depozite la termen la instituții internaționale	2 906 904	1 536 138
Total	9 648 409	10 433 716

La 31 decembrie 2015, depozitele la termen la bănci centrale includ depozitele constituite la o bancă centrală din Uniunea Europeană în sumă de 6 741 505 mii lei, reprezentând 1 490 000 mii EUR (31 decembrie 2014: 8 897 578 mii lei, reprezentând 1 985 136 mii EUR). Depozitele la termen la instituții internaționale includ depozitele constituite la o instituție financiară din afara Uniunii Europene în sumă de 2 906 904 mii lei, reprezentând 40 000 mii GBP (31 decembrie 2014: 1 536 138 mii lei, reprezentând 267 480 mii GBP), 347 670 mii AUD, 243 285 mii CAD și 1 866 890 mii NOK.

8. Plasamente în valută

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Plasamente la Banca Mondială, din care:		
– în depozite la vedere la Fed	7 425	163 278
– în titluri	2 279 821	1 866 983
Total	2 287 246	2 030 261

Conform contractului de administrare de investiții încheiat între Bancă și BIRD în anul 2002, BIRD a devenit consultantul și mandatarul Băncii pentru administrarea unor active externe limitate la 20 la sută din rezerva valutară internațională. La 31 decembrie 2015, plasamentele administrate de BIRD sunt următoarele:

- în depozite în valoare de 7 425 mii lei, reprezentând 1 790 mii USD (31 decembrie 2014: 163 278 mii lei – echivalent al 44 287 mii USD);
- în titluri administrate de Banca Mondială care, în conformitate cu contractul de administrare de investiții, sunt în valoare de 2 279 821 mii lei, echivalentul a 549 659 mii USD (31 decembrie 2014: 1 866 983 mii lei, echivalentul a 506 397 mii USD) și sunt în conformitate cu politicile de administrare a rezervelor internaționale descrise la Nota 3.

9. Valori mobiliare denuminate în valută

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Titluri cu discount – Trezorerii europene	44 699 089	43 095 941
Titluri cu discount – Agenții guvernamentale europene	22 570 145	15 021 402
Titluri cu discount – Organizații financiare internaționale (BEI, BIRD, BNI, BERD)	207 005	4 457 333
Titluri cu cupon – Trezoreria SUA	10 026 261	12 386 668
Titluri cu cupon – Trezorerii europene	31 665 805	25 634 400
Titluri cu cupon – Agenții guvernamentale europene	8 369 743	12 365 252
Titluri cu cupon – Organizații financiare internaționale (BRI, BIRD, BNI, BERD)	5 554 386	3 670 320
Total	123 092 434	116 631 316

La 31 decembrie 2015, portofoliul Băncii include titluri în valoare totală de 123 092 434 mii lei (31 decembrie 2014: 116 631 316 mii lei), din care titluri împrumutate în cadrul programului „GC Access” desfășurat de o banca europeană în sumă de 1 246 472 mii EUR (5 639 664 mii lei) și 287 717 mii GBP (1 768 482 mii lei).

Titlurile cu cupon emise de Trezoriile europene, Trezoreria SUA și organizațiile financiare au rată de dobândă fixă.

La data de 31 decembrie 2015, în cadrul ambelor categorii de titluri sunt cuprinse și titluri de tip efecte comerciale, acestea reprezentând titluri cu cupon zero și titluri cu discount pe termen scurt (scadența mai mică de un an) care sunt în valoare de 10 909 302 mii lei – echivalent al 1 656 011 mii EUR, 749 699 mii USD și 49 971 mii GBP (31 decembrie 2014: 15 021 402 mii lei – echivalent al 2 241 122 mii EUR și 1 349 808 mii USD).

10. Împrumuturi în valută acordate

La data de 31 decembrie 2015, Banca are plasată la Fed o sumă de 7 720 944 mii lei – echivalent al 1 861 500 mii USD (31 decembrie 2014: 8 743 615 mii lei – echivalent al 2 371 600 mii USD).

11. Participații externe

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Cota de participare a României la FMI	5 921 166	5 502 764
Participarea la capitalul Băncii Reglementelor Internaționale (BRI)	101 742	94 484
Participații la Banca Centrală Europeană	47 797	47 350
Total	6 070 705	5 644 598

Banca a înregistrat în această categorie fondurile naționale reprezentând cota de participare la alte instituții financiare internaționale, nefiind necesară nicio ajustare de depreciere. În conformitate cu Legea nr. 97/1997, Banca exercită toate drepturile și obligațiile care decurg din faptul că România este stat membru al FMI. Excepție face accesul comun al Băncii și al Ministerului Finanțelor Publice la Aranjamentul *stand-by* dintre România și FMI încheiat în anul 2009 (tranchele a II-a, a III-a și a IV-a – tranșe împărțite în anii 2009 și 2010 în mod egal între Bancă și Ministerul Finanțelor Publice); exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor referitoare la împrumut revin fiecărei instituții în parte, conform Legii nr. 72/16.04.2010¹³⁰.

La 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014, cota de participare totală a României la FMI era de 1 030 milioane DST (Banca acționează ca depozitar al conturilor de depozit ale FMI aferente cotei de participare).

12. Credite acordate instituțiilor de credit

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Credite în litigiu	25 009	25 009
Provizioane specifice de risc de credit – principal	(25 009)	(25 009)
Total	-	-

Creditele în litigiu aflate în sold data la 31 decembrie 2015 se compun din creditul în sumă de 11 800 mii lei acordat băncii Credit Bank S.A., conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2000 privind autorizarea Băncii Naționale a României de a acorda un credit pentru acoperirea cererilor populației de retragere a depozitelor constituite la Banca „Renașterea Creditului Românesc” S.A. – Credit Bank (31 decembrie 2014: 11 800 mii lei) și creditul în sumă de 13 209 mii lei (31 decembrie 2014: 13 209 mii lei) acordat Credit Bank S.A. înainte de intrarea în faliment a băncii, ambele fiind acordate până în anul 2000.

Provizionul specific de risc de credit, în sold la 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014, include provizionul înregistrat de către Bancă pentru creditul în sumă de 11 800 mii lei acordat Credit Bank S.A. și pentru creditul acordat aceleiași bănci în sumă de 13 209 mii lei.

¹³⁰ Legea nr. 72/16.04.2010 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 10/2010 privind ratificarea Scrisorii de intenție, semnată de autoritățile române la București la 5 februarie 2010 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 19 februarie 2010 și pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 99/22.09.2009 privind ratificarea Aranjamentului *stand-by* dintre România și Fondul Monetar Internațional, convenit prin Scrisoarea de intenție transmisă de autoritățile române, semnată la București la 24 aprilie 2009, și prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 4 mai 2009, precum și a Scrisorii suplimentare de intenție, semnată de autoritățile române la data de 8 septembrie 2009 și aprobată prin Decizia Consiliului director al Fondului Monetar Internațional din 21 septembrie 2009.

13. Imobilizări

	mii lei				
	Terenuri și clădiri	Echipamente	Imobilizări în curs	Imobilizări necorporale	Total
<i>Cost sau cost reevaluat</i>					
La 31 decembrie 2014	1 330 337	138 080	23 998	58 767	1 551 182
Intrări	11 594	10 692	25 660	3 780	51 726
Ieșiri	-	(4 917)	(12 601)	(145)	(17 663)
La 31 decembrie 2015	1 341 931	143 855	37 057	62 402	1 585 245
<i>Amortizare cumulată</i>					
La 31 decembrie 2014	32 421	78 736	-	41 379	152 536
Amortizarea în cursul anului	30 458	14 138	-	9 331	53 927
Ieșiri	-	(4 821)	-	(145)	(4 966)
La 31 decembrie 2015	62 879	88 053	-	50 565	201 497
<i>Valoare netă contabilă</i>					
La 31 decembrie 2014	1 297 916	59 344	23 998	17 388	1 398 646
La 31 decembrie 2015	1 279 052	55 802	37 057	11 837	1 383 748

La data de 31 decembrie 2015, categoria „echipamente” include mijloace fixe achiziționate prin contracte de leasing financiar aflate în derulare în valoare brută de 4 128 mii lei (31 decembrie 2014: valoarea brută a contractelor: 8 850 mii lei). Menționăm că în anii 2014 și 2015 nu au fost înregistrate noi contracte de leasing financiar.

14. Titluri de participare

Titlurile de participare sunt înregistrate la cost conform prevederilor Normei nr. 1/2007, cu modificările și completările ulterioare, prezentele situații financiare nefiind consolidate.

Titlurile de participare în sumă de 2 321 mii lei (atât la 31 decembrie 2015, cât și la 31 decembrie 2014) includ acțiunile deținute de Bancă la TRANSFOND S.A. (participare 33 la sută, reprezentând 2 240 mii lei la 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014) – o societate pe acțiuni care furnizează servicii de decontare a operațiunilor interbancare pentru băncile din România, respectiv 8 acțiuni la SWIFT achiziționate prin realocare la data de 20 februarie 2006 și nemodificate la realocarea din 2008 în valoare totală de 18 mii EUR, respectiv 81 mii lei (31 decembrie 2014: 18 mii EUR, respectiv 81 mii lei). Nu au fost necesare ajustări de depreciere.

Sintetic, informațiile financiare în curs de auditare ale TRANSFOND S.A. sunt prezentate în tabelul următor:

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Capitaluri proprii	55 902	140 360
Total active	151 870	145 512
Profit net pentru exercițiul financiar	19 572	13 874

15. Decontări cu bugetul statului

La data de 31 decembrie 2015 soldul este format în principal din contravaloarea cotei de 80 la sută din veniturile nete ale Băncii ce urmează a fi regularizată cu bugetul de stat, conform legii; la 31 decembrie 2014, soldul era aferent cotei de 80 la sută din veniturile nete ale Băncii, sume care au fost ulterior regularizate conform prevederilor legale.

16. Diferențe din reevaluare pentru elemente în afara bilanțului

La data de 31 decembrie 2015, Banca deținea operațiuni de schimb în valută înregistrate în conturile din afara bilanțului; aceste operațiuni sunt reevaluate la sfârșitul fiecărei luni, iar rezultatul reevaluării se înregistrează în bilanț. La data de 31 decembrie 2015, valoarea contabilă a reevaluării este de 19 016 mii lei (31 decembrie 2014: 18 422 mii lei).

17. Provizioane pentru creanțe aferente altor active

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Provizioane pentru:		
Garanții plătite de Bancă în calitate de garant pentru Credit Bank S.A. (a)	65 485	58 208
Alte provizioane aferente activelor (b)	3 785	3 488
Total	69 270	61 696

a) La 31 decembrie 2015, echivalentul în lei al garanțiilor plătite de Bancă în calitate de garant pentru Credit Bank S.A. este în sumă de 65 485 mii lei (31 decembrie 2014: 58 208 mii lei). Aceste garanții în valută au fost reevaluate la 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014.

b) Această poziție este formată în principal din provizioane constituite pentru diverși debitori litigioși.

Provizioanele de la punctele a) și b) corectează grupa bilanțieră „Alte active”.

18. Dobânzi de încasat

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Dobânzi de încasat aferente:		
Titlurilor în valută	629 452	518 062
Depozitelor și plasamentelor în valută	4 829	1 973
Creditelor acordate băncilor	6 508	6 068
Altora active	341	441
Total	641 130	526 544

19. Provizioane de risc de credit-dobândă

La data de 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014 s-a menținut provizionul de risc de credit pentru dobânda de încasat în sumă de 6 068 mii lei aferentă creditului acordat Credit Bank S.A. conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 26/2000 privind autorizarea Băncii Naționale a României de a acorda un credit pentru acoperirea cererilor populației de retragere a depozitelor constituite la Banca „Renașterea Creditului Românesc” S.A. – Credit Bank.

20. Numerar în circulație

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Bancnote	53 165 883	45 985 965
Monede	427 424	382 901
Total	53 593 307	46 368 866

21. Împrumuturi de la FMI

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Depozite de la FMI	5 921 187	5 502 783
Acorduri de finanțare	552 487	6 372 019
Total	6 473 674	11 874 802

La data de 31 decembrie 2015, împrumutul de la FMI înregistrează un sold în valoare de 552 487 mii lei echivalent a 96 126 mii DST; pe parcursul anului 2015, Banca a rambursat rate aferente împrumutului (în conformitate cu Aranjamentul de împrumut dintre România și Fondul Monetar Internațional din anul 2009) în valoare de 5 963 244 mii lei, echivalent a 1 096 813 mii DST. Restul de rambursat aferent acestui împrumut (552 487 mii lei, echivalent a 96 126 mii DST) a fost achitat integral în luna ianuarie 2016. La data de 31 decembrie 2014, împrumutul de la FMI a înregistrat un sold în valoare de 6 372 019 mii lei, echivalent a 1 192 938 mii DST.

22. Depozite atrase la vedere

La data de 31 decembrie 2015, Banca are depozite atrase la vedere de la o instituție europeană în sumă de 845 324 mii lei – 186 833 mii EUR (31 decembrie 2014: 30 002 mii lei – 6 694 mii EUR).

23. Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare

La data de 31 decembrie 2015, Banca deține împrumuturi în sumă de 4 125 mii lei – 994 mii EUR (31 decembrie 2014: 8 850 mii lei – 1 975 mii EUR), reprezentând contracte de leasing financiar pentru achiziționarea de sisteme/mașini de procesat bancnote.

24. Alocatii în DST de la FMI

Conform regulamentelor FMI, pe durata acordului cu acesta, Banca înregistrează la această poziție un împrumut nerambursabil, cu aceeași rată de dobândă ca și contul curent în DST la FMI. La 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014, alocatiile în DST de la FMI erau în sumă de 984 767 719 DST cu o rată de dobândă de 0,05 la sută atât la sfârșitul anului 2015, cât și la sfârșitul anului 2014.

25. Disponibilități ale Trezoreriei statului

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Cont curent în lei al Trezoreriei statului	5 103 838	7 099 539
Cont curent în valută al Trezoreriei statului	32 571 482	34 657 344
Total	37 675 320	41 756 883

La disponibilitățile în lei ale Trezoreriei statului, începând din februarie 2014 s-a aplicat o rată de dobândă la nivelul celei aferente rezervelor minime obligatorii în lei ale instituțiilor de credit (în luna ianuarie 2014 s-a aplicat o rată de dobândă la nivelul celei aferente facilității de depozit). Pentru disponibilitățile în EUR, începând din 24 noiembrie 2014 s-a aplicat rata de dobândă EONIA (rata medie ponderată de dobândă *overnight* a Băncii Centrale Europene), iar pentru disponibilitățile în USD s-a aplicat rata de dobândă *Fed funds rate* (rata medie ponderată de dobândă *overnight* a Fed); în perioada 1 ianuarie 2014 – 23 noiembrie 2014 s-a aplicat o rată de dobândă la nivelul celei aferente rezervelor minime obligatorii în valută.

26. Dobânzi de plătit

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Dobânzi de plătit aferente:		
Împrumuturilor externe	7 803	15 641
Rezervelor minime ale instituțiilor de credit	991	2 237
Disponibilităților Trezoreriei statului	328	653
Total	9 122	18 531

27. Tranzacții cu entități aflate în relații speciale

Guvernul, prin intermediul Trezoreriei statului, dispune de conturi curente deschise la Bancă ale căror operațiuni fac obiectul comisionării începând cu data de 31 decembrie 2005. În plus, Banca acționează ca agent de înregistrare al Trezoreriei statului în ceea ce privește titlurile de stat și certificatele de trezorerie, administrează rezervele valutare internaționale și asigură serviciul datoriei publice externe a României.

Banca exercită de asemenea, prin intermediul membrilor Consiliului de administrație, o influență asupra altor două instituții de stat: Imprimeria BNR și Monetăria statului.

Totalul achizițiilor de bancnote și monede efectuate de Bancă de la cele două entități în decursul anului 2015 s-a ridicat la 160 653 mii lei (2014: 99 886 mii lei). La data de 31 decembrie 2015, Banca înregistrează o datorie de 2 187 mii lei față de Imprimeria Băncii Naționale a României care a fost achitată în ianuarie 2016 și nu are înregistrate creanțe față de aceste entități; la 31 decembrie 2014, Banca înregistra o datorie de 55 mii lei față de Monetăria statului care a fost achitată în ianuarie 2015. Tranzacțiile efectuate s-au desfășurat în condiții comerciale normale.

Banca exercită o influență semnificativă asupra TRANSFOND S.A., o entitate creată în anul 2000 pentru a externaliza activitatea Băncii de decontare a operațiunilor interbancare între băncile din România. În data de 8 aprilie 2005 a devenit operațional sistemul ReGIS (sistemul de decontare pe bază brută în timp real), la care s-au adăugat ulterior modulele SENT (modul pentru plăți de mică valoare – administrat integral de TRANSFOND S.A.) și SaFIR (modul pentru titluri de stat și certificate de depozit emise de Bancă – administrat de Bancă).

28. Rezerve

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Rezerve statutare	136 908	43 037
Alte rezerve	859 301	839 196
Diferențe favorabile din reevaluare – imobilizări	1 256 176	1 243 346
Total	2 252 385	2 125 579

La sfârșitul exercițiilor financiare 2015 și 2014, sumele înregistrate ca rezerve statutare reprezintă rezervele constituite ca urmare a repartizării a 60 la sută din profitul rămas. Totodată, rezervele constituite în anii precedenți (502 230 mii lei) au fost utilizate în luna ianuarie 2014 pentru acoperirea pierderii înregistrate în anul 2013 (-1 258 435 mii lei).

Alte rezerve sunt nedistribuibile și reprezintă:

- Rezerve constituite din preluarea fondului imobilizărilor corporale (14 450 mii lei atât la 31 decembrie 2015, cât și la 31 decembrie 2014);

- Rezerve constituite din preluarea fondului privind sursele proprii de finanțare a investițiilor (57 629 mii lei atât la 31 decembrie 2015, cât și la 31 decembrie 2014);
- Rezerve constituite din preluarea fondului privind participațiile la FMI (318 532 mii lei atât la 31 decembrie 2015, cât și la 31 decembrie 2014);
- Rezerve constituite din preluarea fondului privind participațiile la BRI (44 550 mii lei atât la 31 decembrie 2015, cât și la 31 decembrie 2014);
- Rezerve constituite, potrivit legii, pentru sursele proprii de finanțare a investițiilor în sumă de 272 942 mii lei la data de 31 decembrie 2015 (31 decembrie 2014: 251 423 mii lei);
- Alte rezerve în sumă de 151 198 mii lei la data de 31 decembrie 2015 (31 decembrie 2014: 152 612 mii lei).

Diferențe favorabile din reevaluarea imobilizărilor reprezintă soldul rezervelor aferente diferenței dintre valoarea justă și valoarea netă contabilă a imobilizărilor corporale.

29. Cont special de reevaluări

	mii lei	
	31 decembrie 2015	31 decembrie 2014
Diferențe favorabile din reevaluarea aurului, metalelor și pietrelor prețioase	10 560 056	10 614 425
Diferențe favorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută	3 234 983	2 457 297
Titluri denuminate în valută (reevaluare la valoarea de piață)	45 569	28 086
Total	13 840 608	13 099 808

Sumele înregistrate în contul special de reevaluare reprezintă diferențele favorabile din reevaluare la 31 decembrie 2015 și 31 decembrie 2014.

În cursul exercițiilor financiare 2015 și 2014, Banca a deținut poziții valutare lungi atât pentru toate valutele din portofoliu, cât și pentru aur (total creanțe mai mare decât total datorii în valuta respectivă), excepție fiind poziția valutară în DST, care s-a menținut ca poziție valutară scurtă pe tot parcursul anilor respectivi.

Efectuarea operațiunii de *hedging* operațional la 31 decembrie 2014 a permis înregistrarea în contul special de reevaluare a rezultatului (diferențe favorabile nete) din reevaluarea deținerii nete DST după cumulara acestuia cu rezultatul reevaluării deținerilor desemnate ce fac parte din deținerea netă DST, stabilite în conformitate cu structura coșului de valute DST (vezi Nota 2p).

30. Venituri din dobânzi

	mii lei	
	2015	2014
Operațiuni în valută		
Dobânzi și venituri similare provenind din:		
Valori mobiliare externe	840 303	1 318 962
Plasamente în valută,	45 242	15 331
<i>din care:</i>		
<i>Dobândă negativă aferentă Trezoreriei statului</i>	19 658	730
Disponibilități în DST	27	99
Total venituri din dobânzi aferente operațiunilor în valută	885 572	1 334 392
Operațiuni în lei		
Dobânzi și venituri similare provenind din:		
Credite acordate instituțiilor de credit	6 010	10 570
Alte venituri	135	21
Total venituri din dobânzi aferente operațiunilor în lei	6 145	10 591
Total venituri din dobânzi (valută și lei)	891 717	1 344 983

În exercițiul financiar 2015, veniturile din dobânzi aferente operațiunilor în valută provin, în principal, din acumularea cupoanelor aferente valorilor mobiliare în sumă de 811 732 mii lei (2014: 1 265 772 mii lei), din eşalonarea discountului rezultat din achizițiile de valori mobiliare în sumă de 28 572 mii lei (2014: 53 190 mii lei) și din dobânda negativă aferentă disponibilităților în EUR ale Trezoreriei statului (pentru care începând cu 24 noiembrie 2014 se aplică rata medie ponderată de dobândă *overnight* a BCE) în sumă de 19 658 mii lei (2014: 730 mii lei).

Veniturile din dobânzi aferente operațiunilor în lei provin, în principal, din operațiunile de creditare a instituțiilor de credit și din operațiunile de transferuri de titluri însoțite de angajamente de răscumpărare cu instituțiile de credit și sunt în sumă de 6 010 mii lei (2014: 10 570 mii lei).

31. Cheltuieli cu dobânzile

	mii lei	
	2015	2014
Operațiuni în valută		
Dobânzi și cheltuieli similare provenind din:		
Valori mobiliare externe, rezerve minime obligatorii și depozite	937 536	1 316 232
Operațiuni cu Fondul Monetar Internațional	31 117	194 068
Total cheltuieli cu dobânzile aferente operațiunilor în valută	968 653	1 510 300
Operațiuni în lei		
Dobânzi și cheltuieli similare provenind din:		
Depozite la termen atrase de la instituțiile de credit	11 226	11 003
Rezerve minime obligatorii	30 667	86 533
Contul curent al Trezoreriei statului	27 608	48 297
Total cheltuieli cu dobânzile aferente operațiunilor în lei	69 501	145 833
Total cheltuieli cu dobânzi (valută și lei)	1 038 154	1 656 133

În exercițiul financiar 2015, cheltuielile cu dobânzi aferente operațiunilor în valută provin, în principal, din dobânzile plătite la rezerva minimă obligatorie în valută și depozite atrase la vedere în sumă de 52 327 mii lei (2014: 148 406 mii lei), din dobânda negativă aplicată unor depozite plasate în sumă de 12 158 mii lei, din amortizarea primei nete rezultate din achizițiile de valori mobiliare externe în sumă de 873 051 mii lei (2014: 1 167 826 mii lei) și din dobânzile datorate pentru împrumutul acordat de FMI în sumă de 31 117 mii lei (2014: 194 068 mii lei).

32. Venituri din taxe și comisioane

	mii lei	
	2015	2014
Venituri din comisioane și taxe în lei	100 423	105 272
Venituri din comisioane și taxe în valută	10 715	9 483
Total venituri din comisioane și taxe	111 138	114 755

Veniturile din comisioane și taxe în lei reprezintă venituri din comisioane pentru serviciile de decontare a operațiunilor în relația cu instituțiile de credit și Trezoreria statului în sumă de 100 423 mii lei (2014: 105 272 mii lei).

Veniturile din comisioane și taxe în valută provin din operațiunile de redistribuire comisioane TARGET2 în sumă de 10 715 mii lei (2014: 9 483 mii lei).

33. Cheltuieli cu taxe și comisioane

	mii lei	
	2015	2014
Cheltuieli cu taxe și comisioane în lei	18 670	17 553
Cheltuieli cu taxe și comisioane în valută	24 773	19 614
Total cheltuieli din taxe și comisioane	43 443	37 167

Cheltuielile cu taxe și comisioane în lei în sumă de 18 670 mii lei (2014: 17 553 mii lei) reprezintă, în principal, cheltuieli cu comisioanele pentru serviciile primite de Bancă, inclusiv pentru serviciile prestate de TRANSFOND S.A.

Cheltuielile din comisioane și taxe în valută în sumă de 24 773 mii lei provin, în principal, din operațiunile cu FMI și reprezintă valoarea comisionului de angajament pentru Aranjamentul *stand-by* de tip preventiv încheiat pentru perioada septembrie 2013 – septembrie 2015 (contravaloarea aferentă perioadei ianuarie-septembrie 2015), precum și din valoarea comisioanelor plătite pentru operațiunile derulate prin sistemul de decontare pentru plăți în moneda euro (TARGET2). În 2014 valoarea de 19 614 mii lei reprezintă, în principal, comisionul de angajament aferent celui de-al patrulea an din Aranjamentul *stand-by* de tip preventiv încheiat în anul 2011, cu extindere până în septembrie 2015 (contravaloarea aferentă perioadei ianuarie-decembrie 2014).

34. Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare

	mii lei	
	2015	2014
Venituri din operațiuni valutare		
Venituri din diferențe de curs	1 800 775	2 347 627
Dividende pentru acțiunile deținute la Banca Reglementelor Internaționale	10 897	9 201
Total venituri din operațiuni valutare	1 811 672	2 356 828
Cheltuieli din operațiuni valutare		
Cheltuieli cu diferențe de curs	(327 511)	(369 592)
Alte cheltuieli cu operațiuni valutare	(2 381)	(2 019)
Total cheltuieli din operațiuni valutare	(329 892)	(371 611)
Câștiguri nete realizate din operațiuni valutare	1 481 780	1 985 217

Veniturile și cheltuielile din diferențe de curs aferente exercițiilor financiare 2015 și 2014 sunt aferente, în principal, ieșirilor de valută din pozițiile valutare lungi, fiind calculate pe baza metodei costului mediu (vezi Nota 2i).

35. Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri

	mii lei	
	2015	2014
Venituri din operațiuni cu titluri	77 217	46 351
Cheltuieli din operațiuni cu titluri	(4 897)	(342)
Câștiguri nete realizate din operațiuni cu titluri	72 320	46 009

Veniturile/cheltuielile reprezintă efectul prețului de piață, provenind din vânzările de titluri denominate în valută, acestea fiind calculate pe baza metodei costului mediu (vezi Nota 2j).

36. Pierderi nete realizate din operațiuni cu metale prețioase

	mii lei	
	2015	2014
Cheltuieli din operațiuni cu metale prețioase	(362)	(356)
Pierderi nete din operațiuni cu metale prețioase	(362)	(356)

Cheltuielile din operațiuni cu metale prețioase reprezintă taxele de stocare plătite pentru cantitatea de aur aflată în depozitul extern.

37. Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare

	mii lei	
	2015	2014
Cheltuieli cu diferențe nefavorabile din reevaluare		
Diferențe nefavorabile din reevaluarea la valoarea de piață a titlurilor denominate în valută	29 447	4 619
Diferențe nefavorabile din reevaluarea pozițiilor valutare	82 258	145 050
Pierderi din diferențe nefavorabile din reevaluare	111 705	149 669

Pierderile din diferențe din reevaluare reprezintă diferențele nefavorabile dintre valoarea de piață a titlurilor denominate în valută la 31 decembrie și costul mediu net al acestora, precum și pierderile din diferențele nefavorabile rezultate din reevaluarea pozițiilor valutare la cursul de reevaluare (vezi Nota 2p).

Efectuarea operațiunii de *hedging* operațional la 31 decembrie 2015 a permis înregistrarea pe cheltuială a rezultatului (diferențe nefavorabile nete) din reevaluarea deținerii nete DST după cumulara acestuia cu rezultatele reevaluării și deținerilor desemnate ce fac parte din deținerea netă DST, stabilite în conformitate cu structura coșului de valute DST (vezi Nota 2p).

38. Cheltuieli cu emisiunea monetară

Cheltuielile cu emisiunea monetară reprezintă costul cu imprimarea bancnotelor și baterea monedei metalice.

39. Cheltuieli cu diferențe nefavorabile din reevaluarea clădirilor, terenurilor și a altor active

În cursul anului 2015 s-au înregistrat la această poziție cheltuieli în sumă de 10 mii lei. În cursul anului 2014 nu s-au înregistrat cheltuieli cu diferențe din reevaluarea clădirilor, terenurilor sau a altor active.

40. Riscul valutar

Structura pe valute a activelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2015 este următoarea:

	mii lei					
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele
Disponibilități bănești și alte valori	44 847	84	189	-	-	-
Aur la alte standarde	-	-	-	-	147 489	-
Alte metale și pietre prețioase	31 912	-	-	-	-	-
Disponibil în DST la FMI	-	-	-	49 312	-	-
Aur monetar	-	-	-	-	14 669 552	-
Depozite la vedere	-	1 852 933	2 503	-	-	577 458
Depozite la termen	-	6 741 505	-	-	-	2 906 904
Plasamente în valută	-	-	2 287 246	-	-	-
Valori mobiliare denuminate în valută	-	106 192 842	14 177 318	-	-	2 722 274
Împrumuturi în valută	-	-	7 720 944	-	-	-
Participații externe	-	47 797	-	6 022 908	-	-
Alte active externe TARGET2	-	586 561	-	-	-	-
Credite în litigiu	25 009	-	-	-	-	-
Provizioane specifice de risc de credit-principal	(25 009)	-	-	-	-	-
Credite acordate salariaților	51	-	-	-	-	-
Imobilizări	1 383 748	-	-	-	-	-
Stocuri	4 041	-	-	-	-	-
Titluri de participare	2 239	82	-	-	-	-
Decontări cu bugetul statului	66 947	-	-	-	-	-
Conturi de regularizare	36 453	-	-	-	-	-
Diferențe din reevaluare pentru elemente din afara bilanțului	19 016	-	-	-	-	-
Alte active	72 029	-	-	-	-	-
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	(69 270)	-	-	-	-	-
Dobânzi de încasat	6 410	596 969	30 433	4	-	7 314
Provizioane de risc de credit-dobândă	(6 068)	-	-	-	-	-
Total active	1 592 355	116 018 773	24 218 633	6 072 224	14 817 041	6 213 950

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a pasivelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2015 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Numerar în circulație	53 593 307	-	-	-	-	-	53 593 307
Obligații față de instituții financiare internaționale	-	-	622	6 473 674	-	-	6 474 296
Depozite atrase la vedere	-	845 324	-	-	-	-	845 324
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	-	4 125	-	-	-	-	4 125
Alocații în DST de la FMI	-	-	-	5 660 040	-	-	5 660 040
Conturi curente ale instituțiilor de credit	20 402 647	-	-	-	-	-	20 402 647
Disponibilități în regim special	4 684	150	-	-	-	-	4 834
Depozite ale instituțiilor de credit	10 098 915	-	-	-	-	-	10 098 915
Rezerve obligatorii în valută	-	17 283 446	76 817	-	-	-	17 360 263
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment	1 369	-	-	-	-	-	1 369
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2	-	586 561	-	-	-	-	586 561
Disponibilități ale Trezoreriei statului	5 103 838	20 102 636	12 438 735	-	-	30 111	37 675 320
Creditori	21 728	-	-	-	-	-	21 728
Personal și conturi asimilate	82	-	-	-	-	-	82
Decontări cu bugetul statului	8 114	-	-	-	-	-	8 114
Conturi de regularizare	207	-	-	-	-	-	207
Alte pasive	1 148	-	-	-	-	-	1 148
Dobânzi de plătit	751	5 958	970	1 443	-	-	9 122
Total datorii	89 236 790	38 828 200	12 517 144	12 135 157	-	30 111	152 747 402
Active nete / (datorii nete)*)	(87 644 435)	77 190 573	11 701 489	(6 062 933)	14 817 041	6 183 839	16 185 574

*) reprezintă capitalurile, fondurile și rezervele Băncii

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a activelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2014 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Disponibilități bănești și alte valori	31 472	180	131	-	-	-	31 783
Aur la alte standarde	-	-	-	-	148 002	-	148 002
Alte metale și pietre prețioase	32 875	-	-	-	-	-	32 875
Disponibil în DST la FMI	-	-	-	71 755	-	-	71 755
Aur monetar	-	-	-	-	14 723 098	-	14 723 098
Depozite la vedere	-	2 601 260	2 122	-	-	3 363 240	5 966 622
Depozite la termen	-	8 897 578	-	-	-	1 536 138	10 433 716
Plasamente în valută	-	-	2 030 261	-	-	-	2 030 261
Valori mobiliare denuminate în valută	-	96 352 970	20 048 695	-	-	229 651	116 631 316
Împrumuturi în valută acordate	-	-	8 743 615	-	-	-	8 743 615
Participații externe	-	47 349	-	5 597 248	-	-	5 644 598
Alte active externe TARGET2	-	687 484	-	-	-	-	687 484
Credite acordate instituțiilor de credit	-	-	-	-	-	-	-
Credite în litigiu	25 009	-	-	-	-	-	25 009
Provizioane specifice de risc de credit-principal	(25 009)	-	-	-	-	-	(25 009)
Credite acordate salariaților	68	-	-	-	-	-	68
Imobilizări	1 398 646	-	-	-	-	-	1 398 646
Stocuri	3 912	-	-	-	-	-	3 912
Titluri de participare	2 240	81	-	-	-	-	2 321
Decontări cu bugetul statului	273 353	-	-	-	-	-	273 353
Conturi de regularizare	33 372	-	-	-	-	-	33 372
Diferențe din reevaluare pentru elementele din afara bilanțului	18 422	-	-	-	-	-	18 422
Alte active	66 119	-	-	-	-	-	66 119
Provizioane pentru creanțe aferente altor active	(61 696)	-	-	-	-	-	(61 696)
Dobânzi de încasat	6 509	458 477	61 463	6	-	89	526 544
Provizioane de risc de credit-dobândă	(6 068)	-	-	-	-	-	(6 068)
Total active	1 799 223	109 045 380	30 886 288	5 669 009	14 871 100	5 129 118	167 400 118

40. Riscul valutar (continuare)

Structura pe valute a pasivelor Băncii (mii lei) la 31 decembrie 2014 este următoarea:

	mii lei						
	LEI	EUR	USD	DST	Aur	Altele	Total
Numerar în circulație	46 368 866	-	-	-	-	-	46 368 866
Obligații față de instituții financiare internaționale	-	-	553	11 874 802	-	-	11 875 356
Depozite atrase la vedere	-	30 002	-	-	-	-	30 002
Împrumuturi de la bănci și alte instituții financiare	-	8 850	-	-	-	-	8 850
Alocații în DST de la FMI	-	-	-	5 260 090	-	-	5 260 090
Conturi curente ale instituțiilor de credit	22 015 049	-	-	-	-	-	22 015 049
Disponibilități în regim special	9 383	148	-	-	-	-	9 532
Depozite ale instituțiilor de credit	6 277 320	-	-	-	-	-	6 277 320
Rezerve obligatorii în valută	-	17 598 749	188 003	-	-	-	17 786 752
Conturi ale instituțiilor de credit în faliment	1 839	-	-	-	-	-	1 839
Alte disponibilități ale instituțiilor de credit TARGET2	-	687 484	-	-	-	-	687 484
Disponibilități ale Trezoreriei statului	7 099 540	20 895 017	13 735 983	-	-	26 343	41 756 883
Creditori	17 155	-	-	-	-	-	17 155
Personal și conturi asimilate	85	-	-	-	-	-	85
Decontări cu bugetul statului	142	-	-	-	-	-	142
Conturi de regularizare	954	-	-	-	-	-	954
Alte pasive	1 150	-	-	-	-	-	1 150
Dobânzi de plătit	1 608	3 728	375	12 821	-	-	18 531
Total datorii	81 793 090	39 223 979	13 924 915	17 147 713	-	26 343	152 116 040
Active nete / (datorii nete)*	(79 993 867)	69 821 401	16 961 373	(11 478 704)	14 871 100	5 102 775	15 284 078

*) reprezintă capitalurile, fondurile și rezervele Băncii

41. Angajamente și contingente

La data de 31 decembrie 2015, Banca deține în custodie următoarele bilete la ordin:

- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Agenției pentru Garantarea Multilaterală a Investițiilor în valoare de 600 510 USD (31 decembrie 2014: 600 510 USD);
- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Băncii Mării Negre aferent cotei de 20 la sută din participația României la capitalul în valoare de 10 875 000 DST. În cursul anului 2014, biletul la ordin a fost diminuat cu suma de 3 625 000 DST (31 decembrie 2014: 14 500 000 DST);
- un bilet la ordin emis de către Ministerul Finanțelor Publice în favoarea Asociației Internaționale pentru Dezvoltare (AID) în valoare de 16 014 mii lei.

42. Repartizarea profitului/acoperirea pierderii

În anul 2015, Banca a înregistrat profit în valoare de 783 449 mii lei. Potrivit legii, din profitul realizat se datorează la bugetul de stat o cotă de 80 la sută din veniturile nete în sumă de 626 997 mii lei; din profitul rămas la dispoziția BNR în valoare de 156 452 mii lei, o proporție de 60 la sută s-a repartizat pentru majorarea rezervelor statutare (93 871 mii lei). Suma de 62 581 mii lei rămasă după distribuțiile din anul 2015 urmează a fi repartizată în anul 2016 în următoarea ordine, pentru:

- a) sursele proprii de finanțare a investițiilor;
- b) fondul de participare a salariaților la profit;
- c) rezervele la dispoziția Consiliului de administrație.

În anul 2014, Banca a înregistrat profit în valoare de 1 120 463 mii lei. Potrivit legii, din profitul realizat a fost acoperită pierderea reportată aferentă exercițiilor precedente (756 205 mii lei); profitul rămas (364 258 mii lei) a fost repartizat pentru cota de 80 la sută din veniturile nete ale Băncii, datorată bugetului de stat, în sumă de 292 531 mii lei. Totodată, o proporție de 60 la sută din profitul rămas (71 727 mii lei) s-a repartizat pentru majorarea rezervelor statutare (43 037 mii lei).

Suma de 28 691 mii lei rămasă după distribuțiile din anul 2014 a fost repartizată în anul 2015 în următoarea ordine, pentru:

- a) sursele proprii de finanțare a investițiilor;
- b) fondul de participare a salariaților la profit;
- c) rezervele la dispoziția Consiliului de administrație.

Guvernator

Dl. Mugur Isărescu

Abrevieri

ABE	Autoritatea Bancară Europeană
ANOFM	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
BCE	Banca Centrală Europeană
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	Biroul Internațional al Muncii
BM	Banca Mondială
BRI	Banca Reglementelor Internaționale
CE	Comisia Europeană
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CIP	Centrala Incidentelor de Plăți
CNSF	Comitetul Național pentru Stabilitate Financiară
CRC	Centrala Riscului de Credit
ECE	Europa Centrală și de Est
ECES	Europa Centrală, de Est și de Sud-Est
Eurostat	Oficiul de Statistică al Comunităților Europene
FMI	Fondul Monetar Internațional
FUR	Fond unic de rezoluție
IAPC	Indicele armonizat al prețurilor de consum
IFN	Instituții financiare nebankare
IFRS	Standardele Internaționale de Raportare Financiară
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
INS	Institutul Național de Statistică
IPC	Indicele prețurilor de consum
MES	Mecanismul european de stabilitate
MFP	Ministerul Finanțelor Publice
MUR	Mecanism unic de rezoluție
MUS	Mecanism unic de supraveghere
NEER	Cursul de schimb nominal efectiv
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
ON	<i>overnight</i>
PIB	Produsul intern brut
PIIN	Poziția investițională internațională netă
RMO	Rezervele minime obligatorii
ROBOR	Rata dobânzii pe piața monetară pentru depozitele plasate de bănci
SEBC	Sistemul European al Băncilor Centrale
SEC	Sistemul European de Conturi
UE	Uniunea Europeană
UEM	Uniunea Economică și Monetară

Lista tabelelor din text

Tabel 3.1	Structura bilanțului instituțiilor de credit care operează în România	73
Tabel 3.2	Tabloul volatilității din piețele financiare românești în perioada 2013-2015	79
Tabel 3.3	Principalii indicatori utilizați de CRC – instituții de credit	82
Tabel 3.4	Principalii indicatori utilizați de CRC – instituții financiare nebankare și instituții de plată	82
Tabel 5.1	Componența sistemului bancar pe forme de proprietate	95
Tabel 5.2	Cota de piață a instituțiilor de credit	96
Tabel 5.3	Ponderea instituțiilor de credit în volumul agregat al capitalului	96
Tabel 5.4	Principalii indicatori de analiză a sistemului bancar	103
Tabel 5.5	Valoarea activului net bilanțier și a fondurilor proprii la 31 decembrie 2015	104
Tabel 5.6	Distribuția instituțiilor financiare nebankare pe tipuri de activități la 31 decembrie 2015	109
Tabel 5.7	Principalii indicatori ai sectorului instituțiilor financiare nebankare la 31 decembrie 2015	110
Tabel 5.8	Ponderile capitalului social/de dotare în funcție de țara de origine la 31 decembrie 2015	111
Tabel 6.1	Valoarea medie a unei bancnote aflate în circulație în perioada 2009-2015	119
Tabel 6.2	Emisiunile numismatice realizate în anul 2015	122
Tabel 6.3	Distribuția lunară a falsurilor	122
Tabel 6.4	Structura pe cupiuri a falsurilor	123
Tabel 7.1	Traficul de plăți în sistemul ReGIS	126
Tabel 7.2	Structura plăților în sistemul ReGIS în anul 2015	126
Tabel 7.3	Traficul de plăți în sistemul TARGET2-România	129
Tabel 7.4	Distribuția geografică a plăților/incasărilor afere sistemului TARGET2-România în anul 2015	129
Tabel 9.1	Contul curent	141
Tabel 9.2	Contul financiar	143
Tabel 9.3	Principalii indicatori de îndatorare externă	145
Tabel 9.4	Datoria externă a României la 31 decembrie 2015	146
Tabel 11.1	Criteriile de la Maastricht (indicatori de convergență nominală)	161
Tabel 11.2	Tabloul de bord pentru supravegherea dezechilibrelor macroeconomice	172
Tabel 14.1	Principalele acte normative asupra cărora Banca Națională a României a formulat observații și propuneri în anul 2015	205
Tabel 16.1	Structura bilanțieră a BNR la 31 decembrie 2015	225

Grafic 6.5	Structura pe cupiuri a monedelor aflate în circulație în anul 2015	119
Grafic 7.1	Plățile de mare valoare sau urgente în anul 2015 comparativ cu anul 2014 (medii zilnice)	126
Grafic 7.2	Operațiuni cu titluri de stat decontate prin sistemul SaFIR în anul 2015	128
Grafic 7.3	Plățile în sistemul TARGET2-România în anul 2015	129
Grafic 8.1	Rezervele internaționale în anul 2015	135
Grafic 8.2	Soldul datoriei către FMI	135
Grafic 8.3	Soldul datoriei către UE și BM	136
Grafic 8.4	Structura rezervei valutare a României la 31 decembrie 2015	138
Grafic 8.5	Rezultatele din administrarea rezervei valutare	139
Grafic 8.6	Rentabilitate comparativă – portofolii BNR vs. portofolii de referință	139
Grafic 11.1	Rata inflației (IAPC)	162
Grafic 11.2	Deficitul bugetului consolidat (metodologie SEC 2010)	162
Grafic 11.3	Cursul de schimb EUR/RON	162
Grafic 11.4	Ratele dobânzilor pe termen lung	162
Grafic 11.5	Evoluția PIB pe locuitor în România	163
Grafic 11.6	Ponderea sectoarelor economice în PIB	163
Grafic 11.7	Gradul de deschidere a economiei	163
Grafic 11.8	Ponderea comerțului cu UE în totalul comerțului exterior	163
Grafic 11.9	Deficitul de cont curent și gradul de acoperire prin investiții directe	164
Grafic 11.10	Evoluția intermedierei financiare indirecte	165
Caseta 10		
Grafic A	Convergența reală în statele ECE: dimensiunea națională și cea regională (2000-2014)	165
Grafic B	Convergența reală a regiunilor UE (2000-2014)	166
Grafic C	Distribuția regională a TFP în industria prelucrătoare (2014)	166
Grafic 11.11	Evoluția fondurilor SEAD și a SGD naționale	175
Grafic 16.1	Cheltuielile operaționale totale ale BNR (valori ajustate cu inflația)	223
Grafic 16.2	Activele externe ale BNR	226